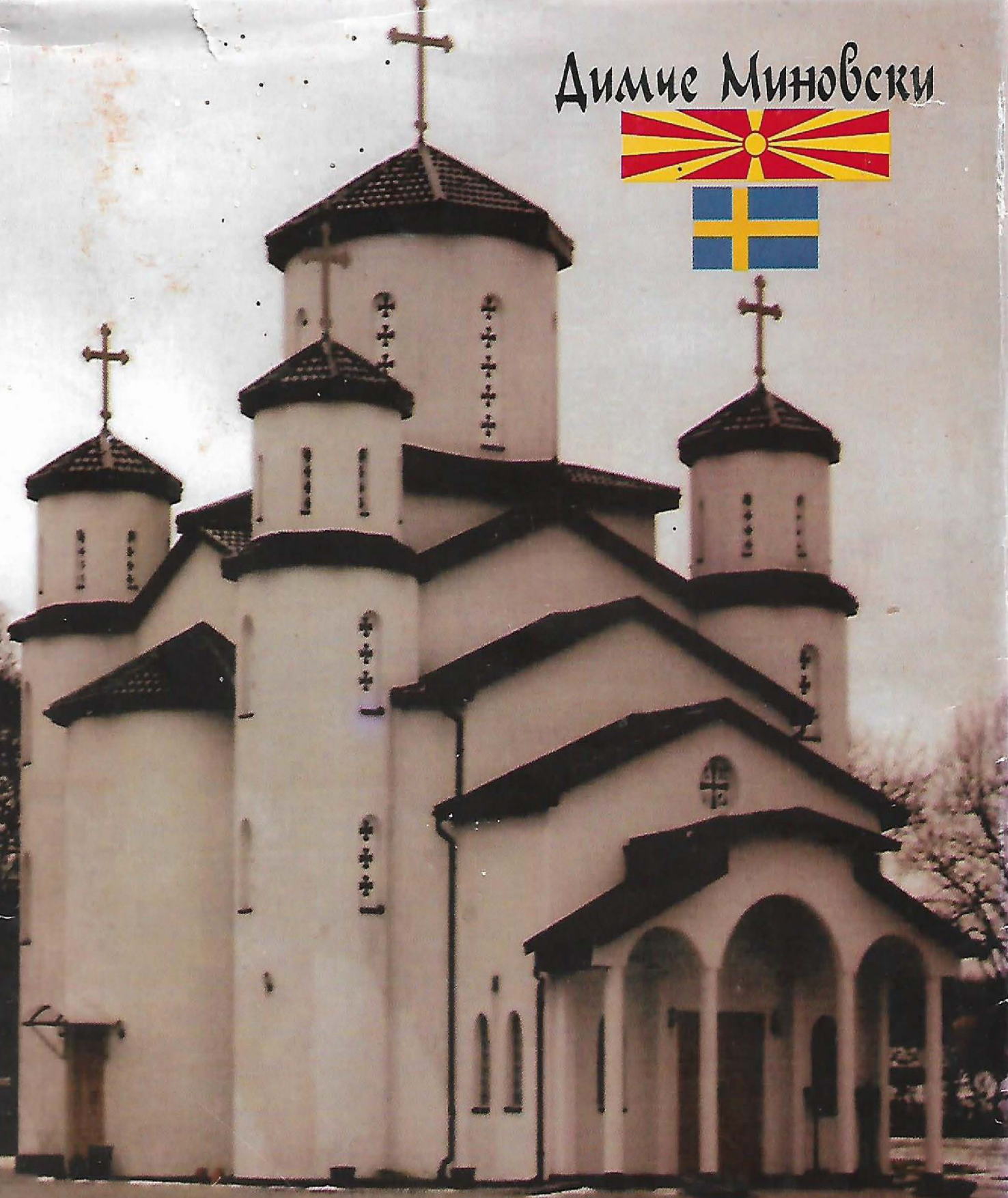

Димче Миновски

BLAND MAKEDONIERNÄ I SVERIGE

МЕЃУ МАКЕДОНЦИТЕ
ВО ШВЕДСКА

Димче Миновски

МЕЃУ МАКЕДОНЦИТЕ ВО ШВЕДСКА

Битола, 2013

Едиција: Иселенички сказанија
Меѓу Македонците во Шведска – втора книга

Автор
Димче Миновски

Лекторирал
Проф. Билјана Миновска

Превод
Тања Босилковска

Компјутерска обработка
Драги Миновски

Корица и дизајн
Иван Кочовски

Издава: **Херакли – Комерц Печатница Битола**

Печати
Херакли Комерц – Битола

Тираж:
1000 примероци

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

314.151.3-054.72(=163.3:485)“19/20“

МИНОВСКИ, Димче

Меѓу Македонците во Шведска / Димче Миновски. - Битола : Херакли
комерц, 2013. - 272 стр. : илустр. ; 24 см. - (Едиција Иселенички
сказанија)

Фусноти кон текстот

ISBN 978-608-4554-20-2

а) Македонски иселеници - Шведска - 20-21в.
COBISS.MK-ID 93786122

Почитувани,

Ја користиам приликаа да изразам благодарности
до семејствата на Сребре Сјаковски, Славица
Еѓуменовска, Ѓорѓи - Ѓоко Корлевски, Илија
Чавдаровски, Славко Марјановиќ и друѓи, кои додека
бев во Шведска ми укажаа почин и гостопримство и без
чија финансиска помош немаше да излезе овој труд.

Од срце на сите Ви благодарам.

Во книгата „Меѓу Македонците во Шведска“ се
пренесени кажувањата на одреден број луѓе, со кои се
среинав за време на мојот престој
во Јужна Шведска при крајот на 2012 година.

Уште еднаш, од срце и најискрено,

Ви благодарам на сите.

ПРЕДГОВОР

Есента, 1978 година, со познатиот битолски адвокат Сотир Главинче, како претставници на Здружението на Возачите од Битола десеттина дена престојувавме во Шведска. Целта беше во градовите на Јужна Шведска, каде што живеат поголеми групации наши доселеници, да формираме Здруженија на возачи. Преку активностите на здруженијата, нашите во Шведска, требаше редовно да се информираат за новините во сообраќајот во татковината, од причини што тогаш, речиси, сите, дома доаѓаа со модерни автомобили, најмногу „волва“ и имаа доста непријатности. Нашите што доаѓаа од западните земји, посебно од Шведска, особено, имаа чести расправи поради постојано вклучените светла на автомобилите. Денеска, тоа важи и кај нас, но тогаш се сметаше за прекршок.

Идејата за формираме Здруженија на возачи во Шведска, беше силно подржана од Сојузот на возачите на Македонија, па дури и на Југославија. Бавме многу добро прифатени и од нашите во Малме, Еслев, Трелеборг, Векше и Гетеборг... Секциите заживеаја и имавме редовни контакти со сите што во летните месеци од Шведска доаѓаа во Македонија.

За време на престојот во Шведска стекнавме многу пријатели. Со некои од нив и денеска имаме контакти и врски. Во оваа прилика не можам, а да не се потсетам на некои кои тогаш, навистина, во секој миг беа со нас и ни помагаа да ја оствариме нашата цел. Борис Димовски- Мајка, не возеше со мерцедес со шест врати. Се шегувавме дека само тој и Тито имаат исти автомобили. И Нацко Груев, Ацо Јовановски, Коле Кежовски, Стребре Стаковски, Борис Ставревски, Ристо Торков и други постојано беа со нас. Голема помош имавме и од Драгиша Милоевиќ. Со него, всушност, ја почнавме идејата за збратимување на Трелеборг со Битола, што се оствари кусо време по нашето враќање во Битола. Некои од пријателите што ги спомнав се покојни, но должни сме во секоја прилика да ги спомнуваме.

Поминаа години. Здруженијата на возачите во Шведска ги нема, како што нема и многу од клубовите каде што, кога ние бевме таму, вриеше како во кошница. Но, пријателството со многумина продолжи. Летоска, (2012 г.) шетајќи се низ Широк Сокак, се сретнав со повеќемина битолчани кои живеат во Шведска. Некои од нив имаа чуено дека пишувам книга за нашите

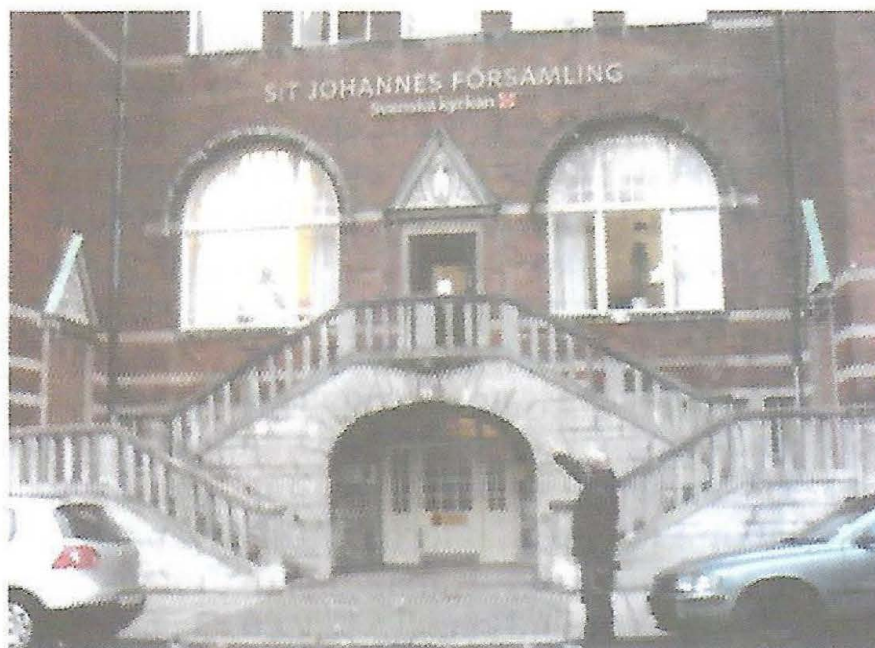
иселеници. Ми понудија да одам малку во Шведска и да напишам нешто и за нив. На тоа особено инсистираа Стребре Стаковски, со кого, да бидам искрен, не се имав видено повеќе од 30 години и Коле Кежовски, со кого, пак, во летните месеци, кога тој доаѓа во Битола, многу се дружаме. Така се случи, по 34 години, речиси во истиот месец, некаде околу 11 октомври, но овој пат сам, без Сотир Главинче, повторно да тргнам за Шведска. Моите пријатели инсистираа да одам во Шведска додека не фатила зимата и додека, Господ, во октомври, ни имаше подарено денови како во пролет.

Од посетата на Шведска се „роди“ оваа книга, која всушност е продолжение на првиот мој труд „Иселенички сказанија“. Разликата е во тоа што во книгата „Меѓу Македонците во Шведска“ најмногу пишувам за печалбари од Битола и Битолско, за печалбари кои денеска егзистираат во неколку градови во Јужна Шведска. Ги пренесувам нивните кажувања за тоа како се случи да го остават родниот крај, како се снаоѓале во тугина, како, како печалбари живееле некогаш и како им е денеска. Дали, уште, во новата земја ги нарекуваа туѓинци, а во татковината странци?

Не можев да оддолеам, а во книгава да не спомнам и места каде што ме прошетаа моите пријатели, а кои мене ми оставија особен впечаток. Да пренесам некои работи што сметам дека како решенија се добри да ги имаме и во Македонија. Шведска е богата земја, членка на Европската унија, земја со бурно историско минато, земја со вековни традиции, земја каде што има решенија, а ги нема во многу други западни демократски земји, решенија што можат да се поистоветат со нешто што може да се нарече идеално. Не е срамота да се учи од некој кој знае повеќе. Од таква земја не е лошо да се користат искуства.

Но, мојот интерес да напишам нешто повеќе се зголеми кога, само што стигнав во Шведска, во рацете ми стигна билтенот издаден по повод 20 годишниот јубилеј на МПЦО „Св. Наум Охридски“ – Малме. Билтенот се однесува на периодот 1973-1993 г. Кога го прочитав уводникот чии автор е прота Блажо Кожарски дознав како е формирана првата Македонска црковна општина во Западна Европа и тоа токму во Малме. Дека уште во текот на 1972-73 година православните Македонци што живеат во Шведска, искажале желба да имаат свои православни македонски храмови и свептеници и свои собиралишта. Така, Македонците, почнаа да формираат свои катчиња во кои најпрвин слушаа домашна народна музика, читаа весници и книги од татковината. Потоа формираа

фолклорни и фудбалски секции и се избира за настава по македонски јазик. За своите верски потреби нашите, исто така, се избира и за свои православни цркви. Во написот објавен во билтен пред десеттина години се спомнува дека во Шведска живееле меѓу 10 и 20 илјади Македонци. Дека најмногу ги има во поголемите градови: Гетеборг, Малме, Трелеборг, Еслев, Стокхолм, Векше, Скара и т.н. Овие луѓе, кои од татковината, во новата средина ја донесоа вековната љубов спрема Свети Климентовата Македонска православна црква, одлучија да создадат свои храмови. Самоорганизирајќи се по примерот на Македонците во прекуокеанските земји, најпрвин се избра иницијативен одбор во кој влегоа: Димитар Бадев, Андон Аневски, Ѓорѓи Ивановски, Каранфил Миленковски, Јосиф Илиевски, Илија Блажевски и Гоце Талевски. Задачите на одборот беа да се воспостави контакт со што поголем број православни Македонци во Јужниот дел на Шведска, со Шведските државни и црковни власти, како и со Светиот архиерејски синод на МПЦ во Република Македонија. Одбор, на 14 јануари 1973 година ја објави информацијата дека почнува со делување на Македонска православна црква во рамките на Јоханес ширка во Малме. Меѓу нашите во Шведска, тогаш за прв пат се најде и делегација на МПЦ на чело со протојерејот Петар Јорданов, професор на Македонската православна Богословија во Скопје во придружба на г. Доне Илиевски претседател на Републичката комисија за верски прашања при ИС на Македонија. За прв пат православните Македонци имаа можност да присуствуваат на света богослужба што ја служеше македонски православен свештеник. Тогаш, се донесе одлука да се формира МПЦО со седиште во Малме, а да биде посветена на основателот на монаштвото во Македонија, Свети Наум Охридски. Иницијативниот одбор, пак, прерасна во Управен одбор. За прв претседател на УО беше избран г. Димитар Бадев, а ревизори станаа Благоја Ацевски и Стево Јанкуловски. Светиот архиерејски синод на МПЦ на чело со Неговото Блаженство Архиепископот Охридски и Македонски Г.Г. Доситеј, потоа, го испрати протејерејот Лазар Петров за прв парохиски свештеник во Малме.

1. Шведската црква Јоханес каде што во 1973 г. проработи првата Македонска православна црква

2. Црквата Св. Катерина во Малме

Во билтенот, исто така, се спомнува дека голем проблем на православните Македонци претставуваше недостигот од соодветни простории за богослужби и други активности на МПЦО. Во тоа време богослужбите се вршеа во шведските цркви : Сант Јоханес, Сант Паули и Света Катарина. Се позајмуваа и други простории кои беа прилагодувани за потребите на МПЦО. Шведската црква и другите соодветни институции, доста помагаа за активирањето и опстојувањето на МПЦО.

3. Црквата на ул. Хагалундсгатан 5

4. Билтенот од кои се искористени повеќе податоци и фотографии

Прота Блажо Кожарски понатаму истакнува дека со неговото доаѓање за парохиски свештеник почнале активности за изнаоѓање на свои простории. На 31 март 1985 година, во просториите на црквата Св. Катерина во Малме, се одржа проширен состанок на верниците од МПЦО на кој беше одлучено да почне собирањето на средства за купување на црква. Се формира посебна комисија во која влегоа Живко Матевски и Драгомир Качанаклиев. За кусо време се собра потребната сума пари и со заем од банката се купи првата сопствена црква. Во април истата година се одржа и Првата велигденска богослужба. Купената кука се реновира и се прилагоди за црковни потреби. Се изработија иконостас, олтар, икони и други услужни работи. Во соработка со Светиот архиерејски синод на МПЦ и надлежниот архиереј на МПЦ за Западна Европа, Митрополитот г. Петар, се извршија сите подготовки за осветување на светиот храм. Иконостасот во соработка со свештеникот Блажо Кожарски го изработија верниците Живко Кочовски, Никола Лисолајски и Благоја Ацевски. Иконите беа дело на сликарката Јулијана Поповска.

5. Г. Петар во Малме

На 3 мај 1987 година, во Малме, свечено се изврши осветувањето на Македонска православна црква „Св. Наум Охридски - Чудотворец“. Бдението се одржа ден порано. Чиноначалствуваше Митрополитот Преспанско - Битолски г. Петар во сослужение на парохискиот свештеник Блажо Кожарски, свештеникот од Романската православна црква во Малме, Михаил Раду и протоѓаконот Јован Таковски, придружник на Митрополитот. г. Петар. На оваа свеченост, парохискиот свештеник Блажо Кожарски, беше произведен во протојереј.

Чинот на осветувањето на Црквата со нивното присуство го увеличија: Турд Уве Турдсон од Доселеничкиот совет на слободните цркви во Шведска, г. Чел Марксуд од Шведската црква, јеромонахот Методи Лазиќ од Романската православна црква во Малме, претседателот на МПЦО „Св. Кирил и Методиј“ од Гетеборг, Перо Исаков, претседателот на МПЦО „Св. Спас“ од Латзен (Германија), Илија Костадинов, професорот од Славистичкиот институт од Лунд, Љубо Ѓурковиќ, конзулот при Југословенскиот конзулат во Малме, Никола Златевски, претседателот на МКО во Шведска, Таше Стојановски и околу 800 верници - Македонци.

Во 1992 година, кредитот што беше подигнат за купување на црквата беше отплатен. Почна да се размислува за купување на место за градење на нова црква.

Писанието на прота Блажо Кожарски во билтенот објавен по повод 20 годишниот јубилеј на МПЦО „Св. Наум Охридски“ во Малме, всушност го проширија мојот интерес за време на престојот во Шведска, освен за животните патишта на некои од Македонците во Јужна Шведска, да се заинтересирам малку повеќе и за почетоците и развојот на Првата МПЦО во Западна Европа.

Прота Блажо Кожарски, веројатно, користејќи сеќавања и зачувани документи, направи приказ за дваесетгодишниот раст на МПЦО во Малме. Но, се не е кажано и не може да се каже на неколку страници. Затоа кога моите соговорници говореа за тоа како стигнале во Шведска и како се снашле во новата средина ги прашував да кажат нешто и за развојот на МПЦО во Малме. Нивните кажувања во продолжение на овој труд ќе ги пренесам оригинално, без корекции и дополнувања.

Некои од моите соговорници потврдија дека е така како што напиша прота Кожарски, дека сè што тогаш беше замислено и остварено беше резултат на сплотеноста и ентузијазмот на

Македонските верници, но имаше искажувања кои упатија на то дека во последниве години има конфронтации на мислења, особе од времето кога почна размислата да се купи земјиште за изград на нова црква и кога почна градбата на црквата која се очекува биде целосно завршена во почетните месеци на 2013 г. Го кажув ова со цел да се надминат, а во никој случај да останат или да зголемат недоразбирањата меѓу неистомислениците кои настан во последниве неколку години. Првиот претседател на МПЦО Малме г. Димитар Бадев, како и сите други мои соговорници, ко ги водев разговорите со нив, постојано спомнуваа дека црквата народот и дека црква без народ не може да опстане. Тоа знаа повик за зближување и надминување на сите недоразбирања, интерес на опстанокот на Црквата, но и во интерес зближувањето на нашите, кои, иако се чувствуваат как „пресадени дрва“, во новата земја каде што обезбедиле живот егзистенција, веќе пуштиле длабоки корени. Веќе се како река б повраток. За жал дури и денеска, никој точно не може да каже колку Македонци има во Шведска, но колку и да се, малку се за ги подгризува делбата и да се жртви на недоразбирањата.

Пред, по втор пат да тргнам за Шведска, ги пронајдов записите од првиот мој престој во оваа Скандинавска земја што и повеќе продолженија ги објавив во Битолски весник. Тоа ќе ги направам и сега од следните причини: прво мислам, дека тогаш кога ги објавив, малкумина ги видоа и прочитаа, а втори самиот сакам да ги прочитам уште еднаш за да можам да направам споредба меѓу првиот и вториот престој во Шведска.

Авторот

МЕЃУ НАШИТЕ ВО ШВЕДСКА

(Октомври 1978 г.)

Нашите, во Шведска, почнаа да заминуваат на времена работа и тоа организирано, преку Заводите за вработување во 1970 година. Денеска, во оваа скандинавска земја има околу 48 илјади граѓани на Југославија. Околу 7 илјади се од Македонија, претежно од Битолскиот крај. Нашите во Шведска живеат во неколку поголеми градови, односно таму каде што има поголеми фабрики, а со тоа и можности за работа. Просечно, во текот на еден месец секој може да заработи од 3.200 до 4.000 круни. Односно од еден милион и петпестотини до блузу два милиони стари динари.

Сега, сите патишта што водат кон Шведска се затворени. Се разбира кога станува збор за оние што се заинтересирани да одат на работа во оваа земја. Како турист, или во посета на некој свој во Шведска може да се оди во секое време. Швеѓаните се затвораат за странците. Можеби причина е создавањето на сè поголемите групации на дојденците. Најбројна групација се Финците за кои не е потребна посебна работна дозвола - тие се Скандинавци. Југословените се исто така бројни, а има уште Грци, Турци и Италијани. И покрај бариерата, да се дојде во Шведска се применува методот – брак. Но, шведските власти бргу „намирисуваат“ дали се работи за вистински или „местен“ брак и така многумина се принудени да се вратат од каде што дошле.

Со неколкумина наши луѓе седиме во една мала кафеана во центарот на Малме. Се вика „Монте Негро“, сопственост е на Црногорци. Тука доаѓаат многу од нашите зашто тука пред сè може да се добие квалитетно и поевтино јадење, приготвено на југословенски начин. Разговараме за Шведска. Тонот ни е повисок зашто мора да ја надвикаме вревата и нашите мелодии што „излегуваат“ од пу-боксот.

-Шведска е мошне богатата земја, велат нашите соговорници. А, што да не е. Двеста години нема војувано. Не е разурнувана, ограбувана, а има богатства колку што сакаш. Голема земја по пространство, малку народ, ретко населена, а и тие што сè работаат многу. Обилува со природни убавини. Шеесет отсто од

површината на Шведска е покриена со богати шуми, густо четинарски: елки и борови. Всушност, штом се отпатува од јужниот кон северниот дел на Шведска, се има впечаток дека човек престојува во некоја огромна планина во која царува зеленилото. Сликата уште повпечатлива ја прават и многубројните водени површини: реки, езера. Има и големи рудни богатства: железо, бакар, злато, олово, цинк... Затоа, во Шведска, најмногу е развиена тешката, а потоа дрвната индустрија. Тука се вработени и поголемиот број Швеѓани и оние што дошле на временна работа во оваа земја. Но и тука има еден мал невообичаен парадокс, „печен“ за рубриката верувале или не. Ова е повеќе од сигурно, велат нашите соговорници: мошне популарната и со светски глас група „АББА“ има поголеми финансиски ефекти отколку фабриката за автомобили „Волво“.

Шведска има мошне висок стандард, телефонијата е развиена до крајните можни граници. И обична селска кука, дури и такви осамени во беспаката на оваа земја, имаат осветлување и телефон. Исто така е развиен и системот за кредитирање. Без жиранти, со обезбедено учество од 40 % може секој да купи најлюксузен автомобил со рок на исплата од 18 месеци. Во просек, нов автомобил чини од 35 до 45.000 круни што е рамно на едногодишна заработувачка на еден работник.

6. Претставниците на Здружението на возачите од Битола, адвокатот Сотир Главинче и новинарот Димче Миновски, во Шведска формираа први секции на возачи во кои членуваа наши сонародници. Ова е момент од состанокот во друштвото „Преспа“ во Малме, во далечната 1978 г.

Во Шведска секој може да направи кука, но не и да купи стан. Становите се сопственост на акционерските друштва. Речиси 99 отсто од нашите во Шведска живеат во станови и плаќаат

прилично високи кирии, од 800 до 900 круни месечно, односно околу 32 илјади динари, што е една четвртина од месечната заработувачка. Алкохолните пијалоци се прилично скапи, но и прехранбените продукти исто така. Во Шведска, лебот не е основен прехранбен продукт како кај нас, туку компирот. Во изобилство, во секое време, и тоа во мошне свежа состојба, може да се купи зеленчук и овошје. Месото исто така го има повеќе отколку што треба. Изборот е голем - од месо до најразлични морски, речни и езерски риби. За илустрација само: еден кг. грозје, во свежа состојба, чини 8 круни или 3.200 наши стари динари.

Нема семејство што нема автомобил. Пред становите на многу наши луѓе во Шведска има паркирано и по неколку автомобили. Некои се постари типови, но затоа, пак, има и најнови дизел-мерцедеси. Кога сме тука, да споменеме дека во Шведска сообраќајната култура е на мошне завидно ниво. Се знае ред, но и покрај ова ретко кој во Шведска ќе рече дека не платил казна за сообраќаен прекршок. Најмала казна е 100 круни.

На прием кај градоначалникот на Трелеборг

По уредувањето Шведска е кралство, но има парламентарна демократија. Во парламентот се застапени шест водечки партии. Најголема е Социјал-демократската која по изборите од пред две години загуби од Граѓанската партија. Социјал-демократите, потоа, Комунистичката партија и Марксистичко-Ленинистичката партија ја сочинуваат левата страна, а десницата е на Граѓанската или Буржуаската партија. Речиси 99 отсто од Југословените што се на времена работа тука, а кои имаат право да учествуваат во комуналните избори, својот глас го даваат за претставниците на Левицата.

Социјал-демократ е г-динот Борје Јонсон, Претседател на Собранието на комуната Трелеборг, со кого за време на престојот во Шведска имавме можност да се сретнеме и се задржиме во подолг разговор. Годподинот Јонсон инаку е поштарски работник кој откако ќе му истече мандатот се враќа на своето работно место. Состаноците во Собранието никогаш не се одржуваат во работно време. Тоа се прави попладне, но затоа, пак, секој што е на состанокот прима надомест на име изгубено слободно време.

Со Претседателот на Собранието на Трелеборг, град во кој моментно на времена работа има над 600 семејства од Југославија, разговаравме за тоа како се примени нашите во Шведска. Г-динот Јонсон со воодушевување зборуваше за нашите. Ни рече дека тоа се мошне вредни, трудољубиви луѓе, дисциплинирани работници и големи активисти во слободното време. Присутствувам на многу свечености што ги прават вашите во Трелеборг, меѓутоа, никогаш нема да ја заборавам онаа кога сите заедно бевме на свеченото одбелсжување на Денот на младоста и роденденот на Јосип Броз Тито, за кого лично сметам дека е еден од најголемите и најсветлите ликови на денешницата.

Југословените во Трелеборг, Јужна Шведска, истакна г-дин Борје Јонсон уживаат глас на добри граѓани. Многу Швеѓани имаат воспоставено тесни пријателски врски. Речиси сите вработени во фабриката за гумени производи се од Битолско и токму оттука проникна идсјата во Битола да се подигне погон на оваа фабрика. Тоа, сега засега, се само размислувања, но сигурен сум дека тие што се од Македонија, односно од Битолскиот крај, имаат желба да дојде до отворање на сден ваков погон па дури и да учествуваат самите со свои средства во реализацијата на оваа замисла. Исто така покрената е иницијатива за збратимување меѓу Трелеборг и Битола. Тоа сега е во почетна фаза, но идејата треба да се разработи зашто има солидни основи. Трелеборг заради големиот број работници од Битолскиот крај меѓу Југословените се вика Шведска Битола, па ако е така зошто да не се разгледа можноста овие два града павистина да се збратимат. Ќе биде добро и корисно за сите.¹

66 Есента 1978 година, јас (Димче Миновски) и Сотир Главинче како претставници на Здружението на возачите „Сотир Наумовски“ -Битола повеќе дена престојувавме во Шведска. Целта беше да се сретнеме со нашите и да формираме секција на возачи во повеќе тамошни градови, што беше прв и единствен обид во тоа време во Југославија. Нашата „база“ беше во Еслев и Трелеборг. Во Еслев, за 11 Октомври, организиравме рели-натпревар на кој покрај наши луѓе учествуваа и Швеѓани. Манифестацијата побуди голем интерес меѓу месното население. Наш најчест водич низ Шведска тогаш беше битолчанецот Драгиша Милоевиќ од Трелеборг, голем активист кој уживал необиен авторитет меѓу Швеѓаните. Тогаш бевме информирани дека Милоевиќ веќе разговарал со градоначалникот на Трелеборг Б. Јонсон околу идејата за збратимување на Трелеборг со Битола. Кога бевме на прием кај г-динот Б. Јонсон, оваа идеја уште еднаш ја актуелизиравме. Разговорот го пренесовме во Собранието на општина - Битола и на „4 Ноември“, на Денот на прославата на ослободувањето на Битола, 1981 година, Трелеборг и Битола се збратимија. Повелбите за збратимување ги потпишаа Павле Георѓијевски и Б. Јонсон. Остана не реализирана само идејата за отворање погон на фабриката за гуми од Трелеборг во Битола, иако на повеќе наврати Сотир Главинче и јас за тоа разговаравме со раководните структури на РО „Авто-ремонт“. Така пропадна шансата поголем број наши сонародници, од кои повеќето и денска се во Шведска, да се вратат дома и како оспособен кадар да работи во погонот за гуми во Битола.

Од средбата со г-динот Б.Јонсон во сеќавање ми остапа уште нешто. Кон зградата на градоначалникот на Трелеборг отидовме со мерцедесот на Борис Димовски - Мајка, со шест врати.

Средба со конзулот Јосип Бубаш

По неколкучасовно летање, Боингот - 727 на шведската компанија САС слета на огромниот аеродром во Копенхаген. Човек што прв пат ќе влезе во големата птица се чувствува непријатно. Меѓутоа, стравот и неодредената трема исчезнуваат по десетина минути, односно откако авионот ќе ги надлети облаците и ќе се „пресели“ во светот на светлината, во царството на недогледната разнобојна панорама која со зборови не може да се опише. На аеродромот во Копенхаген, според договорот, не пречекаа нашите сонародници Борис Димовски и Стребре Стаковски. Од аеродромот веднаш се упативме со автомобил кон протокот Сунд кој се протега меѓу копната на Данска и Шведска. Протокот Сунд го минавме за четириесетина минути. И додека големиот фериброд „Офелија“ мачно ги сечеше разбранетите води на Балтикот, во големиот ресторан на бродот, кој се наоѓа над просторот за сместување на патничките возила, имавме една неочекувана средба. Се уверивме во народната изрека дека светот, навистина, е многу мал. Посакавме да се освежиме со сок, а човекот што не послужи подзастана малку, се загледа во нас и извика:

-Нашинци... така помислив уште кога ве видов кога влегувавте во ферибродот. Имам јас „нос“, веднаш можам да видам со кого имам работа. Осум години на ова чудовиште не се малку. Имам големо искуство. Вака е секој ден... Шведска - Данска - Данска - Шведска... Така го вадам лебот.

Тоа беше Гани. Ни се претстави само така и ни рече дека е од преспанските села. Ни рече и уште нешто: дека веќе му се смачило и дека со нетрпение го очекува денот кога ќе го напушти бродот и гори од желба да се врати дома.

На спротивната страна на Сунд веќе се забележуваа контурите на Малме. Во центарот на овој, еден од најголемите градови на Јужна Шведска со над 300 илјади жители, имавме

Се шегувавме дека се возиме исто како во мерцедесот на престедателот на Југославија, Ј.Б.Тито. Покрај Борис, во мерцедесот бевме уште јас, Сотир Главинче и Драгиша Милоевиќ. Бидејќи во Шведска времето се цени повеќе од се, отидовме порано. Градоначалникот го чекавме наспроти зградата, во мерцедесот. Така беше се до моментот кога Драгиша викна: - Ене го г. Јонсон. Јас и Сотир се загледавме во еден човек што кон зградата се приближуваше качен на велосипед, со корпа пред воланот. -Тоа е градоначалникот? Зарем на работа доаѓа со велосипед? – прашувавме јас и Сотир. – Да, во Шведска, независно од богатството и функцијата се живее скромно. Воопшто не е непријатно градоначалникот да доаѓа на работа со сопствениот велосипед. Така беше, тогаш, кога се пишувани белешките од престојот во Шведска. Дали е така сега...!

можност да го посетиме Југословенското конзуларно претставништво. Се сретнавме и со конзулот на СФРЈ, Јосип Бубаш. Го запознавме со целта на нашата посета на Шведска. Ресковме дека од порано меѓу нашите во Еслев, па и некои други градови во Шведска, постои интерес за формирање на секции на возачи. Додадовме дека во клубовите на нашите се извршени консултации, дека средбите веќе се закажани, програмирани. Конзулот Бубаш ја подржа иницијативата. Рече дека е тоа уште една добра форма за воспоставување на соработка меѓу земјата матица со оние што се моментно во туѓина. Меѓута, средбата со Јосип Бубаш ја искористивме за разговор и тоа уште веднаш иако за време на престојот на Шведска бевме чести гости во Конзулатот, а имавме и чести средби во домовите на нашите сонародници со него.

-На подрачјето на Општината Малме живеат околу 14.500 Југословени. Само во Малме има над 5.000, а другите се во околните градови: Трелеборг, Еслев, Лунд и др. На ова подрачје функционираат повеќе клубови и здруженија како основни асоцијации на нашите во Шведска. По содржината на работата тоа се главно спортски, а некои и спортско-културни клубови и здруженија. Некои клубови опфаќаат повеќе, а некои помалку од нашите. Зависи од содржината на програмата на работата што ја нудат и остваруваат. Меѓутоа, интересно е тоа што сите клубови моментно се стремат кон тоа да ја обогатат културната содржина на својата програма што само посебе зборува за потребата од поддршка и помош од културните институции во татковината. Треба да им се помогне на клубовите да ја дефинираат својата програма за да можат целосно на културно-уметнички план да се претставуваат и пред граѓаните на Шведска. Инаку на ова подрачје нашите со пригодни свечености ги одбележуваат сите поголеми празници. Преку ваквите манифестации и контактите со слични институции во оваа земја, нашите, всушност, градат мост на пријателство со народот на Шведска.

7. ФК „Пелагонија“, екипа на нашите сонародници во Еслев

Сега тешко може да се одговори на прашањето дали е постигната целосна соработка меѓу нашите и Швеѓаните. Мислам дека уште постои бариера. Нашите недоволно го знаат јазикот и сè уште малку ја познаваат културата и обичаите и сите други вредности на Шведска. Се разбира и Швеѓаните малку знаат за нас. Затоа ние се обидуваме преку разни настапи да презентираме делови од своето битие, од културата на Југославија или од подрачјата каде што живееме.

Активистот Драгиша Милоевиќ

Едно попладне пристигнавме во Трелеборг. Град кој се наоѓа на самиот југ на Шведска и кого Швеѓаните го викаат „Врата на континентот“. Трелеборг го плискаат студените води од Балтичкото море, а во поголемиот дел од градот се шири една чудна миризба на риба што доаѓа некаде од внатрешноста на Балтикот. Тука се сретнавме со Битолчанецот Драгиша Милоевиќ. Во неговиот стан беше весело. Не поздравил целото негово семејство, а уште од влезот чувме како одекнуваат звуци на народната песна „Билјана платно белеше“. Знаевме дека Драгиша е претседател на Околинската организација на југословенските

клубови и здруженија во Општината Малме. Затоа замоливме да каже нешто повеќе за неговите активности.

-Во Општината Малме денес функционираат 24 клубови и здруженија на југословенските граѓани. Пред повеќе од една година се роди идеја да се здружине, да бидеме посилни, поединствени, полесно да ги спроведуваме нашите цели и задачи. Нашата Околиска организација има својство на правно лице и е член на Сојузот на југословенските клубови и здруженија чие седиште е во главниот град на Шведска, Стокхолм. Инаку, денеска во цела Шведска делуваат 107 југословенски клубови и здруженија. Како просветен работник можам најизворно да зборувам за мојата област.

Сакам да кажам дека со одлука на шведските власти, секоја странска групација што живее и работи во Шведска има право на свој мајчин јазик. Во Трелеборг, одзивот за посета на часовите по македонски јазик е најдобар. Деведесет насто од нашите деца се опфатен со настава. За секој ученик добиваме 1,1 час, а ние во овој град имаме 110 ученици што значи дека добиваме 110 часови настава по македонски јазик. Наставата ја обавуваат тројца наставници.

Во Трелеборг за прв пат е формирана и паралелка, односно прво одделение од деца на Македонци каде сите предмети се изучуваат на мајчин, македонски јазик. Шведскиот јазик го учат како странски. Тоа одделение го води учителката Милка Наумовска, на која оваа и е втора година како просветен работник. Наставата се одвива мошне успешно, така што и децата и родителите се задоволни. Со тоа што децата учат на македонски јазик избегната е појавата на двојна полујазичност, односно да не знаат доволно добро да зборуваат ниту на мајчиниот ниту на шведскиот јазик. Условите во кои е сместено училиштето се исти како и за шведските ученици. Добиваме бесплатни учебници, училишен материјал, имаме убави кабинети, а Центарот за култура и информации во Штокхолм ни обезбедува филмови, слајдови и разни други информативни материјали кои им ги даваме на родителите и децата на услуга.

8. Драгиша Милоевиќ со ќерката пред семејниот дом во Битола

Што се однесува до учебници на македонски јазик, проблеми нема. Се обраќаме до надлежните институции во татковината и ги решаваме сите потреби. Нашите во Шведска имаат потреба и за лично дообразување. Шведските власти и тоа го одобрија. Трелеборг и на овој план е меѓу првите. Поголем број наши сонародници кои немаа оформено основно образование тоа можат да го сторат тука со редовно посетување на наставата по мајчин јазик. Шведската влада стоеше на мислење дека таквите лица треба да се школуваат во шведските училишта, но Финците и ние побаравме тоа да се прави на мајчин јазик и очекуваме тоа така и да биде - ни рече Драгиша Милоевиќ.²

² Со Драгиша Милоевиќ се познававме долго време. И тогаш кога некое време беше директор на Битолскиот народен театар. Додека бевме во Шведска не се делеше од нас. Бидејќи го водеше и часот по македонски во Радио Малме, ми понуди, за 11 Октомври, Денот на востанието на Македонскиот народ да подготвам емисија. Бев навистина изненаден кога за потребите на емисијата во музичкиот фонд на Радио Малме покрај другите музички нумера најдов и лонг-плејка на која беше снимен и „Маршот на Седмата македонска ударна бригада“. Драгиша Милоевиќ во Битола доаѓаше многу често, присуствуваше и на Иселеничките средби што ги организираше Матицата на иселениците. Страшно ме погоди веста дека Милоевиќ почина. Јас останав без еден голем пријател,

Фудбалот најомилен

На северниот дел од Јужна Шведска се наоѓа Векше, град со околу шеесетина илјади жители, меѓу кои има и многу семејства од Југославија, односно претежно од Битолскиот крај. Нашите тука се вработени на разни места. Секој се вработил таму каде што мислел дека ќе му биде подобро и дека може подобро да заработи. Во Векше пристигнавме тогаш кога мракот веќе беше спуштен. Со помош на нашиот водич, Ристо Торков од Еслев, бргу го најдовме клубот. И тука иста глетка: како во клубовите во Трелебор, Малме, Еслев, Гетеборг... Телевизор во боја, маси за пинг-понг, шах - табли и се разбира неколку големи цу-боксови од каде „излегуваа“ звуци на наши познати мелодии и народни песни. За миг помисливме дека сме во Македонија.

За нашето пристигнување во Векше бргу се дозна. За кусо време во клубот втасаа сите што требаше да дојдат. Така е секогаш во МСК „Илинден“ во Векше кога ќе се чуе дека тука стигнал некој од татковината.

Стојан Поповски, некогашен угостителски работник од Битола, е претседател на клубот. Не пречека со солзи на очите и веднаш почна да кажува:

-Поголем број од нашите се вработени во фабриката за монтирање на вентилатори „Флект“, но има вработени и во „Волво“, како и во други фабрики. Во Шведска, во сите наши клубови се негува фудбалот. Некогаш играме шах и некој друг спорт, но фудбалот е најомилен. Во Векше, фудбалската екипа на „Илинден“ е мошне добра. Во клубот членуваат дваесеттина млади момчиња. Најмногу се од Битолско. Клубот „Илинден“ во Векше е познат и по тоа што вратите се отворени за сите што сакаат да ги бранат боите на екипата и кои ги почитуваат нормите кои владеат во тимот, а тоа се пријателството, другарството и взаемното меѓусебно почитување. Како резултат на тоа Клубот уште го викаат интернационален клуб зашто покрај Македонци тука фудбал играат и млади луѓе од неколку други републики од Југославија, потоа од Либан, Унгарија, дури и Швеѓани. Оваа екипа веќе пет години успешно настапува во мошне силната Општинска

а нашите во Шведска загубија човек со чија помош ги решаваа сите свои лични проблеми во оваа делечка земја.

лига. Имаме и млада екипа која наскоро треба да ги замени постарите фудбалери.

Се обидуваме да формираме и фолклорна секција, која исклучиво треба да биде составена од деца. Сакаме нашите да ги подучуваме на традициите и обичаите преку песна и игра. За оваа секција постои голем интерес и веруваме дека наскоро ќе биде оформена ни рече претседателот на МСК „Илинден“ во Векше, Стојан Поповски при неколкучасовната посета на овој град.

Меѓу преспаните во Малме

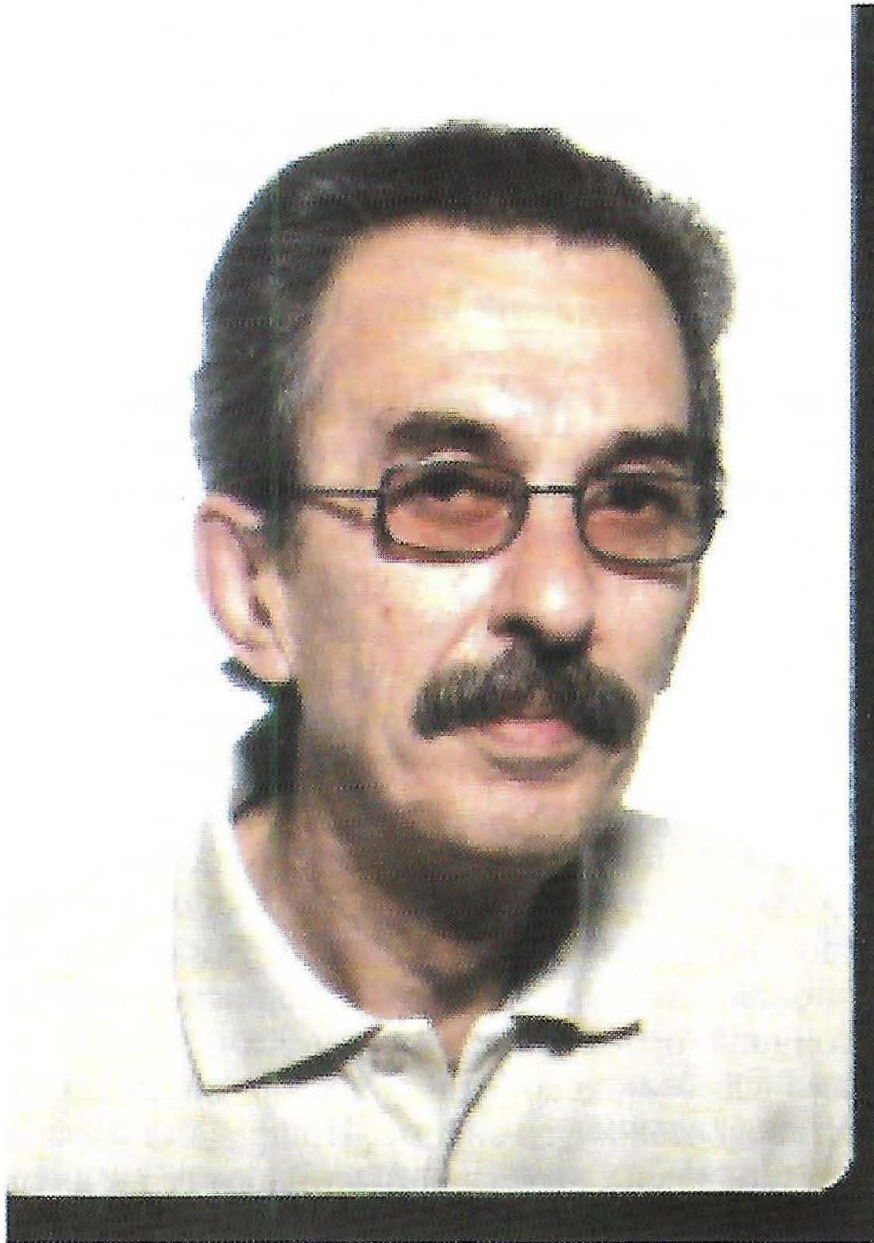
За време на престојот во Шведска имавме можност да посетиме повеќе градови, но сепак најчесто бевме во Малме, Трелеборг и Еслев. Насекаде бевме топло пречекувани. Насекаде имаше само една желба што подолго да останеме меѓу нив, да им раскажуваме за новините во родниот крај.

Кога пристигнавме во Малме, знаевме дека тука има МСД „Македонија“. Впрочем тука беше закажан состанок уште пред да тргнеме од Битола. Во ова друштво се сретнавме со многу битолчани, како и со жители и на други градови на Македонија. Претседателот на „Македонија“ во Малме, мошне енергичен средновеchen човек, Борче Андоновски од Скопје, ни рече дека сите Македонци се обединети во ова друштво и дека секој слободен миг го минуваат во просториите на друштвото. Во друштвото, покрај спортската, мошне активна е и фолклорната секција со која раководи битолчанецот Методија Бошковски.

Негуваме само македонски фолклор ни рече Бошковски заради тоа што него повеќе го знаеме. Прифаќаме соработка и од сите други од Југославија што сакаат да работат во друштвото за да се збогатат содржините на нашите активности. Инаку со фолклорната секција во која членуваат педесеттина момчиња и девојки, од оние илјада и 500 Македонци кои моментно се наоѓаат во Малме, сме настапувале со целовечерни концерти во повеќе македонски и југословенски клубови, како и пред шведската јавност.

Во еден нов крај, каде забележавме сè уште празни и ненаселени станови опкружени со паркови и зеленило се наоѓаат клупските простории на спортското друштво „Преспа“. Во него претежно членуваат преспани од Албанска националност и како што рече Ненад Амидовски, моментно, го негуваат само спортот и

кога во Малме игра „Преспа” тогаш нема преспанец кој живее во Малме, а да не е на стадионот.

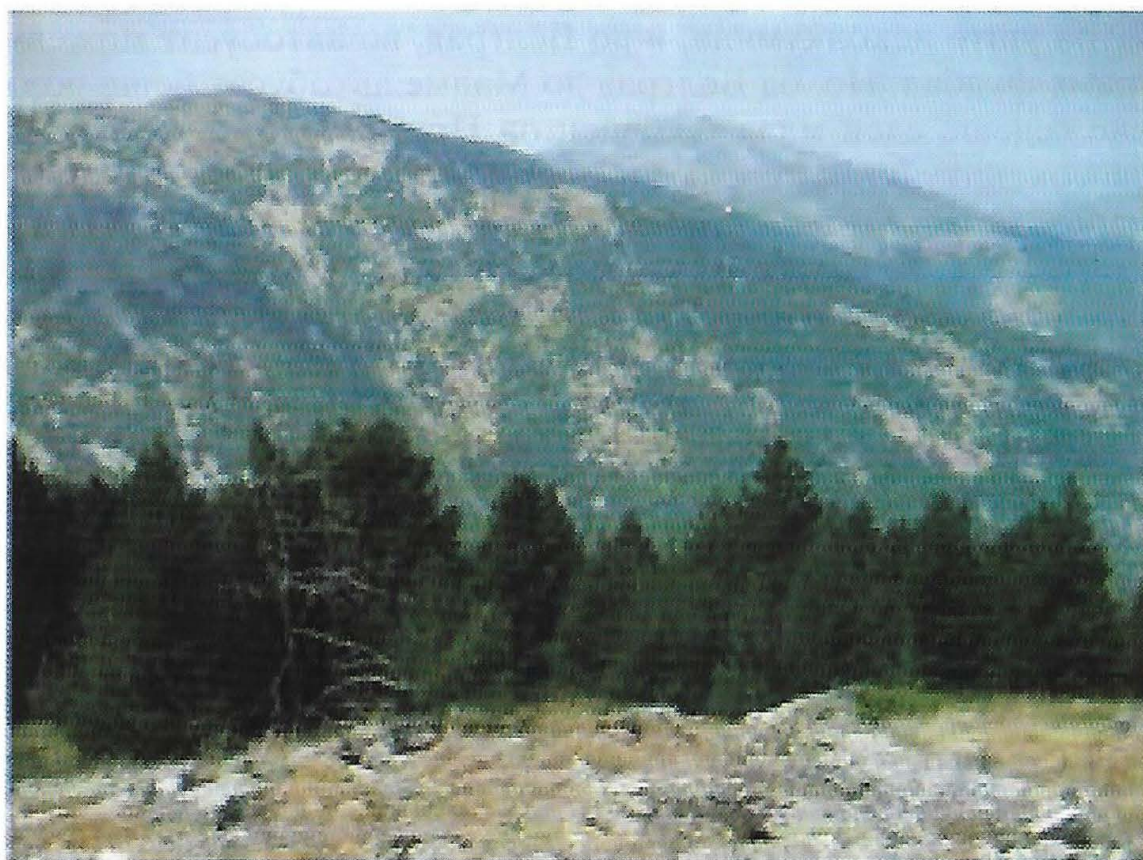
9. Нацко Груев

-Ние тука сме странци - истакнаа подоцна нашите соговорници, неколкумина преспани. Така и не третираат. Многу тоа не возбудува зашто во Шведска ние навистина сме тоа, дојденци за кусо. Заинтересирани сме што побргу да спечалиме некоја пара и да се вратиме меѓу своите во татковината. Сепак, тој збор многу пече, боли, уште повеќе кога ќе се вратиме дома. Слушаме како велат - еве ги, стигнаа странците. Затоа, кажете

долу во татковината: ние не сме странци. Каде и да сме, кога и да е, ќе се вратиме во нашите родни огништа.

Во многу клубови во Шведска забележавме нашинци со весникот „Нова Македонија“ в раце. Се чита и „Вечер“, „Битолски весник“ и други весници и списанија.

-Се што се печати во татковината - ни рече Нацко Груев, главен и одговорен уредник на списанието „Југословенски глас“, што излегува во Трелеборг, добиваме и тука. Се разбира со неколку дена задоцнување, но сепак се добредојдени зашто весниците и списанијата претставуваат една од испробаните методи за постојана врска со татковината. Така се информиравме за сè што се случува во родниот крај. „Југословенски глас“, истакна Нацко Груев, излегува од 1972 година и тоа еднаш месечно. Во него, покрај новини од татковината поместуваме и интересни написи за животот и работата на нашите во Шведска и други написи што сметаме дека се интересни за пошироката читачка публика.

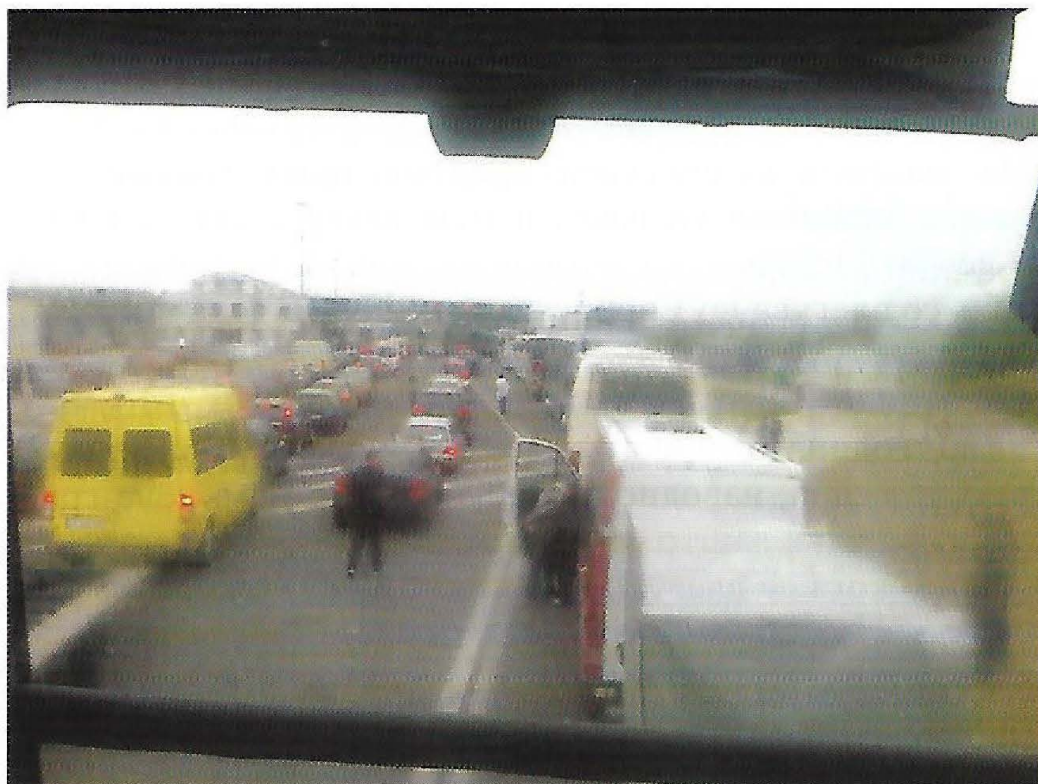
10. Панорама од Пелистер

ВТОР ПАТ ВО ШВЕДСКА

Ова што ќе го раскажам во овој дел од книгата можеби не е интересен за нашите од Шведска кои кога доаѓаат во татковината или се враќаат назад користат авионски превоз или најчесто тоа го прават со своите автомобили, независно од тоа што треба да минат релација од околу 2.500 км. Но, ќе биде интересно за луѓе, како мене, кои ретко, или, за прв пат ќе посакаат да ги посетат своите во Шведска, а не можат тоа да го направат авионски. Одбрав да патувам со автобус иако знаев дека ќе биде исклучително тешко, напорно и во многу моменти, особено во ноќните часови крајно, здодевно.

Автобусот на „Ласта“, од Битола, наместо во 20 и 15 како што ни беше речено во туристичкиот сервис, тргна со три часа задоцнување. Од Охрид беше се качиле неколкумина патници. „Екипата“ ја дополнивме уште два патника од Битола. Во Скопје влегоа уште неколкумина, и до Белград, во автобусот можевме да играме фудбал. Но, од Белград до Малме автобусот беше полн. До мене седеше еден млад Албанец од Црна Гора, кој не беше ниту повисок, ниту потежок од мене. Кога зад мене видов еден човек кој имаше повеќе од стотидватриесет килограми, искрено се „израдував“. Да седеше тој човек до мене, прашање беше дали ќе имав простор нормално да се издишам, а камо ли да се свртам и да најдам некоја погодна позиција барем малку да дремнам. Во слична положба беа и другите патници.

Но, кога човек ќе тргне на пат, нема друг избор освен да молчи и трпи. Тука сакам, на тие што патуваат за прв пат со автобус да им дадам и еден совет. Секој што патува на подолга реалација, каква што е оваа од Битола до Малме, на пример, треба да ги скуси и ограничи сите задоволства. Тоа значи да не претерува со пиење вода и јадење. Не е забрането, но таква забрана секој сам треба да си наметне ако сака да нема непријатности. Во автобусите има ве-циња, но служат само за мала нужда. Може да се случи и за таква потреба да бидат затворени. Навистина се застанува после секои три-четири, некогаш и повеќе часа патување, но со стомакот и бешиката нема пазарење. Посебно кога се во прашање деца и постари луѓе.

11. Малку чекање има и за влез во ферибродот

12. Поглед од платформата на ферибродот кон морето

ГРАНИЧНИ ПРЕМИНИ

На македонско-српската граница нема големи застои и процедури и при излегувањето и при влегувањето од едната во другата земја. Меѓутоа, не е така на српско-унгарската граница. Тука, веќе, се влегува во Европската унија и се чека повеќе од еден час.

Сопатникот што беше до мене, човек кој што на повсѐ наврати во годината престојува во Шведска, ми потшепна да подготвам пет евра, наводно, полесно да сме ја минеле границата. Малку сс изненадив зашто си помислив дека такво нешто не треба да има, барем кога сс влегува во Унијата. Но малку на разгласот се јави и глас кој го рече истото. Еден од патниците, со најлонска кеса врака, прошета низ автобусот и сите ставивме по пет евра. Навистина, долго не чекавме за да го продолжиме патот.

И кога се враќавме дома, при влезот од Унгарија во Србија, пак, собравме по пет евра. Дури и кога приближавме до Македонија, еден патник исто така не потсети да собереме по пет евра, но бидејќи бевме само неколкумина во автобусот смело беше да се паправи таква „акција“. На нашата граница, иако врнеше обилен дожд, чекавме подолго време. Пред нас беа неколку други автобуси полни со патници, но прверка царинарниците направија врз секој. Така беше и со нас. Но, кога видов што сѐ носат некои од моите сопатници помислив дека, сепак, е добро што се вршат контролите. Во багажникот на автобусот имаше дури и стари електрични ппорети и бали кои тсжеа со оки. Кога отворија некои од нив, видов дека во нив е изнапикано сѐ: од обични жички, до искривени штрафцигери и искршени радија. Дали тоа бса луѓе што се преселуваа од Шведска во Македонија или патници кои таму престојувале само неколку месеци и со себе повеле сѐ што нашле или им било подарено, не знам. Некои од нив платија царина, можеби и за драгулии кои кај нас можат да се купат за многу малку пари.

Ишаку, откако ја минавме унгарската граница, се до Шведска немалпе застанувања, освен за куси одмори и други потреби на патниците. Граничните премини меѓу соседните земји, од Унгарија до Данска се претворени во споменици кои потсетуваат на едно

време, кога ја немаше Унијата. По таква слика Македонија трага повеќе од 20 години.

Вистинско доживување беше кога по двете непреспани ноќи, со се автобус влеговме во огромниот фериброд. Со него до мостот што ги поврзува Данска и Шведска, патувавме четириесеттина минути. Доволно време да се испружат нозете и „подготвени“ да влеземе во Шведска. Ферибродот е огромен објект кој личи на град што плови. Полн со продавници, шопинг-центри, ресторани, салони... Дури подовите се поплочени како некоја градска улица. Морето не беше многу мирно, но на ферибродот одвај се насетуваше дека не плискаат бранови.

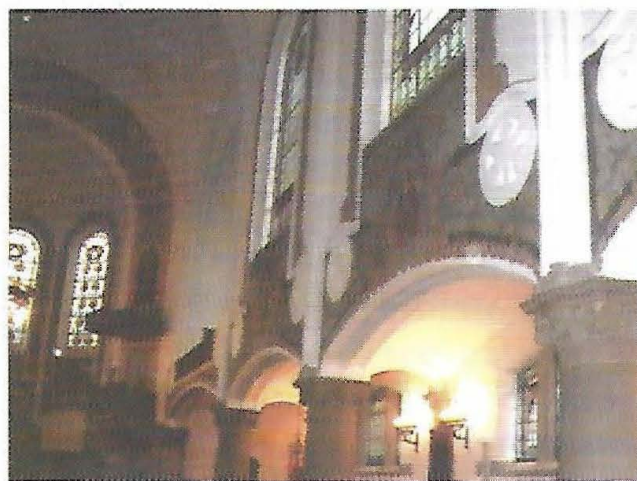
13. Карта на Шведска

Пред дванаесет часот, понеделникот, а од Битола тргнавме петокот вечерта, стигнавме во Шведска. По проверката на

пасошите, царинарниците со специјално дресирани кучиња го пребараа автобусот и куферите и патничките торби во приколката која исклучиво служи за сместување на багажот. Не се задржавме многу зашто веројатно не беше откриено ништо сомнително. Кучето застана само до крупниот човек зад мене. Колбасите во неговата торба, веројатно, го привлекоа вниманието на кучето. Сопатникот до мене рече дека кога се влегува во Шведска несмее да се носи алкохол и дрога се разбира. Алкохол може да има секој патник, но најмногу по еден литар, а дрога ниту грам.

Во Шведска времето беше исто како и кога тргнавме од Битола, задоцнета пролет во есен. Додека бев во Шведска, беше потопло отколку во Македонија.

„Работата” сакав да ја започнам понеделнички, зашто немав намера долго да бидам гостин и да им досадувам на моите пријателите. По доручекот, со Стребре и Коле, направивме план како да го минам времето во Шведска. Ми беше дадено на знаење да не се воздржувам од ништо. Дека, во секое време имам на располагање човек и возило и каде ќе посакам, таму ќе ме однесат. Следниот ден веќе ме очекуваше првиот разговор. Во Малме се сретнав со Андон Анчевски. Овој човек не го познавав порано, но имајќи предвид како ме прими си помислив: Ако сите се однесуваат кон мене како Андон, неznam дали брзо ќе се вратам дома, иако така планирав. Но, не требаше да помине долго време за да се уверам дека „домашната сметка не излегува на пазар”. Некои не беа како Андон. Во секој случај од престојот сум презадоволен. Со тие што се сретнав покажаа неверојатна гостоприемливост, почит, разбирање и другарство. На сите искрено им благодарам.

14. Внетрешен поглед на црквата Св. Јоханес

АРИТОН - АНДОН АНЕВСКИ

Роден сум во селото Радобор , Битолско. Во 1967 г. посакав да ја посетам Шведска. Во оваа земја веќе беа дојдени моите двајца браќа. Тие беа помлади од мене и не беа женети. Јас бев постар и оженет. Се случи, во Шведска да тргнам една недела подоцна откако во Радобар ми се роди првото дете. Може да се замисли со какво срце тргнав во непозната земја и што оставив во родниот крај.

15. Андон Аневски

Пред да дојдам во Шведска работев во ЗИК „Пелагонија”, с.Радобор, потоа отидов во „Транскоп” како возач. Дури кога стигнав во Шведска видов дека, како возач во „Транскоп”, имав поголема плата одколу што примаа возачите во Шведска. Но враќање назад немаше, иако во Македонија ја оставив фамилијата и жената со мало дете. Почнав нов живот. Но, бргу сфатив дека тука не е лесно. Уште од првиот ден морав самиот да се трудам, да водам сметка за себе, да барам работа, без оглед на тоа дали знаеш или не знаеш јазик. Мислев дека ќе најдам на многу полесен живот, но не беше така. Во Шведска не цветеа трендафили. Беше тешко и за живот и за работа. Бев принуден среќата да ја побарам во Норвешка. Во Норвешка останав осум месеци. Во тие осум месеци поработав само шеесеттина дена. Но, кога среќата доаѓа, таа не тропа на вратата. Благодарение на еден пријател го пребродив и тој најтежок дел од мојот живот. Пријателот работеше во хотел и ми носеше по нешто за јадење. Така, преживеав некако. Таков беше животот на емигрантите.

Браќа ми што беа во Шведска, направија некако и ми обезбедија гаранција преку амбасадата на Шведска во Норвешка. Така се удомив во Малме, а веќе во 1969 година, мојата сопруга (кога беа немирите во Чехословачка,) позајми пари од својот татко и дојде кај мене. Јас веќе бев вработен во фабрика за азбестни плочки (оваа фабрика денеска од еколошки причини е затворена). Во фабриката за азбестни плочи останав две години, а потоа најдов работа во фабрика за чорапи, но таа работа не ми одговараше, бидејќи јас сум дете што потекнува од село, навикнат сум да работам потешки физички работи. Така патот ме однесе до едно бродоградилиште. Последните десет години тука ги поминав како сечач на челик, дебели метални плочи што во никој случај не беше лесна работа. Но, нешто по осумдесеттите години фати финансиска криза. Властите во Шведска тогаш затворија три бродоградилишта, како нерантабилни. Токму тогаш јас ја повредив раката. Ме отпштија, но благодарение на еден мој пријател добив средства од Општината за да се вработам во црквата „Св. Наум Охридски”. Така мина животот, а јас денеска сум пензионер. Кога ме прашуваат што заработив како печалбар во Шведска, јас секогаш велам дека најголемата придобивка од сè е сознанието дека децата ми се добри, се образоваа, едниот е доктор на науки, а другиот е учител и предава шведски и македонски јазик. Тоа ми е најголемото богатство. Постариот мој син Драги Аневски (роден

1967) е познат на секаде во светот. Спаѓа меѓу најпознатите математичари, а Сашо, посака да биде учител и тој го оствари својот сон. Драги е посветен многу на науката и нема време, барем сега засега за пошироко семејство.

Неколку години по моето доаѓање во Шведска, почнаа да пристигаат и други нашинци. Веќе не се чувствувавме осамени. Почнавме да се дружине и да бараме повеќе форми за активности. Дури, можам да речам дека тогаш, ние како новодојдени во една друга средина, повеќе се дружевме отколку сегашните генерации. Имавме клубови со богати активности. Функционираа сите секции. Од спортски до културно - обвразовни. Активностите ги реализиравме во југословенско - спортско друштво „Балкан“ во кое членуваа сите што во Шведска дојдоа од просторите на поранешна Југославија. Имаше и друштво што го носеше името „Македонија“. Ова друштво во 1969 година го оснива мојот брат. Во спортот бевме многу успешни. Стигнавме дури и до Пета лига. Сите бевме многу активни и многу се сакавме, особено ние Македонците бевме сплотени. Но, откако се распадна Југославија, се се промени.

Во Малме постои Македонска православна црква. Повеќе години се гради и е една од најубавите цркви во Европа. За неколку месеци ќе биде поставен иконостасот и ќе се создадат услови за нормална работа на црквата.

-Пред да почне градбата на оваа црква каде се собиравте?

-Помалиот мој брат живееше со неколкумина, наши Македончиња. Меѓу нив беше и Ѓорѓи Ивановски кој што имал учено богословија во Призрен и знаеше доста црковни песни. Се сретнавме со братми и ми рече:

-Ѓорѓи знае да пее попски, знае доста песни што се пеат во црквите.

По некое време јас се сретнав со Ѓорѓи и го прашав дали е поп, дали заврши богословија. Ѓорѓи беше искрен и ми рече:

-Учев, но немам завршено. Бидејќи нашите одеа во Данска да ги крштеваат своите деца во руската црква во 1972 година одлучивме да создадеме наша црква. Идејата уште повеќе се подгреа кога една година подоцна некој си Спасиќ побара да се изгради југословенска црква. Ме побараа да бидам член во таа југословенска црква, но јас не прифатив. Реков дека црква југословенска не постои и дека не можам да ја прифатам понудата. Сепак, Ѓорѓи, стана првиот Македонец, секретар на таа југословенска, односно српска црква. Тука беше и Владе Ценовски,

сега за жал покоен. Ѓорѓи, меѓутоа, не остана долго во српската црква. Така, повторно се обнови идејата да формираме наша црква. Еден дена, Ѓорѓи Ивановски, Димитар Бадев и Благој Ацевски дојдоа во мојот дом. Немавме пари, но имавме преголема желба да ја создадеме нашата црква. Димитар Бадев, преку братот, познатиот интерпретатор на народни песни Никола Бадев, и некои други познаници во Македонија, побара од владика Доситеј да ја богослови оваа наша желба и иницијатива. По кусо време, Доситеј одобри, даде благослов. Иако немавме средства, се договоривме да пушти поп и некој придружник. Владиката ги испрати Петар Јорданов и Тони Илиевски. Во 1973 г. јануари или февруари, обајцата ја осветија првата македонска црква како посебен дел од црквата во Св. Јоханес – шведска црква во Малме. Тука најдовме на големо разбирање. Ни дадоа една капела на втори спрат. Но така почнаа и доживувањата и убави и непријатни. Бидејќи немавме средства за плаќање кирија често се селевме. По некое време не преселија на друга улица, пак на втори кат, па во една визба. Потоа одидовме на Густав Плоштад. Но тука настанаа некои струења и за поп ни го пуштија Лазар Петров. Тогаш јас бев претседател на Црковниот одбор. Бев на годишен одмор, а кога се вратив него не го видов.

По некое време, даде Господ, ја купивме црквата. Дадовме 650 илјади круни. Јас уште бев Претседател, а работев во општината Малме. Со Ружа Тодоровска која ја назначивме за благајничка можам да речам дека работевме мошне успешно. Се собраа доста средства. Ја отплативме целосно црквата и со милион и триста илјади круни го откупивме и местото каде денеска ја изградивме црквата. Оваа црква почна да се гради пред девет години. За жал, минаа многу доста време, а дури сега може да се рече дека полесно се назира крајот на целосно завршување на сите предвидени работи. Работите се развлекоа од неколку причини. На почетокот имавме голема слога. Богослужбите ги вршевме во мали простории. Место за сите наши верници немаше, но со распаѓањето на Југославија работите како да се искомплицираа. Не само што отидоа многу наши пријатели од сите други републики во Југославија, туку меѓу нас се појави желбата да се докажуваме кој е поголем Македонец. Јас говорам за себе. Имав конфликти и со свештеници и со некои нашинци бидејќи како голем верник не можев да се согласам во најтесните црковни раководства да имаме атеисти. Накусо, секам да кажам дека меѓу

нас настанаа несогласувања. Тоа придонесе во црквата најмногу верници да доаѓаат само на големите празници: Божиќ, Водици, Велигден... Кога немавме услови за работа имавме голема посета во црквата, особено од помладите наши генерации. Мислам дека сега не е така. Мора да имаме црковно раководство кое ќе го сплоти целиот наш народ во Јужна Шведска. Во никој случај не смеат да се забораваат добровтори од калибарот на Ламбе Егуменовски, еден од најбогатите наши луѓе што биле во Шведска, кој што за жал немаше долг живот и почина. Тој беше меѓу првите спонзори и не жалеше пари. И сега има спонзори. Меѓу нив е Марија, инаку омажена за Шведанин, Стребре Стаковски и Славица Егуменовска исто така ја помагаа Црковната општина, но потоа настанаа некои недоразбирања и колку што мене ми е познато повлекоа дел од своите вложувања. Стребре, сепак, донира плочки за да се поплочи целиот црковен двор, а тоа е огромна површина и голема помош. Да се поплочи подот во црквата помогнаа Томе, не му го знам презимето и Љубе од Трелеборг, но кого исто така не му го знам презимето. Во споредба со другите народи, ние сме малку во Шведска, но ете даде Господ да направиме најубав верски објект. Нашата црква во Малме, е една од најубавите цркви во цела Европа. Црквата е градена со љубов и вера затоа љубовта и само љубовта, а не било какви други интереси треба да не одржуваат и нас и црквата. Во нашата црква не треба да има богати и сиромаси, повисоки или пониски луѓе, помали или поголеми верници, поголеми или помали патриоти, поголеми или помали Македонци... Пред Бога сме сите исти. Кога сме сите исти, тогаш, сме многу посилни. Тоа е тоа што моментно ни недостига, а мислам дека ќе се надмине. И треба да се надмине зашто слогата и почитта еден спрема друг ќе не одржат како етничка заедница во Шведска, земја која ни ги пружа сите можности да живееме, твориме и напредуваме во животот. Со слога ќе ја одржиме црквата, симболот на нашето верување во Бога.

-За тоа колку наши луѓе живеат во Шведска има различни податоци. Знаете ли нешто во врска со тоа?

-Бев вклучен во подготвувањето на една таква евиденција. Дури, имав изготвено картотека. Тоа го правев, да речам, по малку и службено за да знаеме во црковната општина, навистина, колку сме Македонци во Шведска. Податоците се однесуваат на Јужна Шведска: Малме, Трелеборг, Еслев, Векше и околните места каде

што најмногу се концентрирани доселеници од Македонија. Во Малме, додека јас ја водев евиденцијата, имаше 1.600 до 1.700, верници. Во Трелеборг некаде околу 700 и во Еслев нешто повеќе од 800. Значи тогаш, кога јас бев активен, имав евиденција за над три илјади верници од само неколку градови во Јужна Шведска. Колку што бевме во овие неколку градови, толку имаше и во Гетеборг. Тогаш, ние пријавувавме седум илјади верници за цела Шведска, но имавме проблеми со шведските власти зашто Србите негираа дека сме толку. Проблемот беше во тоа што ние, како и сите други доселеници, дотации за активности добивавме врз основа на бројот на верниците. Бидејќи никогаш не пријавувавме повеќе отколку што бевме, важевме за една од најценетите црковни општини во Шведска. Орланд Алиндер и Овек Тур Турсон беа наши најсилни пријатели и силни подржувачи на Македонската кауза. Сега, за жал, овие луѓе, се подалеку од нас, а зошто треба да каже некој друг. Веројатно, сега не ја водиме „политиката“ како што треба и губиме драгоцени пријатели. Јас си земам за право, како долгогодишен иселеник и долгогодишен активист и функционер во македонската црковна општина во Малме, да кажам дека малку сме заборавени и од нашата матична држава – Македонија. Не паметам дека во нашата црква дошол некој и од амбасадорите. За секое годишно собрание испраќавме покани, но никогаш никој не дошол да види и да чуе што сме направиле, како сме направиле и какви проблеми имаме.

Инаку, да кажам, исто така, дека ние не сме многу упатени во црковните канони, па затоа и некогаш можеби грешиме. Еве еден пример. Од мене се бараше на попот да му бидам питроп, некако тоа доаѓаше по службена линија. Кој и кога може да влегува во олтарот јас уште како дете научив од татко ми и дедо ми. Како што не може во него да влегува жена, не треба и човек кој не е за тоа духовно подготвен. Тоа не можеа некои да го сфатат и затоа се случуваа недоразбирања, ми раскажуваше Андон Аневски кога се сретнавме првиот пат во Малме.

16. Во кинески ресторан во Малме

Со Андон Аневски, додека престојувал во Јужна Шведска, се сретнал во неколку наврати. Разговаравме долго и со часови. Практично прошетавме низ целиот негов живот. Се разбира се што слушнав, забележав и снимив не можам да пренесам. Еден ден ме покани на ручек. Ме однесе во кинески ресторан, што за мене беше доживување. Кога влеговме во ресторанот ме праша дали сакам нешто посебно да порачам. Реков дека не се разбирам многу од кинеската храна и дека оставам тоа да биде по негов избор. Јадевме риба, па некако на чуден начин подготвено бело месо и од пиле, а сето тоа беше зачинето со сè што може да се најде во една бавчанска градина: од грашок до брохула. Јас се напив пиво, а Андон минерална вода. Возеше и не смееше да пие. Така дознав какво доживување имал некој нашинец во Шведска, каде што законите за возење во пијана состојба навистина се ригорозни. Еве ја приказната:

Наш човек бил на некоја семејна веселба. Се напил малку, а кога се враќал дома, го застанала полицијата. Се обидел да се оправда дека обичаите наши се такви и за да не ги навреди домаќините морал малку да се напие. Полицаецот тогаш му рекол дека во Шведска не постои закон со кој некому може да му се

забрани да јаде или пие. Но има закон кој не дозволува да се вози под дејство на алкохол. Казната што ја платил нашинецот, била висока.

Веројатно мојот пријател Андон го имаше тоа предвид и независно од обилниот и малку лут кинески ручек, сепак, се напи само минерална вода.

Пред да замине од кинескиот ресторан еден млад угостител-кинез не фотографира. Фотографијата ја објавувам за да се пофалам дека, навистина, и јас, ете, кога бев во Шведска, бев гостин во кинески ресторан. За некого можеби смешно, но за мене и тоа беше одредено доживување.

17. Во трговски центар во Малме

Имаше уште доста време за денот да му остапи место на ноќта. Со Андон, потоа отидовме во еден трговски центар на кого не можеше да му се догледа крајот. Шетавме со часови и видов дека тука се продава од игла до локомотива. Додека шетавме низ павилјоните и откако во еден од рестораните се напивме кафе, Андон ми ја раскажа приказната за сопственикот на трговскиот центар. Се разбира така како што тој ја чул:.

Станува збор за еден Шведанец, Германец по потекло, кој што почнал да работи со кибрити, откупувал, препродавал и поправал стари столици, ама направи голем капитал. Овај трговски центар се вика “Икеа” и вакви салони има речиси во цел свет, мислам дека ги има и во Грција. Има вработено повеќе илјади работници. Иако толку богат, сепак, на неколку наврати плачеше на телевизија. Некој сакаше да го обвини дека бил Германец и дека за време на Втората светска војна бил есесовец. Овој човек отворил свои продавници и во Русија, па оттаму стигна една приказна за него. Пред неговата продавница за седнати со колбаси имало редица муштерии. И тој застанал со нив. Кога дошло да плати, многу се изненадил од цената на сендвичите. Викнал некој од шефовите на продавницата и го прашал дали знае колку луѓето што чекаат да бидат послужени земаат месечна плата. Шефот кажал некоја сума, а тој прашал: колку сендвичи можат да се купат со таа плата. Се видело дека малку. Е тогаш, рекол газдата, ќе ги намалите цените на сендвичите за да може секој да купи. Така колбасот со лепче стана редовен оброк и во Шведска. Чини само пет круни. Можеби со тоа не може секој да се најаде, но може да го залажи гладот додека не стигне ручекот. Тој човек создаде капитал како ретко кој друг во светот, а сепак е познат како многу скромен човек. Наместо во кристални чаши, сака да се напие кафе во пластична чаша, како и сите други. Некогаш ќе се види во неговото омилено „Волво“, старо четириесеттина години. Такви луѓе имаат успех на Западот и тој не е сам, ги има многу. Имаат пари и плаќаат најголеми порези. Познати се и како големи донатори и добротвори.

Со приказна за богатиот Шведанин го завршив дружењето, со Андон. Убаво, веќе, се стемни кога стигнав во просториите на КСД „Македонија“ во Малме. Тука требаше да стигнеме малку подоцна за да се сретнеме со повеќемина наши сонародници кои во клубот доаѓаат откако ќе ги завршат работните обврски.

18. Лилјана Стоилковска
како водителка на „Илинденски денови“ во Битола

Не малку се изненадив кога во клубот се сретнав со мојата добра познаничка Лилјана Стоилковска. Со Лилјана на неколку наврати ги водевме „Илинденските денови“ во Битола, учествувавме во креирањето на една од најслушаните емисии на Радио Битола, „Радио-хумор и сатира“. Јас кариерата ја почнав и ја продолжив како новинар, а Лилјана стана една од најпознатите спикерки на Радио Скопје и интерпретаторка на народни и забавни песни и мелодии. Лилјана ми остави впечаток на елоквентна соговорничка и бргу видов, дека, иако спаѓа во редот на поновите дојденци во Шведска, сепак, е доста активна и упатена во напорите да се развиваат активности со кои се ублажува носталгијата по родниот крај.

ЛИЛЈАНА СТОИЛКОВСКА

Бидејќи со Лилјана, по повеќе години, наместо во Битола или Скопје, се сретнавме во Малме, нормално беше да ја прашам како се случи и таа да дојде во Шведска. Еве го нејзиниот одговор:

-Тоа е веројатно игра на судбината. Во 1978 година бев во Сиднеј, Австралија. Пеев на илинденските празнувања. Тоа беше во времето кога нашите доста протестираа против грчката политика во врска со признавањето на Македонија и Македонците. Јас, помогнав со моите настапи, таму, да ги анимираме луѓето и затоа на празнувањата имаше огромна посета од страна на нашите иселеници. Немаше игла каде да се фрли. На нашето славење присуствуваше и градоначалникот на Сиднеј. Бидејќи оставив впечаток на смирувачка личност, тој ми понуди да останам во Сиднеј. Јас, дотогаш, никогаш во животот на помислував да ја напуштам Република Македонија, зашто дома имав сè. Можности да се докажувам и потврдувам како естраден уметник, спикер и новинар, да учествувам на разни промоции и други културни настани и немав никаков проблем од финансиска страна. Бев цврсто убедена дека Македонија е мојата градина каде можам да садам и да ги собирам плодовите од мојата работа. Затоа ја одбив понудата уверена дека тоа што го посакувам во татковината, го имам. Но, животот тргна во друга насока. Мојот сопруг почина. Се најдов на крстопат и покрај тоа што имав семејство кое секогаш знаеше да ме утеша.

Благодарение на емисијата на Радио Скопје „Глас од татковината“, емисија посветена на нашите сонародници во странство се среќавав и се запознавав со многу нашинци кои од разни причини се нашле во туѓина. Така се запознав и со мојот денешен сопруг. Но, пред тоа се случи нешто друго. Учествував на манифестацијата „Вечер на естрадните уметници“. Бев ангажирана само како водителка, зашто немав намера да пеам се додека не исцелее болката и таа потреба искрено не ја почувствувам во душата. Сепак, се случи, непредвидено да запсам. Кога се вратив на моето водителско место чудна сила го испара моето тело. Посакав да викнам на сиот глас и да побарам прошка од мојот починат сопруг зашто не го исполнив ветувањето. Тогаш ми пријде човекот, кој знаев дека ја има истата судбина како мојата. Мигот

не зближи. Бевме долго време пријатели, додека еден ден не посака да бидеме заедно. Им кажав на децата и откако ја добив нивната согласност, еден ден се најдов во Шведска. Требаше да одам во Австралија, а стигнав во Шведска. Мојот сегашен сопруг Борче Андовски, инаку еден од најголемите активисти во Малме, направи сè да ја намалам тагата по сè што оставив дома, во Македонија и во Малме да почнам нов живот.

19. Разговорот со Лилјана го водев во КСД „Македонија“ во Малме

-Дали од денешна временска дистанца сметате дека тука, во Шведска, остваривте нешто што во Македонија ви недостасуваше?

-Немав некоја посебна желба што сакав или сметав дека ќе ја остварам во Шведска. Повеќе може да се рече дека желбата да ја оставам Македонија беше несигурноста што се создаде со распаѓањето на Југославија. Некое време не знаевме што ќе биде со нас, што ќе се случува понатаму, и тогаш, барем така размислувам, не ќе биде лошо да се отвори една врата кон Европа. Но, ќе бидам неправедна и неискрена ако не истакнам дека имав вистинска верба во човекот што ми понуди да започнеме нов живот иако далеку од татковината. Во поодминатите години добро е да се

има човек со кого ќе се дели староста. Добро е да не им тежине на децата. Барем додека нема потреба од нивна помош.

-Кога стигнавте, што Шведска, како земја ви „понуди“?

-Земјата е добра, но со она што го знам и умеам, сметам дека јас повеќе им понудив на моите сонародници кои ги затекнав тука. А, не се малку. Во Малме, на пример, се спомнуваше бројка од околу 4 илјади, но убедена сум дека никогаш и во Шведска и во другите земји нема евиденција која точно може да укаже на бројот на иселените од Македонија по светот.

20. Честа слика во Јужна Шведска - стара ветерница

Кога дојдов, се велеше дека во цела Шведска имало над 15 илјади дојденци од Македонија. Ако се има предвид дека веќе тука има трета-четврта генерација од нив, би требало таа бројка сега да е три четири пати поголема. Но, колку навистина сме тука од Македонија може да се утврди само со темелен попис. Такво нешто можат, сега барем, да го направат возобновените друштва и посебно црковните општини кои делуваат во Малме и Гетеборг. И тогаш сликата нема да биде целосна зашто од Македонија, освен Македонци, доаѓаат луѓе и од другите националности, кои, како и ние, се собираат во разни групации.

-Новата црква во Малме, е голема радост за православните Македонци?

-Нормално. Црквата е кука која треба да го обединува и сплотува народот, односно верниците. Тоа се однесува и на македонските друштва. Меѓутоа, за жал не е така. На некои луѓе како да не им одговара единството. Зошто е тоа така не можам питу да сфатам ниту да кажам. Да бидам искрена и не си дозволувам јас да си земам за право да откривам виновници. Ќе кажам само тоа дека ако секој си ја гледа работата, односно ако во работата се почитуваат статутарни одредби и други пишани или непишани закопитости, мислам дека ќе нема никакви проблеми. Тоа се однесува и за работата на црковните одбори и црквата и за клубовите и другите асоцијации каде што се собираат и делуваат нашите луѓе. Верски празници, се разбира, дека, треба да се одржуваат таму каде што е местото, но исто така некои културни и забавни манифестации треба да се одржуваат во друштвата. И едните и другите активности треба да се сфатат како можности за прославување, но и за дружење. Така ги гледам, така ги сфаќам и така ги кажувам овие работи. Бидејќи моите размисли не доаѓаат до тие што треба да ги чујат, јас одлучив во многу работи да не се мешам иако до неодамна бев важен и значаен чинител во тој севкупен заеднички живот. Кога јасно ќе се издиференцираат обврските на црквата од една страна и на друштвата од друга страна, мислам дека ќе се надминат одредените конфронтации. Накусо, црквата има задача да ги обединува и воспитува верниците во христијанскиот дух, а друштвата да ги анимира иселениците со културно забавни, спортски и други активности, а на младите поколенија да им обезбедува услови за негување на јазикот, традициите и обичаите на нивните претци преку работа во разни секции. Кога црквата и друштвата ќе делуваат заеднички и во интерес на сите, тогаш ќе имаме хармонија од која сите ќе имаме полза. Бидејќи долго време работев во емисијата за нашите иселеници на Радио Скопје, доста проблеми од дијаспората ми беа познати. Особено споровите во Австралија. Затоа, кога дојдов тука укажував на можноста од делби и во Шведска, но за жал и тука се случија конфронтации. Не сакам да „попувам“, но мислам дека свештените лица кои доаѓаат во туѓи земји треба да имаат ограничен мандат, како што на пример тоа е пракса со политичарите, односно амбасадорите. Навистина, тоа е работа на МПЦ-ОА, но убаво би било да се чујат размисли и од обични

граѓани. Тоа мора да се направи што поскоро, за вчерашните или денешните проблеми да не ги наследат нашите млади генерации. Тие се воспитуваат во друг дух и кога доаѓаат во друштвата или црквата сакаат да минат пријатни мигови, а не да решаваат проблеми што им ги оставиле постарите генерации.

-Да позборуваме малку за активностите КСД „Македонија”.

-Ќе почнам со нешто што мене ми претставува особен интерес, а тоа е мојата нескриена желба младите поколенија да не го заборават мајчиниот јазик. Нашите деца во Шведска, речиси цел ден го минуваат во градинки и училишта. Од утро - до вечер. Ги земаат родителите дома и додека малку се одморат од престојот во градинката ќе дојде време за спиење. И родителите исто така порано мора да одат на спиење за утредента да бидат способни за работа. Во градинките малку се учи македонскиот јазик, но дома речиси одвај се стигнува со децата да се поработи на тоа. Затоа во друштвата како што е ова во Малме имаме квалификувани луѓе кои на децата можат прво да им ја пренесат љубовта кон мајчиниот јазик, а потоа да ги научат и нешто повеќе. Се разбира, под услов, родителите, навистина, да сакаат нивните деца, освен шведскиот да го зборуваат и македонскиот јазик и кога ќе дојдат во родниот крај да не се срамот што не знаат да зборуваат како што треба.

Во клубовите, за жал, доаѓаат и многу малку жени, иако тука можат и тие да научат многу. Организираме разни курсеви за едукација на жените од повеќе области. Се мисли дека клубовите се само за мажите. Жените, така, губат драгоцено време да научат нешто повеќе од животот.

-Најголема љубов и порано и сега, е љубовта кон спортот?

-Имаме силна спортска секција, односно клуб, но треба да се знае дека во него не членуваат само наши деца. Доаѓаат млади луѓе од разни народи и народности. Ако игра некое наше дете фудбал, а се дружи со другарчиња од поранешните републики на Југославија или од други земји, доаѓаат и тие. Но, мене ме загрижува што нашите помлади генерации во Шведска сè помалку ги интересираат работи по кои до вчереа пекаа нивните родители. Младите девојки, на пример, не сакаат да играат фолклор, бидејќи сметаат дека тоа е надмината работа. Малку љубов кон фолклорот пројавуваат помалите деца, кои, уште, примаат некакви совети од родителите...

21. Населба во Еслев каде што живеат многу Македонци

Со Лилјана Стоилковска се изназборувавме. Да пренесам се, навистина се потребни многу страници. Бидејќи не дојде речиси никој додека разговаравме во клубот, се договоривме по неколку дена, односно во недела, по богослужбата во црквата повторно да дојдам во клубот и ако ништо повеќе да се видам барем со некои битолчани со кои се знаеме со години. До таква средба не дојде. Во неделата се задржав малку повеќе во црквата за да се сретнам со некои од нашите што живеат подалеку од Малме. Посакав да го направиме тоа во друга прилика, но времето беше ограничено, па нестигнав дури уште еднаш да се видиме со Лилјана иако на неколку наврати ми понуди да бидам гостин во нејзиниот дом. Така ми пропадна и желбата малку повеќе да се видам и разговарам со нејзиниот сопруг Борче Андовски, кој исто така можеше да ми раскаже за многу активности на нашите во Шведска, особено за спортските активности. Тоа што не стигнав да чујам од Борче, во книгава ќе пренесам од списанијата што ми беа дадени кога го напуштав КСД „Македонија“ во Малме.

22. Малме

МАЛМЕ - ГРАД НА ПАРКОВИ

Малме, шведски град во кој днеска живеат голем број Македонци, за прв пат како град се спомнува во далечната 1275 година. Благодарение на својата местоположба која му овозможила да се развие трговијата со производи од плодородната рамнина што го опкружува, Малме, во средниот век прераснува во голем и богат град. Со развојот на индустријата стана и модерен индустриски град.

Доаѓањето на Македонците во Малме, скромно започнува при крајот на 50-тите години за да доживее своја кулминација во 70-тите години. За овој период градот го доживува својот најголем индустриски развој, кој му овозможува зголемување на населението и изградба на голем број населби. За да се задоволат потребите на населението (над 250.000) се градат и многубројни училишта, градинки, медицински установи, домови за згрижување на немоќни лица, спортски терени, се отвораат објекти за културно - забавни активности...

Благодарение на далекувидноста на тогашните жители на градот, кои многу одамна ја започнале макотрпната, но многу корисна работа со градењето на многубројни паркови, денес, Малме со гордост го нарекуваат - град на паркови. Најпознати се „Пилдамспаркен“, со над 20 илјади засадени дрва и „Кунгспаркен“

украсен со многубројни кипарски дела на шведскиот мајстор со светски глас, Карл Милес. Во овој парк се наоѓа и познатиот дворец што им припаѓал на тогашните управувачи на покраината Сконе (Малмехус), изграден во 1500 –тата година. Овој дворец, со околината е адаптиран во музај на градот Малме. Поточно во дворецот се сместени повеќе музеи.

Стариот дел на градот е опкружен со канали и изобилува со градби кои потекнуваат од средниот век. Во овој дел на градот се сместени и повеќето од објектите за забава: ресторани, кина, дискотеки, бутици и други.

Стогодишните желби на жителите од двете страни на тесниот морепремин Оресунд, да имаат мост кој ќе ги поврзува Шведска и Данска, односно блиските градови Малме и Копенхаген, веќе не е сон. Со тоа Шведска конечно се поврза со копнен пат со Европа.³

ЗБОР ДВА ЗА КСД „МАКЕДОНИЈА”

На 20 ноември 1969 г. во Малме, официјално почна со работа Културно - спортското друштво „Македонија”. 30 години од своето постоење, ова друштво, одбележа на 20 ноември 1996 година. По тој повод е објавено списание со повеќе прилози и фотографии кои ги отсликуваат активностите на друштвото. Тоа беше повод да се потсетам на идејата на Нацко и Ацо кои само кусо време пред да починат ми понудија да престојувам во Трелеборг и да ја напишам „историјата” на КСД „Југославија -70”, денешното КСД „Пелистер”. Тогаш бев информиран дека целокупната документација ќе ми биде ставена на располагање. Кога сега бев во Трелеборг и се заинтересирав за документацијата, никој не знаеше каде е. Или, можеби не ги прашав луѓето што тоа навистина го знаат. Сакав да кажам дека архивата на едно друштво е исто толку важна како и архивата на едно семејство, или личната архива. Таа треба да се чува, зашто кога и да е некој ќе се обиде да проникне во неа. Од билтенот што остана од прославата на триесетгодишниот јубилеј на КСД „Македонија”- Малме, може да се види дека од периодот на формирањето до денот на прославата низ неговите редови минале над стотина активисти како

³ Списание посветено на 30 годишниот јубилеј од формирањето на КСД „Македонија” (Александар Темелков)

претседатели, потпретседатели, секретари, благајници, претседатели на младински активи и како први луѓе на разните секции кои делувале во друштвото. Оттогаш наваму, исто така има и други кои оставиле белег со својата работа. Борче Андовски, на пример, дури осупати бил избран за претседател на друштвото. Борис Аневски, кој се смета за еден од оснивачите три пати бил претседател, а уште десеттина други активисти меѓу кои Таше Стојановски, Блаже Блажевски, Симон Зенделов, Бошко Илиоски, Јонче Бојчевски и т.н. зад себе оставиле два или еден мандат како претседатели. Можеби во друга прилика ќе навратиме на објаснувањето на повеќе од четиридеценискиот подем на КУД „Македонија”.

23. 24. Традициите од родниот крај - бргу се пренесоа во Шведска

Фолклорна група на КСД „Македонија“ снимена 1996 година. *Стојат од лево во задниот ред:* Даниел Митески, Даниел Митеска, Мими Андовска, Лена Станковска, Јасмина Димова, Лиле Спасовска, Натали Ангеловска, Ангелина Спасовска, Ели Персон, Магдалена Ивановска, Владо Карабелевски. *Во средниот ред стојат од лево:* Ѓубица Петровска Ангеловска - кореограф, Пенче Мајзоска, Оливера Домазетовска, Даниела Кршовска, Оливера Арбанас, Елена Карабелевска, Тина Јовановска, Маријана Егуменовска, Васе Зенговска, Весна Бочкаровска, Силвана Каранфиловска. *Клејат од лево:* Александар Илијоски, Гафур Сефовски, Даниел Кршовски, Игно Андовски, Мартин Атанасовски, Васко Трампевски, Тони Бошковски, Тони Трампевски и Томче Пановски

25. 26. Фолклористи и спортисти од Малме

Фудбалската екипа на КСД „Македонија“ во 1991 година за прв пат успеа по 22 години натпреварувања наречената Фамосна Б лига да влезе во петата лига. *Стојат од лево:* Таше Стојановски - тренер, Бене Илијоски, Гоце Ставревски, Ѓубица Ивановски, Томе Коцкаровски, Ѓубица Јанкуловски, Кристијан Видборг, Борис Анастасовски, технички раководители. *Клејат од лево:* Стив Трајковски, Харуд Томасијан, Саше Анастасовски, Денис Слободан Кутлешовски, Саше Ангелоски, Марјан Егуменовски и Ален Стојановски.

НА ЖЕЛЕЗНИЧКАТА СТАНИЦА ВО ЕСЛЕВ

27. Еслев

Имам еден пријател од Скопје. Секогаш кога ќе дојде во Битола ми укажува дека има по нешто ново, а не ја испушта приликата да ми спомне за некои знаменитости што му оставаат впечаток. Бидејќи јас со нив се среќавам секојдневно, се однесувам како да не ги забележувам. Така е и ова што сакам сега да го кажам. За нашите во Шведска, кои со години се таму, да не зборувам за самите Швеѓани, можеби малку важност има, на пример, железничката станица во Еслев. Но, мене токму таа ми остави силен впечаток. Помислив дека гледам некој филм од западот. Локомотивите и вагоните ме вратија во некогашните романтични времиња на возовите. Во Еслев, на железничката станица како да застанало времето иако возови се точкаат како мравки. Се е најсовремено и беспрекорно организирано. Возовите пристигаат според возниот ред и без никакви задоцнувања. Луѓето во вагоните влегуваат тивко, нечујно и секој знае каде треба да седне. Во мигот пред очите ми стигна железничката станица во Битола. За тоа колку возови доаѓаат и пристигаат на неа денеска, има една шега.

Еден човек му вели на својот пријател:

-Па каде си, нели требаше да се најдеме пред еден час? Пријателот му одговара.

-Прости ми. Толку многу сообраќај имаше на пругите, што со часови не можев да поминам од Боримечка на другата страна.

Па, вистина е шега. Од Битола, за натаму, кон Скопје, двај минуваат неколку патнички возови. Коловозите од „силниот сообраќај“ зараснале во трева. Но сега зборуваме за Шведска, нели!

28. До железничката станица најчесто се доаѓа со велосипед. По завршената работа со велосипедот секој се враќа дома.

Возниот сообраќај во оваа земја е развиен толку колку што е и сè друго. Ако сакате најбргу да стигнете до аеродромот во Копенхаген, тоа ќе го направите со воз. Од Еслев, таму ќе стигнете за четириесеттина минути. Со влегувањето на Шведска во Европската унија, се создаде нова слика. Многу Швеѓани работат во Данска, а многу Данци во Шведска. Нив им треба поевтин и побрз превоз, но и превоз кој ќе стигне навреме до одредената дестинација. Така е со возовите. За да се „фати“ воз на едната или другата страна треба да се причека само десет до петнаесет минути.

29. Дел од Еслев

НЕКОЛКУ МИГОВИ ВО ОПШТИНАТА

Со нетрпение ја очекував неделата. Сакав да присуствувам на редовната богослужба. Сакав да ја видам црквата, но се надевав дека ќе се сретнам со многумина наши верници. Сум слушал дека ако се оди во некоја друга земја, особено таму каде што има многу наши иселеници, најмногу од нив ќе ги сретнеш во недела во црквите. Но додека дојде неделата имав прилика уште малку да прошетам низ околината на Малме, Еслев и Трелеборг и да видам уште некои од знаменитостите. Моите пријатели беа неуморни. Оставаа доста од своите обврски само и само да не ме остават сам и затворен во некоја одаја.

Во „јагуарот“ на Стребре Стаковски на пример минав повеќе од илјада километри. Малку се шегував и со него кога му велев дека јас не сум учен да се возам во „јагуари“. Набикнат сум на моето „југо“ од пред триесеттина години и тоа ми е доста. На Стребрета еден ден му го раскажав и следниот виц:

Некој човек имал млада жена. Многу сакала да вози автомобили. За неколку години, меѓутоа, искршила неколку. Човекот му се пожалил на својот поријател:

-Не знам што да правам. Мојата сопруга уништи едно чудо автомобили!

-Купи и „јагуар“ - го посветувал пријателот.

По неколку дена пријателите, пак, се сретнале.

-Како е сопругата? – прашал едниот.

-Да ти кажам право откако го купив јагуарот, повеќе не ја видов – одговорил вториот.

Стребре се смееше, но брзаше зашто имаше средба во општината во Еслев.

И јас појдов со него. Додека го чекав видов дека паркирањето е уредено до беспрекорност. Можеш да дојдеш, да свршиш некоја работа и бргу да заминеш. Возилото не смее да биде оставено на паркингот со часови. Видов и нешто друго. Дел од службениците наместо во канцеларии имаа работни бира и комјутери во ходниците. Кога, Стребре, се враќаше од состанокот, кој траеше само неколку минути, беше во друштво со една жена. Ме запозна и ми рече дека е наша, Македонка и дека работи во општината. По малку покрај нас мина и една друга жена, од африканско потекло. Прашав дали сме во општината или на место каде се собрал народ од целиот свет! Ми беше речено дека во општините во Шведска работат луѓе од разни земји и континенти. Во Шведска, имено, може, секој да најде работа по пат на оглас или конкурс само ако ги исполнува условите. А, друг услов освен да знаеш да ја вршиш работата нема. Во одделението за школство да речеме, се вработени, покрај другите и неколку Македонци.

Не можев да се воздржам и сега да не кажам еден виц, многу актуелен во Македонија.

Бил распишан конкурс за едно работно место. Се јавиле, Македонец, Албанец, Ром, Србин, Бугарин... и што мислите ги прашав моите соговорници – кој ја доби работата?

Бидејќи никој не знаеше јас им кажав:

–Работата ја доби тој што имаше партиска книшка.

...

Инаку, општините во Шведска, организационо се поставени без малку како и општините во Македонија. Има градоначалници, совети и постојат сите служби што треба да се во функција на граѓаните. Разликата е во тоа што за разлика од кај нас, во Шведска, не се чека многу за решавањето на одредена потреба или проблем. На примерт, ако сакате да градите нешто, поднесувате

барање. Одговор мора да добиете, позитивен или негативен, најдоцна за шест месеци.

За разлика од пред триесеттина години, кога еден или двајца имаа сопствени куќи или станови, денеска, повеќе од 90 посто од нашите сонародници во Шведска имаат сопствени домови. За да се изгради една куќа од стотина до 150 квадрати, со пет-шест одделенија чини од 2 до 3 милиони круни или некаде до 250 илјади евра. За втората, третата генерација Македонци во Шведска, таа не е висока сума. Најголемиот број од нив се високообразовани, на добри работни места и со високи примања и можат да си дозволат да имаат свој, и тоа доста луксузен дом.

30. Општината во Еслев

ПРИКАЗНА ЗА ЗАМОКОТ

Јужниот дел на Шведска почива на недогледна рамнина. Мали, по правило пошумени ритчиња има негдеоде. Овој дел е познат како исклучително богата житница и речиси нема парче земја што не е обработено. Освен пченица, пченка и други житни култури на големи површини се произведува и шеќерна репка. Во близината на Еслев има и голема фабрика за производство на шеќер. Во последно време, под пластеници се одгладуваат и

градинарски култури: пиперка, домати, кромид, лук, грашок, боранија... а најмногу се разбира го има благиот компир. Кога со јадењето се служи копир, лебот е застапен во сосема мали количини. Малку повеќе него го „обожават“ нашинците. Освен градовите и поголемите населби, овој дел на Шведска е слабо населен. Меѓу многуте хектари обработлива површина ќе видите осамени куќи во кои живеат или сопствениците на големите површини или луѓе што под наем ги обработуваат тие површини и се занимаваат со земјоделие. Меѓутоа, речиси, е така да ги наречеме фарма, има корали во кои, ако ништо повеќе ќе видите барем неколку коњи. Земјоделските површини се уредени парцелирани според потребата што на неа се сади. Но, иако некогаш од површините се на рабовите од населените места, на вив, секогаш, ќе видите бројни јата фазани кои понекогаш излегуваат на патиштата и особено во ноќните часови налетуваат а забрзаните возила. Елените и срните имаат третман на домашни животни. Без страв доаѓаат од близните шумички и пасат во непосредна близина на осамените куќи.

31. Елени пасат во непосредна близина на населените места

Во непрегледните, речиси секогаш залени површини, има и по некој средновековен замок кој говори за бурната историја на овие предели. Еден од замоците е во непосредна близина на Еслев. Бидејќи многу често патував на релација Еслев и селото Флинге многу често минував покрај него. Тоа е и најкусиот пат што ги поврзува Еслев и селото. Секогаш застанував и љубопитно се загледував во замокот во кој можат да се снимаат филмови од времето на средниот век.

Дознав дека замокот потекнува од времето на меѓусебните војни меѓу Данска и Шведска. Овие простори биле освоени од Данците. За да ги ослободат, Швеѓаните, воделе тешки битки. Кралот на јунаците кои биле заслужни за протерувањето на Данците им доделувал големи имоти. Овој замок го добил еден од таквите јунаци. Поминале генерации од тоа семејство кои успешно владееле со имотот, со бројна стока, обработливи површини и многу слуги. Еден од потомците на стариот јунак бил љубител на коцка. Покрај другото, тој човек, во поново време, го изгубил и замокот. Тој што победил во играта имал посилна боја - каро. Сметајќи дека карото му донесе голема среќа, на замокот што го добил на комар, на видни места и денеска можат да се видат втиснати „баклави“. Неговата фамилија и денеска е сопственик на овој замок.

32. Огромнот замок, во близина на Еслев, изгубен на коцка

КОЊИТЕ - ГОЛЕМА ЛЈУБОВ НА ШВЕЃАНИТЕ

Еден ден ја имав таа среќа и задоволство да го посетам и Центарот за репродукција на расни коњи кој, исто така, се наоѓа во непосредна близина на Еслев. Тоа е еден од поголемите центри за репродукција и нега на коњи за трчање со коли, трки и скокање преку пречки.

33. Центар за репродукција и нега на коњи

Центарот е основан од кралското семејство. Многу често тука доаѓаше и шведскиот крал и првиот човек на познатата фабрика за автомобили „волво“. Тие беа и главните газди на центарот. Сега, со центарот раководи специјализирана организација која управува со целокупниот имот. Местото се вика „Ститес“ и е познато во цела Шведска, па и во светот како место каде се одгледуваат исклучително квалитетни расни коњи кои на пазарот имаат многу високи цени. Матичната евиденција и целокупната грижа за секој коњ е беспрекорна. Еден коњ, на пример, може да оплоди 160 кобили, и толку. Тоа се жребиња од прва класа и имаат голема цена. Коњ кој остварува добри

резултати на натпреварите може да достигне цена од два - три милиони евра. Не слушнав дали некој од нашите е вработен во Центарот и дали се занимава со некој од коњички спортови, но има доста нашинци кои се занимаваат со други спортови. Еден Србин, кој стекна големо богатство и голема слава не само во Шведска, туку и во светот, се занимава со трки со коњи.

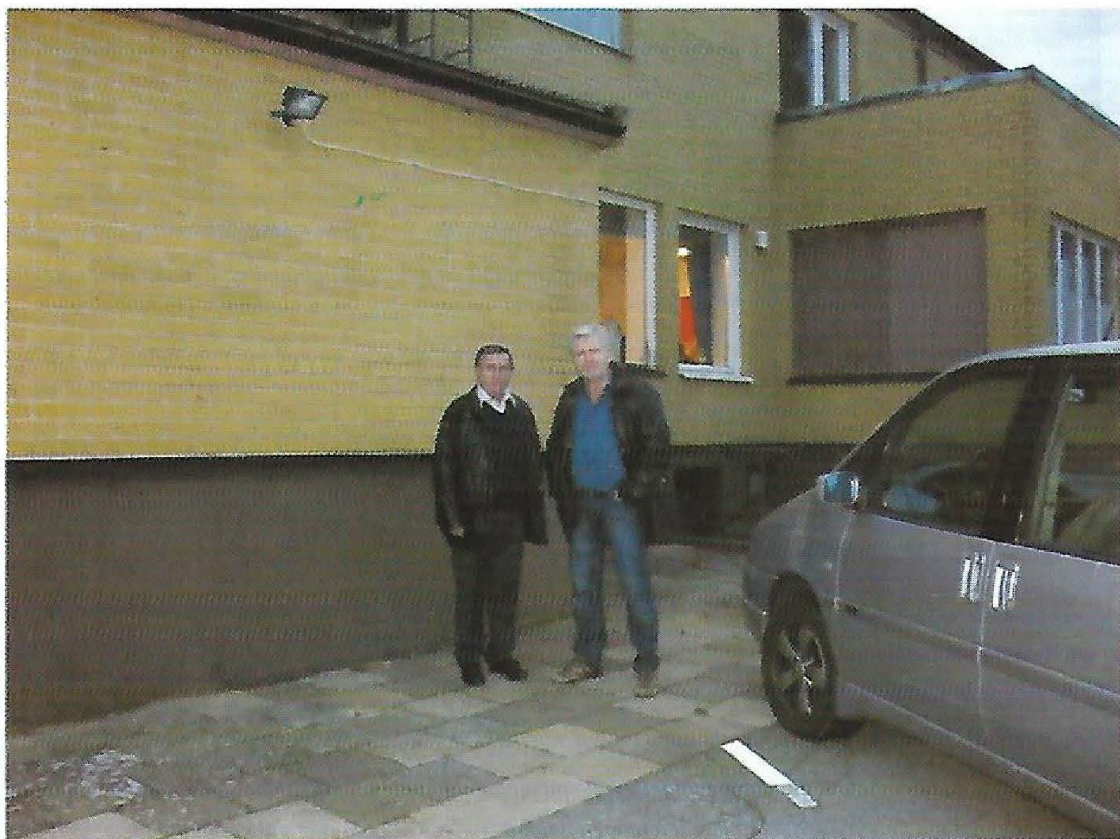
34. Затворен мегдан за тренинг и натпревари со коњи

ПРВА ВЕЧЕР ВО ТРЕЛЕБОРГ

Кога прв пат, пред многу години, бев во Шведска, имав прилика на неколку наврати да престојувам во просториите, на тогаш многу активното друштво „Југославија-70“. Ова друштво беше едно од најплодните и во него членуваа доселеници од сите страни на поранешна Југославија. Сепак, најмногу имаше Македонци. По распаѓањето на Југославија, се распадна и друштвото. Со оглед на тоа што и денеска во него членуваат најмногу Македонци, и тоа претежно од битолскиот крај, друштвото го носи името „Пелистер“. Знаев каде беа старите простории, а овие во кои денеска делува друштвото ги најдовме малку потешко. Сепак, може да се рече дека друштвото

„Пелистер” има свои погодни простории со повеќе поголеми и помали сали во кои можат да течат активностите на повеќето секции. На секоја секција има прв човек, а сето тоа го координира претседател на друштвото кој се бира на две или повеќе години, во зависност од неговата желба за работа, но во секој случај и од желбата на членовите на друштвото.

Во Трелеборг пристигнавме приквечерината. Не треба долго да се патува за бргу да се стигне до овој крајбрежен град. Модерните сообраќајници овозможуваат тоа да се направи во најбрз временски период. Мислиш дека си во Малме или Еслев, а веќе си зачекорил во Трелеборг. Малку подврнуваше, но беше доста пријатно. Во клубот немаше многу луѓе. Беше рано, а мене ми се брзаше. Додека некои играа карти, други гледаа телевизија, трети разговараа јас имав можност да поразговарам со Пеце Талевки, битолчанец, вљубеник во фудбалот. Него можете да го прашувате што сакате, но тој постојано работата ќе ја врти на фудбалот. Тоа е негова опсесија и желба да се вратат старите времиња кога „Пелистер” беше екипа од која стравуваа многу поголеми шведски клубови.

35. Објектот во кој работи друштвото „Пелистер”

ПЕЦЕ ТАЛЕВСКИ

Прво што ме праша Пеце, беше што да се напиеме. Бидејќи и двајцата не возевме се напивме пиво, но не од она јакото. Пеце, по малку почна да раскажува за себе.

-Во Шведска дојдов во април, 1994 година. Дојдов откако со мојата соруѓа одлучивме животот да го продолжиме тука. Во почетокот ми беше многу тешко. Токму тогаш почнуваа да се воведуваат некои нови закони што нам, на доселениците, не ни беа многу од полза. Но, со сопругата одлучивме да не се враќаме назад, во Македонија, во Битола. Ги стегнавме забите и зачекоривме во новиот живот што беше пред нас. Не го знаев јазикот и уште првите неколку месеци почнав да одам во школо. За моја голема среќа, бргу го завршив школото, научив добро да зборувам и сега веќе можев да правам некакви планови за понатаму. Но, морам да кажам дека кога ми беше најтешко, бев млад и ја имав љубовта кон спортот. И тоа ми го олеснуваше животот. Набргу, Господ ми даде и две машки деца кои, исто така, се посветени на фудбалот. Среќна околност е и тоа што скоро сите што сме тука сме од Битола или околината. Некогаш си помислувам дека не сум надвор од татковината, туку дека сум дома. Имам ангажмани и во Македонскиот сојуз кој е составен од претставници на поголемиот број наши друштва, така што освен работата имам и други активности кои ми го олеснуваат и животот ми го прават поинтересен. Колку што мене ми е познато, во Трелеборг, денеска има 400 до 500 семејства од нашиот крај и речиси сите се членови на друштвото „Пелистер“. Имаме помош од сите. Имавме малку проблеми со фудбалот, но сега настојуваме, некако, да почнеме одново и да им дадеме шанса на помладите. Ако работиме и натаму како сега, убеден сум дека резултатите набргу ќе додат. Уште повеќе што скоро сите во клубот се од битолскиот крај и многумина велат дека ова е ФК „Пелистер“ број два. Имаме перспектива зашто и соработката со Швеѓаните ни е на највисоко ниво. Тие секогаш се добредојдени кај нас, а со исто внимание и почит и тие се однесуваат кон нас. Швеѓаните сакаат и почитуваат домаќини и трудољубиви луѓе без оглед од каде се и кога дошле на овие простори.

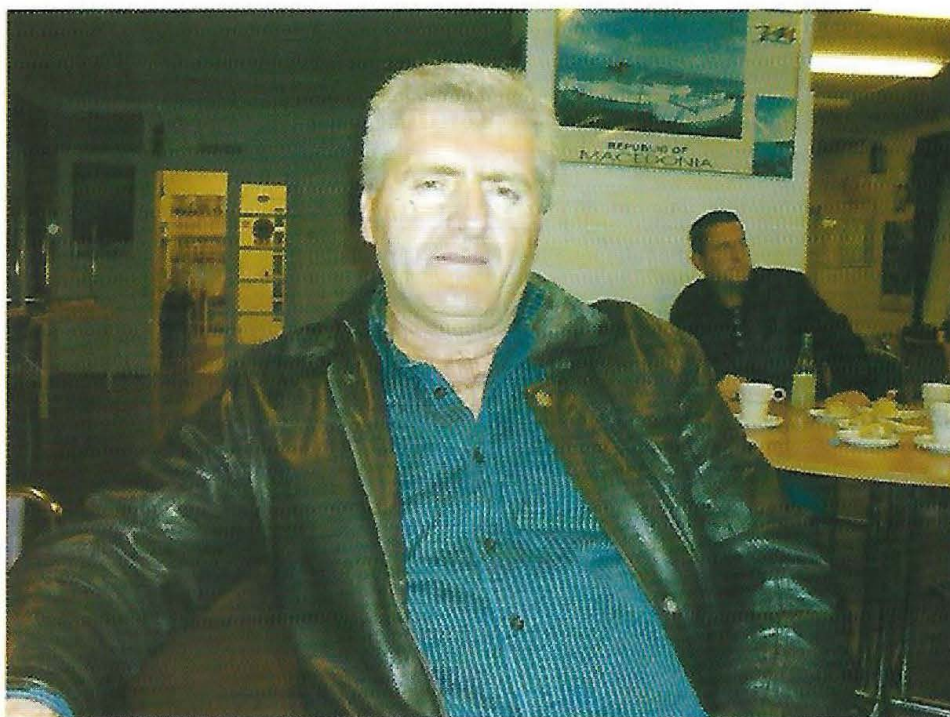
36. Пеце Талевски

37. Крај морскиот брег во Трелеборг

ДРАГИ КРСТЕВСКИ

Во клубот „Пелистер“ во Трелеборг се сретнав и со Драги Крстевски од битолскиот крај, со “печалбарски стаж” во Шведска од 42 години. Сите минати, исклучиво во еден град –Трелеборг.

38. Драги Крстевски, во клубот во Трелеборг

Животот во Шведска го започнав како дете од тринаесеттина години. Тоа се случи во 1970 –тата. Моите родители дојдоа малку порано од мене. Се бараа работници за работа во Фабриката за гуми. Како и сите во тоа време имаа намера да спечалат нешто и да се вратат дома, но не беше така. Јас амо што стигнав, морав да одам на училиште. И морав, а и сакав да го научам јазикот пред да започне вистинскиот мој живот како дојденец во Шведска. Завршив училиште, малку поработив и дојде времето да одам војник. Отидов дома и го отслужив воениот рок. Кога се вратив во Шведска уште малку поработах како бојација, а потоа ја сменах струката и како готвач работев цели десет години. Последниве дванаесет години работам во училиште. Инаку, секоја година одам во родниот крај, односно во Битола иако во Трелеборг

е целиот мој наблизок род: татко, мајка, брат и внуци. Тука, се разбира е и ќерка ми и синот, но татковината ми е во душата и кога можам, „слегувам“ долу во Македонија. Во Трелеборг, над деведесет посто се од битолскиот крај. Сите сме или роднини или пријатели и другари, но сепак ништо не може да ја замени љубовта кон родниот крај.

-Како им почпуваше животот на постарите печалбари во новата средина?

-Сите постари печалбари во Трелеборг, или најголемиот број од нив, работеа во фабриката за гуми. Но, речиси сите денеска се пензионери и во оваа фабрика која, инаку, ја викаа „Битолска фабрика“, денеска има многу малку нашинци. Ова е поради тоа што помладите генерации се образоваа станаа дел од шведското општество и за нив веќе не е проблем да добијат работа според своите квалификации, од работа во приватен бизнис до сите државни установи и институции. Нашите родители ја немаа таа можност. Повеќето беа малку образовани и неквалификувани. Мораа да прифаќаат работи што им се нудеа.

39. Во центарот на Трелеборг

-Размислувате да се вратите во Македонија?

-Не. Во времињата на пазад наголемо се размислуваше да се спечали и секој да се врати дома, но тие што така размислуваа веќе остареа. Семејствата им се тука, а на младите им е добро. Затоа, нема враќање и покрај преголемата желба. Во татковината идиме

кога можеме, но животот е покрај децата. Тие, барем сега, не помислуваат за враќање – вели Драги Крстевски.

СРЕДБА СО НАШИНЦИ ВО ЕСЛЕВ

Следниот ден, по мене дојде Коле Кежовски од Брусник. Коле, кога е во Битола, никогаш не вози автомобил. Мислев дека одамна не го прави тоа. Но, во Шведска не слегува од автомобилот. Убаво ја знае речиси цела Јужна Шведска и не е проблем да те однесе таму каде што ќе посакаш, или пак таму каде што тој мисли дека ќе ти биде интересно.

40. Средба со нашите во Еслев

Дојде малку порано, бидејќи, како што ми рече претходниот ден, ако сакам да се видам со повеќемина Битолчани во Еслев, тоа може да биде само до десеттина часот пред пладне. Во Еслев повеќе го нема некогаш доста активниот клуб „Пелагонија“. Повозрасните се собираат во неколку трговски центри во кои има помали ресторани. Ќе се напијат чај или кафе, ќе поприкажуваат малку, повеќе ќе се измајтапат меѓу себе и заминуваат. Велат дека одат дома, зашто имаат обврски спрема внуците, но искрено нема каде да одат на друго место, седат дома,

ги негуваат дворовите и градините и обавуваат некои домашни работи. Потоа, поголемиот дел од денот го минуваат крај телевизијата. Ја гледаат сателитската програма на МРТ, и некои наши сателитски канали, и така се информираат за сѐ што се случува во татковината. Но, будно следат вести за да научат што се случува и во Шведска.

41. Уште неколкумкна со кои се сретнав во Еслев

Со Коле стигнавме навреме. Во ресторанот на еден нашинец, во центарот на Еслев, беа собрани десетина пријатели. Речиси сите беа од Битола или од битолски села. Немаше многу разлика во тоа кој кога дошол во Шведска. Речиси истовремено, некаде околу седумдесеттите години од минатиот век, по разни патишта стигнале во новата земја што веќе ја прифатиле како своја. Некои, дури може да се рече дека, целосно го прифатиле начинот на живеење на домородното население. Се однесуваат како да се родени Швеѓани. Годиците го направиле своето. Сите што ги затекнав во ресторанот, и ако некои ми се познаници и пријатели уште од времето кога беа во Битола, не беа расположени за разговори. Едноставно не сакаа да кажуваат за

себе и за тоа што оствариле во Шведска како печалбари. Но имаше и такви кои сакаа да ги раскажат своите патешествија. Во секој случај ме израдува тоа што сите рекоа дека во Шведска им е убаво.

ВАНЧО КАРАБАКОВСКИ

Поконкретно, во оваа прилика, во Еслев, се сретнав со Ристо Торков, Богоја Кутлешовски, Ванчо Начковски, Пецо Кочишки, и браќата Мирко и Ванчо Карабаковски. Тука, се разбира, беше и Коле Кежовски, кој ден пред тоа се обиде да ја организира оваа средба. Сите се на двете фотографии што се поместени погоре. Тоа се нашинци со потекло од Радобор, Змирнево, Кукуречани, Раштани, Брусник... Речиси со исто толкава група се сретнав и после неколку денови, односно на ден пред моето заминување од Шведска. За таа средба ќе кажам повеќе, понатаму, во книгата.

42. Ванчо Карабаковски

Особен впечаток ми остави Ванчо Карабаковски, од битолското село Раштани. Беше отворен искрен, насмеан, малку шегација и расположен да зборува и кажува се што ќе го прашаш. Неговиот продорен и свонлив глас и сега ми одзвонува во ушите. По разговорот, заедно со Коле, ме прошетаа низ Еслев и околината на овој град, а ми се понуди кога ќе посакам да дојде да ме земе и да ме однесе каде што сакам. Навистина беше пријатен

човек и многу ми беше драго што го запознав, зашто пред тоа никогаш не го имав видено во животот. Тие што малку ги познавав, а и тие ме познаваа мене, беа повоздржани.

-Јас во Шведска, дојдов како турис – почна да раскажува за своето минато Ванчо. Имав намера да одам во Грција да си купам кожна јакна, но место во Грција стигнав во Шведска. Да бидам искрен, тогаш не размислував да останам, но само што стигнав еден полицаец ме праша дали сакам да останам во земјата. Јас не знаев шведски, ме потпрашаа потоа на руски јазик, пак ништо не разбрав. Разговорот потоа продолжи со мимики. На крајот сфатив што ме прашува и некоја чудна сила ме натера да речам - да. Да се премислам немаше време. Утредента, дојдоа со автомобил, ме зе доа и ме однесоа право на работа. Ме однесоа во фабрика за хартија. Тогаш во Шведска имаше многу работа, а немаше работници. Секој што ќе дојдеше, дали како емигрант или турист, веднаш му се нудеше работа. Така многумина кои немаа намера, сепак, останаа во Шведска. Подоцна, за да се задоволат потребите од работна рака во Шведска, од Битола почнаа да пристигаат и организирани групи. Дотогаш во шведска немаше странци, а Шведска беше прочуена како печалбарска земја. Луѓето одеа на работа во други земји, најмногу во Америка, но потоа се случи голем број одвив со својот капитал да се вртат назад и да направат економски бум. Ние пополнивме еден вакум. Sprema нас, што бевме дојдени од страна, се однесуваа крајно коректно. Меѓутоа, денеска, кога Шведска се наполнила со странци, од сите краевци на светот, се глада малку поинаку.

-Почнавте во фабрика за хартија. Колку време останавте на таа работа?

-Работев во фабрика, слична на „Фустеларко“ во Битола. Работев на картонажа иако пред тоа немав никакво предзнање. По некое време, бидејќи возењето ми беше во крвта ми дадоа вилушкар. Сега ми беше полесно, но веќе добро го знаев јазикот и посакав да ја сменам работата. Положив да возам автобус. За да заработам повеќе, во саботите и неделите, работев во поштата. Ја земав поштата од железничка станица и од другите собирни центри и ја носев во поштата. Имав можности да одам во другите градови. Но, Еслев го знаев на прсти. Откако стигнав живеам и работам во овој град. Швеѓаните, Еслев го сметаат за најдосаден град, а јас секогаш кога ќе ме прашаат каде живееш велам во „Малиот

Париз”. Велам дека живеам во Еслев, а се чувствувам како да сум во Битола.

-Во Шведска дојдовте сам?

-Да. Имав неполни 19 години кога стигнав тука во 1965 година, а денеска сум семеен човек. Се оженив како што вели народната песна со мома од родниот крај, имам два сина и четири внуци. Двата сина завршија факултети. Постариот син има завршено психолошки и екомонски факултет и работи како менаџер за медицинска опрема.

-После толку години минати во туѓина како се чувствувате, како печалбар, како човек дојден на времена работа во друга земја или како доселеник?

-Да бидам искрен не можам да одговорам најпрецизно на ова прашање. Не знам дали сум печалбар или доселеник. Имам и македонски и шведски пасош. Срцето, душата и телото ми се разделени на два дела. Двата сина ми беа родени, кога јас се вратив во Македонија за да го отслужам воениот рок, но пак дојдов во Шведска. Сите што ги видовте денеска во Еслев, секоја година по два-три месеци се во родниот крај, но брземе да се вратиме во Шведска поради обврските што ги имаме со децата, со внуците...

-Во јужна Шведска има многу доселеници од Македонија. Кога и како се гледате со нив?

-Тоа најчесто го правиме во нашата црква во Малме. Можеби многу не соработуваме меѓу себе, но на поголемите празници сите се собираме во црквата и ќе поприкажуваме за животот во Шведска, но и за тоа како сме поминале во родниот крај. Има некои недоразбирања, но се надевам дека само слогата може да не води напред. Една народна поговорка вели дека таму каде што има слога - има и бога.

43. Населба на нашинци во Еслев

РИСТО ТОРКОВ

Со Ристо Торков, инаку мој стар пријател, многу лета на назад редовно се среќаваме на Широк Сокак. Кога сакав можев со него да поразговарам за неговиот живот во Шведска, но сметав дека ќе биде најдобро ако тоа го направам на „негов терен“. Кога се видовме, го потсетив на неколку настани што ги имавме доживеано кога јас прв пат бев во Шведска во 1978 година и кога тој беше еден од тимот што најмногу ни помагаше при формирањето на секциите на возачи во Јужна Шведска. Јас тие настани не ги заборавав, но видов дека и тој живо се сеќава на нив.

Еден ден бев гостин во неговиот дом. Ристо и сопругата беа млади печалбари. Тогаш го имаа синот Бале, кој имаше само неколку години. Се обидов да поиграам со него. По некое време, кога видов дека малку се „запали“ во играта, на шега му реков дека доста е со играњето и да оди да се одмори. Ме погледна чудно со испотеното лице.

- Оди... - му реков, да не те шлепнам по газето.

Бале, само што го чу тоа, скокна на каучот го дофати телефонот и почна да врти бројки. Кога го прашав што прави ми рече дека јас не смеам да удирам деца и дека тој мора да и каже на полицијата што му реков јас. Се изнасмеавме. И Бале, ако не го видов овој пат, инаку денеска возрасен човек, како што ми кажа Ристо, постојано зборувал за тоа.

Ристо, како и сите други нашинци во годините кога се доселија во Шведска живееше во стан. Се разбира под кирија и не во високи згради како што се кај нас, туку најмногу до четири ката, поставени во квадрат. Во средината имаше дворови и игралишта за децата. Ако добро се сеќавам, тогаш, се спомнуваше дека само Томе Ангаро, бојација од Бајро, со сопругата Нада, инаку мои добри познаници и соседи од Битола, направиле куќа. Денеска, сликата е сосема измената. Нема човек што нема куќа. Во станови живеат помали семејства кои не се во можност да ги одржуваат дворовите и да ги поднесат трошоците што се потребни за живот во куќа. А, во Шведска, речиси нема куќа помала од над стотина квадратни метри.

Наспроти станот на Торко живееше млад брачен пар-Швеѓани. Ристо и неговата сопруга ги поканија на гости. Покрај другото ги послужија и со маслинки. На заминување гостите ветице дека и тие ќе се оддолжат. Помина долго време, а тоа не се случи. Дури по неколку месеци, Торко со сопругата, отишле кај Швеѓаните. Тие им се извиниле дека закасниле да ги поканат, поради тоа што не можеле да најдат маслинки и да ги послужат така како што тие биле послужени кај нив.

И третата приказна, која ја раскажувам во Битола секогаш кога ќе стане збор за екологијата гласи вака:

Еден викенд, Торко со семејството и младиот брачен пар отишле на излет. Секој со своја кола, се разбира. На враќањето, малиот Бале низ прозорецот од колата фрлил кора од банана. По неколку дена, на Торко му стигна казна од сто круни. Торко не знаел каков прекршок направил, па отишол кај соседот да праша дали, случајно, знае тој зошто е казнет.

-Знам, му рекол соседот. Казнет си бидејќи твојот син фрли кора од банана кога се враќавме од излет.

-Но, таму немаше никој. Никој не виде дека малиот Бале го направи тоа? –зачудено рекол Торко.

-Видов јас – спокојно одговорил Швеѓанецот. Видов и го пријавив случајот. Замисли што би било со Шведска ако секој од нас фрли по една кора од банана.

Ристо ја плати казната, а Бале, повеќе, никогаш во животот не фрли кора од банана таму каде што не треба.

Ги спомнав овие три случки зошто некои можат да се споредуваат со нештата кај нас. Како би било, си мислев и тогаш, а и денеска, ако никој од нас не фрла ѓубре каде што ќе посака? И уште нешто: Ако ние не ја чуваме средината сами, никој друг не може. А, за тоа како се одржува хигиената во Шведска, ќе кажеме повеќе подолу, зашто од таму можат да се извлечат многу убави примери и решенија.

А, сега да поразговараме со Ристо Торков. Да се запознаеме и со неговиот печалбарски живот.

44. Ристо Торков

-Потекнувам од Егејска Македонија, но младоста ја минав во Битола. Денеска, ако ме праша некој кој сум од каде сум и што сум, велам: јас сум Ристо, Ристо Торков од Битола.

Откако се запознав со жената во Битола, дојдов во Шведска. Пред тоа јас работев во „Транскоп“, ми беше убаво, но младите сакавме нешто повеќе. Мислев дека тоа ќе го имам во Шведска, но

не мина долго, се вратив дома. Но, сега, кога видов дека не можам да опстанам со платата, повторно се вратив во Шведска и така запливав во печалбарските води на долги патеки, како што се вели. Тоа се случи во 1975 година. Се вработив во фабрика за картонажа. По некое време станав monter. Швеѓаните видоа дека се разбирам од работата и ме вратија назад, во картонажата. Во оваа фарбика останав до 1993. Потоа, имав здравствени проблеми и добив инвалидска пензија. Откако ги исполнав условите сум пензионер со старосна пензија.

45. Коле, Ванчо и Ристо пред ресторанот во Еслев каде се собираат секој ден откако престана да функционира клубот „Пелагонија“ кој негогаш беше вистинско врталиште не само за дојденците од Македонија, туку и од сите други простори на поранешна Југославија

-Зошто Еслев го одбравте за град каде ќе го продолжите животот?

-Жената ми живееше, тука во Еслев, затоа и јас одлучив да останеме во Еслев иако можев да заминам во било кој друг град. Денеска не жалам, зашто во Еслев се чувствувам како да сум во Битола. Градот не е многу голем, секојдневно се среќавам со пријателите од Македонија и имаме мирен и спокоен живот. Но, во овие 42 години, колку што сум во Шведска, во Македонија сум бил

најмалку сто пати. Особено додека родителите ми беа живи, доаѓав почесто, односно три-четири пати во годината. Тие починаа, ние остаревме, а обврските спрема децата се зголемија, затоа сега во Битола доаѓаам кога ќе можам, а не кога ќе посакам. Имам два сина. Едниот е женет со две деца и обврските спрема нив се големи. Постариот син има свое економско биро. Работат заедно со сопругата, имаат завршено иста школа и не им е тешко, а помладиот син е вработен во автосалон, продавач е на коли “фолсваген”.

-Дали навистина, порано мислевте некогаш да се вратите дома?

-Порано мислевме. Затоа и купувавме станови и правевме куќи таму каде што сме се родиле и каде што живеевме. Сите се носевме со желба да собереме некоја пара и да се вратиме во татковината. Но, сега такво нешто не може да се случи. Повеќе не штедиме пари како што тоа го правевме некогаш. Нема потреба од такво нешто. Што преостанало од животот сакаме да го минеме како што треба, човечки и достоинствено. Да живееме нормално, како и самите Швеѓани и да не скратуваме ништо од секојдневните потреби.

ВО САЛОН ЗА АВТОМОБИЛИ

По разговорите во ресторанот, Ванчо се понуди да ме прошета малку низ Еслев. Тогаш видов дека Ванчо е опседнат со автомобилите. За него не постоеше тајна за било која марка автомобили. Салонот кој се наоѓаше на периферијата на Еслев беше огромна, но и крајно современа градба. Не стигнав да прашам колку квадратни метри е целокупната корисна површина зашто само што влеговме во салонот Ванчо почна да ми раскажува за тоа какви се автомобили можат да се купат тука и по која цена.

-Ова е салон на „Волво” . Тука можат да се најдат и стари и нови автомобили, односно автомобили и за тие со подлабоки и за тие со поплатки џебови. Старите коли се враќаат и со доплата се добиваат нови. Затоа, тука, автомобилите се менуваат секоја втора или трета година. Се разбира тоа не е правило и не го прави секој, но има доста луѓе што постапуваат така. Во Шведска во најголемиот број случаи не се исплаќа да се прават поголеми сервиси на автомобилите, тоа е доста скапо, затоа и се менуваат

старите за нови автомобили - со невиден пламен во очите зборуваше Ванчо не тргајќи го погледот од еден спортски модел на кој му недостигаа само крила.

Додека Ванчо раскажуваше за автомобилите, недалеку од нас, со папки во рацете, мина еден млад човек. Од далечината ни мавна и потоа исчезна меѓу автомобилите.

-Кој е оној што не поздрави – го прашав Ванчо?

-Тоа е Методија Бошевски, наш човек и еден од првите на овај салон - побрза да објасни Ванчо. - Татко му е од Лопатица, а живееше во Битола на улицата „Ѓорѓи Сугарев“. Мендо тука дојде како дете, Работеше во „волво“ како механичар, но бргу напредуваше во фирмата и стана еден од најуспешните продавачи на автомобили во овој салон. Тој е тука шеф иако во фирмата се вработени најмногу Швеѓани.

-Не поздрави од далеку, изгледа нема време малку да поразговарам и со него - му реков на Ванчо.

-Муштериите чекаат. Откако ќе ја заврши работата со нив, сигурно ќе дојде. Во Шведска, пред се е муштеријата. Во земја каде што конкуренцијата е огромна нема место за неодговорен однос. Вакви сервиси има на претек, ако некој и малку не е задоволен од односот и услугата на продавачите без двоумење заминува и оди на друго место. Потрагата по купувачи е вечна борба.

46. Методија Бошевски во салонот за автомобили

МЕТОДИЈА БОШЕВСКИ

Откако Методија ја заврши работата, навистина, бргу стигна до нас. Ни покажа од каде да се послужиме со кафе и откако Ванчо му кажа кој сум - необично се израдува. Уште повеќе кога слушна дека сум од Битола. Дали тој некогаш нешто чул за мене не го прашав, но јас и него за прв пат го видов во животот и ми остави впечаток на скромен и работлив човек. Згора на тоа беше необично симпатичен весел и расположен. Знаев дека нема многу време затоа бргу му реков: Ванчо ми кажа доста работи за тебе. Ме интересира како успеа како дојденец да се снајдеш во толку силна конкуренција. Да бидеш шеф значи да имаш многу среќа...

-Не е само среќата во прашање - возврати Мендо. За нешто да работиш со успех прво треба да ја сакаш работата и да те бидува за тоа. Во Шведска не е важно кој си и од каде си. Ако знаеш повеќе од другите кои работат со тебе ќе бидеш прв и ќе станеш шеф и на тоа никој нема да ти завиди. Инаку, јас во оваа фирма работам цели 36 години. Се разбира до ова што сум денес не стигнав одма. Кариерата ја градев со години. Почнав како механичар, потоа некое време работев во магацин, а сега сум продавач. На ова место сум 16-17 години. Работам упорно, но има време и за забава и за разонода, односно да му се посвети малку повеќе внимание на личниот живот. Најголемо задоволство ми претставуваат посетите на татковината. Во Битола проживеав 11 години, тоа се најубавите години од детството и раната младост. Кога одам таму, се секавам на тие најубави години.

-Како се случи да дојдете во Шведска?

-Во Шведска прво дојде татко ми Стребре Бошевски, со помош, на сега покојниот мој стрико. Чинам дека добро се снајде, затоа не повика и нас. Научивме дека во Шведска не е доволно само да посакуваш, да имаш желба, туку навистина да си способен. Има многу наши луѓе кои се на добри работни места, но има и такви кои работат најобични работи. Колку ќе работиш, толку ќе постигнеш. Шведска на секого му пружа шанса да се образова и да ги покаже своите вредности. Ако човек знае да го искористи тоа

добро, ако не ќе биде тоа што заслужува, но во никој случај нема да умира за јадење.

-Светот е во криза, како е во Шведска?

-Кризата се чувствува и тука. Прометот е паднат, но сепак се држиме добро. Со повеќе работа и труд надоместуваме одредени планирани загуби.

ВАНЧО ДОРАСКАЖА ЗА СВОЈОТ ЖИВОТ

Мендо не можевме повеќе да го задржуваме. Работа си е работа. Со насмевка на лицето, откако не покани пак да навратиме и повторно да се видиме, замина. Додека ние се шетаваме низ салонот Ванчо ја дораскажа својата животна приказна. Ни кажа нешто што не стигна да го направи додека бевме собрани во ресторанот.

-Слободно можам да речам дека во Шведска живеам среќен и удобен живот. Семејството ми е ситуирано и сигурно. Големиот син додека се школуваше се занимаваше со спорт. Беше седми во Шведска во пливање на двеста метри мешовито, а малиот син беше петти во истата пливачка дисциплина. Детето на постариот син на 12 година стана првак на Шведска во шах, освои прво место во пливање и е добар фудбалер. И внуката исто така е добра спортистка. На десетгодишна возраст стана првак на Шведска во неколку дисциплини во пливање и е мошне добра ракометарка. И на помалиот син детето е добар фудбалер и добар пливач. Може ли човек да не е задоволен од резултатите што ги постигнуваат и синовите и внуците? Тоа ни е најголемото богатство и најголемиот успех што сме го оствариле како семејство. Згора на тоа, помалиот син ми е криминал-инспектор, неговата сопруга работи како заботехничарка и живеат во најубавиот дел на Малме, место каде што живеат побогатите луѓе.

Шетајќи се низ салонот, во кој прв човек е битолчанецот Методија Бошевски, на повеќе места видовме пунктови за весници. Ванчо ми објасна дека има и бесплатни весници кои излегуваат во голем тираж, но и весници кои се продаваат. Но, за весниците ќе спомнам нешто повеќе подоцна, зашто пријателот Коле Кежовски на повеќе наврати ми објаснуваше за нив, често велејќи ми дека мене тоа мора малку повеќе да ме интересира како новинар.

ВО ТРГОВСКИ ЦЕНТАР

Коле беше во право. Навистина сакав да чујам нешто повеќе за весниците и да направам споредба со Македонија. Но јас, во една прилика, повеќе сакав да слушнам како се хранат Швеѓаните, што најмногу купуваат, како се облекуваат...

Не прашував како се хранат нашите, бидејќи во неколку домови, особено кога бев кај Стребре и Коле видов дека нивните сопруги Лилјана и Вера во најголемиот број случаи подготвуваат традиционални јадења од родниот крај: од тавче - гравче, до компир - манџа, зелници, полнети пиперки... Интересно овие јадења ги сакаат и нивните деца, па дури и внуците иако се родени далеку од крајот каде живееле нивните родители. Така, еден ден, со Коле се најдовме во еден средно голем трговски центар во кој имаше сè што човек ќе посака: од храна и козметика до облека и обувки. Но, тука се случи нешто од што Коле видливо се вознемири.

47. Конзервната фабрика во Еслев во која пензија дочекаа голем број нашинци. Фабриката е на стотина метри оддалечена од домот на Коле и Вера. Вера во оваа фабрика го мина целиот работен век.

Пред, Коле, да дојде да ме земе, јас во џебод ставив една опаковка кафе што како здраво-живо ја донесов од Битола. Со опаквата во џебот го прошетав целиот маркет. Кога излегуваме во еден од најлоните на Коле го ставив и кафето од Битола. Коле, вознемирен ми рече:

-Кафето цело време ти беше во џепот?

-Да, реков - што има лошо во тоа!

-Молчи, сме имале среќа. Ако некој провереше и го најдеше кафето, а ти мина низ касата како ништо да нема во тебе...

Ја сфатив возбудата на Коле и тогаш самиот си реков во себе: Коле е во право. Со роба што не си ја купил во соодветниот маркет не треба да влегуваш внатре. Но, се мина без проблеми, а јас научив добра лекција, лекција која не важи само за Шведска, туку и кај нас, како и на секаде во светот иако речиси сите поголеми трговски центри се покриени со видео-камери и се контролира кој што зема и што пријавува на касата.

Прошетавме низ маркетот во кој еднаш или двапати неделно пазари нашиот Коле.

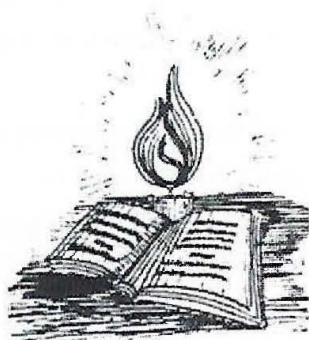
На десната страна од маркетот беа рафтовите со чевли. Имаше секакви модели, а бидејќи веќе наближуваше зимата најмногу се нудеа зимски обувки. Не видов некоја голема разлика во однос на изборот на обувките. Моделите се слични како и кај нас. Тука, некаде, беа и цените. Разликата е само во тоа што многу ни се различни месечните примања.

Вниманието потоа ми го привлече делот каде што се нудеше леб. Тука видов над дваесеттина врсти. Во просек цената на лебот е околу 25 круни. За наши сваќања лебот тука е скап независно од тоа што се работи за извонреден квалитет и што Шведска е позната како најразвиена скандинавска земја за производство на жито. Трошоците на производството на лебот се големи, затоа и лебот е скап. Но, леб во Шведска не се јаде како кај нас, а нашинците, пак, во најголем број случаи леб печат дома. Така лебот им е и поефтин и повкусен.

Во трговскиот центар независно од тоа што беше крајот на октомври имаше од сторени домати до банани. Швеѓаните во последно време под пластеници одгледуваат од пиперка, краставици до се друго што може да се најде и кај нас.

За изборот на месото да не зборуваме, уште помалку за месните обработки од колбаси до разни видови салами и риби.

Особено се трошат рибите иако, дури и за шведскиот стандард не се многу ефтини.

ЕДНО ПРЕДПЛАДНЕ ВО ХЕЛСИНБОРГ

Денот беше убав, пријатен со сончеви периоди иако веќе се близеше крајот на октомври. Уште вечерта Стрбре ми најави дека ќе ме прошета малку до Хелсинборг. Требаше да сврши некоја лична работа, но сакаше и јас да го видам приморскиот град со богато минато и секашност која привлекува бројни странски туристи. Не треба долго да се патува за да се стигне од Еслев од Хелсинборг.

48. Мотив од центарот на Хелсинборг

49. Крај брегот секогаш ќе видите пловни објекти кои се особено интересни и го привлекуваат вниманието на туристи што доаѓаат од други, посебно од континенталните земји

На патувањето ја видов истата панорама што е катадневие во Јужна Шведска. Недогледни површини со сосема питоми височинки и обработени површини. На поголеми далечини ќе видите и по некоја осамена фарма.

Некаде на влезот од овој прекрасен град, на левата страна се наоѓа салон за продажба на автомобили кој е многу поголем од оној во кој се сретнавме со Методија Бошевски во Еслев. Разликата е во тоа што овој на влезот на Хелсимборг е сопственост на човек од Битола кој се смета за еден од најбогатите Македонци во Шведска. Се вика Кире, а го има презимето на жената Скоглунд. Кога ние го посетивме неговиот салон, тој не беше во Шведска. Престојуваше во Македонија, каде често навраќа кога станува збор за размена на искуства за развојот на Македонија. Во салонот имаше околу 300 возила. Дел од нив беа нови од неколку светски фирми чии застапник во Шведска е фирмата на Кире, а другите возени автомобили добиени во замена за нови.

50. Робин и Стребре

Според информациите од Стребре, освен Кире со семејството, во Хелсимборг живеат и други Македонци. Саше и Пеце, на пример, се приватни бизнисмени, имаат ресторан и работат доста успешно. Немавме време да ги побараме и да се сретнеме и со нив. Инаку во овој град и околината претежно се доселеници од прилепско-мариовскиот крај. Ги има некаде од 300 до 350. Повеќе комуницираат меѓу себе и затоа во другите делови од Шведска помалку се знае за нив. Тука делува и друштво „11 Октомври“. Порано ова друштво беше доста активно, а сега како и во другите места се прават обиди да се возобноват активностите.

Не успеавме да се сретнеме со Кире Скоглунд, но затоа, пак, ја имавме таа среќа да се видиме со неговиот син Робин, прекрасен млад човек, со широко срце и голема љубов спрема земјата на неговиот татко. Но и тој немаше многу време. Не покани да дојдеме во друга прилика и малку подобро да се запознаеме, но сепак, оддели малку време за со нас да се фотографира. На крајот не испушти прилика да вети дека кога ќе дојде во Битола, сигурно ќе ме побара на Широк Сокак да пиеме по една студена бира. Јас, посакав што побргу да се сретнам и со неговиот татко Кире за кого чув многу пофални работи. Иако во Шведска дошол како дете и почнал како уличен продавач на стари автомобили, сепак, денеска

е ценет и почитуван граѓанин на Шведска и еден од најголемите донатори во спортот. Се надевам дека мојата желба еден ден ќе се оствари - со Кире да се сретнам во Битола или во Шведска.

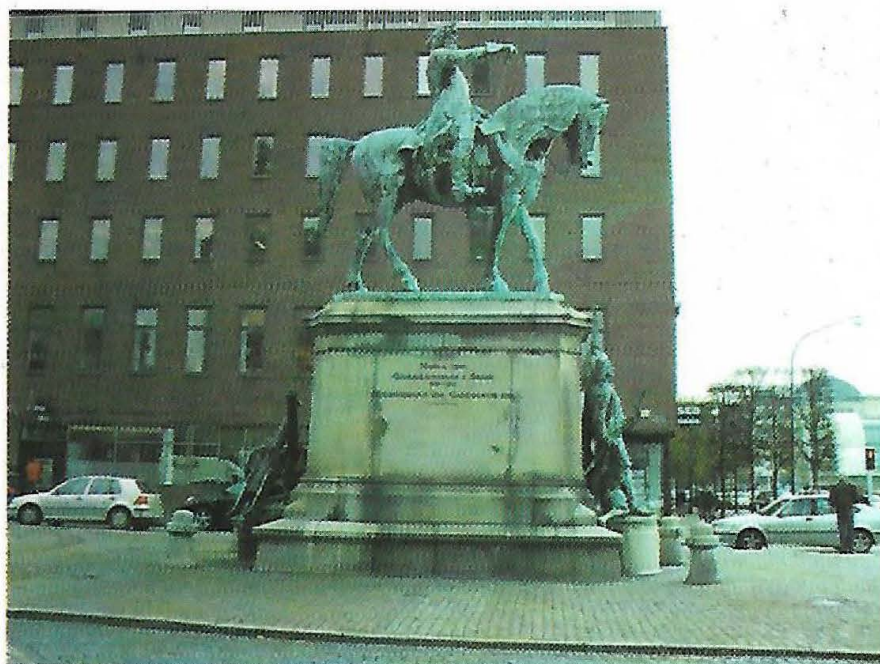
51. Овој мотоцикал со приколка не е за продавање. Изложен е како атракција

Целото претпладне го минавме во Хелсинборг. Научив доста работи за овој град. Стребре, многу добро ја познава Шведска. Видов многу знаменитости, но особено ми остави впечаток центарот на градот или сообраќајниот јазол, недалеку од брегот, по кој речиси секогаш дува некое студено ветерче. Крај брегот на немирните бранови се крлаат бројни мали и поголеми бротчиња и супер модерни јахти со кои најчесто се оди на риболов или излети по околните места. Токму од ова место на сите страни низ Шведска тргаат автобуси, возови и бродови кои ги поврзуваат бреговите на Шведска и Данска кои не се далеку. Брегот на Данска може да се види и тоа убаво, како што се вели, со голо око.

Хелсинборг, особено, е изграден во последниве години. Сега е еден од најпознатите и најпримамливите туристички дестинации. Доаѓаат помали и поголеми бродови кои ја поврзуваат Шведска со Данска и Финска. Но со изградбата на мостот меѓу Малме и Копенхаген морскиот сообраќај малку е намален. Уште неколку

компаниј, на секои 15-20 минути организираат морски превоз од Данска до Шведска.

Овој град е особено интересен и примамлив за побогатите луѓе кои купуваат станови иако се едни од најскапите во Шведска, или со своите модерни јахти доаѓаат на неколкудневен престој. Поскапи се станите крај морето каде никнуваат бројни ресторани, кафулиња и други објекти за разонода.

52. Шведските градови, „вријат“ од споменици

СРЕДБА СО ГРУПА НАЈСТАРИ ДОСЕЛЕНИЦИ

Иако деновите беа бројани, сепак еден ден остварив средба со повеќемина Македонци кои припаѓаат на првата генерација доселеници во Шведска. Беше вистинско задоволство да се биде со нив и да се слушаат нивните патешествија и можеби токму затоа разговорите трааа повеќе часови.

НЕМИРНИОТ ДУХ НА ДИМИТАР БАДЕВ

53. Димитар Бадев

Јас сум роден 1930 г. во Кавадарци – ја почна својата беседа Димитар Бадев, инаку брат на легендата на македонската народна песна, одамна покојниот Никола Бадев. - 1944 година, откако се ослободи Македонија, односно откако заврши Втората светска војна, мојата фамилија се пресели во Скопје. До почетокот на 1946 година јас бев во Скопје. Од надлежните во тоа време бев предложен да одам во Чехословачка на изучување занает. Таму останав три години. 1948 година, по Инфорбирото не избркаа од Чехословачка. Јас и другите мои соученици се вративме во Југославија. Стигнавме во Нови Сад, потоа ме испратија во Словенија за да продолжам да го изучувам занаетот. Кога го положив испитот се вратив во Скопје. Тука се распрашав каде можам да продолжам со школувањето. Случајно стапив во врска со

еден другар со кого бев во Чехословачка. Тој живееше во Хрватска. Ме поучи, пред да одам кај него, да побарам стипендија. Ми помогна фабриката за кожи „Гоце Делчев“. Отидов во Карловац и таму останав цели три години и ја завршив средно - техничката школа. Само што се вратив во Скопје заминав во школа за резервни офицери. На Македонија и беше потребен армиски кадар. Се случи, пак, да се вратам во Карловац. Но само што стигнав таму сфатив дека не сум за воен старешина. Побарав да ме ослободат и во Фоча војската ја отслужив како обичен војник. Кога завршив со „војниклокот“ се вратив во Скопје и се вработив во кожарата „Гоце Делчев“. Тука не ми се допаѓаше и брат ми ми помогна да се вработам во редакцијата на „Нова Македонија“. Работев како коректор. Мојот немирн дух, по некое време ме однесе во „Стопански весник“ како технички директор. И тука не останав долго. Само по една година станав технички уредник во весникот „Народна заедница“. Освен тоа добив и друго работно место – управник во домот на здружението на писателите на Македонија. Но, не можев долго да останам и тука. По карактер бев немирн, а имав желба уште да учам. Така патот ме однесе во Загреб, на Природно - математичкиот факултет. Студирав хемија. Факултетот не го завршив зашто се оженив и немав многу време за учење. И бракот на траеше долго. Се сретнав со една пријателка и откако се засакавме заминавме во Вршац. Се вработив во болницата и таму во лабораторија работев 8 години. 1968 година, на први јули, стигнав во Шведска. Се случи тоа што и на сон не ми доаѓаше.

Прв пат тогаш го видов Малме. Од Белград до Малме патувавме со воз. Не бев сам. Имаше и други Македонци. Набргу оснивавме и наш клуб. Се викаше спортско културно - уметничко друштво „Македонија“. Одма станав и член на клубот. Почнав да се дружам со Борче Андовски, брат му Перо Андовски, Ристо Наумовски, а Борис Аневски беше еден од тие што го формира друштвото. Аневски беа голема фамилија и мислам дека беа меѓу првите што стигнаа во Малме. Борис беше и образован човек и беше учител. Тогаш се оформија и школи и децата во нив го учеа македонскиот јазик. Всушност тоа беше и главната задача на клубот. Друштвото, на почетокот имаше многу членови, но малку по малку друштвото стана вистинско собиралиште на Македонците во Малме и околните места.

Кога дојдов во Малме, со мојата сопруга Марија веднаш почнав да го учам шведскиот јазик. По тримесечен интензивен курс научив малку да зборувам. Ако не знаеш јазик, неможеш така лесно да дојдеш до некоја подобра работа. Во една агенција за вработување како посредник работеше Миле Блажевски. Ми најде работа во една лабораторија, 14 километри далеку од Малме. Таму работев три години. Потоа најдов двајца пријател, Србин и Црногорец и ми понудија нешто да работам екстра – да перам стакла, се разбира по работното време и во недели и во саботи. Се сметав за гурбетчија, печалбар и сакав што побргу да спечалам нешто и да се вратам дома.

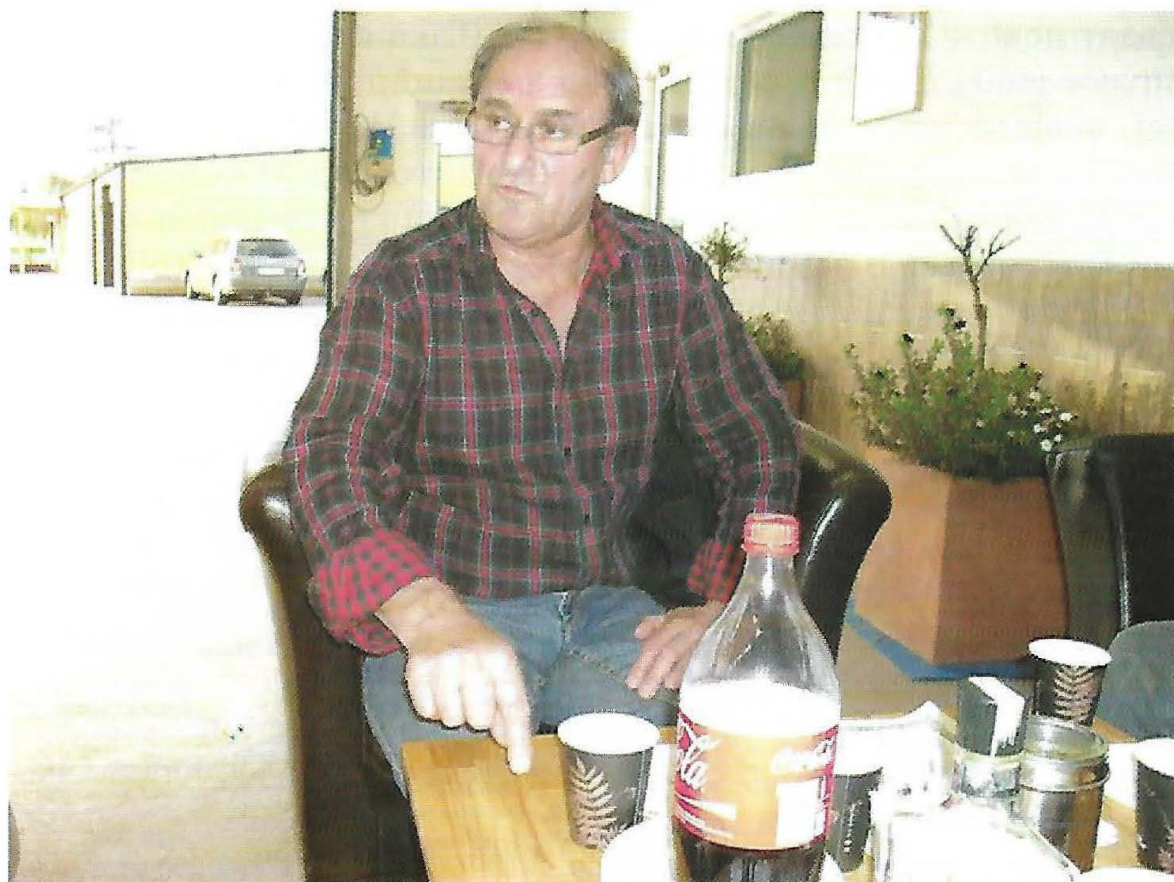
Но, и натаму колев разни планови. Избрав да направам кука во Далмација, на Брач. Дури имав желба да се занимавам со туризам. Од тоа не стана ништо зашто годините бргу минаа. Бидејќи добро заработував одлучив да отворам моја фирма „Рент“, на наше „Чисто“. Плаќав порез за мене и за жената, а другите луѓе ги држев на црно. Но по десет години шведските власти открија дека за нив не плаќам порез. Ме осудија најстрого што можеше. Се што не плаќав дотогаш, мораше да и го вратам на државата. Во Шведска е најстрашно да скриеш и да не плаќаш порез. Бев осуден и на една година условен затвор и на државата да и платам 150 илјади круни. Пет-шест години од мојата пензија ми задржуваа 50 посто. Но, јас некако се снаоѓав. Работев по нешто, но тоа што требаше да и го дадам на државата и го давав. Поуката беше голема. Долгот кон државата го подмирив, ама ми се случија здравствени проблеми. Одвај се извлеков и сега малку по малку се рехабилитирам па така и тебе можам да ти ја раскажам мојата животна приказна, рече Димитар Бадев и со малку зацрвенети и навлажени очи продорно ме измери од глава до петици. Потоа продолжи.

-Но, уште кога дојдов имав желба заедно со другите пријатели да направиме нешто за нашиот духовен живот. Во овој регион има доста Македонци, над 3 илјади, и имаше потреба од такво нешто. Имаше потреба Македонците да имаат свој храм. Литургиите да се одржуваат на македонски, а не на српски, бугарски или грчки јазик. Но тој пат не беше лесен. Прво отпор дадоа Србите со кои живеевме во братската заедница Југославија. Особено реагираше митрополитот Лаврентие. Со него лично стапив во конфликт, но шведските црковни управи ни дадоа зелено светло, дури ни одредија и црква за времено да ја користиме. Тоа е

црквата „Сан Јоханес“. Тука добивме едно катче. Формиравме и иницијативен одбор за формирање на Македонска црковна општина. Меѓу првите членови се Благојче Ацевски, Андон Аневски, а прв секретар беше Ѓорѓи Ивановски. Ивановски, мене како еден од иницијаторите, ми беше десна рака. Така ја формиравме првата македонска црковна општина „Св. Наум Охридски“ во Малме.

Пред да го добиеме катчето во црквата се собиравме во една продавница кај Борис Лисолајски. Тука всушност ги донесовме првите одлуки за формирање на наша црковна општина. Не поминаа неколку месеци, почнаа годишните одмори. Србите се откажаа од заедничка македонско-српска црква и направија самостојна српска црква. Бидејќи бевме во добри односи, јас може да се рече дека бев кум на српската црква. Тие сакаа црквата да се вика „Свети Сава“, а јас им предложив црквата да се вика „Св. Кирил и Методиј“. За чудо мојот предлог беше прифатен. Српската црква и денеска, официјално се вика „Св. Кирил и Методиј“, а на состанокот што се одржа кај мене, дома, иницијативниот одбор одлучи Македонска црковна општина да го добие името „Св. Наум Охридски“. Така се случи, во Малме, Шведска, да се формира првата македонска црковна општина во Западна Европа. За жал, долу, во Македонија, во црковната архива ги нема овие податоци, затоа сè што сега кажувам е врз основа на моите сеќавања. Ако сега не се кажат овие работи, истите, ќе потонат во времето на заборавот и новите поколенија не ќе знаат кога и како ја формиравме Првата македонска црковна општина во Шведска. По по мое барање, Доне Илиевски, секретар на манистерот за верски прашања, за прв поп ни го испрати Лазо Петров кој во Малме пристигна со неговата сопруга. Кај мене останаа 14 дена. Мојата сопруга иако е Хрватка, целосно ме подржа и ми помогна да ја остварам мојата голема желба за формирање на наша црква. Црквата ја опремувавме со наши икони. На кој како му беше славата ја носеше иконата на светецот. На секоја икона стававме по илјада круни. Мораше од нешто да почнеме. Без пари не се прави ништо. Но, работите тргнаа наопаку. Попот Лазо, еден ден побара од мене јас да му давам плата. Таква одлука јас лично не можев да донесам, тоа беше во надлежност на Управниот одбор. На седницата на одборот дојде само Стојан Аневски, честит човек и еден од најстарите наши активисти. На попот, меѓувреме, му најдовме стан, а кога требаше

да одлучиме за неговата плата, тој во својот стан одржа состанок на кој се зборувало против мене. Од тогаш, долго време, јас, повеќе не влегував во црквата. Така беше додека попот не замина.

54. Андон Аневски

АНДОН АНЕВСКИ

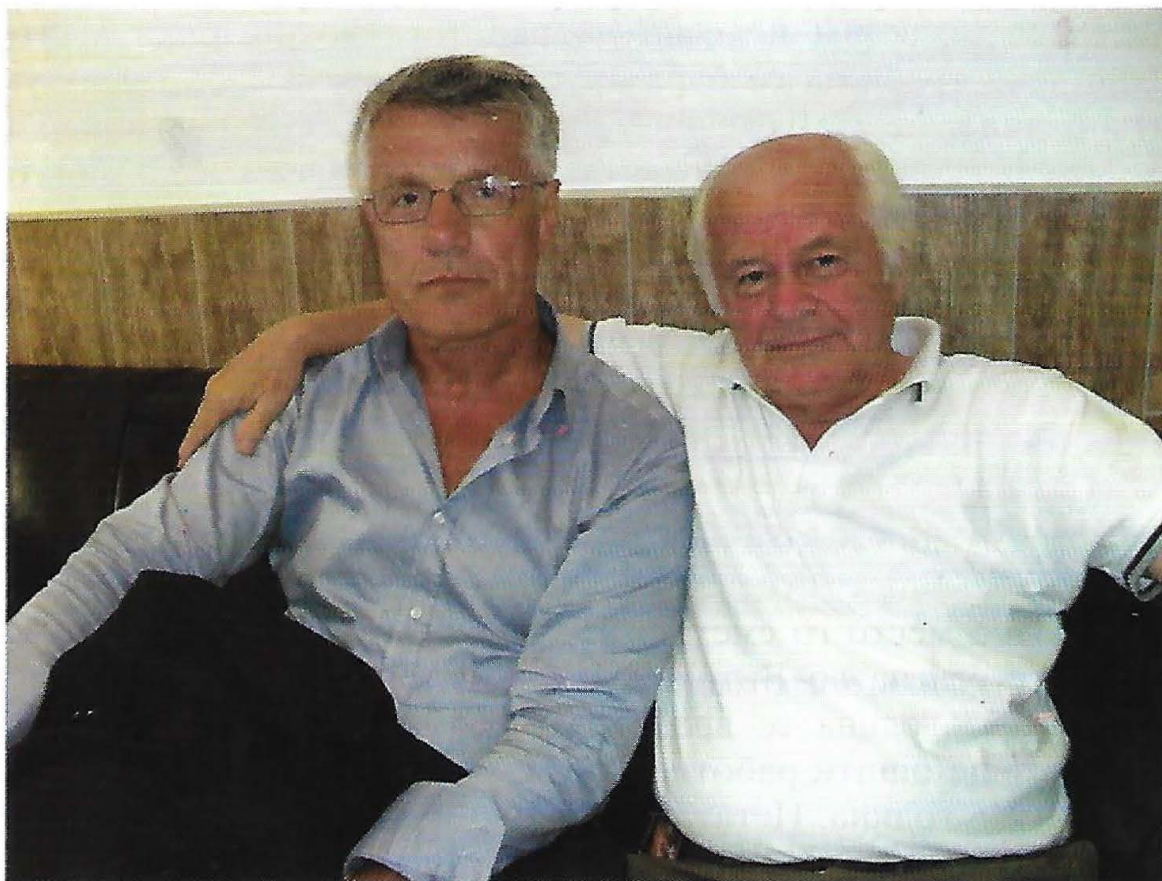
Со оглед на тоа што за миговите како се оформи Првата македонска црковна општина во Малме и во Западна Европа разговарав со луѓе, кои, веќе се во години и сосеме е нормално што понекогаш не се сеќаваат на детали, а за да се дојде до вистината со цел да им се оддаде, барем на ваков начин, признание на создавачите на МЦО во Малме, повторно на оваа тема се обидов да поразговарам со Андон Аневски. Кога на иста тема разговараат повеќе непосредни учесници во еден настан, очекувана е желбата за надополнување на сеќавањата. Откако слушна што сè кажа во врска со формирањето на МЦО во Малме, Димитар Бадев, Андон Аневски додаде:

-Ние, луѓето, понекогаш подзабораваме по нешто. Уште повеќе кога ќе минат многу години од тоа што се случило и кога ќе подостариме. Јас уште можам да кажам дека нашите, меѓу кои беше и брат ми, одеа во Данска, во руската црква, за да ги крштеваат децата, да се венчаваат и т. н. Така се роди идејата да формираме наша црква. Со благослов на нашиот прв владиката г. Доситеј, нашата прва црква ја освети прота Петар Јорданов кој што во Малме дојде со Доне Илиевски. Потоа во Малме стигна прота ставрофор Лазар Петров. Кога се вратив од годишен одмор и Лазар Петров беше заминат. Зошто и како се случи и тој да си оди од Малме има повеќе верзии. Можеби не беше задоволен со платата, но тогаш кога ја формиравме нашата црковна општина уште беше Југославија. На некои луѓе не им се допаѓаше што ние, Македонците, сакаме да имаме своја црква. Така мислеа дури и некои од наши луѓе. Имаше тајни и јавни закани и мислам дека тоа беше најголемата причина што свештеникот Лазар си отиде од Шведска. Навистина имаше инсистирање од Македонија тој да се врати на своето место, но тој тоа не го стори. Бидејќи останавме без свештеник, УО на МЦО го замоли Ѓорѓи Ивановски да оди во Македонија да се ракоположи и да се врати како свештеник. Така и се случи. Но, за тоа најдобро е да разговарате со Ѓорѓи. Убаво е да сретнете и да ги слушнете и забележите и неговите кажувања – ми рече Андон со кого додека бев во Шведска се сретнав и разговарав по втор пат.

ЃОРЃИ ИВАНОВСКИ

Тоа што го кажаа Бадев и Аневски е сосема точно. По заминувањето на поп Лазар, нашата црква остана без свештеник. Се разбира лесно можевме да го решиме проблемот и преку МПЦ во Скопје да побараме ново свештено лице, но ние тогаш бевме многу сиромашни. Во касата одвај се врткаше по некоја круна за подмирување на основите давачки. Далеку бевме од можноста да плаќаме свештеник од Македонија. Тоа беше пресудно што јас, бидејќи веќе бев во Малме, да го прифатам предлогот на УО на МЦО во Малме. Но имаше друг проблем. Свештеник не можев да бидам оти не бев ракоположен. Да бидам искрен, во тоа време, јас, немав намера да бидам свештеник. Јас во Шведска дојдов како и другите да поседам неколку години, да спачалам некоја пара и да се

вратам во Битола. Моја животна опсесија беше свештеник да бидам во Македонија. Но судбината не беше таква како што јас си замислував и посакував. Кога видов со каков жар се работи на создавањето на наша црква во Шведска, и јас влегов во таа игра. Во почетокот на ноември 1973 година, во црквата „Св. Димитрија“ во Скопје, бев ракоположен од архиепископот Доситеј. При крајот на декември истата година се вратив во Малме.

55. Ѓорѓи Ивановски и Димче Миновски

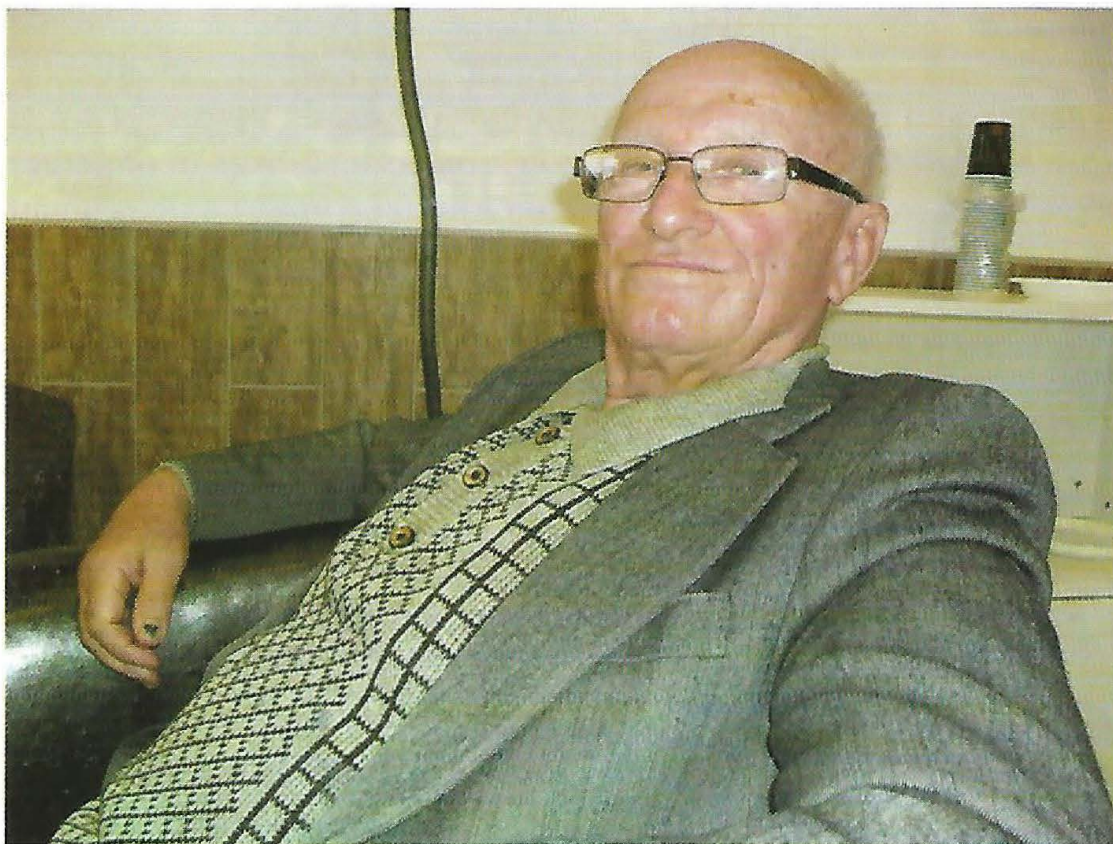
Свештеник бев до осумдесеттите години од минатиот век. Бидејќи работев и во фабрика за бои и лакови, не можев целосно да се посветам на црковните активности. Уште повеќе што јас тогаш бев свештеник за цела Шведска, а Шведска е неколкупати поголема од поранешна Југославија. Патувањата беа чести, долги и многу напорни. Морав да отсутувам од работа од која ја обезбедував животната егзистенција. Секогаш патував со некој од управниот одбор. Со нас носевме икони, инпровизиравме иконостаси, мали цркви и најчесто тоа се случуваше во саботи, недели и некои поголеми празници кога можев да отсутувам од редовната работа. 1975 и 1976 година, речиси имав редовни служби

во Гетеборг, но остануваше малку време за семејството. Инаку, мора да кажам дека, тогаш, нашата црква беше многу сиромашна. Навистина имавме мали дотации од државата, но тие средства не беа доволни за да можеме да функционираме како црква нормално. И за тие средства требаше постојано да докажуваме колку членови имаме во црквата. Воведовме членарина, но и таа идеја се развиваше многу тешко. Пари за да се плаќа свештеник, немаше. Да бев во Македонија можев да станам владика, а тука морав да се посветам целосно на работата во фабриката што значеше дека треба да се бара друг свештеник. Јас сè уште сум свештено лице, не сум расчинет, но сега веќе сум пензионер и колку можам поаѓам во црквата во Малме. Одам и во мојата Битола. Родниот крај го напуштив во април 1970 година, сепак, срцето и душата ми останаа таму – ја заврши својата приказна Ѓорѓи Ивановски.

БЛАГОЈ АЦЕВСКИ

По разговорите со Бадев, Аневски и Ивановски, истиот ден се сретнав и со Благој Ацевски. Благоја потекнува од битолскиот крај. За родно место го смета с. Ивањевци. По растурувањето на колективите стигна во Битола. Откако промена повеќе работни места, во 1957 година се вработи во Фабриката за фрижидери. Прво работеше општи работи, а потоа мина во столаријата. Тука остана до 1966 година. Истата година, во јули, стигна во Шведска. И тој, а подоцна и семејството, добро се снајдоа во новата средина, а Благоја, заедно со Македонците од неговата генерација учествуваше во сите активности. Меѓу другото, активно се ангажира и во создавањето на МПО во Малме. Покрај дедо му Каранфил ја засака црквата. Особено во 1972 година беше активен при составувањето на списокот на македонските доселеници во овој крај на Шведска. Работа што не беше лесна и едноставна. Од човек до човек, со имиња и презимиња, со улица и број на живеење се состави список од над 3 илјади Македонци. Овој список помогна од државата да се добива редовна дотација за активностите на црквата. Овие заслуги, Благоја го вброија меѓу големите македонски активисти во Шведска. Денеска е пензионер, со среќно семејство, во години, но не пропушта прилика да оди во црквата

„Св. Наум Охридски”, еден од најубавите верски објекти во Шведска.

56. Благоја Ацевски еден од најстарите активисти

ШТО Е КАЖАНО ВО БИЛТЕНОТ

Од сè што слушнав во досегашните средби и разговори, добив некаква претстава за тоа како и кога почна идејата за создавањето на Првата МПО во Шведска и кои луѓе се заслужни за тоа. Но, ќе повториме уште еднаш: разговорите се водени триесеттина години подоцна откако се почна со реализацијата на идејата. Во рацете го имам билтенот издаден во Малме од страна на МПЦО „Св. Наум Охридски” по повод дваесетте години од постоењето на Ц.О. Опфатен е периодот од 1973 до 1993 година. Благодарение на овој драгоцен документ од забот на заборавот се спасени повеќе вредни податоци. Со оглед на тоа што билтенот е издаден пред десеттина години, слободно може да се рече дека изнесените работи во него се релевантни од причини што и тие

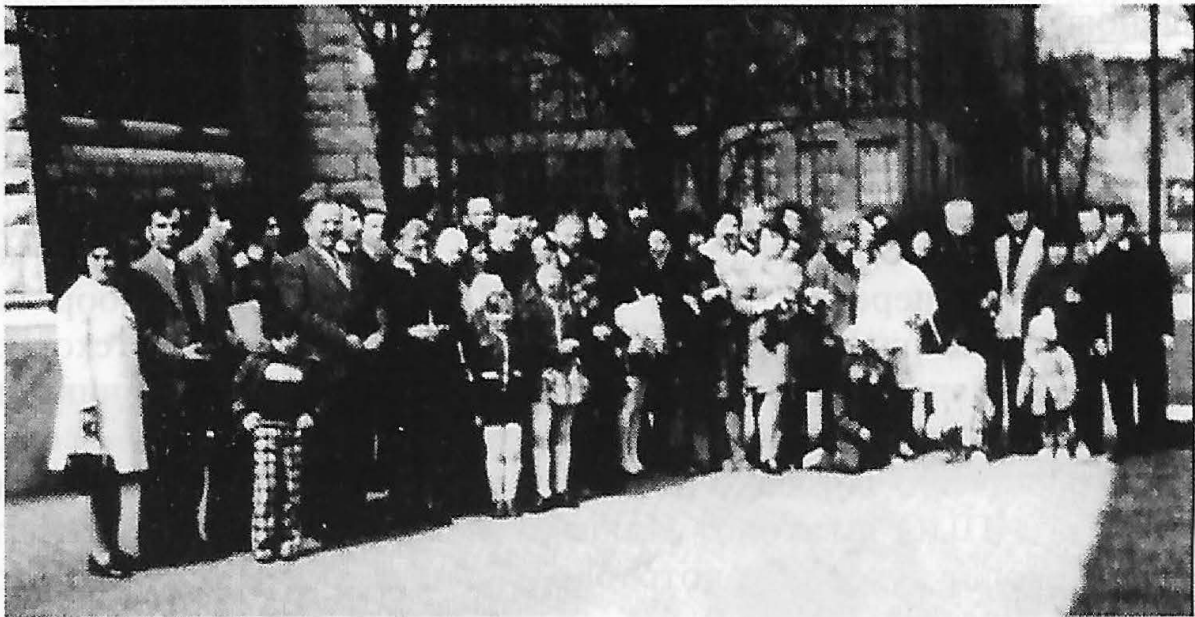
што пишувале и тие што кажувале биле непосредни учесници во настаните.

Во продолжение, целосно ќе го пренесам текстот под наслов „Развојниот пат на МПЦО „Св. Наум Охридски“ во Малме“, чиј автор е прота Блажо Кожарски. Неговото пишување и кажувањата на моите соговорници сигурно дека ќе помогнат да се доосветлат некои моменти по кои трагаме, а тоа е она што го посакуваме сите: како и кој ја почна иницијативата за создавањето на МПЦО во Малме и како течеше нејзиниот развој.

57. Благоја Ацевски, Бојан Стојановски, Илија Блажевски, Димитар Бадев, Лазар Петров, Каранфил Миленковски, Андон Аневски, Ѓорѓи Ивановски и уште неколкумина други активисти меѓу кои и Јосиф Илиевски и Гоце Талевски во 1973 година ги удрија темелите на Првата МПЦ во Западна Европа

58. Заедничка фотографија по осветување на црквата

На православните Македонци и Македонки од Малме и околните места во спомен ќе им остане Велигденската богослужба од 1973 година што ја служеше протејерејот ставрофор Лазар Петров во црквата на Сант Јоханес ширка во Малме. Иако прота Лазар Петров остана кратко време, сепак, успеал да организира црковен живот заедно со црковниот одбор. По неговото заминување, по барање на Управниот одбор, за свештеник е поставен, тогаш младиот богослов Ѓорѓи Ивановски, кој подолго време пред тоа живееше во Малме.

За време на паракиската должност, заедно со Управниот одбор на Црковната општина, отец Ѓорѓи примерно се ангажираше. Работеше во фабрика, а слободното време го посветуваше во организирање на црковниот живот меѓу нашите. За негово време заживува црковниот живот во околните места каде што живеат православни Македонци (Трелеборг, Еслев, Хелсингборг и Векше), кои и припаѓаат на Македонската православна црковна општина „Св. Наум Охридски“ во Малме. Заедно со Управниот одбор се трудеа МПЦО да биде што повеќе афирмирана пред шведските власти и шведската црква, а истовремено да биде и регистрирана. За сето тоа да се регистрира,

покрај свештеникот, како што рековме и погоре, доста придонесоа и членовите на Управниот одбор во тоа време заедно со верниците.

Отец Ѓорѓи Ивановски, во МПЦО „Св. Наум Охридски“ како парохиски свештеник работи скоро шест години. По неговото заминување од парохиската должност Управниот одбор се соочи со проблемот за парохиски свештеник.

Управниот одбор на МПЦО „Св. Н.Охридски“ во соработка со Светиот архиерејски синод на МПЦ и Управниот одбор на МПЦО „Св. Кирил и Методиј“ од Гетеборг, наоѓаат за сходно МПЦО во Малме да ја опслужува парохискиот свештеник од МПЦО „Св. Кирил и Методиј“ од Гетеборг протерејот ставрофор Боро Станковски. Тој, иако во години, потпомогнат од управните одбори на МПЦО и ѓаконот Илија Спасевски од Малме успеваат да ги задоволат духовните потреби на македонските верници што живеат во Шведска.

Прота Боро Станковски го продолжува делото на претходните парохиски свештеници. Опслужувајќи ги двете МПЦО во Гетеборг и Малме, се зафаќа за проект за изградба на Македонска православна црква во Гетеборг. Тоа нешто и го остварува. Иако со нарушено здравје, се до доаѓањето на свештеникот Блажо Кожарски за парохиски свештеник во МПЦО „Св. Наум Охридски“ во Малме, тој ги опслужуваше и двете општини во Шведска.

Меѓувремено, за поголемите празници, Светиот архиерејски синод на МПЦ по потреба и по барање на Управниот одбор и верниците на Црковната општина во Малме, испраќа свештеници од татковината. Во МПЦО „Св. Наум Охридски“ во Малме имаат престојувано и богослужено, покрај редовните парохиски свештеници (прота ставрофор Лазар Петров, свештеник Ѓорѓи Ивановски, прота ставрофор Боро Станковски, прота Блажо Кожарски, прота Петар Јорданов, прота ставрофор Трајан Митревски, прота ставрофор Петар Давитковски, прота ставрофор Методи Гогов, прота Александар Спирковски, прота Томислав Петковски, прота ѓакон Стојан Јанковски, ѓакон Јовица Симоновски, прота ѓакон Јован Таковски, јероѓакон Нектарије и ѓакон Димитар Белчовски.

Од архиереите на Македонската православна црква, МПЦО „Св. Наум Охридски“ во Малме ја имаат посетено и богослужено: Митрополитот Преспанско-битолски г. Петар, на неколку наврати во својство на администратор на МПЦО во Западна Европа,

Митрополитот Повардарски г. Михаил и Митрополитот Брегалнички г. Стефан.

Особено подобрување во МПЦО „Св. Наум Охридски“ во Малме се почувствува со поставувањето од страна на Светиот архиерејски синод на МПЦ на Митрополитот г. Петар за администратор на МПЦО за Западна Европа во 1981 година.

59. Крстење на дете во нашата црква

Сметаме дека покрај свештенослужителите важни фактори се и Управните одбори на ЦО, а посебно претседателите на истите. До денес претседатели на МПЦО „Св. Наум Охридски“ во Малме биле: Димитар Бадев, Андон Аневски, Јосиф Илиевски, Методија Талевски, Владо Ценевски, Гоце Талевски, Ѓакон Илија Спасевски, Томе Ефтовски, Никола Стефановски, Драгомир Качанаклиев, Никола Лисолајски, Драги Јованов и Петар Секуловски. Во соработка со параксите свештеници, членовите на управните одбори и верниците спрема тогашните и сегашните услови достоинствено ја воделе Црковната општина.

invigning
erka

Högtidlig...
bedonsk kyr...
ortodoxa bekännare

"Witnesses"

● Den mar-
conal-cribidos
e metro-
pl.

toar den rytt-
när i Malmö in-
vignen. Till högti-
den hölls också
den första av
tryckarna i en stor
— av en bilväg
— i ett stort
mäss

...kirkon kirkko ja Meidän
...kirkon kirkko

[illegible]

Med biskop Petar från Jugoslavien

...n som officiellt

Frakadoniska kyrkan ingi

Tidigare har den makedonisk-ortodoxa församlingen lämnat ekumeniska

kyrkan för sina högtids-
stunder. Det behövs inte
längre.
Biskop Petar från Blis-
ta i Jugoslavien invigde
den nya kyrkan.

Jehovas vittnen sköte huset till den makedoniska ortodox församlingen för två år sedan. Sedan dess har lokalerna för skolorna och statens och

Två dagar före invigningen gick metis framme vägg genom skogen. Marskalken Johan Pa-
terson är själv en av de

Ar
96
QC

till Malmö har också be-
 ställt en tur till Stockholm
 för att se på den svenska
 fotbollsligan.

60. Шведските весници посветија соодветно внимание на создавањето на МПЦ во Малме

Med biskop Petar från Jugoslavien

Makedoniska

...ortodoxa försam-
lingen lånat eller hyrt lo-
kalen av den svenska
kyrkan för sina högtids-
stunder. Det behövs inte
längre.

... i Jugoslavien invigde den egna kyrkan på Hagalundsgatan i Malmö på söndagen.

Jehovas vittnen står här till vänster vid kyrkans ingång.

Två dagar före invigningen hade de senaste staurerna och borden redan placerats på platsen för kyrkan. De nya kyrkans byggnad var under tiden i full gång.

Men nu är det slut med det gamla kyrkans historia. Den har blivit en del av den nya kyrkan.

...som ströcker sig i södra Jugo-
slavien, norra Grekland och
sydvästra Asien, och i
Australien, Skottland, och i
flera andra länder.

60. Шведските весници посветија соодветно внимание на создавањето на МПЦ во Малме

Jehovas vittnen sällde ihop sig till den makedoniska kyrkan på Hagalandsgatan i Malmö på söndagen.

...skolorna och övriga om-
rådena har under tiden
blivit totalt härliga i skolorna.
Men nu de det slut med det
samma, som har blivit
mellan...

[illegible]

99. Шведските весници поставија својствено внимание на создавањето на Галилеј во Рим.

ВО ЦРКВАТА „СВ. НАУМ ОХРИДСКИ” ВО МАЛМЕ⁴

Минав неколку денови во Јужна Шведска, бев гостин во повеќе семејства, се сретнав со повеќемина нашинци од кои некои познавав некои не, но одвај ја чекав неделата. Ми беше речено дека во МПЦ „Св. Наум Охридски” ќе има неделна богослужба и дека таму ќе се сретнам со повеќемина доселеници во Малме, Еслев, Трелеборг и другите околни места. Сакав да ја искористам приликата да направам и една документарна репортажа за тоа како нашите живеат во Јужна Шведска, па затоа го замолив Мендо Николовски со својата камера во девет часот да биде во дворот на црквата. Мене, во црквата ме донесе Коле Кежовски од Еслев. Денот беше ведар, малку студеникав, но сепак пријатен. Кога пристигнавме таму одвај имаше десеттина нашинци, претежно луѓе од ЦО, кои требаше на свештеникот Блажо Кожарски да му помагаат во одржувањето на богослужбата. Со камерата на Мендо црквата ја иснимивме од сите страни. Првиот мој впечаток беше импозантен. Црквата навистина делуваше свето, богато и раскошно, особено кога ќе се погледне однадвор. Помислив дека во право се нашинците кога ми зборуваа дека во Малме е изградена најубавата православна црква во Шведска, па и целата Западна Европа. Внатрешниот дел уште не беше дозавршен, но слушнав дека и тоа ќе биде наскоро.

Како минуваше времето, бројот на верниците се зголемуваше. Кога почна богослужбата можеби имаше над стотина луѓе од сите возрасти. И постари помлади, мажи и жени, дури и мали дечиња. Имав слушнато, исто така, дека свештеникот Блажо има впечатлив глас и дека е познат како добар говорник. Не требаше да мине долго време за да се уверам во тоа.

Богослужбата се сослуша со целокупното внимание и почит. Прекрасната сала која го очекува иконостасот што се работи во Битола беше невројатно акустична, како и сите наши храмови

⁴ Свети Наум му бил најблизок соработник на божествениот Климент. Исто така и на светите браќа Кирил и Методиј, со кои бил во нивната мисија во Моравија. Потоа некое време престојувал во престолнината на Бугарија, Плиска, а најпосле заминал да биде учител во охридско, во времето кога Климент станал епископ. Основал манастир на Охридското езеро, денешниот Свети Наум, каде ги поминал последните десет години од животот. Мирно се упокоил во Господа, како монах, во 910 година, но до денес не престанува да чудотвори. Посебно е познат како исцелител на душевно болни. Затоа кај нас, особено лекарите-психијатри го имаат за свој заштитник. Свети Наум е познат и како Свети Наум Охридски Чудотворец и како еден од основоположниците на словенската и македонската писменост и просвета.

градени и создавани во вековите наназад. Грмеше како од небесата да одекнува Божјиот глас. Со камерата на Мендо снимивме поголеми делови од богослужбата. По завршувањето на истата за сите верници беше обезбеден ручек, донација од еден наш сонародник. Оваа потреба така се репава со времиња наназад. Ручек имаше во изобилство, но пред тоа во салата, која може да служи за многу намени, поздравни говори одржаа претседателот на ЦО Трајче Бошевски, отецот Блажо Кожарски и претставник на шведската црква во Малме. Како гостин од Битола, ми беше укажана чест и јас да ги поздравам присутните.

61. Црквата „Св. Наум Охридски“ во Малме е гордос и понос на Македонците кои со години живеат во градовите на Јужна Шведска. Голем е бројот на православните Македонци кои помогнале при создавањето на овој величествен храм. Поголемиот дел од работите се завршени. Кога јас го посетив храмот се дозавршуваа некои работи во внатрешниот дел, а се очекуваше со подобрувањето на времето да се поплучи и големиот двор. Се што се гради и допрва треба да се догради се прави со донации и помош во работна рака на наши печалбари во Шведска. Паралелно со црквата се изградија и простории за други активности. Овие простории се користат за одржување на состаноци и средби на членовите на Црковниот одбор и за одржување на други манифестации. Има голема сала, канцеларии и други помошни простории.

Додека траше ручекот и во салата течеа разговори меѓу нашите верници, искористив прилика да го замолам отец Блажо

Кожарски малку да поразговараме. Желба ми беше да слушнам нешто повеќе за него и неговите животни преокупации.

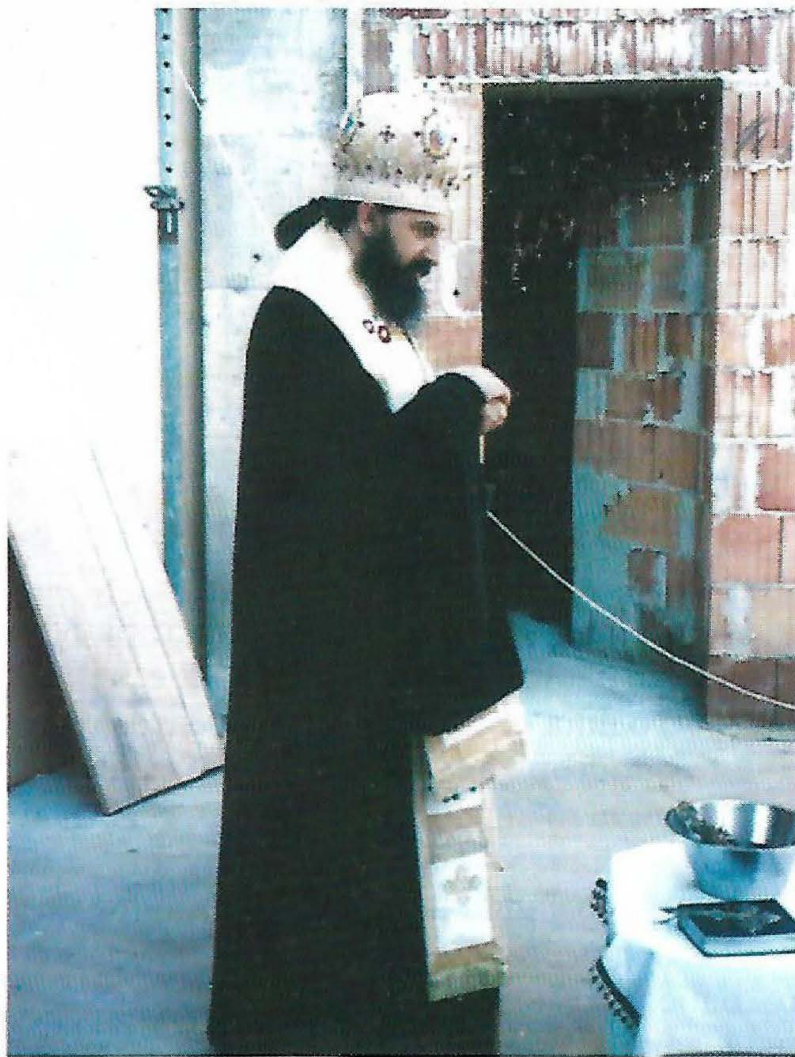

62. Поздрав до присутните во салата

Пред 27 години дојдов во Шведска. Со моето доаѓање се доби просторија која што се преуреди да биде црква и во 1987 година од страна на тогашниот надлежен и одговорен митрополит г. Петар, на 3 мај, црквата е осветена со надеж дека ќе ги задоволи потребите на нашите верници. Тогаш, се констатира дека нашиот духовен живот треба да расте. Се она што е посеано и негувано раѓа плодови. Од 1997 година се наметна потребата од изградба на нова црква, да бараме простор каде што ќе можеме да се покажеме што имаме, да покажеме што знаеме што можеме. И благодарение на Свети Наум и на поддршката од шведската држава и љубовта на нашите верници, се купи, со силна вера, со надеж, но и со тешкотии земјиште за да го изградиме храмот во кој сега се наоѓаме и на кого денеска му одбележуваме девет години од почетокот на градбата. Среќен и задоволен сум што стигнавме дотука и што иднината можеме да ја дочекаме со мирен сон бидејќи натаму не ни престојат некои поголеми издатоци. Лустерите се порачани, треба

да се изработат фрески и живописот за новиов храм да блесне со целата своја светлина.

Нашиот пример во овие двесеттина години го следеа нашите црковни општини во Европската епархија. Црквата им е потребна на сите наши верници, без оглед каде живеат. Особено е битна за нашата трета-четврта генерација која се раѓа и опстојува надвор од татковината на нивните родители, генерација каде што има најмногу мешани бракови и кои имаат насушна потреба од почитување и вреднување на светите традиции на нивните претци. Таа љубов кон верата уште повеќе ја погдгрева сознанието дека седиштето на Митрополитот европски г. Пимен е токму во градов каде што никна најсветлиот и најубавиот наш храм - во Малме и овој свет храм претставува соборен храм на Македонската православна епархија за Европа.

63. Владиката Пимен во црквата во Малме

Како Епархија бележиме многу настани. Покрај црквата во Малме, имаме црква што се изведува во Гетеборг, имаме македонска црква која што се гради во Мајнц во Германија, имаме простории што се купија во Виена, имаме простории и црква во Дортмунт, а имаме и цркви позајмени и отстапени на долг период од страна на државни и други цркви во целата Европска епархија. Ја користам оваа прилика да ве поздравам и од името на нашиот владика Пимен, чиј архиерејски заменик сум јас, и со негов благослов разговараме овде и во овој момент.

Инаку, тука во Малме, направивме еден од најубавите православни храмови. Се разбира со благослов на Бога, но и благодарение на големата помош од многу наши луѓе кои се наоѓаат во Шведска. Се разбира сите тие луѓе заслужуваат признанија, но најголемото признание го добиваат од Бога. Тој на сите им дарува радост и среќа. Потхранета од вербата кон Бога, една старичка на над деведесет годишна возраст, откако ќе смени два автобуса доаѓа во оваа црква да се помоли. Таа и нејзиното присуство се најголемите дарови на нашата црква. Таа женичка Бог ја наградил со долговечност. Свесни сме дека сите наши верници, во секое време не можат да бидат со нас. Ние покриваме голем терен. Некои од нашите верници од црквата се оддалечини и над 200 км., но срќен сум кога за поголемите празници, иако храмот сè уште не е целосно завршен, доаѓаат и тие. Особено ме радува фактот што во црквата идат и многу млади луѓе. Како што кажав погоре тие имаат мешани бракови. Љубов кон црквата и верата никому не може да му се даде со сила. А, тие што во срцата ја имаат искрената љубов и почит кон Бога се нашата сила и верба дека МПЦ во Малме и другите градови, низ цела Европа, каде се раѓаат и живеат наши верници, ќе опстојува и во иднина.

64. Отец Блажо Кожарски

ТРАЈЧЕ БОШЕВСКИ

Иако тој ден обврските беа големи, сепак претседателот на ЦО Трајче Бошевски, кој инаку живее и работи во Трелеборг, „украде“ малку време да се види со мене. Трајче потекнува од битолскиот крај, но дотогаш не се имавме сретнато. Кога му кажав која е мојата намера се согласи да поразговараме, но пред тоа ме распраша малку за Битола. Од неговите прашања сфатив дека има слупано за мене и знае со што се занимавам. Ми понуди, пред ручекот, кога ќе се одржат куси поздравни говори, како гостин од Битола, да кажам неколку зборови и тогаш да ги подарам неколкуте мои трудови што ги донесов од Битола за збогатување на црковната библиотека.

Трајче, потоа, како и многу други мои соговорници, ми раскажа дека со помош на верниците од Македонија, се изгради црквата „Св. Наум Охридски“ во Малме и дека истата, откако ќе биде целосно завршена и комплетирана со иконостасот и сите

други потреби, ќе стане вистински дом, собиралиште за сите верници Македонци кои живеат во Јужна Шведска.

Кога се гради нешто големо и значајно за сите, нормално е понекогаш да има и мали нервози и расправи - истакна при тоа Трајче Бошевски. – Главно е дека целта полека ја остваруваме. Можеби има некои пропусти, но желбата да ја доведеме работата до крај со изградбата на црквата го прави своето. Важно е дека, ако има пропусти тие со заеднички сили и напори и со меѓусебно разбирање и почит секогаш можат да се исправат и надоместат. Моја цел и желба е да делуваме сплотено, со заеднички сили храмов да го завршиме во рокот што го определивме, а тоа е крајот на 2013 година. Кога се ќе биде готово, радоста од тоа што сме оствариле, ќе потоне во заборав сѐ за што сме се расправале. Јас така мислам, но се надевам дека така размислуваат и тоа го посакуваат и сите други со кои можеби во досегашниот тек на градбата на црквата сме имале недоразбирања. Храмот ќе не обедини и во мислите и во понатамошните акции - со насмеано лице рече Трајче и тука разговорот моравме да го завршиме зашто богослужбата веќе требаше да почне.

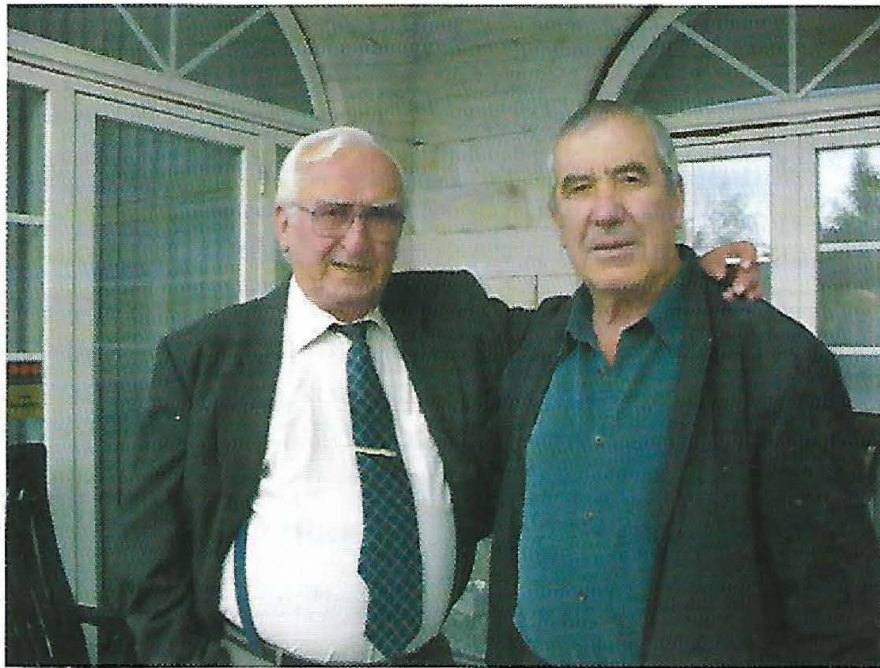

65. Трајче Бошевски, во средината

МИЛЕ БЛАЖЕВСКИ

Роден сум во село Белица Кичевско. Во 1958 година, патот ме донесе во Шведска. Јас ѝ припаѓам на таканаречените први доселеници од Македонија во ова скандинавска земја. Мислам дека, кога јас дојдов, немаше ниту еден друг од нашите, или можеби имаше, но не во местото каде што јас пристигнав. Но, да кажам кога јас дојдов, не бев сам. Бевме една група напипници. Со мене беа Панде, кој сега живее во Трелеборг, Ристо од Љубојно имаше и уште неколкумина други, но минаа многу години и не можам да се сетам на сите. Ние бевме група која во Шведска не стигнавме како тоа подоцна се случуваше, како туристи или организирани работни групи. Јас едноставно бидејќи немаше работа, Македонија ја оставив бегајќи преку граница. И не беше само тоа. Многумина од моите беа во Америка. Татко ми таму веќе беше 18, а дедо ми 8 години. Барав да добијам иселеничка виза и да заминам и јас, но постојано ме одбиваа. Така решив да заминам илегално, надевајќи се дека од Грција многу полесно ќе стигнам во Америка. Една вечер, за неколку часа, по пруга - по пруга дојдов до Лажец и ја минав границата. Стигнав во Лерин иако пред тоа бев во војската и како унапреден во чин потпоручник, можев да успеам во животот. Како воено лице, можев да живеам добро, но ете ме тераше нешто да заминам. Веројатно, тогаш, најмногу ме понесе желбата за авантура. Многумина што бегаа во Грција ги враќаа, но јас имав еден братучед и со негова помош ме оставија. Всушност и мене на двапати пред тоа ме враќаа во Македонија. Но јас бев упорен. Во главата ми се врткараа „кабриолети“, големи американски коли и поинаков живот и затоа преку граница побегнав по трет пат. Во Лерин имаше прифатилиште. Главен беше еден Битолчанец, не знам како се нашол таму, но тој беше главен. Во логорот во Лерин останав десет дена, три месеци потоа, исто така, бев во прифатен логор во Солун, два месеци во Атина и нешто повеќе од една година во Лаврион. Тие што сакаа да заминат од логорот можеа да бираат каде да одат. Јас сакав да заминам или за Америка или за Канада, но тогаш дојде една комисија од Шведска. Комисијата бараше млади, но болни луѓе. Мислам дека тоа беше комисија на шведскиот Црвен Крст, организација која сакаше да им помага,

особено, на болните луѓе. Бидејќи за само шест месеци научив да зборувам грчки, работев во амбулантата и така се зближив со лекарот. Тој, навистина, сакаше да ми помогне и напиша дека сум болен. Така се најдов во Шведска. Сонот за Америка не ми се оствари, но повеќе не можев да издржам во логорот. Имав одлучено да одам таму каде што ќе ја имам првата прилика.

66. Миле Блажевски и Коле Кежовски

Само што стигнавме во Шведска веднаш ме упатија на преквалификација. Тогаш во Шведска се бараа работници како леб. Мене ме упатија да учам за автомеханичар. Тоа беше школа на „волво“, познатата фабрика за производство на тогаш многу модерни автомобили. Од школото веднаш заминав во фабриката каде што останав две години. Меѓувреме се оженив со нашинка, но бракот траеше само една година. Јас останав сам со детето и 1967 година дојдов во Битола и се оженив со една глумица, мислам беше во театарот како статис. Беше многу млада, имаше дваесеттина години. Ја зедев во Шведска и со неа имав уште два сина. Моите три сина сега се добро ситуирани. Најголемиот, Методи, има продавница за антика. Вториот, Маноли, е претшколски воспитувач. Третиот син продава бои и тапети. Маноли, денеска има семејство и две деца.

Јас се пензионирав како полициски работник. Во одделот за емигранти минав дваесет години. Бев премногу амбициозен. Седум

години работев и како наставник по шведски јазик. Така стигнав до одделот за емигранти, што беше доста ценета и добро вреднувана работа. Бидејќи долго време работев во одделот за емиграција запознав многу луѓе. Сите имаа проблеми со добивањето виза за боравак. На сите им помагав колку што можев и затоа денеска мислам дека имам многу пријатели и во Јужна Шведска сум многу познат.

-Каде и како сега го минувате времето?

-Во црквата. Тука имаме посебни простории, се бериме секој ден по десеттина души, играме шах, разговараме, се поднапиваме со малку ракичка...од нашата...но, за жал, немаме некоја голема слога, како порано. Чинам дека е во прашање некаква љубомора. Ако еден игра шах на пример и е малку подобар од „противникот“ против него се други петтина. Тогаш се случува малку да се потскараме и така времето ни минува во карање и мирене. Пензионерска работа. Но, не е проблемот што ние во игрите се подналукуваме, проблем е што има неслоги и кај помладите. Таму не смее да има љубомора и завист. Тие треба меѓусебе да се почитуваат и вреднуваат зашто на нив останува иднината.

67. Мотив од крајбрежието на Трелеборг

-Дали Вие често доаѓате во Македонија?

-Порано да. Врталиштето ми беше во Битола, но веќе 14 години не сум отишол таму. Да бидам искрен и како минува времето, не ме трга срцето за долу, како некогаш. Нема кај кого да одам и со кого да се дружам, но најголема причина што години не сум бил во Битола е климата. Оваа тука ми одговара на моите години и здравјето. И, тука, тоа морам да го истакнам, здравствената заштита е на висина како што е ретко каде на друго место ја има во светот. Шведска е многу напред на ова поле раскажа за некогаш и како живее сега популарниот Миле Блажевски, инаку весел и пријатен соговорник. Човек со кого може да се разговара со часови, а да не биде досадно.

68. Паркирањето во Шведска не е проблем. Регулирано е така да може да ги задоволи потребите на секој

ЛИЛЕ ЃЕОРЃИЕВСКА

Ми беше необично драго, кога по завршувањето на богослужбата во црквата „Св. Наум Охридски“ во Малме се сретнав и со старата познаничка Лиле Ѓеорѓиевска и со нејзиниот сопруг Градимир. Градимир е од Битола, а Лиле од Брусник. Како млад брачен пар седумдесеттите години од минатиот век заминаа за Шведска, но речиси нема лето, а да не се во Македонија, или

уште подецидно во битолското село Брусник каде што имаат своја кука. Преку летото се среќаваме често пати, но искрено се изградував кога ги најдов во Малме. Лиле беше со бастумче.

-Така е тоа - без да ја прашам ми рече таа и додаде: - Годиците си го прават своето. А и од работата имам последици. Години поминав на работа стоејќи простум. Сега имам проблеми, но со помош на бастумчето се движам нормално. Проблем е тоа што не можам да стојам многу простум. Но, имам сила да ве пречекам дома, малку нарает да поразговараме. Убаво е што си во Шведска, но ќе ми биде мачно ако не дојдеш да видиш каде и како живееме со мојот сопруг – со зацрвенето лице од студот додаде Лелето.

69. Лиле Ѓеорѓиевска

Јас искрено посакав да ги посетам, дури и ветив дека ќе го направам тоа во првата прилика. Но, деновите минаа како ветар и не ми се даде можност да ја остварам и нивната и мојата желба. Но, пред тоа, сепак, реков дека, ако не се видиме во Малме, ќе се видиме во Брусник. Бидејќи јас не стигнав да ги посетам во

нивниот дом во Малме, остана, со Господова милост, да се видиме налето во Брусник.

70. Центарот на Трелеборг

ВО РЕСТОРАНОТ „КАЗАБЛАНКА” ВО ТРЕЛЕБОРГ

Поголемиот дел од денот беше минат, кога повторно стигнав во Трелеборг. Со Стребре, сега одевме подолго време крај брегот на морето. Дуваше студено ветерче. Мирисот на крајбрежниот шамак и другите видови тревје несопирливо навлегуваше во нозринките. Наликуваше на мирис на жабурњак. Во далечината се гледаа помали и поголеми пловни објекти, а на брегот кајчиња и јахти кои осамени се крлаа на немирните морски бранови. Во далечината чиниш морето се споило со облаците. Мирисот не беше многу пријатен, но тоа мене воопшто не ми пречеше. Напротив, сакав да го вдишувам зашто така имав чувство дека навистина сум крај брегот на недогледната морска широчина.

Откако минавме покрај познатата фабрика за гуми во која порано, а и сега работеле и работат најголемиот број наши луѓе, стигнавме до центарот на градот. Плоштадот обилува со стари зданија кои живописно говорат за древноста на градот кој некаде

од седумдесеттите години на минатиот век стана дом на бројни семејства од кои најголемиот дел се од Битола и Битолско.

71. Градска панорама

На работ од големиот плоштад, на кој поради студеното ветерче немаше многу луѓе, се наоѓа ресторанот, барот и пицеријата „Казабланка“, чиј газда е Ѓорѓи, повеќе познат како Ѓоко Корлевски од Битола. Уште пред да дојдеме во Трелебор ми беше речено дека Ѓоко е еден од „зафатените“ Македонци и дека откако смена повеќе работни места отвори пицерија. Работата добро му тргна и денеска за него, како што обично знаеме да речеме - „нема зима“. Интересно е да кажеме дека и порано и сега, откако добро се „укотвија“ во Шведска, многу наши луѓе отворија пицерији.

Сопственикот на „Казабланка“, не го познавав многу. Имав слушано за него, но никогаш немав прилика да разговарам со него. Ме изненади кога само што влеговме во ресторанот тој ме позна. Знаеше кој сум и што сум. Во Битола имал доста слушано за мене. Само што се поздравивме, Ѓоко, ни понуди да седнеме и да ручаме. Во мигот во ресторанот немаше многу гости. Времето за ручек беше поминато, а во канистрите од повеќето видови јадања имаше останато сосема малку. Тоа беше знак дека за вечер треба да се подготви нешто друго. Или, како што слушнав малку подоцна, во

ресторанот „Казабланка” секој ден се подготвуваат специјалитети за доручек, ручек и вечера. Ништо не се чува од претходниот ден. Се е свежо и подготвено според кулинарските норми. Во ресторанот најчести и најбројни посетители се Швеѓаните. Малку ми беше непријатно кога слушнав дека нашите, многу малку доаѓаат во ресторанот и дека побргу одат во други места отколку кај своите. Како и да е, Ѓоко не послужи со лосос, чие месо не е ништо помалку квалитетно и вкусно од нашата пастрмка и гарнир кој не дозволува да побараш леб. По ручекот почнавме да разговараме со Ѓоко. Ми остави впечаток на елоквентен соговорник. Иако во Шведска е над триесет години, сепак македонскиот јазик го зборува како никогаш да не ја напуштил Македонија.

-На тлото на Шведска стапнав во 1982 година. Трелеборг во тие години беше првиот град каде доаѓаа нашите, а потоа, откако ќе се снајдеа, замнуваа во други места – почна да ни раскажува за својот печалбарски живот Ѓоко Корлевски и веднаш потоа продолжи:

72. Во ресторанот на Ѓоко

- Како студент имав желба многу да шетам по земјите. Ги видов Германија, Италија... со тогашниот југословенски пасош можеше да одиш каде сакаш. Кога дојдов во Шведска ми се допадна. Впечаток, особено, ми остави дисциплината, редот, начинот на живеење... Среќата ми била таква да останам тука. Бидејќи немав никој свој малку ми беше тешко, но со текот на времето почнав да стекнувам пријатели. Уште посреќен се почувствував кога се сретнав со мојата сопруга со која и денеска сум во брак. Мојата сопруга по потекло е од Старавина, но во Шведска е дојдена како девојче од неколку години во шеесеттите години.

Кога стигнав тука бев млад, не можев да останам на едно место. Бев љубопитен и сакав да видам што повеќе. Шетав лево - десно, но кога помина некое време сфатив дека треба да најдам место каде треба да се удомам. Како и сите други наши почнав да работам во гумената фабрика. Тука останав само десеттина месеци. Не можев да издржам повеќе и решив да се зафатам со приватен бизнис. Така почнав да работам со ресторанов. И тогаш и сега во него 99 посто од гостите се Швеѓани, а со нашите се гледаме по клубовите, на празниците и кога славиме нешто што е од интерес на сите. Работата во ресторанот не е многу тешка, но времето за слободни активности е мало. Сепак, ако сака човек ќе најде време и за тоа. Јас особено помагав во нашиот фудбалски клуб „Пелистер“ во Трелебор. Не бев сам, работевме повеќемина и успеавме клубот да го воздигнеме на највисоко ниво. Стигнавме до трета лига, но поради обврските морав да откажам. Помагам и на други клубови. Тоа ми е како хоби. Со текот на годините повеќе морав да посветам внимание на семејството. Имам два сина: Даниел и Христијан. Даниел има 27 години и си има своја работа, а Христијан има дваесет години и како модел работи за светски фирми. Особено е многу е познат меѓу младите во Шведска. Задоволен сум што и двајцата се осамостоија и си имаат свои патишта на кои ја градат сопствената кариера. Двајцата зборуваат македонски, а зборуваат уште и на неколку други јазици, покрај шведскиот. Имам уште едно задоволство, а тоа е што секоја година, сите доаѓаме во Битола каде што имам кука. Драги ми се средбите со родителите, пријателите и роднините, драг ми е градот каде ги минав најубавите години од младоста. Порано се обидов да се занимавам со бизнис и во Охрид, но сето тоа пропадна. Кога човек ќе создаде фамилија и кога ќе се зафати со приватен бизнис

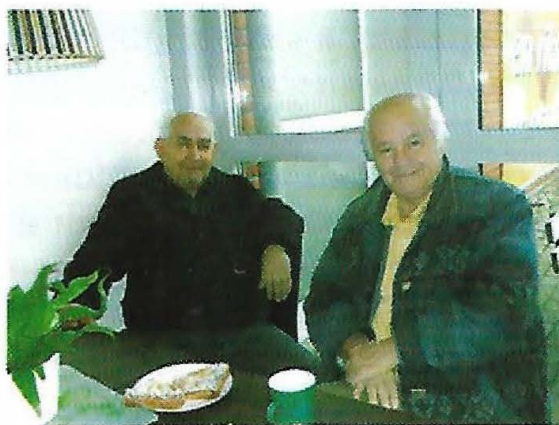
мора да е таму каде што се сите. Носталгијата е носталгија, а потребата да си секогаш со семејството и да одговориш на работните предизвици е сосема друго. Богатство е кога ќе слушнам децата кога велат: ајде да одиме дома, во Битола. Македонија им е дома, иако се родени и животните кариери ги започнаа во Шведска, но не верувам дека ќе можат да живеат таму. Тука животот тече по колосеци и патишта кои се многу поразлични од тие што се во Македонија. Еве еден пример. Народот во Шведска си го живеат својот живот, никој не го интересира ништо за соседот, пријателот, роднината... Со нас не е така. Нашето око, како никогаш да не е задоволно. Ако напредуваш ќе речат како успеавш, ако си никој и ништо, пак, некој ќе рече оти си таков... Јас работам со разни луѓе. Научив да ги почитувам и респектираам сите и богати и сиромашни без оглед дали се наши или припадници на други нации. Јас, еве, имам ресторан во центарот на градот. Сакале или не сите што живеат во Трелеборг по некоја работа минуваат покрај мене. Некои навраќаат, но тоа се многу ретки примери. За разлика од другите нации, кои се помагаат и подржуваат, со нас не е така. Нашиот менталитет е поинаков. Затоа, постојано, укажувам на потребата од наша поголема сплотеност. Ако некој сака да помага, дали во спортот или црквата треба да се прифати и подржува со широки раце. Кога ќе биде така, тогаш бројот на тие што сакаат да помагаат ќе биде многу поголем. Тоа не е само моја желба и сон, туку на сите што мислат како мене – ја заврши својата прошетка по животот Ѓоко Корлевски, кој неколку децении живее во Трелеборг, град со над 40 илјади жители од кои околу 3.000 се наши луѓе. Од кого уште слушнавме дека ретко кој од Македонците во Шведска, од поновите генерации, не е образован, дека нашите луѓе се доста ценети во Шведска и како домаќини и како работници и дека има доста Македонци кои играат важна улога во политичкиот и економскиот живот на земјата. Стојко Груевски, од Груништа, на пример, е меѓу четворицата клучни луѓе во Шведска за економијата. Тој, и уште некои како него, се голема наша гордост. Стојко не е ценет и баран само во Шведска, туку и во други земји како експерт по финансии.

СИМОН ДИМОВСКИ

Разговорот во ресторанот „Казабланка“ потраја подолго од предвиденото. Домаќинот Ѓоко имаше полни раце работа, но не сакаше лесно да се подели со нас. Имав впечаток дека одвај дочека да се изнамуабетиса со некој кој дошол од татковината. Над Трелебор веќе се спушти темна ноќ и јас морав да поитам за Еслев. Со повеќемина наши доселеници, телефонски, се договрив во Трелеборг да навратам кога ќе имам малку повеќе време.

Ден по посетата на Трелеборг, во утринските часови, во Еслев, сега, на друго место, слично на она каде што се сретнав со првата група наши луѓе, остварив средба со друга група нашинци. Речиси сите беа од Битола и околината. Имав желба да се сретнам со мојот школски другар од детството Борис Ставревски. И тој беше тука. Со Борис одамна не сме се виделе. Наместо во Битола, купи стан во Охрид и секое лето е таму. И уште неколкумина други мои познаници, исто така не беа многу расположени за разговор. Како и првиот пат, така и сега ми беше непријатно и не можев да најдам одговор на прашањето зошто дури и луѓе со кои години со ред се среќавам во Битола, тука во Шведска се однесуваат малку поинаку. Но и да го имам одговорот, најмалку сакам да го презентирам во оваа моја книга.

73. Борис Ставревски и Димче Миновски

Симон Димовски од Лознани, инаку одамна дојден во Шведска, без двоумење ми ја раскажа следната животна приказна.

-Кога дојдов во Шведска, ми беше многу потешко да се снајдам отколку на другите. Јас бев во поодминатите години. За разлика од помладите кои многу побргу го учеа јазикот и се

прилагодуваа на новата средина, јас тоа го правев подолго. Во фабриките каде што работев, тешко се разбирав, но научив и сфатив дека во работата треба да знаеш само едно – да работиш совесно и квалитетно, сè друго паѓа во втор план. Уште потешко ми беше што бев сам. Дури по неколку години „здивнав“. Се оженив и животот ми тргна по нагорен колосек.

Најпрвин работев во фабрика за пластика. Фабрика за производство на кеси, пластични вреќи и други такви производи. Потоа, работната кариера ја продолжив во печатница. Тука останав подолго време. Во текот на мојот работен век сменав и други работи. Тоа е и најсилното нешто што не само мене, туку и многу други наши луѓе, ги задржа во Шведска. Работа имаше на претек. Ако не ти се допаѓа една, веднаш можеш да најдеш друга. Многумина од нашите сменаа многу работни места, додека не ја најдоа работата што најмногу им одговараше.

Така стигнав до пензија. Како и сите други, со мали исклучоци, имам одлучено повеќе да не се вратам во родниот крај иако пекам по него. Тукашните обврски не ми го дозволуваат тоа, но затоа пак секое лето, по четири-пет месеци, сум во Битола. Долу, на Југот собирам сила, за останатите месеци од годината без потешкотии и носталгија да ги минам во Еслев.

74. Симон Димовски

Децата ми се добро ситуирани. Едниот има своја фирма за рекреација и спортски активности за сите возрасти. Помалиот, исто така, се занимава со спортски активности, но има и своја

работа. Среќата е и во тоа што сме сите заедно во четириособен стан. Засега е тоа доволно, барем додека не се оженат синовите.

Откако ќе завршат домашните утрински обврски, по обичај и традиција, една поголема група нашинци, излегуваме од дома, малку порано, се среќаваме во кафулињата, ќе испиеме по некое кафе или чај, ќе поразговараме, ќе размениме мислења и впечатоци, особено од престојот во татковината, а потоа, секој се враќа во семејството. Тука се бериме по кафилуната, а кога сме во Битола по рестораните низ Широк Сокак и покрај Драгор. Не е исто, но така тука, „го тепаме“ времето. Не ни е досадно, зашто сме исполнети со домашни обврски. Одвај чекаме да мине зимата, малку да запролети и како птиците преселници, да тргнеме на Југ. Во Еслев, освен во кафулињата, поблиските пријатели, се среќаваме и по домовите за слави, имендени и други пригоди. Тоа го правиме тука, исто како во Македонија. И во таквите пригоди разговараме за животот, тука, но веќе по новогодишните и божиќните празници почнуваме со разговорите околу тоа кој кога мисли да тргне за Битола, за Македонија, какви планови има за таму и т. н.

75. Група нашинци во Еслев

Нам ни е интересен ваквиот живот. Имаме два дома, едниот, тука во Шведска, другиот во родниот крај. Затоа смогнуваме сила да ја поделиме таа љубов. Кога сме тука, на пример, се чувствуваме

дека сме дома, кога ќе дојдеме во Битола, пак, велíme дека сме дома. И тука и таму имаме пријатели, соседи и другари со кои еднаш треба да се сретнеш, а потоа да се поделиш. Навистина тешко паѓа кога ќе дојдат деновите да ги напуштиме родните огништа, но истото го чувствуваме кога треба да тргнеме и од Шведска зашто тука се делиме од децата кои остануваат без родителската помош и поддршка повеќе месеци – набрзина, ја раскажа својата животна приказна Симон Димовски.

ВО СТАНИЦАТА ЗА ТЕХНИЧКИ ПРЕГЛЕД НА ВОЗИЛАТА

При сегашната посета на Шведска, не можев да оддолеам на желбата а да не посетам некоја станица за технички преглед на моторни возила. Таква желба, всушност, прв пат, како што истакнав во воведот, ме донесе во оваа скандинавска земја уште во 1978 година. Од Шведска во Битола пред триесетина години го пренесовме шалтерското работење. До оваа година во Битола, на пример, за да се изврши технички преглед на возилото, требаше да се изгуби ден-два и да се посетат многу шалтери во повеќе институции. Откако го пренесовме искуството од Шведска, техничкиот преглед на возилата доби минимално време, или време што не можеше да се спореди со претходниот начин на работа на станиците за технички преглед на возилата во Македонија. Затоа и сега, посакав да видам како функционира една станица за технички преглед.

Дента, по средбата со групата нашинци во Еслев, Стребре Стаковски требаше да изврши технички преглед на едно возило сервисирано во неговата работилница. Терминот му беше во 10 часот и 30 минути. За да не го изгуби редот, иташе да стигне навреме. Денеска, нема некоја голема разлика во начинот на техничкиот преглед на возилата меѓу Шведска и Македонија. Сепак, додека возилото требаше да го мине техничкиот преглед разговарав малку со Стребре.

-Странката, по закажаниот термин, доаѓа со возилото во дворот на станицата. Надлежен контролор ги зема клучевите и возилото минува во негови раце се додека не се заврши комплетната операција околу прегледот и регистрацијата. Се контролира предницата, сопирачките, гумите, светлата,

каросериската исправност... Моторите, без исклучок комјуртерски се тестираат, се мерат издувните гасови и не смеа да има повеќе гасови отколку што е дозволено. Ова особено се однесува за постарите возила, зашто новите имаат вградено индикатори од кои при секоја контрола може да се види исправноста на моторот и емисијата на гасовите.

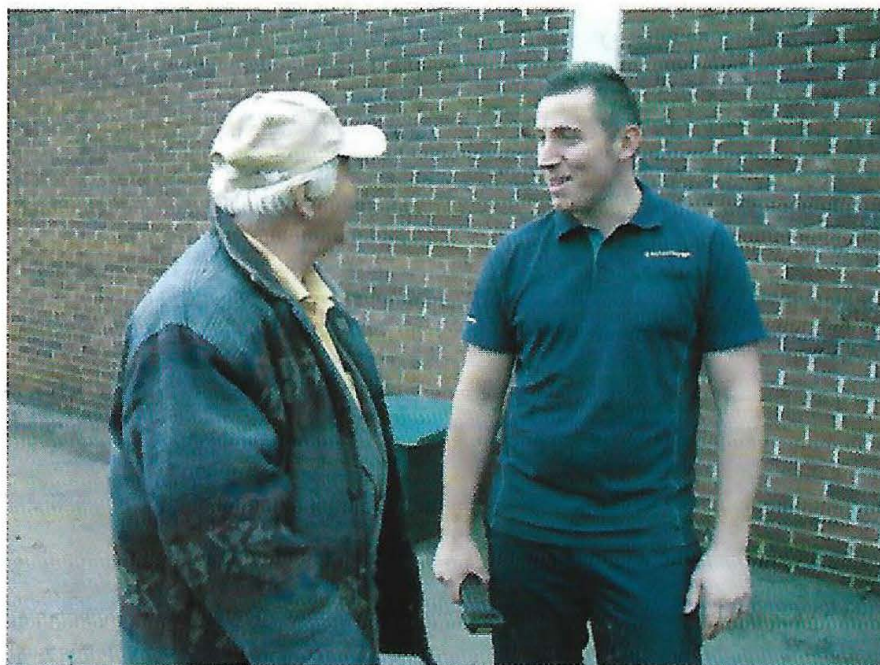

76. Внатрешен дел на Станица за технички преглед на возила

Ако се откријат недостатоци, возилото се носи во сервис за поправка и повторно се враќа на технички преглед. Возилото технички исправно може без проблеми, како и кај нас во Македонија, да се вози една година. Бидејќи имам сервис за поправка на автомобили, особено внимание при сервисирањето на возилата водиме околу емисијата за издувните гасови. Во сервисите има посебни апарати со кои се мери, но и се исправа таа техничка потреба.

Откако возилото ќе се произведе мора секоја година да се носи на технички преглед. После 25 години не се плаќа данок, но мора, како „ветеран“, односно старо возило, секоја втора година, задолжително, да се носи на технички преглед.

Во секој град има станици за технички преглед на возилата. Во поголемите градови има и по неколку вакви станици, но секој што има возило знае кога и во колку часот треба да дојде на технички преглед. Безмалку како и кај нас во Битола.

77. Одговорниот во станицата за технички преглед е од Косово

И тука видов дека во Шведска, секој што е способен и работлив бргу може да напредува во животот. Главен на станицата во Еслев е човек од Косово, кој повеќе од дваесеттина години живее во Шведска и се занимава со оваа работа. Откако доволно се оспособи ја доби довербата од надлежните и е прв човек на станицата.

Луѓе што не се Швеѓани, како што многупати спомнавме, се вработени и во сите други државни институции. Во полицијата, во Еслев на пример, има полицајци од скоро сите Балкански земји. Има и Македонци. Сите се ценети и почитувани, но затоа пак и тие при вршењето на должноста не прават привилегии. Законот се почитува дословно и санкции се преземаат спрема секој, без оглед кој е, од каде е и што е.

ЗА ПРАВОТО И ПРАВНИОТ СИСТЕМ

Ако човек сака да научи нешто повеќе за Шведска, или било која друга земја низ светот, тоа може да го направи на лесен и едноставен начин. Преку интернет може да се стигне до секоја информација. Меѓутоа, сакав да чујам некоја интересна случка од правниот систем што ќе ми ја раскаже некој од нашите доселеници. Сакав да видам колку тие се упатени во системот и што знаат за него. Ќе прераскажам нешто што на прв поглед е крајно незначајно, но кога ќе се прочита внимателно приказната ќе се виде дека, сепак, е интересно. Приказната во детали ја знаат сите жители на Флунге, недалеку од Еслев.

78. Авлија што стана историја

Авлијата му припаѓаше на еден жител на Флунге по име Релве Јуалсон. Изградена е многу години наназад пред куќата и имотот на спомнатиот човек. Меѓутоа, заради проширување на патот кој минува низ населеното место, авлијата требаше да се помести и на тоа место да се изгради патека за пешаци и велосипедисти. Општината донесе одлука авлијата да се урне и да се изгради нова. Авлијата имаше историска вредност за семејството на Јуалсон и тој не дозволи да се урива. Се поведе судски спор. Општината сакаше - Релве не даваше. Сепак,

Општината го доби спорот, но Релве не се помири. Откако поминаа десеттина години, спорот стигна до највисоките судски дистанци, односно до Врховниот суд на Шведска. Таму се одлучи да се урне авлијата, но малку повнатре, во неговиот имот, да се изгради нова, но целосно иста и да му се надомести штетата. Сопственикот и со тоа не се помири. Сепак, бидејќи беше во години и не сакаше понатаму да „тера“ правда и дозволи да се изгради новата авлија. Авлијата е градена од камења. За да не се згреши при изградбата на новата се изврши снимање и маркирање на секој камен. Но, при градбата, се направи грешка. Сите камења не беа поставени така како што покажуваа фотографиите. Кога го виде тоа, сопственикот доби нервен напад. Толку го погоди тоа што не мина ниту една година, а тој почина. Ете како една авлија откако за неа беше воден судски спор над десет години стана историја за мештаните од малото место Флунге.

ЗА СМЕТОТ И КОНТЕЈНЕРИТЕ

На човек кој доаѓа во Шведска од друга земја, особено од Балканот, а посебно од Македонија, ако тоа го интересира, впечаток ќе му остави и начинот како се прибира сметот од домовите. Овој светски проблем, од кој во основа зависи сфаќањето за екологијата и иднината на земјината топка, чинам дека во Шведска е решен приближно идеално. Има европски земји кои што на овој план отишле понапред, но доволно е примерот на Шведска целосно да се пренесе во Македонија и за кај нас да нема проблеми какви сега ги имаме.

Во Шведска, сметот се сортира уште во домот. Во пластичните минијатурни контејнери има повеќе преградки за сортирање на отпадоците. Во хартиени кеси или други кои бргу се распаѓаат, посебно се ставаат стаклени шишиња, кои се сортираат дури и по боја, лименки, конзерви, отпадоци од храна... Така како што се сортира ѓубрето дома, така се прави и во надворешните контејнери кои имаат посебни броеви, а селекцијата продолжува и во камионите за ѓубре. Селектираниот смет се носи во фабрики за преработка. Од отпадокот се лачи железото, алуминиумот и другите елементи кои одат на дообработка во фабриките, а најголемиот дел од сметот се добива ѓубриво за земјоделството или

топлотна енергија. Значи ништо не се фрла, а обработката на сметот станува поекономична и многу поисплатлива кога селекцијата на губрето се врши уште во домовите. Секое семејство добива бенефиции. Против таквите кои не ги почитуваат одредбите, се разбира, има санкции. Ако сметот не е селектиран уште во домот следи опомена. Ако не се извлече поука има и втора опомена. Потоа сопственикот на куќата добива писмен предлог за казна. Ако и тоа не помогне - следи и казна. Шведска на сметот, особено на пластиката која има долг век и која претставува опасност за целата земја им има објавено „војна“. Во неа треба да учествуваат сите. И дојденците и доморотците. И младите и старите. Без исклучок. Затоа Шведска се смета за една од најчистите земји во светот.

79. Панорама од близината на Еслев

ПРИКАЗНА ЗА ЛУНД

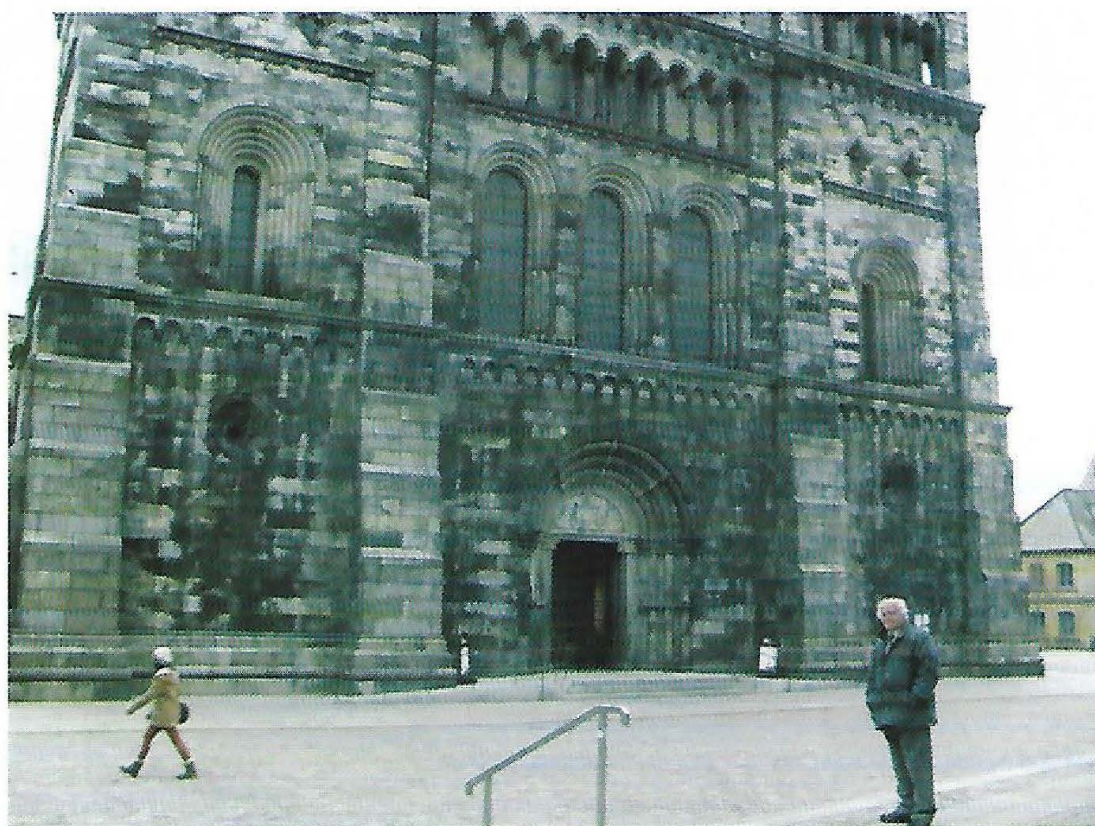
Да се престојува во Јужна Шведска, а да не се посети Лунд, навистина ќе биде голема штета. Во овој град јас имав прилика неколку часа да мидам пред триесеттина години, но кога сега го посетив веднаш забележав дека е многу поголем од некогаш. Има многу нови зданија, а старите домови во поголема мера се претворени во прифатилишта за студенти и туристи кои се жедни

да научат нешто повеќе за бурната историја на градот, но и да доживеат некаква авантура. Лунд врие од кафулиња и младост. Студенти доаѓаат од сите страни на светот. Има и од Македонија.

Во средината на градот, со векови опстојува огромната катедрала за која се вели дека е стара над илјада и двеста години. Катедрала се вика Лунда Дучи, а тоа значи дека станува збор за нешто што се гради долго или вечно. Оваа катедрала се градела над 500 години, а никогаш не се изградила како што е замислено. Бидејќи станува збор за огромен објект, кога ќе се завршело со една работа, се чекало да мине долго време за да се соберат средства и да се продолжи со градба на друг дел. Така со години и векови.

Во катедралата се погребани луѓе кои се дел од вековното живеење на градот и црквата: свештени лица, јунаци, политичари и други знаменити личности.

Секој што ќе дојде во Лунд, не ја испушта приликата прво да се фотографира пред катедралата, а потоа убаво да ја разгледа внатрешноста. Тоа што ќе се види, лесно не се заборава.

80. Дел од познатата катедрала во Лунд

Освен по катедралата Лунд е познат и како стар и еден од врвните светски универзитетски центри. Како што рековме има студенти од секаде, но има и професори, експерти по разни науки исто така од разни страни на светот. За да се студира во Лунд, џебовите треба да се малку подлабоки. Тука важи правилото: се што е квалитетно - има своја цена.

81. Во внатрешниот дел од катедралата, има повеќе гробници

Лунд е и медицински центар. Во него делува еден од најголемите медицински центри во Шведска. Го опслужуваат лекари, специјалисти и друг медицински персонал од цел свет. Важи за најсовршен дијагностички центар. Бргу и доста стручно се решаваат и најкомплицираните здравствени проблеми. Меѓу стручањците и другиот персонал има и од Македонија.

Но, Лунд е познат и по нешто друго. Се смета за град на пешаците и екологистите. Во центарот секој сака да прошета пешки. Најмногу, за превоз, се користи велосипедот. Паркирањето на автомобилите е сведено на најпотребното време, само колку да се заврши некаква итна работа

82. Катедралата- мека за посетители од целиот свет

ДРУЖЕЊЕ СО СЕМЕЈСТВОТО ЧАВДАРОВСКИ

Во една прилика, кога престојував во Трелеборг ги посетив работните простории на семејството Чавдарови. Тогаш се сретнав само со Милан Чавдаровски, необично питом млад човек кој кога слушна од каде сум ме испрошета низ сите простории на фабриката и со гордост ми покажа една голема нова машина за печатење на лепливи ленти штотуку увезена од Кина што значеше дека погонот се осовременува за да може да се носи со силната конкуренција. Главата на семејството, првиот човек на фирмата Илија Чавдаровски, не беше во Трелеборг. Се договоривме да дојдам по неколку дена и да се видам и со него. Тогаш обавивме подолг разговор од кој пренесувам поголеми делови.

83. Фабриката на Чавдаровски во Трелеборг

Во времето кога од Македонија, особено од Битола заминуваа многу луѓе во странство, а тоа беше во 1970 година, моите родители стигнаа во Шведска. Есента, истата година и јас, брат ми и сестра ми, исто така, втасавме во Трелеборг. Јас бев поголем и веднаш почнав со работа во фабриката за гуми, а брат

ми и сестра ми, како помали, почнаа да учат. Во гумената фабрика работев како механичар. Иако на ова работно место минав доста време, се мислев дека не ме исполнува целосно. Бев убеден дека сум способен да работам нешто што ќе ми овозможи поголем напредок во животот, односно до израз да дојде мојата креативност. Регистрирав приватна фирма и во неа сум повеќе од дваесет години. Имено, имам два погона кои се различни еден од друг. Едната фирма е рекламна. Оваа работа ја научив во Битола, кога во 1980 година се вратив од Шведска. Се вработив во погонот на „Јавор“ за производство на самолепливи ленти. Кога видов дека немам некоја голема перспектива, 1984 година, пак, се вратив во Трелеборг и отворив сопствена фабрика за производство на такви ленти. Разликата меѓу Битола и Трелеборг е таа што тука работата ја проширив. Освен самолепливи ленти, работиме на печатање на рекламни материјали на стила, облеку, знамиња, фирми, автомобили... Подоцна почнавме да изработуваме и дигитронски реклами за фирми. Работиме квалитетно и совесно. Тоа е главен предуслов да се носиме со конкуренцијата која е голема. Во Шведска не треба да имаш диплома, туку да знаеш да работиш и да ги исполнуваш обврските спрема државата. Законски не сме оптоварени со тоа кој што да прави, туку има слобода да прави секој што може да направи. Должни сме само редовно да плаќаме. Порезот во Шведска е над 70 проценти од било која и каква работа. На крајот од секој месец најпрво треба да ги исплатиш сите долгови кон државата и да ги подмириш обврските спрема други фирми. Тоа што ќе остане - е твое. Затоа тука не може човек лесно и бргу да се збогати. За тоа треба многу време, многу труд и работа. Јас, лично би отворил фирма и во Македонија, но под услови што владеат во Шведска. Нашата Македонија, треба, едномерната економија да ја претвори во кружна. На државата треба да и се плаќа, но треба да се знае каде и за што се трошат парите. Во едномерната економија парите исчезнуваат како вода во песок. Во кружната се враќаат на многу начини. Шведска на тој план е меѓу најдобрите во Европа и Македонија може и треба да користи многу искуства од напредните земји.

За да бидам во чекор со времето и да обезбедам посреќна иднина за целото семејство, освен со оваа, се зафатив и со друга работа. Произведувам соларни колектори. Во оваа проблематика навлегов доста длабоко. Во Шведска имаме доста сончеви денови. Кога е светло и топло добиваме топлотна енергија од над 70

степени, а кога светлината е намалена над триесеттина степени. И тоа е доволно да се штеди на другите извори за добивање светлина и топлина. Во Шведска, сега, искористувањето на природните извори за добивање светлина и топлина се хит кој се развива и усовршува скоро секој ден. На тој план создавам сопствени иновации кои наоѓаат широка примена. Задоволен сум и се streмам кон подобрување на работата и во печатницата и во погонот за грејни тела.

Инаку, во фирмата, освен јас и жената, работат и тројцата мои синови, па дури и внукот кој е ученик, но стекнува работна рутина. Имам вработено и уште десеттина други луѓе, претежно Швеѓани.

84. Во печатницата на Чавдаровски

Кога имаме време доаѓаме и во родната земја. Имаме убава и голема кука во Битола. Но не можеме, барем сега засега, да остануваме со месеци. Работата не „брка“ да сме во Шведска. Договорите преземени спрема поединци или фирми не смеат да се одложуваат. Кога сме дома во Битола сме среќни што сме со своите, кога сме во Шведска сме уште посреќни зашто не слушаме и не гледаме завис и љубомора. Такво нешто тука нема. Секој си ја

гледа својата работа и настојува да биде успешен граѓанин на Шведска. Сонувам, еден ден, Македонија да стане како кошара од пчели. Пчеларите знаат дека во кошарињата владее невидена организација и ред. Пчеларот го собира медот за да ја принуди пчелата да излезе надвор и да создаде друг. Ако има постојано мед таа јаде од него се додека има и ако ја стегне зима ќе ја снеса. Примери од природата се користат во многу системи во светот. Посебно во економијата. Кржвна и развиена економија создава перспектива за развој на земјата и услови кои се благодет за сите генерации. Напредно школство, сигурно здравство, грижа за старите луѓе... тоа денеска го има во мојата втора татковина, Шведска, а би бил најсреќниот човек на светот ако ги има и во родната Македонија – рече Илија Чавдаровски кој дел од детството мина во мариовското село Градешница, работеше и живееше во Битола, а сега е успешен бизнисмен во Трелеборг, Шведска.

85. Дел од семејството Чавдаровски

СТОЈАН КАРДАШОВСКИ

Стојан, во Шведска е 42 години. Како и многу други мои соговорници, така и Стојан, причината за да го напушти родниот крај беше работата. Еве ја неговата животна приказна.

86. Стојан Кардашовски

-Точно така. Бидејќи немав работа, пред 42 години заминав од Македонија. Поради тоа многу млади луѓе ја напуштија татковината. Јас, имав можности да заминам за Австралија, но не ми се одеше толку далеку. Ми се пружи шанса да заминам во Шведска. Сакав само да видам како е, но судбината си напиша своја приказна. Останав за секогаш. Ме прифати Ставре Ристевски. Среќа беше и тоа што не бев сам. Во седумдесеттите години тука дојдоа многу Македонци, некои сами, други со цели семејства. Како и сите други и јас, прво вработување најдов во гумената фабрика. Оваа фабрика прехрани многу наши семејства и на многумина им овозможи со текот на времето да најдат друга работа и добро да се снајдат во Шведска. Гумената фабрика во Трелеборг, во 1976 година имаше околу 7 илјади работници. Меѓу нив беа, речиси сите, што дојдоа од Македонија. Сега, тука работат 400 до 500 работници. Во оваа фабрика останав дваесет години. Ја напуштив, бидејќи немаше многу работа и среќата морав да ја побарам на друго место. Се вработив во работилница за слатки. Но, „слаткиот живот“ и тука бргу заврши. По 5-6 години, работилницата, се затвори. Јас веќе имав здравствени проблеми и добив инвалидска пензија. Постари луѓе, денеска, во Шведска, тешко може да најдат работа, но за младите, особено образованите нема проблеми. Јас не работам, но затоа, пак, им помагам на децата. Керка ми е Јулија Тодоровска. Едната внука има 16, а другата 11 години. И син ми има мали деца, така што моите обврски се големи. Токму внуците се пречката што не можам да размислувам за враќање во Македонија. Кога ќе пораснат тие, ние ќе остариме и тогаш ќе биде уште потешко. Сепак, во лето доаѓам во Битола, ама накусо. За целосно враќање назад воопшто не размислувам. Носталгијата ја ублажуваме со често навраќање во клубот „Пелистер“. Тука се среќаваме, разговараме, ќе поиграме карти или други игри, ќе продискутираме малку за фудбалот кој пред неколку години беше клуб кој направи вистински бум во Јужна Шведска. За пет години мина 5 дивизии и беше гордост за сите Македонци. Сега сме нешто послаби, но младите се обидуваат да го постават на здрави нозе. Се надевам дека така ќе биде – полн со надежи ја заврши својата приказна Стојан Кардашовски.

ЃОРЃИ ЈАНЧЕВСКИ

87. Ѓорѓи Јанчевски

При мојот последен престој во Трелеборг, во клубот „Пелистер“, имав среќа, повторно, да се сретнам со повеќемина наши луѓе со кои при претхоните посети ја немав таа прилика. На моменти, имав впечаток дека сум во Битола. И од разговорите што сега ги водев, уште еднаш ми стана јасно зошто многумина ја оставиле татковината и заминале во туѓина. Најголемиот број од нив се економски емигранти. Во Шведска се дојдени лагелно со исправи или организирано преку „Трудот“. Но има и луѓе кои од татовината заминале илегално. Не задоволни од системот, желбата за авантуризам, потрага по поубав живот или други причини, нив ги натерало илегално да ја минат границата. Некои не успевале при првиот обид. Биле враќани, но не и многу строго казнувани.

Затоа во туѓина ќе сретнете луѓе кои ќе ви речат дека преку граница бегале повеќе пати. Им успеало својот сон и замисла да ја остварат после неколку обиди. Поголемиот број од тие што илегално заминале во странство, не сакаат многу да зборуваат за тоа, што не е случај со легалните емигранти. Тоа го чувствуваат како интима која сакаат да им остане во душата иако оттогаш минаа многу години и системот во земјата, од која заминале, е целосно сменет. Ѓорѓи Јанчевски, меѓутоа, при разговорот во Трелеборг и не помисли да скрие нешто од своите доживувања при илегалното напуштање на својата земја. Неговата приказна ќе ја пренесам така, како што тој ми ја раскажа, со потсетување дека, додека престојувал во Јужна Шведска, се сретнал со елоквентни луѓе, добри соговорници, меѓутоа, и покрај годините, Ѓорѓи, својата приказна ја раскажа без двоумење и размислување. Лесно и едноставно за да може да ја свати и разбере секој. Од неговото кажување, всушност, може точно да се дознае како се бегало преку граница, какви сè патешествија бегалците ги чекале во прифатните логори во Грција и како оттаму се заминувало на разни страни на светот. Еве ја приказната на Ѓорѓи.

88. Во клубот „Пелистер“ во Трелеборг, секогаш е живо

-Роден сум во Гопеш, убаво планинско село, со бурна и богата историја, некогаш надалеку познато како мошне развиено село, со продавници и занаетчии како и по градовите, а денеска село на викендаши и сосема мал број луѓе, кои постојано живеат во него. На дватринаесет години се доселивме во Битола. Во Битола останав од 1946 до 1957 година. Во градот под Пелистер, како дојденец од село, немав прилики да се школувам иако имав голема желба за тоа. Морав да учам занает - чевлар, кај татко ми.

89. Гопеш

Татко ми имаше сопствен дуќан. По ослободувањето не му следувааше ништо, ниту точки, ниту бонови и купони со што се набавуваа основните намирници за живот. Не му следувааше и детски додаток. Живеевме многу тешко. И покрај тоа, јас, завршив техничко, но не продолжив на факултет - не ме примија во интернат. Морав да продолжам да работам кај татко ми. Работев до 1955 година кога заминав војска - доброволец. Служев во Краљево и Пожаревац. 1957 година, кога се вратив од војска, побарав работа во „Трудот“. Но, таму ми беше речено дека за мене нема работа и дека треба да продолжам да работам тоа што работев пред да одам војник. Реков дека не сакам повеќе да крпам чевли. Во војската сфатив што е социјализмот и не сакав да

работам приватно. Но кога не добив работа одлучив да ја напуштам земјата – илегално. Да ја оставам Битола и сите најмили.

90. Мотив од Битола

Младост- лудост

Знаев точно кој пат да го „фатам“. Преку Пелистер се најдов во Грција. Но ова сакам да го објаснам малку подобро. Кога одлучив да бегам, имав девојка. Имавме сериозна врска. Кога и кажав што намера имам, таа се согласи да дојде со мене. Бевме млади и не мислевме на опасностите. Но не бегавме сами. Со мене беа уште двајца другари, едниот од Гопеш, а другиот од Битола, се викаше Јове Гало. Тргнавме кон границата. Спавме во Домот на Пелистер и утредента тргнавме кон врвовите. Тука си ги напишавме имињата. Младост - лудост. Оттаму стигнавме кај планинарскиот дом кај езерото. И тука преспавме малку, се одморивме. Јас носев двоглед. Требаше да ни помогне полесно да ја најдеме границата. Се спуштивме кон Брајчино. Тргнавме кон границата и меѓу караулите, незабележани од никого побегнавме. Имавме среќа. Го остваривме тоа што го имавме замислено.

Во логорите во Грција

Стигнавме во Грција. Се предадовме во едно село. По некое време дојдоа војници, не зе доа со кола и не пренесоа во Лерин. Тука не предадоа на полицијата која не однесе во централниот затвор за емигранти кој се наоѓаше крај морето. Во овој затвор останавме околу два месеца. Потоа не однесоа во Лаврион. Од централен затвор, стигнавме во централен логор за бегалци. Во централниот затвор каде што имаше грчки комунисти нас не користеа за пропаганда. Им кажуваа како луѓето беагаат од комунизмот. Јас додуше од Македонија, односно од Југославија не побегнав поради системот. Со политика и со партијата немав никаква врска. Ниту јас, ниту некој друг од фамилијата. Исклучиво бев економски емигрант, но таму ме претставуваа како човек кој бега од комунизмот.

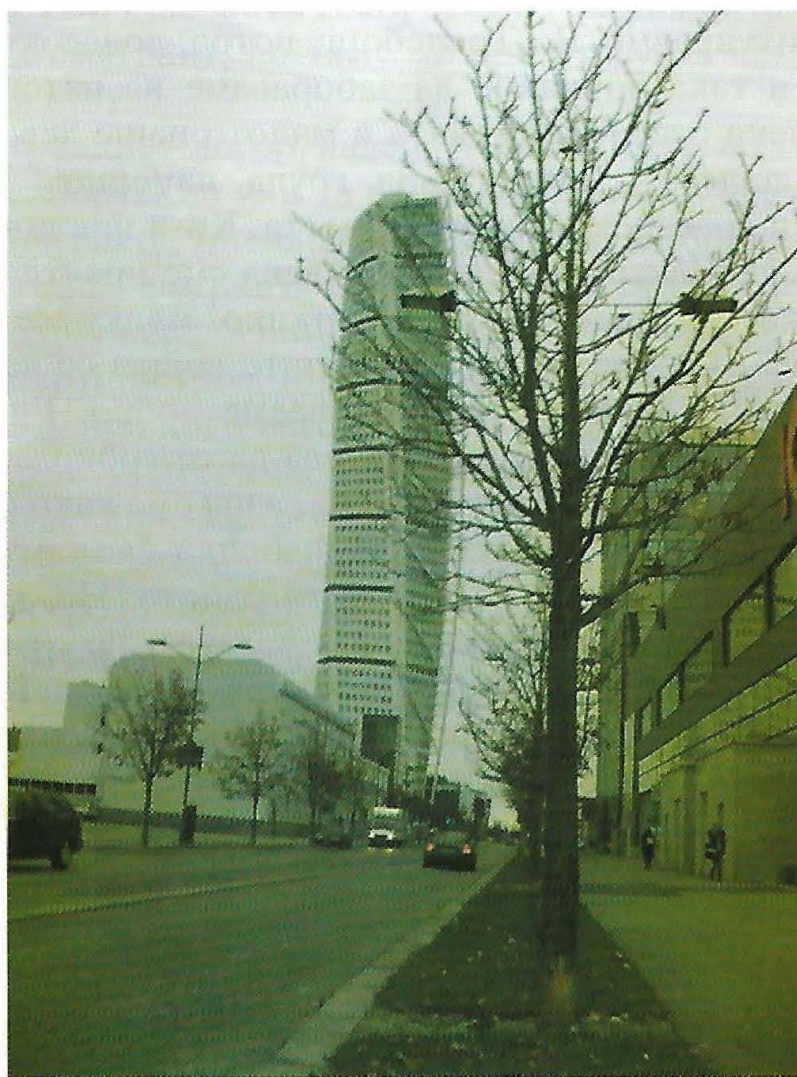
Од централниот логор, каде што бевме сите, во тие времиња не смеевме да зборуваме или да пееме македонски песни, Но Јове Гало, инаку боксер од Битола и добар другар на брат ми, кој беше песмајлија и голем патриот, пееше патриотски песни. Песни за Илинден... Покрај него бев и јас. Го зе доа на око и го пуштија по казна на едни друг остров, а мене во Сирус. Имаше и еден Дико Нечески од Езерани, кого исто така, по казна, го однесоа на Крит. Таму каде што не однесоа намаше емигранти. Тоа беа затвори за политички осуденици. Истргавме доста маки. Не се опишуваат лесно. По четири месеци мене ме вратија во Сирус, каде што мојата девојка роди девојче. Можеби тоа беше пресудно што заминавме за Шведска. Комисија од оваа земја изрази желба да го земе девејчето и откако и нас не заведеа како болни не одведеа во Шведска. Потајно се надевавме и посакувавме да заминеме во некоја прекуокеанска земја, но ете со среќата на малото девојче, родено во логор, можеби единствен пример меѓу нашите емигранти, заминавме во земја, за која дотогаш имавме слушано многу малку.

Нова земја-нова татковина

Кога дојдовме во Шведска ни беше многу тешко. Не знаевме јазик, никој не не разбираше, ниту пак имаа некој толкувач да ни

помогне барем малку да се разбереме. Јас, покрај македонскиот го знаев влашкиот и грчкиот јазик, но од тоа немав никаква полза тука. Едноставо не можевме да се разбереме. Не однесоа во една текстилна фабрика. Таму останавме една година. Без да знаеш јазик, може само да се претпостави како ни беше. Но веќе почнавме да навикнуваме на новиот живот, храната... Во тие почетни мигови, кога ми беше најтешко прв пријател ми стана Драган Богдановски кој живееше во Осло. Драган беше дојден пред мене во Скандинавијата, знаеше малку шведски и малку норвешки. Кога слушна дека сум дојден од логор од Грција дојде да ме посети. Така се запознавме и станавме добри пријатели. Подоцна, Драган живееше во Гетеборг. По некое време, од Грција дојде една група наши луѓе. Ги посетив во Малме, а јас во 1958 година, веќе, се населив во Трелеборг. Тука, тогаш, имаше многу работа, но немаше станови. Со сопругата, некако се снајдовме, па добро се ситуиравме. Во Трелеборг, потоа, донесовме некои наши пријатели и така почнавме да забораваме на патешествијата. Да потсетам дека освен јас, жената и малото наше девојче, со нас, во Шведска, дојде и една помала група нашинци. Но само што стигнавме не распрскаа на разни места. Кога ние дојдовме немаше никој друг од Македонија. Мислам дека сме првите кои стигнавме во Шведска. По некое време, откако малку се подснајдовме почнавме да се собираме. Меѓу тие што дојдоа со нас беше Андон Стојановски. Особено со него живееме добро. Еден на друг си помагавме, а потоа околу нас почнаа да се собираат и другите од првата група. Бидејќи бевме туѓинци, живееме како една фамилија. Скоро сите работевме во гумената фабрика. Јас таму работев се до 1963 година, дури потоа најдов друга работа. Но, како минуваше времето така се зголемуваше тагата по родната земја. Носталгијата ме јадеше како подмолна болест. Немав никаква намера да останам во Шведска. Сакав само да спечалам малку и да се вратам назад. Набргу го направив тоа. Се вратив во Битола. Се вратив со некоја спечалена пара и една кола, но немав стамбено решение. И работа не можев да најдам. Немаше друго, освен, пак, во 1965 година да се вратам во Шведска. Следната година, во Битола се вратив со желба да работам како приватен превозник. Купив камион. И сега работата не тргна. Немаше друго. Пак, се вратив во Шведска со намера повеќе никогаш да не се враќам во родната земја. Кога сега се најдов во Шведска, децата, веќе, почнаа да одат на училиште, а јас отворив дуќан за поправка на чевли.

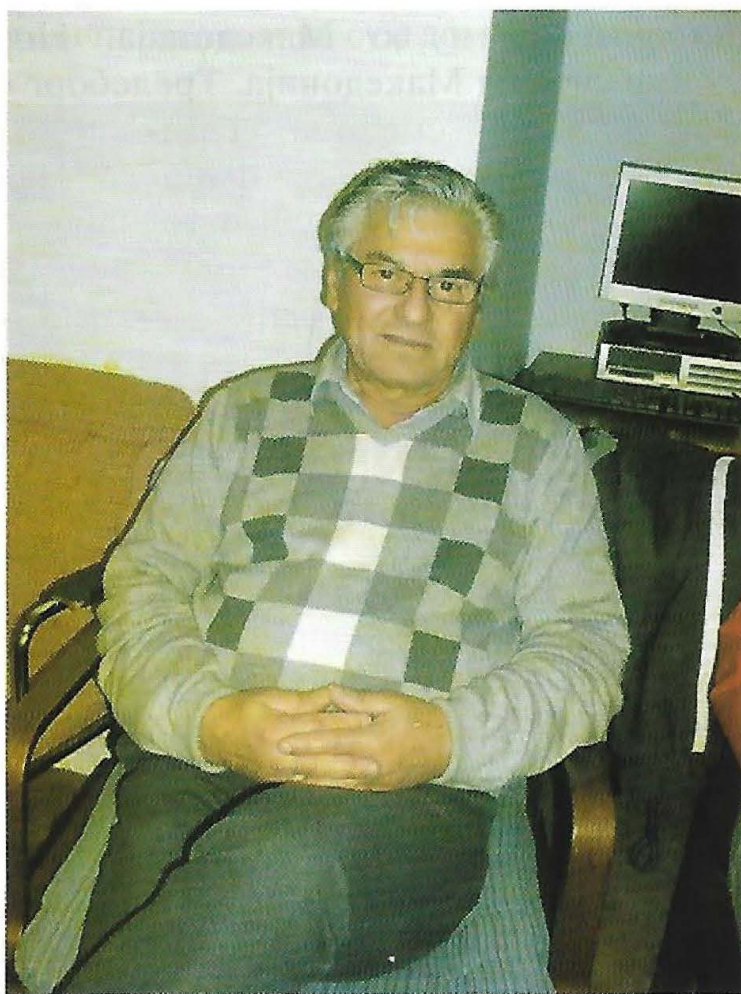
Така поминаа уште 25 години од мојот живот. Освен сервисот за чевли, правев и клучеви. Имав добра заработувачка. Господ ми даде четири деца и внуци, сите завршија школи, се омажија и оженија, создадоа свои фамилии и секој си тргна по својот пат. И зетовците и снаите се од Македонија. Досега, менталитетот и јазикот не ги изгубивме. Што ќе биде понатаму не знам. Јас сум малку оболен. За среќа тука имаме врвна здравствена заштита и така го туркам животот. Ако ги исклучам тешките моменти на почетокот, за оваа земја можам да кажам се најдобро. Заради условите во кои живееме, староста и заради обврските кон децата, сигурно дека коските ќе ги оставиме тука, заедно со љубовта кон родниот крај. Кога имаме време доаѓаме во Битола, но годините натежнаа и тоа го правиме се поретко - со солзи на очите, ја заврши својата приказна Ѓорѓи Јанчевски.

91. Кривата кула во Малме

ДИМЧЕ СТОЈАНОВСКИ

Со Димче Стојановски и неговото семејство, минатото лето се сретнавме и запознавме на островот Крв, Грција. Се договориме да се најдеме во Битола и малку да поприкажуваме за неговиот печалбарски живот, но таа средба не се оствари. Ми беше драго што сега се најдовме во Трелеборг. Димче, инаку од Дихово, недалеку од Битола, спаѓа во редот на постарите иселеници, но речиси секое лето е во татковината.

92. Димче Стојановски

-Немавме среден и обезбеден живот во Дихово. Затоа татко ми посака да побара среќа некаде надвор. Побегна преку граница и патот го донесе во Шведска. Среќата сакавме да ја побараме во Австралија, но не успеавме. Всушност татко ми ја мина, речиси

истата голгота како и Ѓорѓи Јанчевски. Како „болен“, иако проживеа деведесет години, успеа да се наметне на шведската комисија и така се извлече од логорот во Грција. Јас, во Шведска дојдов пред педесеттина години, како младо момче, средношколец, откако татко ми малку закрепна во новата средина - почна да раскажува Димче од Дихово. – За разлика од татко ми, мене ми беше многу полесно. Имав кај кого да дојдам и со кого да ја делаам тагата по родната грутка. Нам тука животот ни течеше фамилијарно, а наскоро дојдоа и други од Дихово. Додуше нема многумина во Трелеборг, но низ Шведска ги има повеќемина. Најчесто контактирам со еден соселанец што живее во Малме. Сепак, најчесто сум со Илија, со кога дури сме и соседи со куќите. Многупати заедно доаѓаме и во Македонија. Но, тука во Трелеборг, се дружиме сите од Македонија. Трелеборг е град каде што особено живеат најмногу семејства од Битола и битолскиот крај. Скоро сите работевме во гумената фабрика. Насакаме, низ погоните се среќаваме пријатели, другари и роднини. Зборувавме македонски и се чувствувавме како да сме дома. Така многу побргу ни минуваше времето и ни се олеснуваше работата. Откако го формиравме друштвото, животот ни стана уште полесен. Има каде да се собираме и во слободното време, особено во вечерните часови. Така беше пред педесеттина години, така е и сега. Повеќето сме пензионери и многу често сме во Македонија, особено во летните месеци. Во летото што помина останав цели четири месеци, што во Битола, што во Дихово, каде што сум роден и се разбира на одмор по некоја недела во Охрид и соседна Грција. Животот го минав работејќи. Сега сакам да се прошетам, да сум со семејството, со другарите на музика, во кафеани, особено кога сум во Битола.

ТОМИ ЈОВАНОВ

Навистина се изненадив и изградував кога во клубот „Пелистер“ во Трелеборг, го видов и Томи Јованов. Томи, повеќе години, успешно настапуваше за ФК „Пелистер“ од Битола. Не можев да замислам дека токму тука, во Трелеборг, ќе се сретнам со момчето, чие име често го спомнував во дирекните радио-преноси за Македонското радио од стадионот под Тумбе Кафе. Претпоставив дека Томи, во Шведска, го донесе желбата да продолжи со својата фудбалска кариера.

-Навистина е така - почна да раскажува Томи, неколку години фудбалски гурбетчија во Шведска. - Бидејќи животот го минав во ФК „Пелистер“ во Битола, пред неколку години посакав да настапувам и за некој клуб од Шведска. Желбата уште малку да поиграам фудбал се претвори во моја судбина. Останав тука. Не ми е тешко. Иако сум далеку од родната Битола, сепак, се чувствувам како да сум дома. Каде и да сум се среќавам со Битолчани од сите возрасти. Трелеборг во Шведска го викаат „Срцето на Битола“. Во него денеска живеат бројни семејства. Има доста млади луѓе со кои се дружам. Играме фудбал, одиме на забави и игранки... ги посетуваме блиските градови Малме, Еслев... Нашите луѓе, тука се многу гостопримливи, прави Македонци. Навистина не ми е тешко иако понекогаш посакувам да сум дома, на Широк Сокак.

93. Томи Јованов

Во Шведска можам да работам и други работи, но мене животна опсесија ми е фудбалот. Додека можам ќе играм, но немам намера да се откажам од него. Не мора секогаш да сè игра за да се биде во фудбалот. Има и други начини како да си со него. Сега настапувам за „Иевеко“ од Трелеборг. Тоа е шведски клуб кој настапува во Третата лига. Но, моја желба, како и на сите мои другари и пријатели е ФК „Пелистер“ од Трелеборг да го вратиме на старата слава. На добар пат сме тоа да се направи. Овој клуб беше познат по тоа што имаше доста публика и организатор на забави и дружења на кои не доаѓаа само нашите, туку и многу млади Швеѓани. Клубот сега го водат млади ентузијастички и ако знаат да го искористат искуството на повозрасните, мислам дека, бргу, ФК „Пелистер“ во Трелеборг ќе биде тоа што беше. Клубот има нова управа, нови и млади играчи и услови за напредок, но сака само малку трпение. Во клубот играат многу наши млади луѓе. Така беше некогаш, така е и сега. Убава реклама на овој клуб направи Стефан Илиќ за кого беше заинтересирана дури и познатата „Барселона“. Од ФК „Пелистер“ во Трелеборг, мислам дека ќе излазат и други звучни имиња што ќе биде гордост за сите: и за нашите во Шведска, но и за поклониците на фудбалот во Битола и Македонија.

ЛИЛА БАРАШЛИЕВСКА

Разговорите во клубот „Пелистер“ во Трелеборг го водев во салата за секојдневни активности опремена со бифе, маси и столови и неколку телевизори преку кои сателитски или кабловски се следат повеќе програми од Македонија. Во горниот кат се другите простории: канцеларии и мегдани за делување на повеќето секции. По 19 часот, во една од просториите на горниот кат, се слушаа акорди од наши ора. Тогаш дознав дека таму веќе работи една поголема група деца кои се членови на фолклорната група. Поитав да видам што се случува, а меѓувреме видов инструменти кои може да ги користи и поголем оркестар. Во друштвото „Пелистер“ подолго време работи ансамбал чии членови вежбаат кога имаат време. Малку време присуствував на пробата што со децата ја изведуваше една наша помлада сонародничка. Откако заврши пробата поразговарав малку со неа.

-Се викам Ли́ла Барашлиевска. Во Шведска сум над 22 години - почна да раскажува Ли́ла. - Имам малку разбирање од нашиот фолклор и тоа што го научив како дете во моето село Карамани, сега сакам да им го пренесам на децата. Во Трелеборг има многу наши деца, но сите не можат да бидат опфатени во фолклорната секција. Ова се деца од четвртата генерација, родени во Шведска. Тука се тие што најмногу сакаат да играат и пеат песни од родниот крај на нивните татковци, мајки, баби и дедовци. Со љубов го правам тоа зашто не сакам да се изгубат нашите обичаи, традиции, нашата песна и нашиот фолклор. Наша цел е сега ние да им ја пренесеме таа љубов на децата, за да можат по дваесеттина години тие да го прават истото со своите деца. Инаку се ќе се изгуби. Ќе се заборави кои сѐ и од каде сѐ.

94. Ли́ла Барашлиевска

Децата со внимание ги следат упатствата. Вежбаат внимателно и бргу напредуваат. Во Јужна Шведска секоја година се одржува фестивал на кој учествуваат сите наши друштва. Секој град, каде што има македонски клубови, испраќа свои групи. Фестивалот се очекува со нетрпение зашто на него се манифестира кој колку научил од нашиот фолклор. Ваквите фолклорни групи

насатапуваат и на забави кои на неколку наврати се одржуваат секоја година, но и на други приредби што се организираат при одбележувањето на нашите државни и верски празници. Тогаш, радоста на младите вљубеници во фолклорот е неизмерлива.

Со оваа генерација деца не работиме долго. Почнавме неодамна и како што можете да видите полека напредуваме. Овие сознанија не натераа како фолклорна секција при друштвото „Пелистер“ да објавиме оглас за повозрасни деца, но и за други заинтересирани кои го сакаат фолклорот. Ако го оствариме тоа што сме го замислиле, верувам дека набргу ќе ја оживееме оваа секција и ќе биде исто како некогаш.

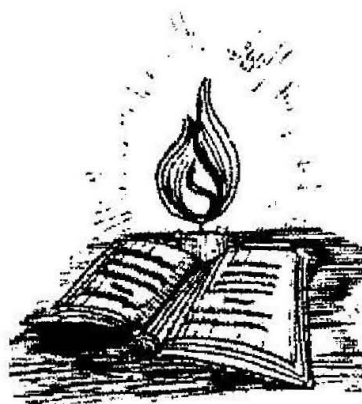
95. Детска фолкорна секција од Трелеборг

Детската фолклорна секција што сега е доста активна брои дватринаесет деца и девојчиња, но малку по малку бројот се зголемува. Во секцијата учат да го играат нашиот фолклор, но и да се дружат. А тоа е најголемата придобивка.

Децата на проби доаѓаат со некој од родителите. Сега, повеќето се со своите мајки. Само посебе се наметна прашањето дали додека децата вежбаат, младите мајки имаат некои други активности во друштвото. Лила, одговори.

-Порано постоеше женска секција која беше доста активна. Сега, сакаме секцијата да ја обновиме со цел жените да се дружат,

да се тргнат малку од домашната секојдневна атмосфера, да разменуваме мислења и искуства и што е најважно да се зближуваме. Младите жени, особено, сакаат да научат нешто од нашата богата македонска кујна. Тука, повеќе сме на брза храна, но речиси сите сакаат да научат да готват од нашите јадења, или, како знаеме да речеме, наши македонски манци. Манците ги сакаме ние, повозрасните, но ги сакаат и помалите деца. Особено ги сакаат зелниците, мазниците... Ист е случајот и со ајварот и другата зимница што традиционално се подготвува во Македонија. Се навикнавме и тука, во Шведска, да складираме печени пиперки, зелка туршија и сè друго што се подготвува долу, кај нас во родниот крај. Во последниве години од Македонија, во есено време, доаѓаат камиони со пиперки. Купуваме и правиме зимница како да сме дома. Бидејќи живееме во колонии, се знае кога и која од нас пече пиперки. Можеби не цел Трелеборг, но одделни квартави тогаш мирисат на печени пиперки. Така со мислите се враќаме дома. Знаете како е печалбарскиот живот. Кога сме тука, пекаме за дома, кога сме долу во Македонија, брземе да се вратиме во Шведска зашто не очекуваат бројни обврски. Во Македонија имаме прилика да се сретнеме со пријатели и роднини кои како нас се иселиле во други земји. Малку се лутам кога слушам, како тие, меѓу себе, зборуваат англиски иако го знаат македонскиот јазик. Ние, што сме во Шведска, зборуваме само на нашиот мајчин јазик. Ете гледате како јас убаво, чисто, дури се трудам и литературно да разговарам со вас. Знаеме Шведски, но македонскиот јазик ниту сме го заборавиле, ниту ќе го заборавиме. Така ги воспитуваме и децата. Навистина, има деца и помлади луѓе кои што не знаат да зборуваат чисто македонски, но разбираат се.

96. Додека децата вежбаат, мајките трпеливо чекаат

СПАСЕ СТОЈАНОВСКИ

Желбата да се сретнам со Спасе Стојановски не ми се оствари додека бев во Трелеборг. Тој тогаш беше во посета на родниот крај. Но, откако се вратив во Битола се слушнавме по телефон. Беше во Дихово. Закажавме средба и се најдовме на Широк Сокак. Неколку часа разговаравме во непосредна близина на споменикот на Филип Македонски. Во блиското кафуле се почестивме со пијалок, а потоа отидовме во ресторанот „Трајче“, кај Безистенот, каде многумина од нашите, особено во летните месеци, во претпладневните часови доаѓаат на чкембе-чорба. Спасе веќе ги броеше деновите за враќање во Шведска. Кажа дека убаво го мина времето во родниот крај, но мора да се врати пред новогодишните празници. Во клубот „Пелистер“, во Трелеборг, го очекуваа и активности но и изборно собрание. Евеги и неговите кажувања.

97. Средба со Спасе Стојановски во Битола

-Од 1961 година сум во Шведска. Во Македонија доаѓаме скоро секоја година. Кога сум во родниот крај шетам на секаде, но најголемо задоволство ми е кога сум во родното Дихово, каде ги минав најубавите години од мојата младост. Но, не помалку ми се драги прошетките низ Битола, Охрид, Скопје и другите градови низ Македонија. Кога сум тука, се чувствувам како никогаш да не сум заминал во странство, но на тоа се потсетувам кога, сепак, мора да заминам.

-Како се случи да заминете во Шведска?

-Со формирањето на задругите, животот на село стана, навистина, тежок. Ни се зедоа нивите, стоката и одеднаш осиромашивме. Татко ми не работеше, стоката се подели на тројца браќа, а тоа беше малку да се врзе крај со крај во месецот. Во потрага по подобар живот, татко ми, емигрира. Во 1961 година, како што реков порано и јас со пасошот в рака тргнав за Шведска. Да бидам искрен, не видов никакви маки. Отидов на готово - како што се вели. Имаше и некои други наши луѓе и се чувствував како да сум во Битола. Не минаа неколку недели, а јас, иако навршував шеснаесет години, тргнав по свој пат.

Сакам да кажам нешто за мојот татко. Беше обичен земјоделец и доста здрав и цврст човек. Кога дојде во Шведска прво почна да работи по земјоделски фарми, но, заработувачката

беше мала. Кога го поднаучи јазикот, се вработи во гумената фабрика. Ја работеше најтешката работа - таму каде што се мешаше гумата. Беше нечисто, неиздржливо тешко, но затоа, пак, беше многу добро платена. Заработуваше многу, особено, работејќи во ноќните смени. Затоа и нам, пред да тргнеме за Шведска ни беше нешто подобро. Редовно ни пушташе пари.

Мојата прва работа беше во погонот за производство на гуми за велосипеди и гуми за други транспортни возила. Бев во погон од кој излегуваа од најмалите до најголемите тракторски гуми. По некое време, како ученик, ме префрлија во одделението за електричари. По две години отидов на курс и станав висококвалификуван електричар. Имав соодветна квалификација и во секое време можев да отворам своја работилница, да работам приватно. Како електричар работев до 2010 година. Бев добар занаетчија и стекнав многу пријатели и меѓу нашите и меѓу Швеѓаните. Кога излегувам низ Трелеборг се поздравувам со многумина на кои сум им извршил некаква услуги од мојот занает.

-Кажете нешто за клубот „Пелистер“?

-Овој клуб порано беше „Југославија -70“, делуваше како југословенско друштво. Со распаѓањето на Југославија, а бидејќи во Трелеборг речиси сите сме од Битола и околината, клубот го крстивме „Пелистер“. Не само што сме само битолчани туку повеќето сме и роднини. Се дружиме многу. Заедно, излегуваме низ градот, одиме по забави, но најголемо врталиште ни е нашиот клуб. На веселбите што ги приредуваме во клубот, редовно каниме гости од нашата музичка естрада. Колку од нив биле досега со нас и меѓу нас, тешко е да се каже.

-Во изградбата на црквата во Малме, каде што и вие припаѓате учествуваат многу нашинци?

-Да. Мора така да биде. Таа е наша црква и сме горди што е една од најубавите во Западна Европа. Плаќаме чланарина, но помагаме и на други начини. Кој со донации, кој со работа. Секој со што може. Тоа треба да се цени и почитува.

-Активни сте во црквата, уште повеќе во друштвото „Пелистер“?

-Години со ред наназад бев постојано работно ангажиран. Немав време за посебно и повеќе да се активирам во работата на клубот. Кога се ослободив малку од секојдневните работни обврски прифатив да бидам претседател. Така ќе биде до новиот избор. Јас ги сакам ротациите и на тие први функции треба да

доаѓаат што повеќе нови луѓе, особено млади и способни кадри. Тие функции се голема чест, но и одговорност. Убаво е тоа нешто да го почувствува секој.

-Каде се чувствувате подобро, во Битола или во Трелеборг?

-Секаде ми е убаво. Како во Дихово, така и во Шведска имам свои куќи. Се трудам да бидам примерен околу целосното одржување на куќата и во Дихово и во Трелеборг. Не сакам да дозволам некој да покаже со прст на мене. Швеѓаните многу големо внимание му обрнуваат на домаќинлокот, а тоа подразбира одржување на куќата, но и се друго што е околу неа. Таа навика ја практикувам и во моето село. Во Битола ми е убаво зашто сум со другарите и пријателите, а во Шведска со најблиските. Во неделите кај мене доаѓаат и внуците. Малку да се дружат со мене, а повеќе да ги учам да зборуваат македонски. Како што кажав, во Македонија доаѓаам редовно, а од оправдани причини не бев само еднаш. Сега кога го водиме овој разговор се ближи крајот на летото, за неколку дена ќе заминам, но мислам дека следната година нема да го чекам летото, туку во Битола ќе дојдам во раната пролет.

98. Панорама од Битола

ВО ДОМОТ НА ЗОРА И СТЕВЧЕ

Печалбарскиот виор, во времињата наназад, зафати и многу млади луѓе кои зад себе оставија силни траги во спортот. Истакнати и заслужни спортисти заминаа во Америка и Канада, Австралија и европските земји. При мојата прва посета на Шведска, во 1978 година, во Трелеборг, се сретнав со Стевче Јанчевски. Многу не го знаев, но имав слушано дека бил многу добар боксер. Тогаш немаше многу време за разговори. Се договоривме околу неговите спортски ангажирања да разговараме кога ќе се врати во Битола. Така и беше. Нешто забележав, но не сѐ.

Во 1997 година, по повод одржувањето на Првото европско кадетско првенство во бокс во Битола, требаше да подготвам публикација од која ќе се види дека боксот, како спорт во Битола, егзистира со години и има богати традиции. Тогаш воспоставив нова врска со Стевче, а тој од Трелеборг ми испрати писмо и неколку фотографии што ги поместив во книгата „Боксот во Битола“. Дел од тие кажувања, пренесувам и во овој мој труд.

-Со бокс се занимавав подолго време, од 1949 до 1963 година. Почнав случајно. Во 1949 г. како ученик во Сопанското училиште бев на летување во Крива Паланка. Во манастирот „Јоаким Осоговски“ на подготовки беа боксерите на „Вардар“ од Скопје. Дотогаш, немав никакви контакти со боксот. Без да размислувам им се приклучив на скопските боксери и почнав да тренирам. Едноставо, веднаш се вљубив во боксот. Кога се вратив во Битола станав член на боксерската екипа што ја водеше Илија Јовановски-Калешко. Подоцна тренер ми беше Перо Трајковски. По неговото заминување тренер ни стана професорот Јонче Доновски-Жан. Бевме над дваесеттина боксери. Се натпреварувавме во

Македонската лига, а пријателски мечеви имавме и со клубови од градови од Југославија.

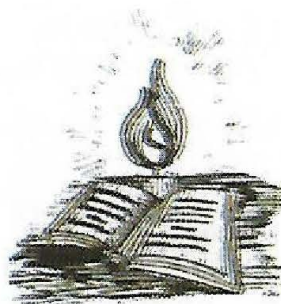
99. Стевче во Битола

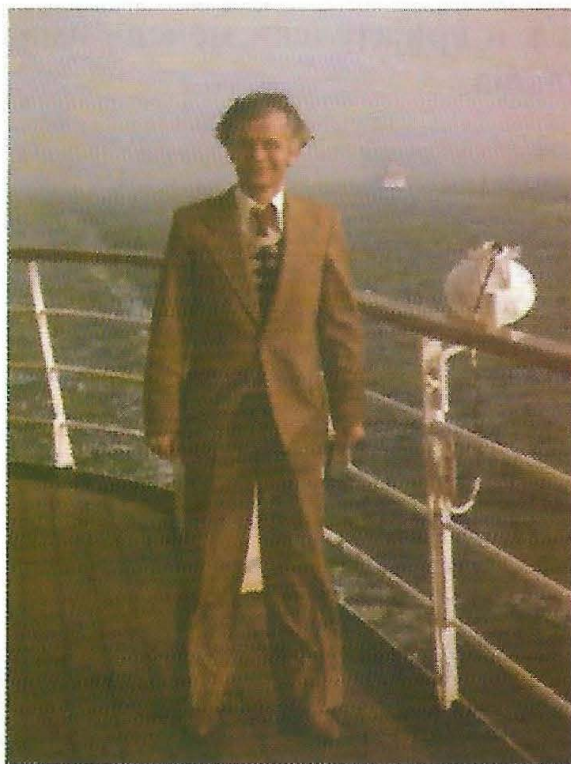

и

Шведска

Важев за техничар. Мои категории беа мува и бантам. Имав добри успеси. Ми остана во сеќавање мечот со „Партизан“. Боксував против Раданов, државен репрезентативец и загубив, но оставив добар впечаток кај публиката и голема награда ми беше аплаузот. На републичкото првенство во Скопје боксував со Јовановиќ. Така во 1953 година станав републички првак. Во мува категорија боксував и со Ченгиќ. Победив со нокаут во втората рунда. Кариерата ја завршив во 1963 година, кога заминав во Шведска. Тука се посветив на работата, но љубовта кон боксот остана. По некое време почнав да тренирам. Бев тренер, а сега со боксот се занимавам рекреативно - напиша во своето писмо Стевче Јанчевски.

100. Кога првиот пат одев за Шведска се надевав дека ќе се сретнам со многу пријатели.
Така и беше.

Со Стевче Јанчевски повторно се сретнавме во Трелеборг во октомври 2012 година. Упорно чекаше да ги завршам разговорите со другите нашинци во клубот „Пелистер“, за потоа неколку часа да бидам негов гостин. Неговиот дом ми залича на музеј или уметничка галерија. Вредни стари предмети и слики, но со вкус и чувство за естетика беа наредени по зидовите и таму каде што им беше вистинското место. Станот, имено, беше уреден со мебел од најново време, но и старини кои имаат висока вредност. Јасно беше дека и Стевче и неговата сопруга Зора имаат истанчен вкус за уметноста.

-Животот ни е убав и тука и долу во Македонија, во Битола од каде што дојдовме во Шведска. Летото, редовно сме во родниот крај, а дел од годината сме тука. Ние сме луѓе со два дома, а домот е како децата или прстите од раката. Може ли да се сака едно повеќе, а друго помалку - речиси истовремено, надополнувајќи се еден со друг, ни раскажуваше брачната двојка Јанчевски. Во Битола имаме бројни пријатели, така е и тука, во Трелеборг. Малку сме сами. Секогаш сме во друштво или со нашите најблиски или со пријателите од Македонија. Но, многу често се дружиме и со шведски семејства. Тие нам ни кажуваат нешто за нивната земја, ние за Македонија и така ги прошируваме видиците на знаењето,

но и го продлабочуваме пријателството. Имаме неколку семејства – пријатели и од Грција, кои, како и нас, се нашле на печалба во Шведска. Но, тука не „бистриме“ политика. Секој има слобода да се чувствува тоа што е и тоа никому на му пречи. Вистински се почитуваме и цениме како соседи и пријатели. Кога немаме некакви поголеми обврски одиме во посета и прошетка низ градовите во Шведска. Шведска е стара земја полна со знаменитости и споменици, има што да се види. Често сме и во главниот град Стокхолм, кој е еден од најубавите градови на светот.

101. Во домот на брачната двојка Јанчевски во Трелеборг

Во Шведска сме 42 години. Како и сите така и ние животот го поминавме работно, но најголемата радост е што децата ги испколувавме и ги извадовме на прав пат. Едната ќерка е во Стокхолм, има добра работа, а постарата е во Трелеборг, добро е ситуирана. Има две деца. Едниот син и студира во Барселона, а другиот е тука. Нема на што да се пожалиме. Го прифативме тукашниот начин на живот и немаме никакви проблеми. Родниот крај, се разбира го сакаме, но мислам дека нема шанса да се вратиме за секогаш назад. Имаме деца, внуци, ние имаме потреба

од нив, тие од нас, и сето тоа ја крои судбината. Станавме Македонци - Швеѓани – велат Зора и Стевче.

102. Една од бројните уметнички творби на Зора

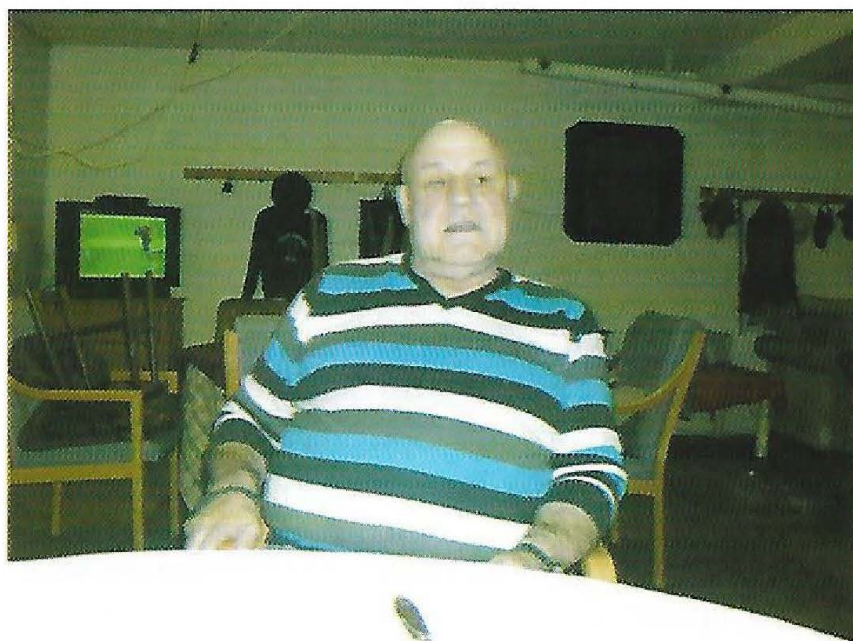
Станот на семејството Јанчевски, како што рековме, е речиси полн со уметнички дела. Нив, во слободното време ги создава Зора. За нејзината љубов кон уметноста, чувството за бои и талентот за сликање знаат многумина во Трелеборг, но и во Битола. Понекогаш има изложби, но главно нејзиниот дом е претворен во изложбен салон, зашто како што вели - црта исклучиво за сопствената душа.

ВЕСЕЛИН ЗИНТОВИЌ

Некаде во средината на Еслев, но во едно потесно уличе, се наоѓа клуб во чии простории, сместени во средно голем двор, се влегува низ огромна дрвена двокрилна врата. Во клубот се собираат сите поранешни и сегашни членови на друштвото „Пелагонија“. Доаѓаат и доста Швеѓани. Во клубот може да се добие пијалок за пониски цени. Клубот го „држи“ Црногорецот Веселин Зинтовиќ, инаку битолски зет, кој беше еден од

најактивните членови на „Пелагонија“, во времето додека постоеше Југославија. Беше, дури и претседател на друштвото во кое главно членуваа луѓе од Битола и битолско, од Македонија но и Срби, Хрвати, Албанци...

Од тоа некогаш масовно и многу добро друштво со бројни секции, денеска опстојува само спортски клуб. Не е тоа што беше некогаш, но барем има каде да се собираат помладите – се сеќава Веселин и продолжува:

103. Веселин Зинтовик

-Порано многу се дружевме. Не беше битно кој е претседател на друштвото. Тоа беше најубавиот дел од мојот живот. Немавме време за расправи бидејќи работата не ни дозволуваше такво нешто. Имавме активни повеќе секции: фолклорна, фудбалска, шаховска... Имаше слога и голема помош и од општината. Но, има нешто друго што сакам да кажам. Има нешто што е специфично за нас, од Балканот. Ако некој отвори кафана, Македонец на пример, никој не оди во неа. Велат дека нема да го прават тоа зошто не сакаат некому да му ги полнат џебовите со пари и да се богати на нивна сметка. Сепак, Македонците, мене ми се пријатни луѓе и ги почитувам многу. Благодарение на другарувањето со Македонците, го имав тоа задоволство една година со фудбалската екипа да гостуваме во Битола. Тоа гостопримство на кое најдовме кај вас, таму долу во Битола, и денеска не можам да го заборавам. Инаку, Битола

сметам дека е мој роден град. Знаете како велат, од каде ти е жената оттаму си и ти. Независно што сум роден Црногорец, јас повеќе сум Македонец. Со фамилијата одиме и во Битола и во Црна Гора. Во Битола доаѓам секоја година, само оваа не бев. Но мојата жена „баирчанка“ и децата, беа таму. На повеќе наврати сум бил и во Брусник, особено кога мојот голем пријател Коле Кежовски летото го минува во своето родно село.

СЛАВКО МАРЈАНОВИЌ

Како и многу други печалбари од поранешните ју-простори, така и Славко Марјановиќ пред 35 години стигна во Шведска. Родното место Илиѓа во Босна не можеше да му пружи мегдан за докажување и остварување на големите соништа.

-Во Шведска дојдов како турис, а останав за секогаш. Најпрво почнав да работам на земјоделски фарми. Возев трактор. Мораше така да биде. По голем број од тие што доаѓаа во новата средина, бидејќи не го знаеја јазикот, мораа да работат било што. По една година, откако го совладав јазикот, најдов работа на патнички брод. На бродот останав три години. Бев машинист. Работев седум дена, а седум одморав. Патувавме на релација Шведска - Данска. Во декември 1977 година не фати силна бура. За малку не потонавме, а бевме на средината од морето меѓу Хелсинборг и Данска. На тие мигови се сеќавам и денеска, како да беше вчера. Работата на бродот ми овозможи добра заработувачка. Откако ја оставив оваа работа повеќе години бев угостителец. Во Јужна Шведска создадов, дури и синцир од ресторани.

Бев вистински газда, а мене, сепак, ме влечеше занаетот со кој дојдов од Босна - водоинсталатер и лимар. Ваквите занаети во Шведска беа многу ценети и добро платени. Не мина долго кога отворив градежна фирма. Од 1985 година санирав и изградив десеттици куќи и други деловни згради и простории. Кога има повеќе работа ангажирам повеќе работници. Имам се, но најголемото богатство ми е дружењето со Македонците. Им помагам на сите, колку што можам. Особено сум среќен што имав можност и јас да помогнам при изградбата на црквата во Малме. Преку мојата фирма набавував материјали со што се заштедија

прилично средства – околу 3 илјади евра. Тоа го сметам како моја донација.

104. Славко Марјановиќ: Кога се гради црква, секој треба да помогне

Како и моите пријатели Македонци, кои имаат убави куќи во родните места, така и јас изградив две куќи во Сараево. Беше тешко, кога беше војната, но сега одам и во Сараево и во Свилјанац од каде што ми е сопругата. Сепак, најсреќен сум од сознанието што во Шведска ми се родија тројцата синови. Еден е полицаец и како референт во мировните сили на ОН бепе на Косово и во други земји. Добро се снајдоа и другите синови.

Со оглед на тоа дека постојано сум со Македонци, најчесто, за празниците сум во црквата „Св. Наум Охридски“ во Малме. Тука се гледам со моите пријатели со кои се дружам кога имаме барем малку слободно време – ни раскажува Славко Марјановиќ, при една куса средба во Еслев.

СТРЕБРЕ СТАКОВСКИ

Кога, по многу години повторно се сретнав со Стребре Стаковски, веднаш, како првиот пат, го прашав дали се сеќава кога дојде во Шведска. Без размислување Стребре одговори: на 16 октомври 1965 година, точно во 22 часот стигнав во Еслев. Имав само 16 години, кога во новата средина ме пречека татко ми кој во Еслев дојде една година пред мене. Кога го слушнав тоа, пак си помислив. Поминаа 48 години, но Стребре не годината или денот, туку не го заборавил дури и часот кога го започнал новиот живот во туѓина. Тоа, за мене, беше уште една потврда дека врската меѓу татковината и новата земја е нераскинлива и остануваа во момеријата засекогаш. И не само Стребре. На тоа се сеќаваат и многу други кои ги зафатил виорот на печалбата.

Стребре Стаковски денеска е успешен семеен и деловен човек. Има, дури повеќе од што му е потребно, но постојано вели дека за да се зачува тоа што е спечалено со многу труд и работа, треба уште поупорно да се работи.

-Не беше така секогаш - во шпега дофрла Стребре. - И јас имав потешкотии како и сите други што го оставиле родниот крај и тргнале на печалба. И денеска пред очите ми лебдат сликите од детството минато во родното село, Ново Змириево. И денеска пред очите ми излегуваат ликовите на другарчињата од училиштето во Кукуречани. Пред мене и денеска се ливадите и питомите ритчиња и другите спомени што ми останаа во душата. Но, уште додека патував кон Шведска, бев решен да не го губам времето, иако бев дете. По два дена, откако стигнав во Еслев, се запишав, пак, во осмо одделение што еднаш веќе го имав завршено. Оваа година требаше да ми биде година на учење на шведскиот јазик. Се ми беше ново, дури и јас им бев нов на соучениците кои исклучиво беа шведски деца. Иако бев со друга култура, навики и знаења, сепак, новите другари ме прифатија и со нивна помош го научив шведскиот јазик. Учев бргу, зашто, освен дома, немаше со кој друг да проговорам на мајчиниот јазик. Само што го завршив осмото одделение се запишав на автомеханичарски занает. Имав голема

желба да станам добар автомеханичар. Можев да завршам било кој факултет, но и денеска не жалам што се посветив на овој занает. Занаетот го испеков во „Опел сервис“. По две години се запишав на Виша техничка школа. Станав наставник и предавав во училиштето, каде до неодамна - бев ученик.

105. Во продажниот салон на Стребре се наоѓаат автомобили со музејска вредност

Неколку години по моето доаѓање во Шведска, се случи бран на доселеници. Најмногу печалбари дојдоа од поранешна Југославија, а Еслев, пак, се „наполни“ со нашинци. Како да стана македонски град. Бидејќи најбројни беа од битолскиот крај 1968 година, заедно со Борис Ставрев, Васил Недановски, Александар Ангеловски и други активисти - носталгичари, го формиравме друштвото „Пелистер“. Во фудбалот бевме најсилни. Освен Македонци, со нас играа Грци, Италијанци и фудбалери од разни места на Југославија. Бевме меѓу најдобрите клубови во Петтата лига. Во 1972 година, дојдоа нови доселеници, повеќето од другите југословенски републики. „Пелистер“, некако, звучеше премногу локално - битолски, па доби ново име - „Слога“. Име што требаше да го одразува југословенското заедништво. Од 1975 до 1977 година, во Еслев егзистираа два клуба. Падна квалитетот и се појави потреба од фузија. Зимата, 1977 година, од двата клуба се формира „Пелагонија“, но само од Македонци. Претседател беше Борис

Димовски - Мајка, а името на друштвото го предложи Трајче Велјановски од Горно Српци. Со распаѓањето на Југославија, клубот кој имаше неколку стотини членови, се растури. Старите активисти се настрана, а младите прават напори да го возобноват едно од најактивните друштва во Јужна Шведска. Речиси истовремено добри друштва постоеја и во Малме и Трелеборг, но и тие, како „Пелагонија”, не се тоа што беа некогаш.

106. Момен од првата средба во „Пелагонија” - Еслев во далечната 1978 г.

Но, животот си создава и отвора нови патишта - раскажува понатаму Стребре. - Во 1972 година стапив во среќен брак со Лилјана од Царев Двор. Животот и иднината, сега, ги планиравме двајцата. За да не останам должен кон родната земја, доброволно го отслужив воениот рок во Југославија. Потоа купив плац во Охрид, каде денеска имам кука. Се обидов среќата да ја испробам и дома, но не успеав. Во 1981 година, со семејството се вратив во Шведска. По неколку години отворив свој бизнис. Работев како автомеханичар, имавме мал угостителски објект, се занимавав со трговија на куќи... Денеска во местото каде што живеам имам повеќе објекти. Имам сервиси и салони за продажба на автомобили. Во тоа ми помага целото семејство, сопругата, синот, ќерката, а најголемата радост ми се внуците. Сепак останува доста

време и за други активности. Со голема љубов, особено поради тоа што добро ми се познати градежните работи, се вклучив во изградбата на црквата во Малме. Со пријатели, искрени верници и трудољубиви луѓе црквата ја донесовме во фаза – пред свечено предавање во употреба. При тоа имаше недоразбирања и расприии, но верата не учи да не ги паметиме луѓето по лошо, туку по арно. Големината на човекот е да заборава. Со сплотеност и разбирање, со вреднување и почитување на секого, црквата ќе ја направиме вистински дом за нашите верници. Многу наши луѓе ја помагаа, а и сега ја помагаат црквата. Сакаме, таа да биде светилиште и собиралиште на сите верници, а не на групи или поединци. Црквата, со многу љубов, труд и напори се градеше десеттина години. Имаме и додатни простории за собирање и забави и сетоа тоа треба да не зближува.

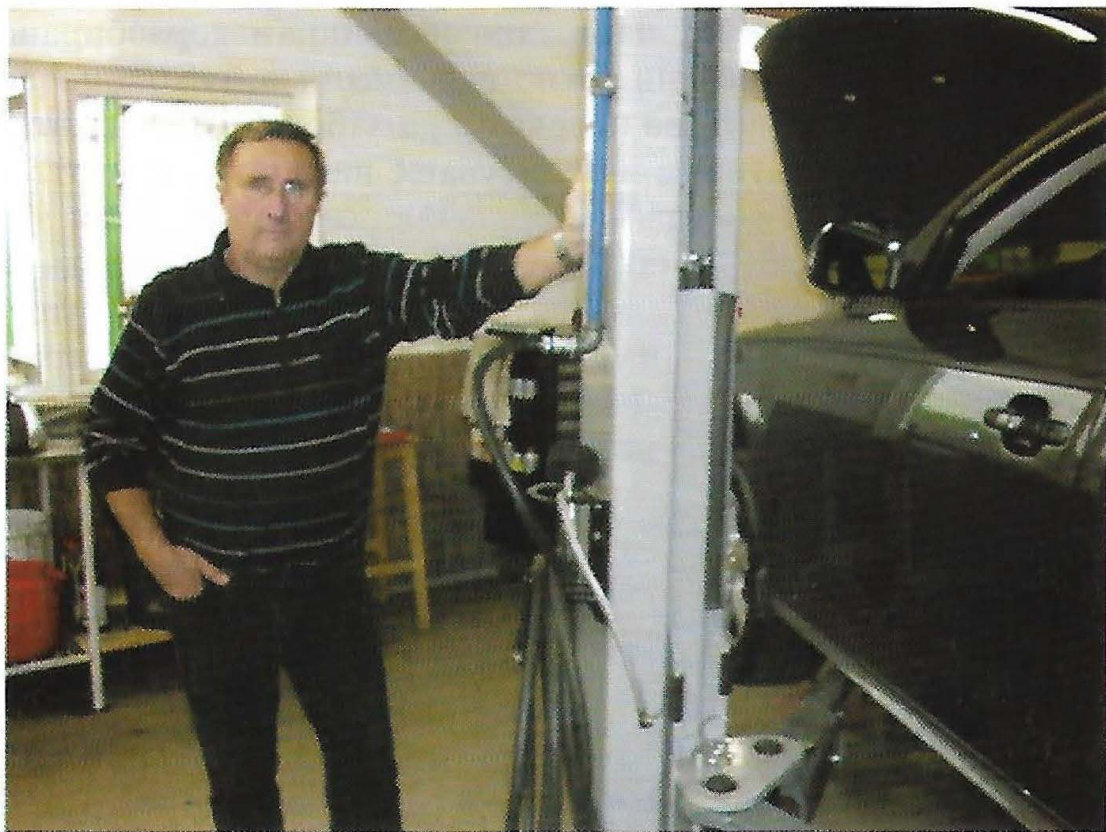

107. 1977 г.

Отец Ѓорги Ивановски, во првата црква во Малме ја крштева ќерката на Стребре и Лилјана, Марија – денес успешен правник.

Во Шведска не престојував долго. Сепак речиси катадневно бев опседнат со мислите за враќање во Битола иако во домот на Стребре и Лилјана наидов на невидена семејна топлина и гостпопримство. Должен сум повторно да истакнам дека, за да ми угоди и да ми помогне што повеќе да научам за Јужна Шведска, Стребре, се одрекуваше од многу обврски. Многу често бевме

заедно, а дури пред да заминам имав прилика од поблиску да се запознаам со неговиот имот, а Стребрета да го запознам малку подобро и како човек.

108. Стребре во својот современ сервис

Кога се дружев со нашите во Еслев, Малме, Трелеборг... многупати ќе чуев дека Стребре е голем активист и силен подржувач и помагач на Црковната општина. Слушав дека на неговата љубов кон црквата не му било вратено соодветно. Некои дури ги негирале неговите заслуги, но Стребре во ниту еден момент не сакаше да зборува за тоа. Најмалку сакаше да спомнува имиња на луѓе. Постојано велеше дека во лутина секој може да каже, и тоа што треба, и тоа што не треба, но ќе мине време кога секој што згрешил ќе мора да се покае. Срекен сум секогаш кога во црквата, сплотено и сите заедно ќе одбележиме некој од нашите големи празници. Срекен сум кога наместо да се делиме, делуваме сплотено и заеднички. Тоа треба да биде крајна цел на сите, без оглед кој е и што е, обичен човек или свештено лице. Пред бога, сите сме исти.

109. Во сервисот на Стребре се работи квалитетно и стручно.

Еден ден, подолго време, престојував во сервисот и салонот за продажба на автомобили на Стребре. Се запознав со некои од вработените. Повеќето се Швеѓани, но тука работи и еден млад битолчанец. Стребре многу му помогна да се снајде во новата средина.

-Вакви сервиси низ Шведска има многу - рече Пеце Талев. - Во оваа земја му се придава голема важност на техничката исправност на возилата. Никој не сака нешто да му недостасува на автомобилот што го користи секој ден, со кој минува бројни километри возејќи се сам или со семејството. Сервисните услуги не се евтини, но исправноста на возилото е пред сè. Имаме наши редовни муштерии. Има и од нашите, но најмногу се Швеѓани, посебно од местото каде што се наоѓа сервисот. На мештаните им е блиску и за секоја потреба навраќаат кај нас. Сервисот е опремен со најсовремена техника. Се е автоматизирано и комјутеризирано. Кога нешто ќе се поправи - поправено е. Ретко има рекламации. Швеѓаните ја ценат работата и ако им се изврши добра услуга не ги менуваат сервисите. Важно е да стекнат доверба, а кога тоа ќе се случи, сметајте дека тој ќе ви биде редовен муштерија. Имаме доста работа, зашто во селово секое семејство има по најмалку два-три автомобили. Работните места на сите им се подалеку од местото на живеење и затоа автомобилите се основното средство за превоз. Но, како што реков, секој сака возилото да му е

исправно. За тоа не се жалат пари. Инаку, во сервисот работиме неколкумина квалификувани автомеханичари, а кога има потреба се вклучува и газадата Стребре, кој е познат и признат мајстор-автомеханичар – на брзина, зашто имаше полни раце работа ни рече Пеце Талев.

110. Домот на Стребре во малото место Флуинге наликува на современа хаџиенда

Со Стребре, потоа прошетавме низ неговите два салона за продажба на автомобили. За тоа како функционираат ваквите салони веќе зборувавме. За сите вакви салони важат истите правила. Се смета дека во Шведска тоа е доходовна работа и затоа многу нашинци се сопственици или се вработени во вакви салони за автомобили. Разликата меѓу Стребре и некои други е во тоа што Стребре со овој бизнис се занимава целиот свој живот, а во последните тринаесет години доста активно и интензивно. Главниот товар во овој бизнис веќе десеттина години го има Зоран, синот на Стребре, доста работлив, но крајно скроман човек кој не милува многу да кажува за себе. Сопругата на Зоран работи во аптека во Лунд, ќерката Марија е правник, но сепак директно или индиректно сите се грижат за бизнисот што го започна Стребре, со силна поддршка и помош од сопругата Лилјана.

Семејството на Стребре и Лилјана, како што рековме е доста работно ангажирано. Но ретко се случува, барем во лето

некое време да не мине во Охрид. Тука, вели Стребре, се полнат акумулаторите со енергија, за продолжување на работните обврски во Шведска.

111. 112. Дел од присутните на состаноците кога се носеше одлука за изградба на новата црква во Малме

НИКОЛА - КОЛЕ КЕЖОВСКИ

Името на Коле, во оваа книга го спомнував повеќе пати, колку и на Стребре. Тоа е поради тоа што и двајцата, навистина ми помогнаа многу во обликувањето на овој мој труд. Со помош на Коле и Стребре научив доста работи за Шведска. Редно е да кажам нешто и за Коле.

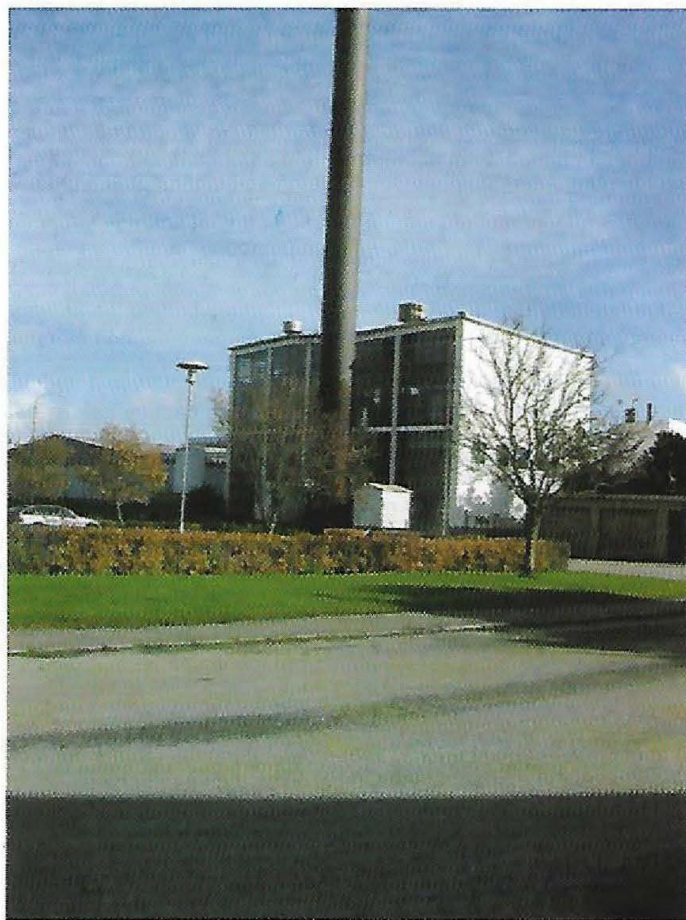
Откако на повеќе наврати престојувал во неговиот дом, пред заминување, го замолив да ми каже нешто повеќе за тоа како живеат во Шведска, нашите кои се од првата и втората генерација, а веќе најголемиот дел од нив се пензионери.

113. Коле Кежовски пред својот дом во Еслев

-Животот на пензионерите е ист на секаде во светот - вели Коле. – Сите сме „пратеници“. Ова го слушнав дома, во Битола. Кога со еден пријател разговаравме на Широко Сокак ми рече дека

бил „пратеник“, односно дека цел ден, откако станал пензионер, го праќале да купи та, една, та друго. Такви „пратеници“ сме и ние, тука, во Шведска. Наутро треба да им помогнеме на сопругите околу средувањето на домот, а потоа треба да се „тркне“ до продавниците, да се набави нешто за јадење. Ние, мажите имаме повеќе слободно време и почесто се дружиме. Ташко е за жените. Тие речиси цел ден го минуваат дома. Се занимаваат со внуците, подготвуваат ручек или вечера, средуваат нешто низ куќи - како што реков, и тука е така, како што е на секаде во светот.

114. Конзервната фабрика во Еслев во која пензија „спечалија“ многу нашинци

Јас и мојата сопруга Вера – продолжи да раскажува Коле - ја имавме таа среќа да купиме куќа во непосредна близина на фабриката во која, Вера, го мина најголемиот дел од работниот век. Фабриката е на педесеттина метри од нас. Не ѝ беше тешко да оди на работа, дури и во ноќни смени. До работното место можеше да оди и по влечки - во шега рече Коле.

Нашиот дом е на крајот од Еслев, како што е на пример, „Брусничка населба“ во Битола. Имам дворче, а бидејќи сум дете

од село, во дворот имам посадено сè што има и во мојот Брусник: од компири, пиперки, домати, кромид и праз до повеќе видови овошки. Во Шведска земјата е многу плодна, човек раѓа, што би се рекло. Некогаш помислувам дека не сум во Еслев, туку во Брусник. Како пензионер имам доволно време и да сработам нешто дома и да се видам со пријателите, но и целосно да му се посветам на градината.

115. Семејството на Коле и Вера Кежовски

Откако не се врткараме повеќе во клубот, без договор, сите пријатели, речиси секое утро се наоѓаме во две кафулиња во градот. Се собираме сите што сме од битолскиот крај, а други и нема. Но, со оглед на годините, секое утро се пребројуваме и знаеме кој е добар, кој има некакви здравствени проблеми, кој кога има намера да тргне за родниот крај...Така се тешиме и ја ублажуваме носталгијата за родната земја, иако јас на пример, секое лето, по неколку месеци сум дома, во Битола. Во овие изминати над 45 години, не се случило да не дојдам во Битола, односно Брусник. Убаво ми е дома, но исто така и во оваа нова дома.

Во Шведска, инаку времето ни минува бргу - раскажува понатаму Коле. - Излегуваме на куси прошетки до околните места, по разни поводи се среќаваме во домовите со пријателите, но најмногу време минуваме со децата. Ќерките и синовите се по работа, а ние се грижime за внуците. Мојата Вера, на пример, одвај ги навикна внуците на нашите традиционални јадења од Македонија, а сега има проблем да ги одвикне. Повеќе ги сакаат нејзините манџи, зелници и други јадења отколку шведските пици и брзата храна.

Родно место на Коле е битолското село Брусник. Детството и младоста ги мина во селото и Битола. Беше добар заварувач во Фабриката за фрижидери во Битола. Се ожени со Вера и една година потоа им се роди синот Томислав. Беше среќен, задоволен, но и млад и полн со желби. Можеби засекогаш ќе останеше во родната земја, ако не беше еден случаен разговор со пријателот Миле Кокало. Низ разговорот се роди идејата, како туристи, да заминат за Шведска. Имаа слушано дека Шведска е богата и перспективна земја и дека таму може лесно да се најде работа, но и добро да се заработи.

Во 1965 година, кога Коле стигна во Еслев, тука, веќе имаше доста нашинци. Со Кокало, за некое време ги удоми Александар Ангеловски. Ацо, всушност ги убеди да останат во Шведска, но како економски емигранти мораа да се сместат во прифатен центар. Центарот, беше како летувалиште. Никому ништо не му недостасуваше. За разлика од бројните иселеници кои во шеесеттите години од минатиот век одеа во прекуокеанските земји и на почетокот се среќаваа со бројни проблеми, во Шведска не беше така. Во логорот имаше над триста емигранти, речиси сите од просторите на поранешна Југославија, но набргу за сите беше обезбедена работа. Претставници на фабрики секојдневно доаѓаа и ангажираа работници според квалификациите и потребите на фабриките. Во прифатилиштето сите мораа да го учат шведскиот јазик. Македонците ги подучуваше Миле Киселио. По два месеца, Никола се вработи во еден од погоните на „Волво“. Не му беше тешко, зашто занаетот – швајцер му беше добро познат.

По една година, Коле во Шведска ги повика сопругата Вера и синот Томислав. Набргу се насели во Еслев, каде живее и денеска. Тука се роди ќерката Јулијана. Децата се образоваа и се на работни места кои им обезбедуваат добра егзистенција. Коле, во Еслев, работеше на изработка на шофершајбни за возила, а Вера

најде работа во прехранбена индустрија. На овие работни места останаа се до пензионирањето.

МЕНДО НИКОЛОВСКИ

Мендо Николовски е релативно млад човек, пријатен соговорник кој што македонскиот јазик го зборува како никогаш да не го напуштил родниот крај. Додуша таков впечаток ми оставија речиси сите повозрасни печалбари. Со Мендо се видов и запознав кога се јави потреба од човек што ќе ми помогне разговорите што ги имав со дел од нашите сонародници да ги снимим со камера. Се запознавме, ако може да се рече по потреба, а станавме добри пријатели. Сега контактираме редовно. Тој ми кажува за новините во Шведска, јас за тоа што се случува во Битола и Македонија. Патувајќи низ Јужна Шведска научив доста работи и од животот на Мендо и неговото семејство.

Неговите родители Трајан и Надежда во Шведска дојдоа организирано преку Заводот за вработување во седумдесеттите години. Една година подоцна, уште како деца во Шведска се преселија и Мендо, со братот и сестрата. Пред да заминат, Мендо со братот и сестрата беа оставени кај блиски роднини, додека по нив не дојдат да ги земат родителите. Така Горно Агларци, денеска, на сите им е само во сеќавањата.

-Во Агларци, јас, не го довршив ниту третото одделение - се сеќава за времињата назазад Мендо. Дома бев одличен ученик, со сите петтки, а кога дојдов во Шведска бев како изгубено дете. Не го знав јазикот и ми беше доста тешко. Работната кариера мајка ми ја започна во фабрика во Еслев, а кога сите дојдовме се населивме во Трелеборг. Моите родители работеа во гумената фабрика, а имавме дом на местото каде што сега е создаден индустрискиот дел на овој приморски град. По десет години поминати во Трелеборг, се преселивме во Еслев. Мајка ми работеше во фирма во Еслев, а татко ми во Лунд. Двајцата сега се пансионери и имаат мирен живот. На почетокот беше тешко, но по десеттина години печалбарски живот на сите ни беше полесно. Го знаевме јазикот. Ние, децата, учевме и се оспособувавме секој да може да си ја побара среќата. Јас завршив основно, техничко, односно машинско училиште, потоа се преквалификував за ниски струи. Сменах повеќе работни места, во повеќе градови. Сега сум во фабрика за медицинска опрема со светски глас и реноме. Во

оваа фабрика сум околу седумнаесет години и се надевам дека тука ќе ја дочекам и пензијата. Живеам во стан во центарот на Еслев со сопругата Јасминка и ќеркичката, Емили.

116. Мендо Николовски во Трелеборг

Но, од младоста сакам да ги издвојам моментите кога се занимавав со бокс во Трелеборг. Бевме неколку Македонци што се занимаваме со овој спорт, другите повеќе го сакаа фудбалот, но јас остварив најголем успех. На младинско првенство на Шведска освоив трето место. Ми предвидуваа голема боксерска кариера, но како минуваше времето љубовта кон боксот се намали. Повеќе сакав да учам и да работам отколку да спортувам иако бев свесен дека со спортот можев многу побргу да напредувам во животот. Во Шведска, спортистите се ценети граѓани и имаат висок статус во државата.

Од раната младост во Шведска можам да издвојам уште еден момент, кој и денеска е актуелен. Имано, од просторите на поранешна Југославија, после седумдесеттите години, во Шведска дојдоа доста доселеници. Српско-хрватски јазик учевме од една Црногорка, која беше одличен педагог. Дома зборував само македонски, како и сите други од семејството, а на училиште

шведски. Нешто подоцна, Шведска стана дом на дојденци од сите страни на светот. Ги имаше и од Африка и од Азија. Во тоа шаренило од народи, ние Македонците уживавме посебни симпатии меѓу Швеѓаните. Бевме трудољубиви и вредни луѓе, бевме луѓе кои ги почитуваат шведските закони и државата немаше проблеми со нас, како што беше случај со некои од дојдените од другите страни на светот. Така е и денеска. Швеѓаните кон нас се однесуваат коректно, а ние возвраќаме со лојалност и почит кон државата. Едноставно речено ние сме мостот преку кој минуваат пораките за добри односи меѓу нашата нова татковина Шведска и нашата стара љубов, Македонија – вели Мендо Николовски.

117. 118. Моменти од почеток на поставувањето на темелот на новата црква и придружните објекти

ЗОРАН БЕЛОКОЗОВСКИ

Љубител сум на музиката, особено на нашата македонска староградска песна и затоа убаво ми беше на душата кога слушнав дека некои од нашите што живеат во Шведска, покрај другото, се занимаваат и со музика. Низ Шведска егзистираат повеќе групи кои самостојно музицираат и се доста барани по разни поводи. На една таква, доста популарна и прифатена група и припаѓа и Зоран Белекозовски. Со Зоран разговаравме за тоа како се нашол и снашол во новата средина, но и за неговата љубов кон музиката.

119. Групата „Мерак“ на Зоран Белокозовски

Роден сум во Црно Буки, село во непосредна близина за кое се говори дека набргу ќе стане познато археолошко наоѓалиште. Не се знае, можеби и јас имам малку кралска крв - во шега вели Зоран, кога се обиде да се врати во годините наназад и да се потсети како тој и семејството се нашле во Шведска.

Во 1970 година, бев тригодишно дете кога моите родители го напуштија родното место. Сè што научив подоцна, за селото беше од кажувања на моите родители. Не паметам дури ништо и од Битола, иако, пред да заминеме во Шведска поседавме некое време и во градот.

Во новата земја на моите родители им беше тешко. Знаете како е за луѓе кои дотогаш немаа прошетано низ Македонија, а не низ светот. Уште потешко им беше бидејќи немаа никој од селото. Дури и нашите печалбари им беа странци. Се населивме во Трелеборг, а кога ќе се спомне овој град, се знае што работеа - во гумената фабрика, како и сите други. Од 1974 година се преселивме во Еслев, каде што живееме и денеска. Беше некакво правило малите деца да се носат в градинка, но со мене не беше случајот таков. Времето го минував дома, а родителите одеа на смени, едниот на работа, другиот ме чуваше и така пораснав покрај нив. Некогаш, по некој час, ќе ме однесеа кај некој роднина или пријател, или, пак, со децата си играв во дворот. На школо почнав да одам откако се преселивме во Еслев. Завршив гимназија, а потоа преку разни курсеви се оспособив за видео-техничар. И денеска се занимавам со електроника – што сметам дека е добро и доходовно занимање. Во сервис, во Малме, 15 години работев на поправки на радиа, телевизори, компјутери и друга електроника. Потоа одржував електроника на бензиски помпи, а се разбира работев и други работи.

120. Зоран и Љубе Белокозовски со своите фамилии

Работата е едно, но јас се посветив на музиката. Таа ми е огромна љубов, иако, од моето семејство никој досега не бил музичар. Со музиката се „заразив“ во 1977-78 година, кога почнав самиот да учам да свирам хармоника. Кога моите родители видоа колку ја сакам музиката ми обезбедија учители за музика. Но повеќе самиот стекнував искуство, вежбајќи, секогаш, кога имав време. Денеска можам да речам дека сум добар музичар.

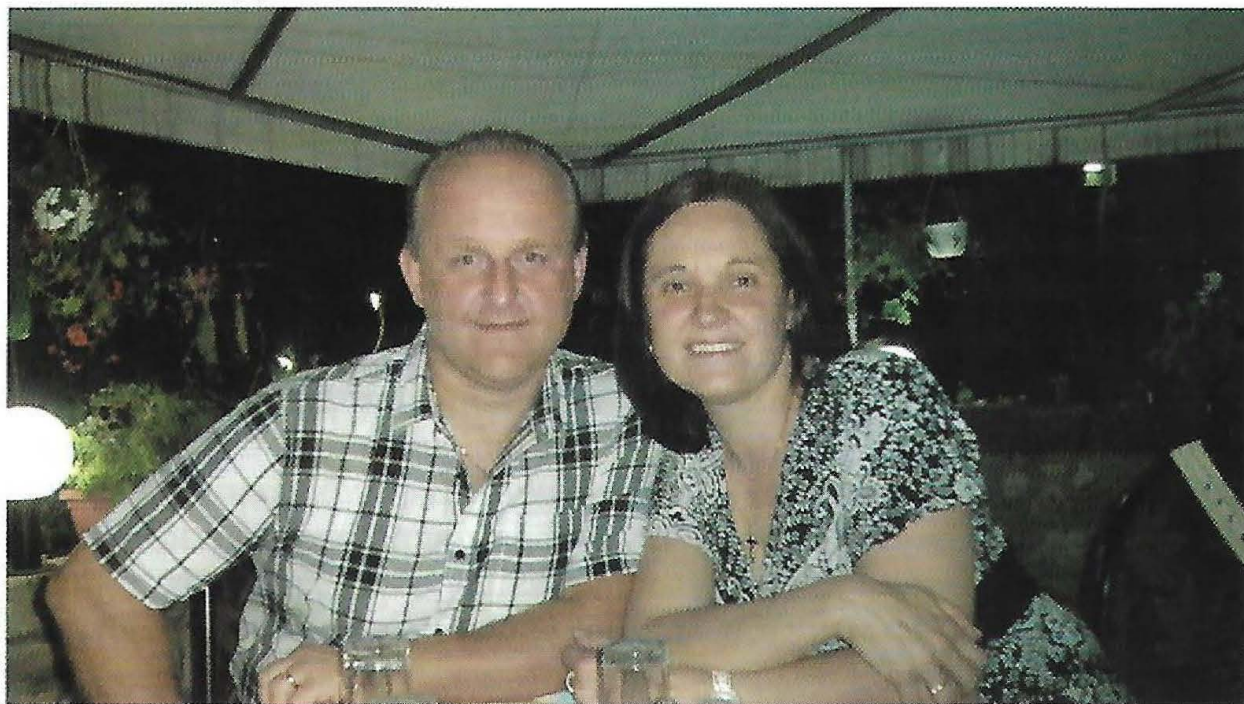
Првите искуства како музичар ги стекнав со настапите во друштвото „Пелагонија“. Бев член на оркестарот и на фолклорната група. Настапуваме на секаде и стекнував рутина. Малку сакав да играм, повеќе сакав да свирам. Подоцна членував во повеќе групи. Некогаш групите, со исти состави, опстојувале подолго време, некогаш некој ќе замине, ќе дојдеа други, па така членовите постојано се менуваа.

Сега сум со Грбевски, искусен музичар. Имаме и еден добар музичар од Охрид кој што свира на виолина, а тука е и Кире од Велес. По потреба, во оркестарот вклучуваме и други мизичари. Во Шведска, особено, во јужниот дел, сме познати под името „Мерак“. Но, со музиката не се занимаваме професионално. Одиме на работа и кога имаме ангажмани го работиме и тоа. Свириме, исклучиво само македонска народна музика. Ако треба ангажираме и некој познат интерпретатор од нашите естрадни уметници од Македонија. Освен на концерти, често сме гости на крштекки, свадби, матури, родендени... Нашите ја сакаат музиката, а колку таа љубов е поголема, толку повеќе има работа и за нас. Не познаваат многу луѓе. Така е впрочем со естрадните уметници. Многупати се случува да свириме исклучиво и за Шведска публика. Учествоваме на разни фестивали. И во Штокхолм сме настапувале на неколку наврати. Во Малме, исто така се одржува фестивал на кој редовно настапуваме. Може да се рече, дека како естрадни уметници сме познати и меѓу шведската јавност. Настапуваме, самостојно како ансамбал, односно музичка група, но и при настапи на фолклорни групи. На нашиот репертоар има музика од старите старогратски, до најновите наши композиции. Повозрасните ги сакаат старите песни, а помладите новите хитови.

Има ли време да се дојде до Македонија со оглед на обврските?

-Како не. Ние сме како птиците - преселници. Каде е потопло, таму одиме. Време има секогаш, ако се сака да се најде. Јас доаѓам дома многу често во Македонија. Моите родители,

Милан и Блага, пак, „горат“ од желба да се дома. Така е и со помалиот брат. Но, со сопругата, која работи во детска градинка, никогаш не ни се совпаѓаат годишните одмори. Таа и трите ќерки, во Македонија, доаѓаат кога ќе им се даде прилика. Токму поради тоа тешко може да се оствари мојата голема желба, некогаш, да настапиме со групата и пред битолската публика.

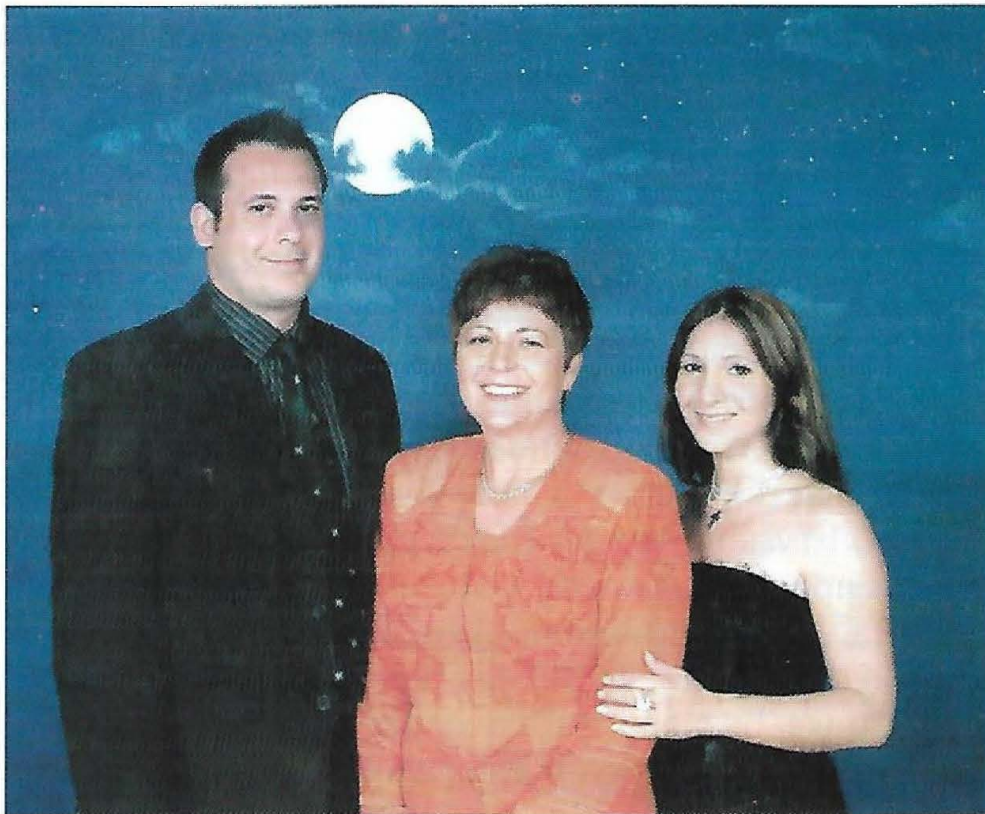
121. Зоран и Татјана Белокозовски

СЛАВИЦА ЕГУМЕНОВСКА

Кога вториот пат престојував во Шведска, слушнав многу пофални работи за семејството Егуменовски. Со голем респект се зборуваше за Ламбе, кој за жал беше починат пред десеттина години. Не помалку како активист и голем донатор се споменуваше и Славица Егуменовска. Но, додека бев во Шведска, ја немав среќата да се сретнам со Славица. Беше премногу работно ангажирана, а потоа некое време беше отсутна од Малме.

По враќањето во Битола, со Славица се слушавме повеќе пати. Ми зборуваше преспански. И беше малку непријатно што не го зборува литературниот македонски јазик, но ја пофалив дека и така како што зборува е повеќе од добро бидејќи родното огниште го напуштила како мало дете. Да бидам искрен токму така како што таа зборуваше, изворно преспански, мене ми оставаше силен

впечаток. Славица, свесно или не, го чува преспанскиот говор кој што малку по малку исчезнува. Во една прилика, Славица, ми ја раскажа својата животна приказна, но многупати ме потсети дека не треба многу да ја фалам без оглед на нејзините успеси во животот, како и да не зборувам и пишувам лошо за никого и покрај тоа што во Малме, особено меѓу активистите на црковниот одбор, понекогаш има недоразбирања. Тоа се дневни проблеми - велеше Славица. Денеска ќе се потскараме, утре ќе се смириме. Така ќе се одржуваме меѓу себе и ќе го трасираме патот кон иднината на нашата црква.

122. Славица, во средината, со синот Вили и ќерката Маријана

Евеја и животната приказна на Славица, инаку по природа неверојатно дружељубива и весела жена.

Кога имав шест години, во мај 1965 година, заедно со брат ми Миле и родителите Лазо и Драга, по покана од вујко ми, заминавме во Шведска. Значи јас, уште не знаев како изгледаат парите, а веќе тргнав на печалба, несвесна дека еден ден можеби ќе станам успешна бизнисменка – во шега го почна разговорот со мене Славица.

Во Малме не пречекаа вујко ми Борис, вујна ми Дана и нивните деца Марк кој беше роден во логор во Грција и Франк кој се роди во Шведска.

Стигнавме во сабота, а веќе во понеделникот родителите мораа да одат на работа. Мајка ми се вработи во ресторан во кујната, а татко ми на аеродром во Малме, исто така во кујна. Мораше да се работи, било што.

Вујко ми ни најде стан во центарот на градот, каде што беа сместени сите што беа дојдени од разни земји. Имаше, наши, Македонци, Унгарци Италијанци... Живеевме во зграда, во стан. Брат ми имаше веќе девет години и веднаш почна да оди на школо, а јас в градинка. Со текот на времето родителите најдоа подобри работи. Мајка ми се вработи во фабрика за слатки., а татко ми во фабрика за изработка на делови за бензиски помпи.

Кога пораснав и јас почнав да одам на школо. Уште со незавршено средно економско училиште се омажив. Родителите не можеа тоа да го сфатат, но се помирија бидејќи бргу осознаа дека јас, навистина, се вљубив во Ламбе Егуменовски иако тој беше постар од мене осум години. Имавме среќен и успешен брак.

Мојот, сега покоен сопруг Ламбе, инаку, потекнува од Смилево. Од позната фамилија. Дедо му беше егумен во смилевскиот манастир каде е и погребан. По него фамилијата го доби презимето Егуменовци. Во Шведска, Ламбе, дојде како турист да посети еден пријател. Имаше завршено угостителска школа, но немаше работа. Другарот му понуди да остане и да работи во компанија за цвеќиња. Но, по некое време, компанијата се затвори. Ламбе, да не биде без работа, се реши да отвори своја фирма. Продаде сè што имаше, откупи еден камион од компанијата што пропадна и почна самостојно да работи со цвеќиња. Имаше муштерии и развиени контакти. Работата му тргна на добро. Се отвори многу работа, не можеше самиот да претстигне и го повика татко му од Битола да му помага. По две години се запознавме и се зедовме, но одмене голема помош немаше. Морав да ја дозавршам школата. Но, само што завршив со учењето ни се роди синот Вили. Јас се грижев за Вили и на сопругот му помагав, кога можев.

По 4 и пол години се роди и ќерката Маријана. Моите родители помагаа во чувањето на Вили и Маријана, а по една година, ќерка ми мораше да оди в градинка. Јас се посветив на работата. Моите родители и понатаму ни помагаа околу

домашните работи, а родителите на сопругот се вратија назад, во Битола.

[illegible]

123. За Славица, како успешна жена, се пишува и зборува многу

Бизнисот се развиваше, напредуваше. Растеа и децата. Вили заврши економски - маркетинг факултет, а Маријана стана социолог. Денеска, синот работи со фирмата, а ќерката во банка, како советник. Вили е оженет. Има две деца - Виктор и Тео, а сопругата му е од Србија и се вика Габриела. Имаат среќен и убав брак. Маријана не е уште омажена, но може и тоа да биде наскоро.

Нашата фирма, мажот ми ја отвори 1974 година, а како што реков, две години подоцна се зедеме. Заедно бевме до 2003 година, кога почина. По неговата смрт јас ја превзедев целата грижа заедно со синот, кој веќе имаше двегодишно искуство. Вили, денеска целосно се грижи за фирмата, се разбира со моја помош. Особено, се грижам за финансиските работи. Истовремено, работам и друг бизнис. Имаме и други фирми. Работам со акции. Нашата фирма е позната во цела Шведска и е една од најголемите од овој вид. Цвеќиња увезуваме од цел свет. Во текот на една година, од странство, носиме милиони цвеќиња и секојдневно, со камиони, ги дистрибуираме по цвеќарниците низ цела Шведска. Како растеше фирмата, така им помагавме, особено на наши луѓе, кои остануваа без работа. Некои, кај нас работеа и по дваесет години.

Како Македонка во странство, во 2006 година, бев прогласена за најуспешна бизнис - жена. Тоа беше големо признание за мене, но јас не можев да одам во Македонија да го примам зашто во тоа време мажот ми беше многу болен. Наградата ја прими ќерка ми, Маријана.

124. Сопругот на Славица, Ламбе, беше вљубен и во цвеќињата

Како што реков на почетокот, Егуменовски, во Шведска се познати и како донаторско семејство. Во врска со тоа Славица, вели:

Сме помагале на многу начини. Во Смилево, на пример, помогнавме да се направи нов манастир, а голема помош дадовме и при изградбата на црквата во Малме. Бевме активно вклучени и во сите подготовки во врска со изградбата на црквата. Додека Ламбе беше жив, беше голем активист во одборите, а откако почина, работата ја продолжив јас. Нашата фирма е над 2.500 квадрати. Таа е наша гордост и е создадена со многу труд и напори, но кога човек има, редно е нешто и да дарува. Помагавме таму каде што имаше потреба. Хуманоста, а не желбата да се докажуваме, е пред сѐ и над сѐ. Тоа ни е во душата на сите од семејството.

125. Откако се формираа наши клубови, Славица, како дете настапуваше на јавни приредби

Се боревме да направиме нешто како семејство. По нашиот пример, потоа, тргнаа и други семејства. Така и се изгради најубавата црква во Малме. Токму во оваа црква прв што се венча беше синот Вили.

Лично, јас - продолжи да раскажува понатаму Славица, сега имам помали обврски. Можам да прошетам по светот. Бев во Австралија, Америка, Бразилија, Куба, но најчесто сум во Малта каде што имам свој стан. Убава кука имам и во Преспа, во селото Покрвени и тоа недалеку од езерото. Во татковината се среќавам со многу роднини и пријатели и тогаш се враќам во раното детство и се сеќавам на првите, палави, детски игри. Во Македонија доаѓам кога ќе можам, а во одредени периоди од годината живеам во Малта.

Но, да се вратам малку назад. Татко ми, Лазо, беше еден од првите иницијатори за формирање на друштвото „Македонија“ во Малме. Во ова друштво, како седумгодишно девојче, настапував во фолклорната секција, рецитирав стихотворби и пеев по некоја песничка. Покрај мене имаше и други деца на наши доселеници.

126. Славица во наша селска носија

Славица, на крајот од разговорот, уште еднаш ме потсети за тоа како и колку и таа, покрај сопругот, беше ангажирана при изградбата на црквата во Малме. Не можеше, а да не го спомне Хокан Персон, човек, за кого Славица рече дека има големи заслуги во градбата на црквата и дека заслужува поголемо внимание и почит.

Со г-динот Хокан Персон се запознавме кога се јави потреба да се назначи надзорен орган при изградбата на зградата на нашата компанија. Ни остави силен впечаток како совесен работник и чесен човек, но и човек кој добро си ја знае работата. Затоа, него

го назначивме да биде надзорен орган кога се градеше и црквата. За тоа што го работеше, ние лично, како семејство, го плаќавме.

За да биде што поуспешен во исполнувањето на обврските, г-динот Персон, на одмор отиде дури во Романија. Таму сакаше да види и научи нешто повеќе за православните објекти. Да научи нешто повеќе од нивната архитектура и искуствата да ги пренесе во Шведска. Многу совесно ја обавуваше работата. Постојано контактираше и со нас. Имаше преголема желба да сфати што сакаме и каква црква сакаме да изградиме. Сите што бевме ангажирани во работното тело за изградбата на црквата, прифативме многу негови идеи, затоа и се изгради една од најубавите цркви во Западна Европа. Персон, многу знаеше за католичките цркви, но благодарение на желбата совесно и квалитетно да ја заврши и работата што му ја доверивме, научи многу и за православните храмови.

Како семејство ги плативме обврските и спрема архитектот од Охрид кој ги изработи проектите за црквата „Св. Наум Охридски“ во Малме. Мораше така да биде бидејќи шведските архитекти не се нафаќаа да изготват проекти. Не знаеја многу за православните цркви – рече Славица Егуменовска, соговорничка со која може да се разговара на разни теми и од која може да се научи многу за животот на нашите сонародници во Шведска.

127. Г-дин Хокан Персон.
Меѓу Македонците имаше многу пријатели.
Под негов надзор се градеше црквата во Малме

СЛОБОДАН КУТЛЕШОВСКИ

Пролетва, (2013 г.) Управниот одбор на МПЦО „Св. Наум Охридски“ во Малме одржа изборно собрание. За нов претседател беше избран Слободан Кутлешовски, млад и енергичен човек, подготвен да го воспостави мостот меѓу постарите и помладите генерации и тие што по разни основи се замериле меѓу себе, што, без сомнение, е на штета на севкупните интереси околу опстанокот и развојот на МПЦО во Малме, Јужна Шведска. Г-динот Кутлешовски ја прифати понудата да каже нешто за неговите видувања, размисли и идеи како прв човек на одборот.

128. Дел од присутните на изборното собрание на УО на МПЦО во Малме

Мојот избор за претседател на УО е голема чест, но свесен сум дека истовремено тоа за мене е и голема одговорност но и голем предизвик. Знам дека ќе биде исклучително тешко да се „натера реката да тече по коритото“, но независно од тоа што има недоразбирања, некој, сепак, еден ден треба да се зафати со тоа и да се случи помирување.

На што се должат недоразбирањата? - го замолив да каже Слободан Кутлешовски.

-Некои од недоразбирањата се резултат на генерацискиот судир. Да го објаснам тоа како јас го гледам и разбираам: Поголемиот дел од генерацијата што пред дваесет, тринаесет години дошла тука, од кои некои и со годините се постари, други помлади, тешко се делат од навиките што ги донесле со себе од родната земја. Ако се знае дека тука се изродија и неколку други, нови генерации кои својот живот го тераат според сопствените навики и потреби, јасно е дека меѓу нив ќе има судир во размислувањата. Разлика, сама посебе носи недоразбирање, што не е случај со другите групации, кои, како нас, се удомиле во Шведска. Ние, некогаш, умееме да се расправаме и за ништо. Кулминацијата ја насетив некаде во деведесетите години кога Југославија се распадна, а Македонија се осамостои. Дотогаш имаше некаква слога. Луѓето се дружеа, почитуваа и заеднички учествуваа во многу активности. Ако се играше некаков спортски натпревар, надвор од Малме, на пример, со екипите одеа по неколку автобуси, полни со навивачи. Автобусите ~~е~~ча од песни. Другарувањето беше на највисоко можно ниво. Тогаш, некако, бевме посреќни.

-Се склопија многу бракови, колку и како тоа се одрази врз нашата групација?

-Да. во тоа време се склопија многу бракови меѓу наши девојки и момчиња. Се склучија доста бракови и меѓу наши со Швеѓани. Исто така имаше бракови меѓу граѓани на Македонија со дојденци речиси од сите поранешни Југословенски републики. Тоа тогаш беше нормално и во ред. Но со текот на времето се случи некакво повлекување, или затворање на втората генерација во себе. Настана период на вакум. Како да се прекина врската со постарите и поновите генерации. Големо влијание за делба меѓу генерациите, а и во генерациите изврши и новото политичко мислење. Особено, тогаш, се дистанцираа младите мешани бракови. Тие добија пород и тргнаа по сопствени патишта. Тоа што некогаш беше заеднички живот, повеќе, како да не постоеше. Или постарите не ги разбираат младите, или младите не сакаат да сфатат дека треба да го продолжат животот врз традициите од старата татковина.

-Може тоа, сепак, на некој начин да се објасни!

-Тешко. Кога се обидуваме тоа да го разјасниме не бираме зборови. Се навредуваме, иако знаеме дека сме луѓе кои тешко простуваме.

-Има и други примери како овие што ги спомнавте?

-Во Шведска има и други дојденци. Евреите, на пример, се извонредно вклопени во системот на државата, но кога ќе стане збор за нивните потреби и прашања, тогаш единството е неприкосновено оружје. Меѓу нас, пак” владее зависта и љубомората: зошто тој да има повеќе, зошто некој подобро се снашол во новата земја... Ова што го велам јас, ќе го каже секој што ја почитува вистината. Штета што и тука, во оваа нова средина се случуваат работи што ни се случувале во годините и вековите на назад.

129. Дедо Стефан

130. Петар Ѓуфоски

Радоста кога се поставуваше камен темелникот на црквата „Св. Наум Охридски” во Малме беше видлива кај секого. Поглаварот на МПЦ – ОА, г. Стефан не ја испушти приликата да биде меѓу верниците во Малме. На другата фотографија е Петар Ѓуфоски кој тогаш беше претседател на УО на МПЦО во Малме

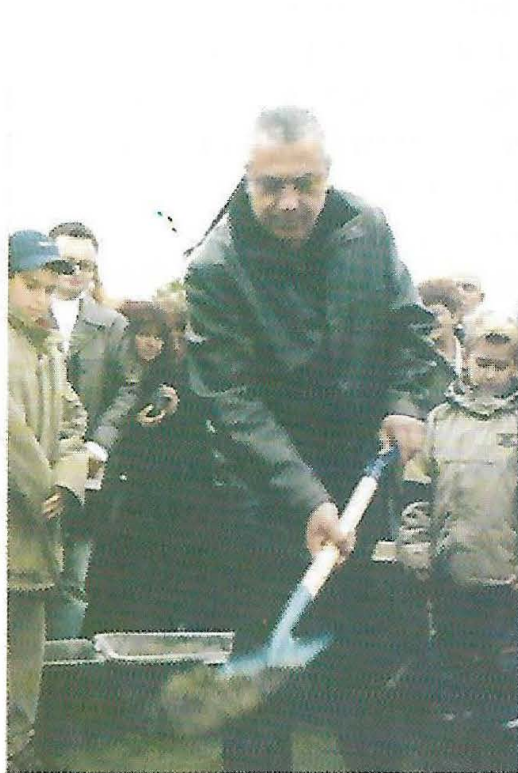
-Што, сепак, пресуди да станете прв човек на одборот?

-Иако сум свесен дека самиот не можам да направам чуда, сепак, одлучив да ја прифатам тешката и доста одговорна

функција. Тешко ќе биде, но ќе се обидам да ги убедам луѓето да си простат меѓу себе.

-Пробавте ли да направите такво нешто?

-Да. Но, за жал, уште на почетокот се судрив со проблемот на оттуѓеноста. Тешко се составуваат некакви работни тела или комисии зашто еден не доаѓа, ако со него треба да работи друг, а се замериле за нешто. Многу е тешко, но ќе се обидам да истраам во намерата. Мора да се здружime и да си простиме. Меѓу себе треба само да се почитуваме и да соработуваме. Никој не бара некому да му се меша во приватниот живот. Дефинитивно треба да сфатиме дека црквата треба да остане тоа што е и да се грижи за духовното просветување на верниците, а клубовите да се занимаваат со други активности: културно-уметнички, образовни, спортски...

131. Миле Јакимовиќ

132. Стребре Стаковски

Кој ќе ја добие златната, а кој средбрената или бронзената лопата при поставувањето на камел темелникот на црквата, на 18 октомври 2003 година, се одлучи по пат на лицитација. Миле Јакимовиќ ја доби златната, Стребре Стаковски сребрената, а Томмас Росенгрн бронзената лопата. Беше голема чест да се учествува во еден ваков свечен миг. Овие фотографии треба да потсетат на времето кога, иако, имаше проблеми и недоразбирања, но сепак, се дочека Малме да ја добие најубавата МПЦ во цела Западна Европа.

Во рамките на црквата имаме неверојатно добри простории за собирање. Нив треба рационално да ги користиме за дружење и

разговори. Тука треба да им се создадат услови на постарите да доаѓаат, да поразговараат, да се напијат чај или кафе и среќно, без проблеми, да им мине дел од времето. Црквата што ја градиме, и според некои мои сознанија досега во неа се инвестирани можеби еден милион евра, не треба да остане на неколкумина. Тоа што некој со друг не се трпи не значи дека треба да ја одбегнува црквата. Таквиот однос и сваќања треба да се остават во минатото. Старите, малку по малку си одат од овој свет, а младите треба да ги продолжат нивните активности. Не смее да се дозволи во црквата да доаѓаат само неколку старички. Црквата мора да ја направиме собиралиште за сите од кои допрва се очекува во животот. Ако не се ангажираат помладите, се прашувам што ќе биде со црквата и со црковната општина по пет-шест, па и по десеттина или повеќе години? Што ќе биде кога ќе ја снема првата генерација, а втората или третата не се интересираат за ништо. Денеска, старата, или првата генерација, речиси е надвор од „игра“. Средната се расправа меѓу себе, а младите не сакаат да учествуваат и да гледаат кавги. Оттука деструктивниот однос мора да се намали. Како Македонци се намалуваме и во Македонија, а тука со мешаните бракови уште повеќе се осигуваме. Тоа е доволен сигнал дека треба да работиме заеднички. Личниот интерес, или желби, не смеат да бидат пред општиот. Треба да се обединиме како групација, на младите да им ги пренесеме чувствата за празниците, за нашите традиции и обичаи. Шведска, не е тоа што беше пред годините. Буџетите се намалуваат, а странци има се повеќе... Тоа значи дека мора да делуваме сплотено, да сме единствени за да опстанеме во овој нов свет.

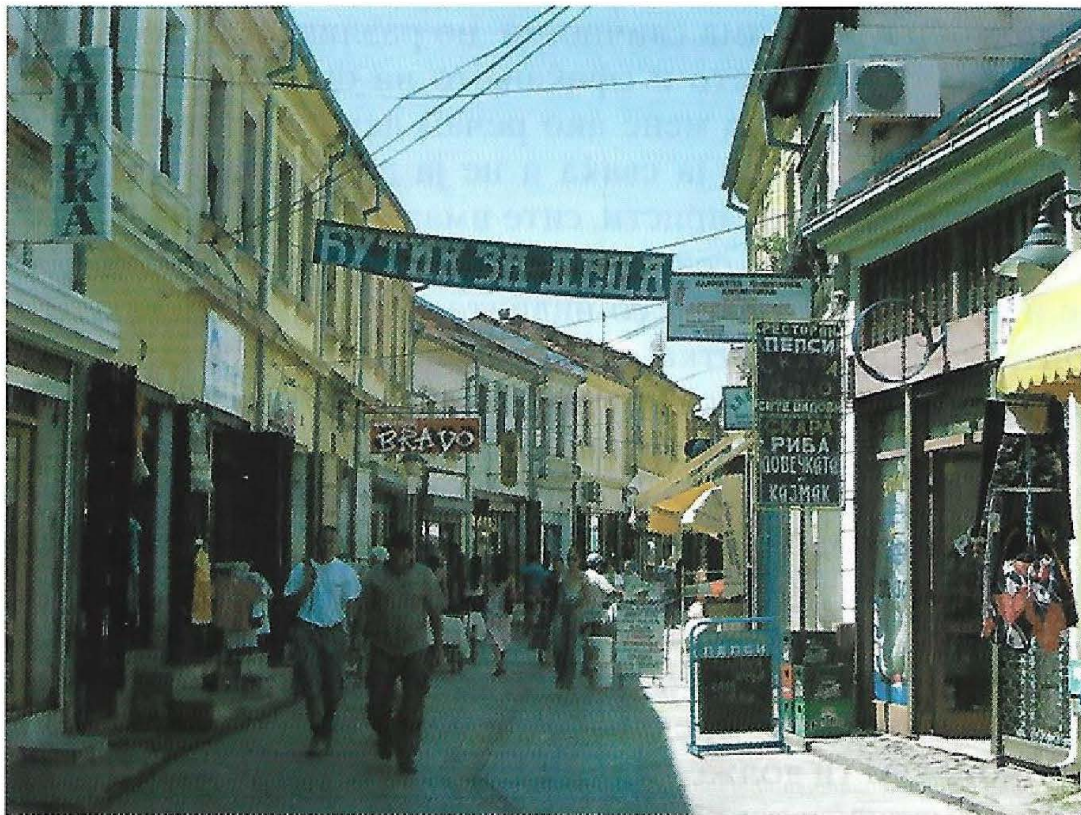
Ќе спомнам уште нешто. Во Малме имаме само една учителка на македонски јазик. На нејзините часови од целиот град доаѓаат триесеттина или нешто повеќе наши деца. Родителите од средната или помладите генерации како да не пројавуваат желба нивните деца да научат македонски, за да не се срамат кога ќе дојдат во Македонија дека не знаат убаво да зборуваат. Наспроти нас, Арапите, на пример, кои во Шведска дојдоа пред пет или десет години, денеска имаат над шеесет наставници и тоа само во Малме. Затоа се надевам дека тензиите ќе се смират и дека секој ќе собере сила во себе да му прости на другиот.

По разговорот, сакав да слушнам нешто и за тоа кој и од каде е Слободан Кутлешовски.

Неговите родители се од битолска околија, поточно од Ново Змирнево и Кукуречани. Татко му како бекар во Шведска дојде 1966 година, а мајка му тука стигна три години подоцна. Слободан е роден во Шведска, но македонски зборува не само чисто и убаво, туку и повеќе од литературно. Има помал брат.

Слободан вели: кога ќе дојдам во Македонија ми велат дека сум Швеѓанец а, иако сум роден во Шведска, ми велат дека сум Македонец. Токму тоа на некој начин ме натера да се прифатам да бидам во УО на МПЦО во Малме. Мегдан каде што со силите на сите ќе се потрудиме да бидеме добри Швеѓани, но и добри Македонци.

Инаку, Слободан, по образование е дипломиран економист, магистар, стрчњак по книговодствени современи стандарди. Скоро секое лето доаѓа во Битола. Најмногу поради големото друштво што го има во градот каде, повремено минувал делови од детството и младоста. Оженет е и има три деца. Сопругата Наташа исто така се занимава со книговодство. Љубител е на документарни филмови, особено такви филмови кои се однесуваат на минатото, но и на сегашноста на Македонија.

133. Битолскиот пазар

НЕШТО КАКО КРАЈ

Почитувани мои читатели.

Ви се обраќам Вам, без оглед каде сте: Во Америка, Канада, Австралија, во некоја од европските земји или Шведска, на пример. Ви се обраќам со почит и Ве прашувам.

Ја прочитајте ли оваа моја книга?

Ако сте ја прочитале се согласувам со Вас ако речете дека многу приказни, поместени во книгава, се слични. Да, слични се. Многу се слични, а сепак се многу различни. Народот вели: секоја планина си плаче под својата тежина. Во сите приказни заеднички именител е печалбар, гурбетчија, иселеник, тугинец, гастербајтер, човек на времена работа во странство... Тоа е заедничкото за сите, иако, сето ова, секој го сфатил, доживеал или преболел на свој начин.

Разликата е и во нешто друго: во туѓина некој заминал, како дете, друг како возрасен. Но и едниот и другиот се нашле на исти бранови, бранови кои по желба или од некаква потреба ги отиснале далеку од својата земја.

Можеби и тука има сличности, но разликата е во душата, во чувствата во толкувањето и сфаќањето на овие неколку зборови. Мора да се согласите со мене ако речам дека разделбата и тагата по татковината секој не ја сваќа и не ја доживува исто. Тоа ти е како раката. Имаме пет присти, сите имаат функција да ја направат шаката функционална, секој боли исто, но сепак сите не се исти. Така е и со луѓето, односно со нивните чувства. Некои разделбата со своите и родната грутка ги доживеале и преживеале поболно отколку други. Секој тоа го направил како што му „кажало“ срцето или како што рекла душата. Но, сепак, секој тагува. Тагува иако во туѓина му е многу подобро отколку што би му било дома. Еден наш сонародник познат како Марк Шоболев во една од своите песни вели:

Од тебе татковино зедев грст земја,
љубов и почитанија...

Мислам многу се вредни а цената не им ја знам.

Многу сум ти должен, прости ми
и во смртна метанија

во отплата ти давам душа
запалена од твојот плам...

Dimce Minovski

UTVANDRAR BERÄTTELSE
Del två

BLAND MAKEDONIERNA
I SVERIGE

Bitola, November 2012

FÖRORD

Hösten, 1978 besökte vi Sverige tiotaldagar med den kända advokaten från Bitola Sotir Glavince, som representerar från Förar föreningen i Bitola. Målet var att besöka städer i södra Sverige där det bor större grupper invandrare från Makedonien, för att bilda Förar förening. Via olika aktiviteter i föreningarna skulle våra utvandrare få löpande information om nyheter inom trafiken i hemlandet. Med anledning av att de då ofta reste till hemlandet med sina moderna bilar, oftast "Volvo" och de var ute för tråkigheter. Våra utvandrare som åkte hem från västerländerna bland andra från Sverige fick ofta problem med trafikpolisen för halvljuset som ständigt lyste på bilarna. Idag gäller samma regel hos oss men då var det brott.

Idén att bilda Förar förening i Sverige fick starkt stöd av Förar föreningen i Makedonien och även Jugoslavien. Vi var väl accepterade från våra utvandrare till Malmö, Eslöv, Trelleborg, Göteborg..... Sektionerna blev aktiva och vi hade regelbundna kontakter med alla som över sommar månaderna kom från Sverige till Makedonien.

Under vår vistelse i Sverige fick vi många vänner. Med del av dem har vi kontakt än idag. Just nu kan jag inte undvika att minnas de som hela tiden var med oss och hjälpte oss att nå vårt mål. Boris Dimovski – Mor körde oss i Mercedes med 6 dörrar. Vi skojade om att bara han och Tito hade likadana bilar. Även Nacko Gruev, Aco Jovanovski, Kole Kecovski, Strebre Stakovski, Boris Stavrevski, Risto Torkov och andra var ständigt med oss. Stor hjälp hade vi även från Dragisa Miloevic. Han var en av initiativtagarna till att Bitola och Trelleborg skulle bli vänorter. Idé blev sann strax efter att vi kommit till Bitola. Del av de ovannämnda är borta men vi är skyldiga att alltid nämna deras namn.

Många år har gått sedan dess och Förar föreningarna i Sverige är borta, likaså har många av de Makedoniska föreningarna lagts ner, där det var många medlemmar när vi var på besök. Fast vänskapen har fortsatt med många av våra utvandrare. I somras, (år 2012) under mina promenader på Sirok sokak så träffade jag flera Bitola-bor som numera bor i Sverige. En del hade hört att jag skrivit bok om våra utvandrare. Jag fick erbjudande att komma till Sverige och skriva bok om dem. Strebre Stakovski som jag ärligen inte sett senaste 30 åren och Kole Kocevski som jag faktiskt umgås med när han kommer till Bitola på somrarna. Så hände det, efter 34 år, nästan samma månad, kring 11 oktober, fast denna gången själv, utan Sotir Glavince att återigen komma till Sverige. Mina vänner insisterade att jag skall komma till Sverige innan vintern hade kommit och medans Gud hade givit oss vårdagar i oktober månad.

Från min vistelse i Sverige "föddes" denna bok, vilken egentligen är en fortsättning på min första bok "Utvandrar berättelser". Skillnaden är att jag skriver i boken "Bland Makedonierna i Sverige" om utvandarna från Bitola med omnejd, om utvandrare som existerar i några städer i södra Sverige. Jag förmedlar deras berättelser om hur de kom sig att de lämnade sitt hemland, hur det fann sig i det nya

landet hur det förtjänade för sitt uppehålle då och hur de har det idag. Om de fortfarande i det nya landet kallas för främlingar och i sitt hemland utlänningar ?

Jag kunde inte låta bli att nämna platser som jag fick besöka under vistelsen och som jag blev imponerad av. Att förmedla vissa saker som jag tror kan vara bra lösningar att ha i Makedonien. Sverige är rikt land, medlem i EU, land med mycket historia, land med århundrade traditioner, ett land som har många lösningar som faktiskt inte finns i andra västerländska demokratiska länder. Lösningar som man kan kall ideella. Det är inte fult att lära från de som kan mer. Från ett sådant land kan man nyttja många erfarenheter.

Mitt intresse att skriva, växte så fort jag efter anländandet fick ett program i mina händer ang. 20-års jubileum som MPCO " Sv. Naum Ohridski" – Malmö. Programmet avsedde perioden 1973 – 1993. När jag läste förordet som prästen Blazo Kocarski skrivit, fick jag veta hur man bildade den första Makedoniska kyrko kommunen i Väst Europa, och det var i Malmö. Redan 1972-73 så önskade de Ortodoxa Makedonier som bodde där ha en egen kyrka, präster och samlingspunkt. På det viset började Makedonierna bilda sina egna vrån där man främst lyssnade på folkmusik , läste tidningar o böcker från hemlandet. Därefter bildades folklöre o fotbollssektioner och man kämpade för att få hemspråksundervisning. För sina religionsbehov fick de Ortodoxa kyrkor. För ett tiotal år sedan kunde man läsa i programskrivelsen att det fanns mellan 10 och 20 tusen Makedonier i Sverige. Att de flesta bodde i storstäder som Göteborg, Malmö, Trelleborg, Eslöv, Stockholm, Växjö, Skara osv. Dessa människor som förde med sig till Sverige, sin stora kärlek till Makedoniska Ortodoxa kyrkan, bestämde sig för att bilda egna kyrkor. Enligt förebilder av Makedonier som bodde i Australien o USA, bildades initiativ styrelse som bestod av : Dimitar Badev, Andon Anevski, Gorgi Ivanovski, Karanfil Milenkovski, Josif Ilievski, Ilija Blazevski och Goce Talevski. Styrelsens uppgift var att skapa kontakt mellan så stort som möjligt antal ortodoxa Makedonier i södra Sverige och Svenska statskyrkan samt med MPC i Makedonien. Styrelse informerade den 14 januari 1973 att man påbörjat verksamhet inom ramen av Johannes kyrka i Malmö. För första gången kom delegation från MPC med Petar Jordanov i ledningen, professor i den Makedoniska Ortodoxa kyrkoskolan i Skopje. Med i delegationen var även herr Done Ilievski ordförande i Statskommissionen för religionsrättigheter i Makedonien. För första gången kunde Makedonierna medverka på en ortodox gudstjänst som hölls av Makedonisk ortodox präst. Då tog man beslut om att bilda MPCO med säte i Malmö som skulle vara ägnad Sv. Naum Ohridski. Den initiativa styrelsen gick över till att bli beslutsfattande styrelse. Som förste ordförande valdes Dimitar Badev och till revisorer valdes Blagoja Acevski och Stevo Jankulovski. Från MPC under ledning av G.G. Dositej utsändes den förste prästen Lazar Petrov.

1.Svenska kyrkan Johannes, första Makedoniska kyrkans begynnelse, år 1973

2.Kyrkan S:t Katerina i Malmö

I programmet nämns även att stort problem för de Ortodoxa Makedonier var brist på lämpliga lokaler för gudstjänsterna och andra aktiviteter inom MPCO. Under den

tiden hölls gudtjänsterna i svenska kyrkor som : S:t Johannes, S:t Pouli o S:ta Katarina. Man hyrde även andra lokaler som anpassades till MPCO:s behov. Den Svenska kyrka och andra institutioner hjälpte mycket kring starten och fortsättningsarbetet av MPCO.

3. Kyrkan på Hagalundsgatan 5

4. Programmet från vilket vi använd flera informationer och foton

Prästen Blazo Kocarski meddelar även att man påbörjade att hitta lösningar för egna lokaler. Den 31 mars 1985 hölls möte i S:t Katarinas kyrka i Malmö, där man beslutade om att man skall påbörja insamling av medel för att kunna köpa egen kyrka. Zivko Matevski och Dragomir Kacanakliev valdes in i den särskilda kommissionen. Kort därefter hade man samlat erforderlig summa pengar och med en del lån kunde man köpa den första egna kyrkan. I april samma år hölls den första Påsk-gudtjänst. Det köpta huset renoverades och anpassades till kyrkans behov. Man byggde altare, ikoner och annat tillhörande . I samarbete med MPC i Makedonien och MPC för Väst Europa, med G. Petar i ledningen gjordes samtliga förberedelser för att inviga den nya kyrkan. Ikonostasen byggdes i samarbete med prästen Blazo Kocarski och Zivko Kocovski, Nikola Lisolajski och Blagoja Acevski. Ikonerna var Julija Popovskas verk.

5. G. Petar i Malmö

Den 3 maj 1987, invigdes Makedonisk Ortodoxa kyrkan ” Sv. Naum Ohridski” i Malmö. Invigningsgudstjänsten hölls av prästen Blazo Kocarski i samverkan med G. Petar och hans följeslagare Jovan Takovski samt den Rumänska Ortodoxa kyrkans präst Mihail Rumanu från Malmö. Invigningsceremonin förhöjdes med Tord Ove Tordssons närvaro. Han representerade frikyrkorna i Sverige. Flera högre kyrkliga representanter var närvarande så som: ordförande för MPCO, Pero Isakov, ” S:t Kiril o Metodij ” – Göteborg, ordförande för MPCO i Tyskland, Ilija Kostadinov professor vid Lunds Slavistiska institutet, Jugoslaviska konsulatets representant från Malmö, Nikola Zlatevski, ordförande för MKO i Sverige, Tase Stojanovski samt ca 800 troende Makedonier.

1992 slutbetalades lånet som var tagen för köpet av kyrkofastigheten. Då kom tanken om att köpa mark för byggnad av en ny kyrka.

Skrivelsen som Blazo Kocarski skrev ang 20-års jubileet för MPCO ” Sv. Naum Ohridski” väckte mitt intresse att förutom vara intresserad av livsberättelserna som utvandrarerna hade här, jag blev även intresserad av hur starten och utvecklingen var för den första MPCO i väst Europa.

Blazo Kocarski hade säkert använt sig av olika dokumentationer då han skrev en kort sammanfattning om hur allt började med Makedoniska kyrkan i Malmö, men allt kan givetvis inte rymmas i ett par sidor skriven text, så jag fortsatte att samla information från de människor jag samtalade med om hur det var när de kom till

Sverige men även om de hade något mer av vikt angående kyrkan. Jag kommer att förmedla deras berättelser här nedan i dess originalversion.

En del av mina medtalare bekräftade att det var så som han beskrev om att allt som hände i utvecklingen var resultat av enigheten som entusiasmen som det Makedonidka troende folken hade. Men det nämndes även att på sista tiden fanns oenigheter, särskilt efter ideen att köpa mark för nybyggnad, och när byggnationen kom igång. Den nya kyrkan väntas vara färdigställd i början av 2013. Detta nämner jag med hopp om att komma över de oenigheter som funnits, och framför allt inte tillåta att något eskalerar. Den förste ordföranden i Malmö är Dimitar Badev. Alla mina medtalare hade samma åsikt om att kyrkan är folket och att kyrkan inte klarar sig utan folk. Detta betydde rop för närmande och överkommande av samtliga oklarheter, detta av intresse för kyrkans existens men även för ett närmande för alla som har en känsla av ”omplanterade träd” i det nya landet där man klarat sin existens men även fått nya djupa rötter. Tyvärr kan man inte idag säga exakt hur många Makedonier det bor i Sverige. Men oavsett hur många de är är de för få för att tillåta delningar p.g.a. oklarheter.

Innan jag för andra gången begav mig till Sverige fann jag mina anteckningar från min första vistelse i Skandinavien, vilka jag i flera omgångar skrev om i den lokala tidningen Bitolski vesnik. Jag kommer göra det samma nu av följande skäl: främst tror jag att få läste dem och för det andra så vill jag läsa skrivelserna så att jag kan göra en jämförelse mellan första och andra vistelsen i Sverige.

BLAND VÅRA I SVERIGE (Oktober 1978)

Under 1970 började vårt folk att utvandra till Sverige för tillfälligt arbete. Utvandringen skedde organiserat via arbetsförmedlingen. Idag finns ca 48 tusen invånare från Jugoslavien varav ca 7 tusen från Makedonien, främst från Bitola regionen. De bor i flera större städer, egentligen där det finns större fabriker, och med det större arbetsmöjlighet. Medelinkomst per månad är 3 200 till 4 000 kr. eller ca en och en halv miljon till nära två miljoner gamla dinarer.

Nu är alla vägar som leder till Sverige stängda, förstås för de som vill komma och jobba i landet. Som turist eller på besök hos anhöriga eller vänner kan man komma när som helst. Svenskarna stänger in sig för utlänningarna, anledningen kan vara de stora grupper som bildats av utlänningar. Största utlänska gruppen är Finnarna, som inte behöver särskilt arbetsvisum till Sverige- de är Skandinaver. Jugoslaverna är lika stora i gruppen och så finns det även Greker, Turkar och Italjenare. Ända sättet att ta sig till Sverige är gitemål, men de svenska institutionerna kunde snabbt avgöra vad som var sanna gitemål och vad som var arrangerade. Så många är tvingade att återvända till sina hemländer.

Vi sitter på ett kafe i centrala Malmö, med ett antal Makedonier. Kafet heter ”Monte Negro” och det ägs av Monte Negro folk. Hit kommer många av vårt folk

för här får de kvalitets mat till billigare peng och tillagat på jugoslaviskt vis. Vi pratar om Sverige, vi blir högljudda för vi måste komma över de höga musiktonerna som ljuder från xy-boxen.

Sverige är ganska rikt land, säger våra medtalare. Och självklart säger de, de har ju inte krigat på över 200 år. Det har inte varit några förstörelser, men de har många rikedomar. Stort lant till ytan men liten folkmängd, glest befolkad, de som finns här jobbar mycket. Det flödar av fin natur, 60 procent av ytan är vatten, mycket granskogar. Så fort man reser mera norrut i landet får man känsla av att man vistas i stora bergstrakter där grönskan flödar. Bilden blir ännu finare med alla vattendrag som floder och sjöar. Det finns även stora gruvrikedomar: järn, koppar, guld, bly, zink..... Zärför finns det välutvecklade metallindustrier samt träindustrier. Här jobbar det flesta svenskar och de som har kommit för tillfälligt arbetet i landet. Världskända musikgruppen "ABBA" har större finansiella effekter än vad industrin "VOLVO" har.

Sverige har ganska hög standard, telefonin är utvecklad till bästa möjliga gräns, så även ett litet hus på landet långt från städerna har telefon och el. Man har även ett välutvecklat lånesystem. Utan borgesmän, men med 40 % kontantinsats kan man köpa lyx bil med avbetalning på 18 månader. I medel kostar en bil mellan 35 och 45 tusen kronor vilket motsvarar en års inkomst för arbetare i Sverige.

6. Representanter från Förar föreningen i Bitola, advokat Sotir Glavince och Dimce Minovski, i Sverige grundades sektioner för förare med våra landsmän som medlemmar. Detta är från mötet i föreningen Prespa – Malmö, år 1978

Vem som helst kan bygga hus i Sverige, men man kan ej köpa sig lägenhet. Lägenheterna ägs av AB. Nästan 99 % av våra utvandrare bor i hyreslägenheter och hyra ligger på ca 800 – 900 kr. per månad, eller ca 32 tusen dinarer, vilket motsvarar en fjärdedel av månadslönen. Alkoholdryckerna är rätt så dyra och livsmedlen lika så. I Sverige räknas brödet inte som huvud livsmedel men potatisen gör det. I stora mängder, närsom helst kan man köpa grönsaker och frukt. Kött finns också mer än nödvändigt. Valmöjligheterna är stora från kött till olika sorter fisk. Som ex. ett kilo druvor kostar 8 kr. eller 3200 gamla dinarer.

Det finns knappast ingen familj som inte äger bil. Utanför bostäderna där vårt folk bor står det ofta parkerade flera bilar. Vissa är äldre modeller, men det finns även alldeles nya diesel-mercedes. Jag kan här även nämna att trafikulturen i Sverige är på en hög nivå. Trots ordning i trafiken så är det sällan någon som inte betalat trafikböter. Minsta boten är 100 kr.

På besök hos borgmästaren i Trelleborg

I Sverige har man kung, men även parlamentarisk demokrati. Parlamentet består av sex ledande partier. Största partiet är Socialdemokraterna vilka efter valen för två år sedan förlorade av folkpartiet. Socialdemokraterna och Kommunistpartiet bildar de vänstra, och de högra består av Folkpartiet och Moderaterna. Nästan 99 % av Jugoslaverna som har rösträtt i de kommunala valen lägger sin röst på vänster.

Börje Jonsson, ordförande i Kommunfullmäktige i Trelleborg är socialdemokrat, vi hade möjligheten att träffa honom under en längre pratstund. Herr Jonsson är annars anställd av posten där han kommer att återvända när hans mandat är över. Kommunalrådets möten hålls aldrig på arbetstid. Det görs endast på eftermiddagarna och alla deltagare får ersättning.

Vi pratar med ordföranden i Kommunfullmäktige i Trelleborg, där det för tillfället finns ca 600 familjer från Jugoslavien, vi pratar om hur man mottagit våra utvandrare i Sverige. Herr Jonsson pratade mycket gott om vårt folk, han säger att de jobbar hårt, villiga att lära, disciplinerade och mycket aktiva på sin fritid. Jag har närvarat på många fester som organiseras av er folk, men jag glömmer aldrig den festen som anordnades då man firade "Ungdomens dag" och man firade även Titos födelsedag, personligen tycker jag att han är en av de största personer hittills.

Jugoslaverna i Trelleborg, särskilt i södra Sverige, är kända för goda människor. Många svenskar har nära vänskapsrelationer med jugoslaver. Nästan alla anställda i gummitfabriken kommer från Bitola, det finns om att man skall öppna produktionslinjerna för gummiprodukter i Bitola. Än så länge är det bara funderingar, men jag är säker på att de som kommer från Bitola skulle vara mycket intresserade av det. De skulle även vara intresserade att själva investera med egna medel för att få planerna att bli sanna. Man har även väntat idén om att göra Bitola och Trelleborg till vänorter. Det är än så länge i tidigt planeringsstadium, men det finns goda grunder att kunna genomföra idén. På grund av att det finns så många från Bitola bland Jugoslaverna som bor i Trelleborg, så kallar de sig emellan Trelleborg för "Svensk Bitola". Så om det är på det viset skall man givetvis titta närmare på idén om vänorter. Det skulle vara nyttigt för alla.

Möte med konsul Josip Bubas

Efter några timmars flygning, så landade Boing-727 från SAS på den stora flygplatsen i Köpenhamn. Den som för första gången sätter sig i den stora fågel, kommer att känna obehag. Men rädslan o obehaget försvinner inom ca 10 min. eller så fort man kommit över molnen. Eller så fort man "flyttat" in i ljuset, i kungariket av oändlig färgglad panorama vilken inte kan förklaras i ord. Vid flygplatsen i Köpenhamn möttes vi upp av Boris Dimovski och Strebre Stakovski. Strax därefter begav vi oss med bil mot Sundet som delar fastlandet mellan Danmark och Sverige. Vi kom över sundet på ca 40 min. och medan den stora färjan "Ofelija" med möda tog sig genom de stora vågorna i Baltiska havet, så satt vi på restaurangen som befinner sig rakt över bildäck i ett oväntat möte. Det gamla ordspråket om att världen är liten besannades. Vi ville beställa dricka och mannen som serverade oss stannade upp, titta på oss och frågade:

-Landsmän... jag tänkte det redan när jag såg er komma in i färjan. Jag har "näsa" för det, jag ser direkt vem jag har att göra med. Åtta år på den här jätten är inte lite. Jag har stor erfarenhet. Samma sak varje dag. Sverige-Danmark, Danmark-Sverige, så tjänar jag för mitt uppehälle.

Det var Gani, han bara presenterade sig och talade om för oss att han kom från by i Presparegionen. Han sa även att han var trött på detta, och att han längtar till den dagen han kan lämna båten, och längtan var stor att komma hem igen.

På andra sidan sundet kan vi se Malmö. Vid Malmö centrum, en av de största städerna i södra Sverige som har över 300 tusen invånare, hade vi möjligheter att besöka det Jugoslaviska konsulatet. Vi träffade Josif Bubas, Jugoslaviska konsulen i Malmö och redogjorde för honom vad vår ändamål med besöket var. Vi sa att det sedan tidigare fanns intresse bland vårt folk i Eslöv och andra städer i Sverige att bilda Förar förening. Vi sa även att möten var planerade med olika klubbar. Konsul Bubas stöttade vårt initiativ. Han sa att detta är ännu en god form av samarbete mellan hemlandet och det nya landet där många vistas för tillfälligt arbete. Vi fortsatte vårt samtal med Bubas. Under vår vistelse i Sverige hade vi många fler möten med honom och han var med oss vid flera träffar med våra landsmän i deras hem.

I Malmö trakten bor det ca 14 500 Jugoslaver. Bara i Malmö över 5000, de andra bor i kringliggande städer. Trelleborg, Eslöv, Lund mm. Här finns flera olika klubbar och föreningar. Enligt sysselsättning är de flesta sportklubbar, men det finns även sport- kultur föreningar. Vissa klubbar är större och vissa mindre. Det beror på vad klubbarna erbjuder för program eller sysselsättning. Vad som är intressant är att de flesta föreningar vill utveckla det kulturella programmet och det innebär att föreningarna är i behov av stöd och hjälp av de kulturella institutioner i hemlandet. Man borde hjälpa klubbarna att definiera sina program så att de på ett vettigt sätt kan representera sig och sin kultur inför svenskarna. För övrigt så firar våra landsmän alla större helger med organiserade fester. Med liknande manifestationer och kontakter med liknande institutioner i landet, bygger våra landsmän vänskapsbro med det svenska folket.

7. FK Pelagonija – Team av våra landsmän i Eslöv

Det är nu svårt att svara på frågan om man lyckats med fullständigt samarbete mellan våra landsmän o svenskarna. Jag tror att det fortfarande finns barriär. Våra landsmän har otillräcklig kunskap i svenska språket och de känner inte tillräckligt de svenska seder o bruk. Svenskarna har förstås också dålig kunskap om oss. Därför försöker vi med olika uppträden att presentera delar av oss, Jugoslaviens kultur eller från platserna där vi bor.

Aktivisten Dragisa Miloevic

En efter middag kom vi fram till Trelleborg. Stad som befinner sig i södra Sverige och som svenskarna kallar ” dörr till kontinenten” Trelleborg slås av de kalla vågorna från Baltiska havet, och i större delar av staden känns en konstig lukt av fisk som kommer från någonstans från inre Baltikum. Här mötte vi Bitola bon Dragisa Miloevic. Det var festligt i hans hem. Vi blev välkomnade av hela hans familj och redan vid trappuppgången så kunde vi höra folksången ” Biljana platno belese”. Vi visste att Dragisa var ordförande i regionala organisationen för Jugoslaviska klubbar och föreningar i Malmö kommun. Vi bad honom berätta mera kring hans aktiviteter.

I Malmö kommun drivs idag 24 klubbar o föreningar av Jugoslaver. För lite mer en ett år föddes iden att förenas, att vara starkare, mera eniga, att lättare kunna

genomföra våra mål och uppgifter. Vår regionala organisation är ima svojstvo na pravno lice och den är medlem i den Jugoslaviska associationen för klubbar och föreningar i Sverige med huvud kontor i Stockholm. Idag finns de 107 jugoslaviska klubbar o föreningar. Som lärare kan jag tala utförligt om mitt område.

Jag vill säga att med beslut från de svenska myndigheterna så har varje utländsk grupp som bor och arbetar i Sverige har rätt till hemspråk. I Trelleborg är det bäst respons på hemspråksundervisningen i Makedoniska. 90 % av våra barn får hemspråksundervisning. För varje elev vår vi 1,1 lektion och här har vi 110 elever så det innebär att vi får 110 lektioner i hemspråk. Undervisningen hålls av tre lärare.

I Trelleborg har man för första gången bildat en klass av Makedoniska bran som läser samtliga ämnen på makedoniska. Det svenska språket läser de som utländskt språk. För klassen ansvarar lärarinnan Milka Naumovska. I år är det hennes andra år som lärare. Undervisningen sköts bra så både elever o föräldrar är väldigt nöjda. Eftersom eleverna läser på makedoniska har man undvikit halvspråksfenomenet eller så att inte kan tillräckligt varken på sitt hemspråk eller på svenska. De makedoniska eleverna läser under samma villkor som de svenska. Vi får kostnadsfria läroböcker, läromedel och fina klassrum och från Kultur och informationscentret i Stockholm får vi film material och annat informationsmaterial som vi kan dela med oss till föräldrar och elever.

8. Dragisa Miloevic med dottern utanför sitt hem i Bitola

Vad beträffar läromedel på Makedoniska har vi inga problem. Vi hör bara av oss till lämpliga institutioner i hemlandet och löser alla behov. Våra landsmän i Sverige har behov av att vidareutbilda sig. De Svenska myndigheterna har godkänt det. Ven inom detta är Trelleborg bland de första. Större antal landsmän som inte hade fullgjort sin grundutbildning, kunde vidareutbilda sig här på sitt hemspråk. De Svenska myndigheterna tyckte att dessa elever borde vidareutbilda sig i de svenska skolorna, men Finnarna och vi ansökte om att kunna göra det på vårt hemspråk, så vi hoppas på det, sa Dragisa Miloevic.

Fotbollen mest omtyckt

Växjö är stad med ca 60 tusen invånare, bland dom finns många familjer från Jugoslavien bl.a från Bitola. Våra landsmän är anställda på olika företag. Var och en har valt sin egen anställning där man tror skall trivas bäst och där de tror de kommer att tjäna mest. Vi kom fram till Växjö i skymningen. Med hjälp av vår ledare Risto Torkov från Eslöv, hittade vi fram till klubben rätt så omgående. Här såg man nästa samma sak som i de resterande klubbar vi hade besökt i Trelleborg, Malmö, Eslöv, Göteborg.... TV, bordtennis, schack-tavlor stora högtalare där det kom ut toner från kända melodier samt folkmusik. För en liten sekvens trodde vi att vi befann oss i Makedonien.

Det blev snabbt känt i Växjö att vi kommit till klubben, så kort efter att vi anlänt så kom de flesta som skulle vara där. Det är alltid så på MSK " Ilinden" i Växjö speciellt när de hört att någon kommit från hemlandet.

Stojan Popovski, före detta restaurang arbetare från Bitola är ordförande i klubben. Han välkomnade oss med tårar i ögonen och började omedelbart att berätta:

- De flesta av våra landsmän är anställda på "FLEKT" men det finns även de som jobbar på "VOLVO".

I Sverige så spelar man fotboll i de flesta klubbarna. Ibland spelar vi schack eller andra sporter men fotbollen är mest omtyckt. Klubben "Ilinden" har duktiga fotbollsspelare. Fotbollsklubben består av 20-talet unga grabbar de flesta från Bitola regionen. Växjö klubben "Ilinden" är även känt för att ha öppna dörrar för alla som vill försvara teamets färger. Och de som uppskattar klubbens normer, vänskap o ömsesidig respekt. På grund av detta kallar man fortfarande denna klubb för internationella klubben, för här spelar grabbar från andra del republiker i Jugoslavien, Ungern, Libanon även svenskar. Klubben har under 5 års tid kämpat mycket väl i den kommunala ligan. Vi har även ett yngre team som inom en snar framtid kommer att byta av en del av de äldre spelarna. Vi försöker även att bilda en folklöregrupp vilken skall bestå av endast barn. Vi vill lära våra barn om vår kultur o traditioner genom sång o lek. För denna sektionen finns stort intresse, så vi tror på att den kommer att bildas inom kort, sa Stojan Popovski, ordföranden för MSK "Ilinden" i Växjö, efter ett par timmars besök i denna stad.

Bland Prespafolket i Malmö

Under vår vistelse i Sverige hade vi möjlighet att besöka flera städer, men ändå var vi oftast i Malmö, Trelleborg och Eslöv. Vi var varmt välkomnade överallt. Önskan var står mellan våra landsmän att vi skall stanna längre tid hos dem o berätta om nyheter i hemlandet.

När vi kom fram till Malmö, viste vi att det här fanns MSD "Makedonija". Egentligen hade vi bestämt möte här redan innan vi åkte från Bitola. Här mötte vi många Bitola bor men även andra invånare från andra städer i Makedonien. Ordförande i "Makedonija" är en energisk medelålders man, Borce Andonovski från Skopje, han sa att alla Makedonier är enade här och de kommer till klubbens lokaler varje lediga stund. I föreninen har man förutom den aktiva fotbollssektionen även en folklörsektion för vilken Metodija Boskovski är ledare.

Vi dansar endast Makedonisk folklördans p.g.a att vi mest känner till den. Vi är villiga att samarbeta med andra klubbar från Jugoslavien för att berika vårt innehåll i aktiviteterna. Vår folklörsektion består av ca 50-tal ungdomar av de ca 1500 Makedonier som befinner sig i Malmö. Vi har uppträtt i helkvälls konserter samt i flera Jugoslaviska klubbar och även inför svenska institutioner.

I ett nytt bostadsområde där det fanns många tomma obebyggda lägenheter och med många gröna parker befinner sig klubblokalerna för sportföreningen "Prespa". Där är oftast medlemmar Prespabor med albansk nationalitet. Nenad Amidovski säger att de endast spelar fotboll och när det spelas match så är varje Prespabo som bor i Malmö på stadion.

9. Nacko Gruev

-Vi är invandrade här – sa våra medtalare , några Prespabor. Vi behandlas även så. Det upphetsar oss inte så mycket för i Sverige så är vi faktiskt det. Invandrare för korta perioder. Vårt intresse är att tjäna pengar på så kort tid som möjligt och återvända till våra hemländer. Ändå så gör det on att höra det ordet,

ännu mer när vi kommit hem. Vi hör hur det säger – nu är de här utlänningarna. Därför ber vi er att tala om de som bor i hemlandet att vi inte är några utlänningar, var vi än är, och när som så kommer vi att återvända till hemlandet.

I många klubbar märkte vi medlemmar med tidningen ”Nova Makedonija” i sina händer. De läser även ”Vecer”, ”Bitolski vesnik” och andra tidsskrifter.

Allt som trycks i hemlandet får vi här, säger Nacko Gruev ansvarig för tidskriften ”Jugoslavenski glas”. Förstås med några dagars försening men de är välkomna ändå. Eftersom det är bevisat att tidskrifterna är en av det beprövade metoderna för ständig kontakt med hemlandet. På det viset blir vi informerade om allt som händer i hemlandet. ”Jugoslavenski glas” säger Nacko Gruev kommer ut sedan 1972 och en gång per månad. I den så har vi förutom nyheter från hemlandet även skrivelser om livet och arbetet för våra landsmän i Sverige och andra intressanta skrivelser som kan vara av intresse för våra läsare.

10. Panorama från Pelister

FÖR ANDRA GÅNGEN I SVERIGE

Detta som jag kommer att berätta i min andra del av boken kanske inte kommer att vara intressant för de som kommer till hemlandet med flyg eller oftast med sina bilar oavsett att de behöver köra ca 2 500 km. Men det kommer att vara intressant för folk som mig som sällan eller de som för första gången kommer på besök sina nära i Sverige och när de inte resa med flyg. Jag valde att ta bussen även om jag i förväg visste om att det skulle vara jobbigt, ansträngande och framförallt nattetid tråkigt.

Bussen från ”Lasta” som skulle enligt schema avgå kl. 20:15 kom iväg med ca tre timmars föresening. Från Ohrid hade ett par passagerare stigit på bussen, sedan fylldes det på med ett par från Bitola och ett antal kom på i Skopje. Fram till Belgrad kunde man spela fotboll i bussen om så önskades. Från Belgrad till Malmö fylldes hela bussen med passagerare. Intill mig satt en ung albansk kille från Monte Negro, han var varken högre eller tyngre än mig. När jag bakom mig såg en man som vägde säkert mer än 120 kg. blev jag ärligen ”glad”. Om han hade suttit intill mig vet jag inte om jag skulle ha rum för att normalt kunna andas för att inte prata om plats för att kunna sova en stund. De andra passagerarna var i snarlik situation.

Men när man gett sig iväg har man inga andra val än att tåla och hålla ut. Här vill jag även ge råd till de som åker buss för första gången. Var och en som åker buss längre sträcka som denna från Bitola till Malmö bör korta eller begränsa alla sina behov, Det innebär att man inte skall överdriva med ätande och drickande. Det är inte förbjudet givetvis men man bör själv begränsa sig om man inte vill ha olägenheter. Det finns toaletter i bussen men de får endas användas när man kissar, och även då kan det hända att de är stängda. Bussen gjorde uppehåll var tredje eller fjärde timme ibland ännu tätare men med mage och urinblåsa är det inte att leka med. Särskilt när det rör sig om småbarn eller äldre passagerare.

11. Lite väntan inför påstigning på färjan

12. Utsikt mot havet från däck på färjan

GRÄNSER

Vid den makedonisk-serbiska gränser är det inga stora procedurer varken vid utgång eller vid ingång från det ena till det andra landet. Med det är inte riktigt så på den serbisk-ungerska gränsen. Här går man in i EU och här är väntetiderna mer än en timme.

Medpassageraren som satt intill mig, man som vistades i Sverige ett antal ggr på året, förvarnade mig om att jag skall ta fram 5 euro. Vi skulle förmodligen komma genom gränsen snabbare på det viset. Jag blev förvånad då jag trodde att sånt inte existerade. Efter en kort stund fick vi höra samma sak i högtalarna där vi blev informerade om samma sak. En medpassagerare med påse i handen samlade in 5 euro per man. Och visserligen kom vi genom gränsen relativt snabbt.

På vägen hem vid ingången till Serbien från Ungern var det samma procedur igen, 5 euro per man. En passagerare föreslog igen insamling inför Makedoniska gränsen, men nu var det komiskt nästan då vi bara var några få passagerare kvar i bussen. Det regnade rejält vid Makedoniska gränsen och vi fick vänta länge. Men det var ett par bussar före oss fulla med passagerare och kontroll gjordes för varje passagerare. Så var det även för oss, men när jag såg vad allt passagerarna hade med sig så är det faktiskt bra att kontroller utförs. I bagageutrymmet på bussen såg jag gamla elspisar och stora tunga invirade balar i vilka de drog fram gamla skruvmejslar, trasiga radion mm. Om det var folk som flyttade från Sverige eller sådana som varit på besök och samlat på sig massa skräp var svårt att avgöra. Del av dem fick betala tullavgift för gamla trasiga ting som säkerligen kan köpas i Makedonien för en billig peng.

För övrigt efter att vi passerat den ungerska gränsen på väg till Sverige så var det inga andra stopp förutom för korta puser och andra behov som passagerarna hade. Tullgränserna mellan grannländerna från Ungern o Danmark är omvandlade till minnesmärken som påminner om en viss tid när unionen inte fanns. Efter den bilden har Makedonien längtat i över 20 år.

Det var en riktig upplevelse att efter två sömnlösa nätter i bussen gå på den otroliga färjan. Med färjan åkte vi ca 40 min fram till bron som sammanknyter Sverige och Danmark. Det var tillräckligt med tid att kunna sträcka sina fötter och vara redo för att komma till Sverige. Färjan är ett stort objekt likt en stad som flyter. Full av butiker, shopping-center, restauranger mm.... Även gångarna är stensatta som en stadsgata. Havet var ganska oroligt men på färjan kunde vi knappt ana att stora vågor slog mot färjan.

13. Karta över Sverige

Vi kom fram till Sverige på måndagen före kl. 12 och från Bitola åkte vi fredagkväll. Efter passkontroll, så genomsöks bussen och karran som är speciellt avsedd för bagage av specialdresserade hundar. Vi stannade inte länge, hunden stannade endas upp vid den stora mannens väska, förmodligen blev hunden lockad av korvlukten som kom från mannens väska. Killen som satt intill mig berättar att man inte får ha med sig alkohol o droger in i landet. Alkohol kunde man ha endas en liter per man.

Vädret i Sverige var samma som det var i Bitola innan vi åkte, sen vår i hösten. Medan jag var i Sverige var värdet varmare än var det var i Makedonien.

"Mitt arbete" ville jag påbörja på måndagen för jag planerade inte att vara gäst här länge. Efter frukosten med Strebre och Kole gjorde vi upp planeringen på min vistelse i Sverige. Jag blev informerad att jag under hela min vistelse hade bil och folk tillgängliga som kunde köra mig dit jag önskade. Dagen efter hade jag redan planerat in min första intervju. I Malmö träffade jag Andon Ancevski. Denna man kände jag inte sedan tidigare, men utifrån hur jag blev välkomnad tänkte jag: Om alla behandlar mig som Andon vet inte om jag inom kort kommer hem, även om jag planerade så. Det krävdes inte lång tid för att förstå att allt blir inte som man tänkt sig. En del var inte som Andon. I alla fall är jag jättenöjd med min vistelse i Sverige. De jag träffade visade stor gästvänlighet, respekt, förståelse och vänskap. Jag vill hjärtligen tacka alla.

14. Interiör i S:t Johannes kyrka

ARITON – ANDON ANEVSKI

Jag är förr i byn Radobor, Bitola regionen. 1967 ville jag besöka Sverige. Här hade redan mina två bröder kommit. De var yngre än mig och de var ogifta. Jag var äldre än dem och jag var gift. Jag åkte till Sverige en vecka efter mitt förstfödda barn. Kan ni förstå med vilket hjärta jag åkte till okänt land och vad jag lämnade kvar i hemlandet.

15. Andon Ancevski

Innan jag kom till Sverige arbetade jag på ZIK "Pelagonija", i byn Radobor, därefter flyttade jag till "Transkop" som chaufför. Efteråt när jag kom till Sverige såg jag att jag som chaufför i "Transkop" hade större lön än chaufförerna i Sverige. Men nu fanns ingen återvändo, även att jag hade lämnat familj, fru och barn i hemlandet. Jag startade mitt nya liv. Men jag fattade snabbt att här blir inte lätt. Från första dagen så fick jag ta hand om mig själv, söka jobb, oavsett om man kunde eller inte det svenska språket. Jag trodde att jag skulle komma till ett mycket lättare liv, men så var inte fallet. Det var inte bara röda rosor i Sverige. Det var varken lätt att leva här eller att få arbete. Jag blev tvungen att söka min lycka i Norge. I Norge stannade jag i åtta månader och jag arbetade i bara ca 60 dagar. Tack vare en kompis kunde jag ta mig igenom den svåraste tidpunkten av mitt liv. Han jobbade på ett hotell och han hade med sig något jag kunde äta. På det viset överlevde jag. Sådant var emigranternas liv.

Mina bröder som redan var i Sverige ordnade så att jag kunde få arbetsgaranti, detta sköttes via Svenska ambassaden i Norge. På det viset gjorde jag mig hemmastadd i Malmö, och redan 1969 (när det var oroligheter i Cshekoslovakien) kunde min fru komma till mig med lånade pengar av hennes pappa. Jag hade då jobb vid fabriken som tillverkade asbestskivor (Idag är den stängd på grund av ekologiska skäl). Jag stannade där under ca två år, sedan fann jag ett jobb i strumpfabriken, men det passade inte mig. Jag var grabb uppvuxen på landet och

van att arbeta fysiskt hårt arbeten. Min väg ledde mig till en båthamnen. De senaste 10 åren på firman jobbade jag som stål-skärare, tjocka metallplattor som absolut inte var något lätt arbete. Men strax efter 80-talet blev det ekonomisk kris och Svenska myndigheterna beslutade att stänga tre båthamnar. I samma veva skadade jag min arm. Jag blev uppsagd, men tack vare en bekant kunde jag få medel från kommunen för en anställning i kyrkan "Sv. Naum Ohridski". Livet har fortlöpt och idag är jag pensionär. När jag får frågan vad jag har tjänat ihop under mina år i Sverige brukar jag svara att största vinsten har varit att se sina barn välutbildade. Min ena son är forskare och den andra sonen är lärare och han undervisar i svenska och makedoniska. Det är min största rikedom. Min äldre son Dragi Anevski (född 1967) är känd över världen. Han är bland de främsta matematikerna, och Saso önskade att bli lärare och han uppfyllde sin dröm med. Dragi ägnat mycket tid åt och forskningen och än så länge har han inte mycket tid till familj.

Några år efter min ankomst till Sverige började flera landsmän att komma. Vi kände oss inte ensamma nu. Vi började umgås och ville syssla med olika aktiviteter. Jag kan till och med säga att vi som nyanlända i ett nytt land umgicks mera då än vad yngre generationer gör idag. Vi hade aktiva klubbar med många sektioner. Såväl sport som kultur sektioner. Våra aktiviteter genomförde vi i den Jugoslaviska sport föreningen "Balkan" där medlemmar var samtliga som kommit till Sverige från forna Jugoslavien. Det fanns även en förening som hette "Makedonija". Denna förening grundades av min bror 1969. Vi var mycket framgångsrika i sporten. Vi nådde ända upp till femte ligan. Vi var samtliga mycket aktiva och vi tyckte mycket om varandra, särskilt vi Makedonierna stod mycket nära varandra. Men efter Jugoslaviens fall så ändrades allt.

I Malmö finns en Makedonisk Ortodox kyrka. Den byggs flera år men den är en bland de finaste kyrkorna i Europa. Inom några månader skall man bygga klart ikonostasen och man kommer då att skapa förutsättningar för ett normalt arbete i kyrkan.

- Innan man byggde kyrkan, var samlades ni då?
- Min yngre bror umgicks med några landsmän från Makedonien. Bland dem fanns Gorgi Ivanovski som hade läst till präst i Prizren och han kunde många kyrkosånger. Jag träffade min bror och han sa:
- Gorgi kan många kyrkosånger som man sjöng i kyrkorna.

Efter ett tag träffade jag Gorgi och jag frågade om han var färdigutbildad präst. Gorgi var ärlig och sa:

- Jag har läst till präst men jag blev inte klar med utbildningen. Efter som våra landsmän åkte över till Danmark i ryska kyrka för att döpa sina barn, bestämde vi 1972 att bilda egen kyrka. I den blev ännu mera het när någon Spasic ansökte om att få bygga Jugoslavisk kyrka. De bad mig att bli medlem i den Jugoslaviska kyrka, men jag nekade. Jag svarade dem att det inte fanns Jugoslavisk kyrka och att jag inte kan acceptera erbjudandet. Ändå så blev Gorgi den förste Makedoniska, sekreterare i den Jugoslaviska eller

Serbiska kyrkan. Där fanns även Vlade Cenevski, tyvärr borta nu. Gorgi blev inte långvarig i den Serbiska kyrkan. Så upplevades idén på nytt om att grunda vår kyrka. En dag kom Gorgi Ivanovski, Dimitar Badev och Blagoj Acevski i mitt hem. Vi hade inga medel men alldeles för stor önskan att grunda vår kyrka. Dimitar Badev sökte via sin bror Nikola Badev som var välkänd sångare i Makedonien och en del andra kändisar i hemlandet att kunna få välsignelse från ärkebiskopen Dositej om vår önskan och initiativ. Kort därefter godkände ärkebiskopen vår initiativ och vi fick välsignelse. Även om vi inte hade medel, kom vi överens om att de kunde skicka till oss en präst och en följare. Ärkebiskopen skickade Petar Jordanov och Toni Ilievski. 1973 i januari eller februari var dessa två med och helgade den första Makedoniska kyrkan som särskild del i den befintliga kyrkan S:t Johannes i Malmö. Mi möttes av stor förståelse. Vi fick kapell i den övre planen. Så började erfarenheterna goda som dåliga. Efter som vi inte hade medel att kunna betala hyran var vi tvungna att flytta ofta. Efter ett tag flyttade till annan adress på plan två, sedan i en källare. Därefter kom vi till Gustavs torg. Här började olika strömmar och sokn präst fick vi nu Lazar Petrov. Jag var då ordförande i kyrkostyrelsen. Jag var på semester och när jag kom tillbaka såg jag inte honom.

Efter en viss tid kunde vi tack o lov köpa våra kyrkolokaler. Vi köpte dem för 650 tusen kr. Jag var fortfarande ordförande i kyrkan och jag var anställd av Malmö kommun. Med Ruza Todorovska som vi utnämnde till kassör kan jag säga att vi hade mycket lyckad samarbete med. Man samlade en hel del medel, vi avbetalade helt kyrkolokalerna och för 1,3 miljoner kunde vi köpa fastigheten där vi dag har byggt den nya kyrkan. Kyrkan började att byggas för 9 år sedan, ganska lång tid har gått men först nu kan man se slutet av det långvariga byggandet. Arbetet drogs ut av olika anledningar, i början var vi ganska eniga. Gudtjänsterna hölls i mindre lokaler där vi knappt fick plats för alla våra troende, men efter Jugoslaviens fall blev allt på något sätt komplicerat. Inte nog med att många av våra vänner från andra republiker försvann utan det växte även fram en önskan att bevisa vem som var större Makedonier. Jag talar för mig själv, jag hade konflikt med både präster och med en del av våra landsmän eftersom som troende så kunde jag inte acceptera att vi hade ateister i styrelsen. I korta drag vill jag säga vi blev oeniga. Det bidrog till att de flesta troende kom till kyrkan endast vid större helger. Jul, "Vodici", Påsk.... När vi hade sämre förutsättningar för arbete hade vi flest besökande i kyrkan, särskilt av de yngre generationerna. Jag tror inte att det är så nu. Vi bör ha en kyrkostyrelse som kan ena hela vårt folk i Södra Sverige. Vi får absolut inte glömma välgörenheten av Lambe Egumenovski, en av de rikaste av våra landsmän som bott i Sverige, tyvärr är han borta nu. Han var en bland de första sponsorererna och han var inte rädd att sponsra pengar. Vi har sponsorer än idag, bland dem är Marija gift med svensk, Strebre Stakovski och Slavica Egumenovska, de hjälper kyrko kommunen men sedan det uppkommit missförstånd så tror jag att det dragit tillbaka del av sina medel. Strebre har ändå donerat gårdsplattor så att man kan

plattlägga hela kyrko gården. Det är stora ytor och stor hjälp. För att plattlägga kyrkogolvet hjälpe Tome, jag kan inte hans efternamn och Qube från Trelleborg, som jag heller inte kan efternamnet på. I jämförelse med andra nationaliteter i Sverige är vi inte många, men med Guds hjälp så har vi kunnat skapa den finaste kyrkan. Vår kyrka i Malmö är en bland de finaste i Europa. Kyrkan är byggd med kärlek och tro, därför bör endast kärleken och inga andra intressen upprätthålla både oss och kyrkan. I vår kyrka får det inte finnas rika eller fattiga, små eller stora människor, mindre eller mera troende människor, mindre eller större patrioter, mindre eller större Makedoner.... Inför Gud är vi alla lika. När vi alla är lika är vi även starkare. Det är det som saknas för stunden, men jag tror att vi kan komma över det. Och vi bör komma över det för enigheten och respekten är det som kan upprätthålla oss som etnisk association i Sverige, ett land som erbjuder oss alla möjligheter att kunna leva, skapa och utvecklas i livet. Med enighet ska vi upprätthålla vår kyrka, symbolen för vårt troende inför Gud.

- Om hur många av våra landsmän som lever i Sverige finns olika uppgifter. Vet ni något mer kring det?
- Jag var involverad i förberedelse av en sådan undersökning. Jag hade till och med förberett kartotek. Jag gjorde det så att säga i tjänsten för att vi verkligen skulle veta hur många vi var från Makedonien i vår kyrkokommun i Sverige. Uppgifterna avser södra Sverige, Malmö, Trelleborg, Eslöv, Växjö och kringliggande orter där det finns mest invandrade från Makedonien. I Malmö finns det mellan 1600 och 1700 troende. I Trelleborg ca 700 och i Eslöv något mer än 800 . Alltså när jag var aktiv, hade jag dokumentation på över 3000 makedoniska troende från bara några städer i södra Sverige. Det antal som vi var i dom här antal städer i södra Sverige, lika många fanns i Göteborg. Under den tiden anmälde vi att vi hade ca 7000 makedoniska troende, men vi hade problem med Svenska myndigheterna eftersom Serberna nekade att vi var så många. Problemet var att vi som alla andra invandrare fick bidrag för våra aktiviteter utifrån antalet troende vi hade registrerat i vår kyrkokommun. Eftersom vi aldrig anmälde mer än de vi var ansågs vi som de mest respekterade kyrkokommunen i Sverige. Orland Alinder och Ovek Tur Turson var goda vänner och vi hade starkt medhåll av dem. Tyvärr är dessa männidkor på avstånd nu, och varför bör någon annan svara på. Vi förlorar värdefulla vänner nu. Som mångårig aktivist i kyrkan och invandrad för många år sedan tar mig även friheten att säga att vi är lite bortglömda från vårt hemland – Makedonien. Jag mins inte heller att någon ambassadör varit hos oss i kyrkan. Vi bjuder alltid in dem till våra årsmöten men de har aldrig kommit någon för att höra vad vi gjort, hur vi gjort olika saker och framför allt om vi har problem.

Annars får jag säga att vi inte riktigt kan de kyrkliga regelverken, därför kan det hända att även vi gör fel. Ett exempel. Man förväntade sig av mig att vara medhjälpare till prästen, det min pappa och min farfar. Precis som en kvinna in får gå in i altaret får heller inte en människa göra det som inte andligt är beredd. Detta

kunde en del inte förstå därför blev det missförstånd, sa Andon Anevski när vi för första gången träffades i Malmö.

16. På Kinesisk restaurang i Malmö

Under vår vistelse i södra Sverige träffades vi med Andon Anevski vid flera tillfällen. Vi pratade länge. I praktiken gick vi igenom hela hans liv. Allt jag antecknade och spelade in på band kan jag inte förmedla till er. En dag bjöd han mig på lunch i en Kinesisk restaurang, som var en upplevelse för mig. Inne på restaurangen frågade han mig om jag ville beställa något särskilt. Jag svarade att jag inte förstår mig på kinesisk mat, därför får han välja vad vi skall äta. Vi åt fisk och vit kött förmodligen kyckling, som var tillagad på ett konstigt sätt. Allt var starkt kryddat, det kändes som de tagit alla kryddor i ett kryddland. Det fanns från gröna bönor till broccoli. Jag drack en öl och Andon drack mineralvatten, han körde så han fick inte dricka alkohol. Så fick jag reda på vilken erfarenhet en landsman har haft när han körde alkoholpåverkad, där lagarna är riktigt stränga för körning under påverkan. Här kommer berättelsen:

En landsman var på en familjefest, han hade druckit lite och på vägen hem blev han stoppad av polisen. Han hade försökt att förklara sig med att våra seder var sådana att man inte kunde vara otrevlig och inget dricka. Då hade polisen förklarat att det i Sverige inte finns lag som förbjuder en att dricka eller äta, men det finns lag på att man inte får köra påverkad. Vår landsman fick betala en ganska så stor summa i böter. Med tanke på detta och trots att maten var starkt kryddat så drack Andon bara vatten. Innan vi gick blev vi fotade av en av personalen och här kommer jag att bifoga bilden för att jag skall kunna skryta om att jag varit gäst i en kinesisk restaurang när jag var på besök i Sverige. För någon kanske skrattretande men för mig var det en riktig upplevelse.

17. På Shopping center i Malmö

Det var lite kvar innan natten, jag o Andon åkte iväg till ett stort shopping center i Malmö. Vi gick där flera timmar, och jag kunde upptäcka att där fanns allt mellan himmel o jord. Under tiden som vi gick där fick jag höra av Andon historien om ägaren till shopping centret, förstås så som han hade hört den.

Det handlar om en svensk med tysk ursprung, som hade börjat med försäljning av tändstickor, och reparationer av gamla stolar. Han har skapat sig stort kapital. Detta var IKEA och liknande IKEA-butiker finns över hela världen. Jag tror att det finns i Grekland. Han har många tusen anställda hos sig. Även om han är så rik, så grät han vid flera tillfällen i TV intervjuer. Någon vill anklaga honom att vara tysk och att han under andra världskriget var SS. Denna man har öppnat stora IKEA-butiker i Ryssland och därifrån kommer en berättelse om honom. Utanför hans butik, vid korvkiosken var det många som väntade i kö för att köpa korv, ägaren ställde sig också i kö. När han kom fram och köpte sig en korv, blev han förvånad vad dyrt han fick betala för korven. Han kalla till sig chefen och frågade om han visste vad folket som ville köpa korv hade för månadslöner. Chefen hade sagt någon summa var på ägaren frågade hur många korvar man kunde köpa för den lönen. Uppenbarligen inte många. Då bestämde ägaren att minska priset på korvarna så att alla kan ha råd att köpa sig korv med bröd. Man kanske inte kan bli mätt på korv med bröd men det

kan säkert mätta lite tills det blir dags att äta middag. Den mannen har skapat kapital som ingen annan i världen. Ändå är han känd för att vara enkel man. Istället för att dricka i kristallglas vill han dricka ur plast muggar som alla andra. Ibland kan man se honom i sin 40 år gamla Volvo. Sådana människor har stora framgångar i väst och han är inte ensam, de är många. De har pengar o de betalar mycket i skatt. De är även kända för stora donationer och välgörenhet. Med berättelsen om den rika svensken avslutade vi umgänge med Andon. Det var redan kväll när jag kom fram till KSD "Makedonija" i Malmö. Här skall man komma senare om skall träffa flera av våra landsmän för det kommer senare efter avslutade arbeten.

18. Liljana Stoilkovska som programledare på "Ilindenski denovi" i Bitola

Jag blev väldigt överaskad när jag träffade min vän sedan tidigare Liljana Stoilkovska. Med henne har vid ett par tillfällen varit programledare på "Ilindenski denovi" i Bitola, vi va med o grundade en av det mest lyssnade radio-programet "Radio- humor i satira". Jag började min karriär journalist och fortsatte så, medan Liljana blev en känd radio-pratare i Radio Skopje och även sångerska.....

LILJANA STOILKOVSKA

Eftersom jag träffade Liljana i Malmö, och inte i Bitola eller Skopje, så var jag tvungen att fråga hur det hände att även hon befann sig i Sverige. Här är hennes svar:

- Förmodligen mitt öde. 1978 var jag i Sidney, Australien. Jag sjöng vid firandet av Ilinden. Det var i samma veva då det fanns många pretester mot Grekland i samband med godkännandet av Makedonien. Jag bidrog till att ena folket och det var välbesökta uppträden. Bland gästerna var även Sidneys Borgensman. Efter som jag i hans ögon verkade som jag lugnade och enade vårt folk där, blev jag erbjuden att stanna i Sidney. Jag hade dittills aldrig tänkt på att lämna hemlandet Makedonien, eftersom jag hade allt vad jag behövde. Möjligheter att utbeklas som sångare, programledare och journalist, att medverka i andra kulturella evenemang och jag hade inga finansiella problem. Jag var starkt övertygad att det var mitt land där jag kunde så mina frön och där jag kunde skörda mina frukter. Därför tackade jag nej, övertygat att jag har allt jag behöver. Men livet gick en annan riktning. Min man gick bort. Jag befann mig i korsning, även om jag hade familj som alltid stöttade mig.

Tack vare programmet i Radio Skopje, "Röster från hemlandet" som var för våra utvandrare, fick jag kontakt med många som av olika skäl befanns sig i utlandet. Så träffade jag min nuvarande man. Men innan det hände något annat. Jag medverkade som programledare i manifestationen "kväll för sångare". Jag hade sedan tidigare lovat mig att inte sjunga innan mina sår o saknaden efter min man hade läkt, men den kvällen började jag sjunga oplanerat, och efteråt kände jag en konstig känsla i kroppen, som om jag ville skrika högt o be min bortgångna man om förlåtelse för jag inte höll vad jag hade lovat. I den stunden kom han fram, jag viste att han hade snarlikt öde som jag. Vi kom efter det varandra nära, länge så var vi

goda vänner, sills han föreslog att vi skulle bli ihop. Jag berättade för min barn, och efter deras välsignelse och stöd befann jag mig i Sverige. Jag skulle åka till Australien och befann mig nu i Sverige. Min make Borce Andonovski, är annars en bland de mest aktiva i Malmö, han gjorde allt för att minska min saknad efter allt jag lämnade i mitt hemland och kunna börja mitt nya liv.

19. Pratstunden med Liljana var i KSD "Makedonija" i Malmö

- Kan du nu med facit i hand säga att du lyckats uppnå något mer i Sverige än vad du hade möjlighet till i Makedonien?
- Jag hade inget särskilt som jag räknade med att jag behöver uppnå i Sverige. Man kan nog säga att osäkerheten som uppstått efter Jugoslaviens fall bedrog till att jag lättare valde att åka därifrån. Just då så tänkte jag att det kanske inte är fel att öppna en dörr till Europa. Men jag måste ärligt säga att jag hade otroligt stort förtroende för mannen som erbjöd mig en ny start. Det känns skönt att ha någon vid sin sida när man blir äldre. Det känns bra att inte vara sina barn till besvär, åtminstone till man riktigt kommer att behöva deras hjälp.
- När ni kom fram, vad erbjöd Sverige dig?
- Landet är bra, men med det som jag kan och behärskar så tror jag att jag erbjudit mina landsmän mera. Och de är många till antalet. I Malmö sägs det finnas ca 4000 men det har aldrig riktigt förts räkning på det hur många som finns här eller för övrigt i världen.

20. Vanlig syn i södra Sverige, gammal väderkvarn

När jag kom sa man att det i hela Sverige fanns ca 15 tusen invandrade från Makedonien. Om man tar hänsyn till att det idag finns tredje och fjärde generationen, så borde den siffran vara tre-fyra ggr större. Men för att få en riktig siffra kan man göra det med hjälp av de två kyrkokommunerna i Malmö och Göteborg. Och även då skulle siffran kanske inte vara riktig, för det kommer även andra nationaliteter från Makedonien och de samlas i egna grupper.

- Är den nya kyrkan i Malmö stor glädje för det makedoniska folket?
- Naturligvis, kyrkans hus är plats där det troende folket skall enas. Det samma gäller även de Makedoniska föreningarna. Men för vissa verkar det som enigheten inte passar. Varför det är så kan jag varken veta eller förstå. Och skall jag vara ärlig så känns det fel att tala om vem som är syndabockarna. Jag kan bara säga att om alla sköter sitt jobb och med respekt till de skrivna o oskrivna regler finns borde det inte finnas problem. Det gäller såväl som kyrkan som alla föreningar o klubbar där våra landsmän är aktiva. Religiösa helger skall t.ex. firas i kyrkorna och andra kulturella manifestationer i klubbar och föreningar. Alla aktiviteter skall ses som möjligheter till firande och gemenskap. Jag ser det så, jag förstår det så och jag berättar så här. Efter

som mina tankar och ord inte når fram till de som behöver lyssna, bestämde jag mig för att inte lägga mig i för mycket, även om jag inte för länge sedan var viktig medverkare i för samlevnad oss emellan. När man lyckas klargöra vad som är kyrkans ansvar och vad som är föreningarnas tror jag att många konfrontationer kommer att övervinnas. I korta drag är kyrkans ansvar att ena och utbilda det troende folket i kyrklig anda, och föreningar skall berika våra landsmäns kultur och sport aktiviteter, och för de yngre generationerna skall man skapa möjligheter att lära sitt hemspråk, lära olika traditioner och kultur från hemlandet. När kyrkan och föreningarna samarbetar kommer vi att uppnå harmoni där alla kan känna gott av. Efter som jag tidigare jobbat i Radio Skopje med program som rörde utvandrade till olika länder i världen så kände jag igen många av problemen. Särskilt problemen som var i Australien, så därför varnade jag om att det kunde hända även här, att folket skulle bli oeniga. Tyvärr blev det konfrontationer även här. Jag vill inte "predika" men jag tycker att kyrkopersonal som kommer till andra länder skall ha begränsad mandat, som det brukar bara med politikerna, eller ambassadörerna. Det är MPC-AO:s syssla, men det är bra att höra vad andra tänker. Man borde göra det snarast så att gårdagens problem eller dagens problem inte går i arv till de yngre generationerna.

- Låt oss prata lite om aktiviteterna i KSD "Makedonija".
- Jag kommer att börja med något som är av mitt intresse, det är min önskan att de yngre inte får glömma sitt hemspråk. Våra barn är större delen av dagen i skola eller daghem. Från morgon till kväll. De kommer hem efter en dag i skolan och efter bara lite vila så är det dags att sova. Föräldrarna lägger sig också tidigt för att kunna gå till jobben dagen därpå. På dagis lär sig barnen lite makedoniska, men hemma är det sällan man har tid till det. Därför har vi i föreningarna som denna i Malmö, professionella som först och främst lär barnen att med kärlek lära sitt hemspråk, och därefter kunna lära andra saker. Detta under förutsättning att föräldrarna verkligen vill att deras barn skall prata makedoniska utöver svenskan och att de inte behöver skämmas för att de inte förstår när de kommer till Makedonien.

Tyvärr är de få kvinnor som kommer till föreningarna, även de kan lära mycket här. Vi anordnar flera olika utbildningskurser. Man tror att föreningarna är endast för männen. På det viset missar kvinnorna värdefull tid att kunna lära något mer i livet.

- Största kärleken både förr och nu är kärleken till sporten?
- Vi har en stark sport klubb, men ni skall veta att medlemmarna är från olika nationaliteter. Jag är bekymrad över att ungdomarna idag inte alls har samma intresse som deras föräldrar hade tills inte för länge sedan. De unga tjejerna t.ex. vill inte dansa folklordans, de anser att det är något

övergående. Lite kärlek till folklor visar de mindre barnen som fortfarande får råd av sina föräldrar.

21. Bostadsområde i Eslöv där det bor många från Makedonien

Vi pratade länge med Liljana Stoilkovska. För att skriva om allt vi pratade om skulle krävas flera sidor. Eftersom det inte kom någon mer under tiden vi pratade så kom vi överens om att träffas igen på söndag efter gudtjänsten. Då vill jag även träffa några från Bitola som känner många år tillbaka. Tyvärr blev det mötet inte av. På söndagen blev vi kvar i kyrkan längre än planerat. Jag träffade landsmän som bodde en bit ifrån Malmö. Jag träffade heller inte Liljana mer, även om jag vid flera tillfällen var bjuden till dem så blev det inte av att vi sågs mer. Jag missade även chansen att få prata mera med Liljanas make Borce Andonovski. Det jag inte fick höra av Borce, kommer jag längre ner i boken att förmedla vad jag läst om i tidskrifterna som jag fick när jag lämnade KSD ; Makedonija".

22. Malmö

MALMÖ – PARKERNAS STAD

Malmö, svensk stad i vilken det idag bor många från Makedonien. För första gången nämner man staden 1275. Tack vare läget har man utvecklat handeln med varor från slätterna kring Malmö. Staden utvecklas till stor och rik stad. Det blev även en modern industristad.

I slutet av 50-talet kom de första invandrarna från Makedonien till Malmö för att senare kulminera på 70-talet. Under denna period upplever staden sin största industriella framgång, det innebar tillväxt av befolkningen och nybyggnad av bostadsområden. För att tillgodose invånarnas behov byggde man skolor, dagis, vårdcentraler, äldreboende, sport hallar, man öppnade även kultur och nöjes lokaler. Tack vare långsyntheten av dåvarande invånare i staden som för länge sedan påbörjade det svåra jobbet med att anlägga parker kan man idag med stolthet säga att Malmö är parkernas stad. De mest kända är "pildamsparken" med över 20 tusen träd och "Kungsparken" utsmyckad med många verk av Karl Miles. I denna park finns även det kända slottet som tillhörde dåvarande regerade i Skåne (Malmö hus), byggd på 1500 talet. Slottet är idag museum. Rättare sagt så finns det flera museer innanför slottet. Gamla staden är omringad med kanaler och många byggnader. I denna del av staden finns även många restauranger, bio, diskotek, butiker mm.

De hundra åriga önskemålen som invånarna hade från både Danmark o Sverige att ha en bro över Öresund är idag verklighet. Med det har Sverige äntligen fått en koppling till Europa.

ETT PAR ORD OM KSD "MAKEDONIJA"

Den 20 november 1969 började kultur och sportföreningen ".Makedonija" från Malmö officiellt med sitt arbete. Föreningen firade sitt 30-åriga jubileum 20 november 1996. Med den anledningen har man tagit fram en tidskrift med många berättelser och bilder på olika aktiviteter i föreningen. Det påminde mig om idén av Nacko och Aco från Trelleborg att jag skulle skriva historien om dåvarande förening

"Jugoslavija-70" och dagens "Pelister", idén kom kort tid innan de gick bort. Då lovade de att hela dokumentationen skulle vara tillgänglig. Men när jag nu kom till Trelleborg och jag frågade efter dokument rörande föreningen var det ingen som visste var de fanns. Eller så kanske jag frågade fel folk. Jag vill bara säga att föreningars arkiv är lika viktiga som privata arkiv. Av den sammanställning som gjordes med anledning av trettioårsjubileet i KSD "Makedonija" från Malmö kunde man läsa att 100-tal ordförande, vice ordförande, kassörer, ledare i olika sektioner mm. hade löst av varandra under tiden från start till jubileumsdagen. Det finns även andra som som gjort mycket för föreningen. Borce Andovski har t.ex. blivit vald till ordförande åtta ggr. Boris Anevski som räknas för en av grundarna till föreningen har varit ordförande tre ggr. Tase Stojanovski, Blaze Blazevski, Simon Zendelov, Bosko Ilioski, Jonce Bojceviski m.fl är aktivister som avlöst varandra på ordförandeposten. Kanske vid senare tillfälle så kommer vi tillbaka med förklaring av fyra decenniers existens av KUD "Makedonija".

23. 24. Traditionerna från hemlandet – överfördes snabbt till Sverige

25. 26. Folklor och sportister från Malmö

PÅ JÄRNVÄGSSTATIONEN I ESLÖV

27. Eslöv

Jag har en vän från Skopje, alltid när han kommer till Bitola berättar han om något som berört honom. Det jag nu skall berätta kanske inte är av stor vikt för våra landsmän som bott i Sverige länge, ännu mindre för svenskarna, att t.ex. järnvägsstationen i Eslöv berörde mig starkt. För en stund tänkte jag att jag såg västern film. Lokomotiven och vagnarna tog mig tillbaka till det romantiska tågtiden. Det kändes som om tiden hade stannat i Eslöv på järnvägsstationen, även om det fanns många tåg, så är allt otroligt organiserat. Tågen kommer in enligt tidtabell utan förseningar. Folket går tyst på vagnarna och var och en vet var de skall sitta. För en stund såg jag järnvägsstationen i Bitola framför mina ögon. Om hur många tåg det kommer och går där finns en liten historia.

En man säger till sin vän:

- Var har du varit, visst skulle vi träffas för en timme sedan? Vännen svarade
- Förlåt det var så mycket trafik på spåren så jag kunde inte komma över spåret från Borimecka

Ja, det är riktig skämt. Från Bitola till Skopje går det några enstaka tåg, så trots den stora trafiken så har spåren vuxit in i gräs. Fast nu pratar vi om Sverige, eller hur!

28. Till järnvägsstationen kommer man oftast med cykel. Efter avslutad arbetsdag, cyklar man hem.

Järnvägstrafiken i detta land är välutvecklat som allt annat. Om du snabbast vill komma till flygplatsen i Köpenhamn gör du det med tåg. Från Eslöv kommer du fram på ca 40 minuter. När Sverige gick med i EU skapades en ny bild. Många

svenskar jobbar i Danmark och tvärtom. De behöver snabb o billig kollektivtrafik och naturligtvis skall den komma fram i tid. Så är det med tågen. För att ta tåget från ena till andra sidan väntar man bara tio till femton minuter.

29. Eslöv

EN STUND PÅ KOMMUNEN

Jag väntade ivrigt på söndagen. Jag ville vara med på gudtjänsten, se kyrkan och jag hoppades på att få träffa många av våra troende. Jag har tidigare hört, att om du kommer till ett nytt land där det finns många av våra landsmän så kan du träffa de flesta på en söndag i kyrkan. Men innan söndagen hade jag lite tid kvar att åka runt i kring orterna till Malmö, Eslöv och Trelleborg och passa på att titta på flera sevärdheter. Mina vänner var engagerade, de lämnade inte mig för en enda stund.

Vi åkte mer än tusen kilometer i Strebres Stankovskis "Jaguar". Jag skojade lite när jag sa att jag inte är van at bli körd i "Jaguar". Jag är van vid min "JUGO" som är trettio år gammal och det räcker för mig. En dag berättade jag följande skämt till Strebres :

En man hade en ung fru. Hon älskade att köra bil. Hon hade kvaddat några bilar på några år. Mannen beklagade sig för sin vän:

- Jag vet inte vad jag skall göra, min fru har förstört ett antal bilar!
- Köp henne en "Jaguar" föreslog vännen

Efter en tid träffades vännerna igen

- Hur är det med frun? - frågar vännen
- Om jag skall vara ärlig, så har jag knappt sett henne sedan jag köpte "Jaguaren"

Strebres skrattade, han hade bråttom till ett möte på Eslövs kommunen.

Jag åkte med honom. Medan jag väntade såg jag att det var utomordentlig ordning på parkeringen. Du kan komma, avsluta något kort ärende o åka iväg. Bilen får inte vara parkerad där i timmar. Jag såg något mer. Del av tjänstemännen hade inga kontor, utan de hade sina skrivbord och datorer i korridorerna. När Strebres kom tillbaka från det korta möte kom han tillsammans med en dam. Han presenterade oss och han förklarade att hon är från Makedonien. Hon jobbade på kommunen. Kort därefter kom en afrikans kvinna, jag frågade om vi var på kommunen eller på plats där man samlar folk från hela världen. De förklarade att de jobbar folk från olika länder och nationaliteter på kommunen. Här kan alla söka jobb på arbetsannonser som är kvalificerade för just det jobbet. Andra krav förutom att kunna utföra jobbet finns inte. I skolnämnden finns t.ex. ett par Makedonier anställda. Jag kunde inte låta bli att berätta ett skämt som är aktuell i Makedonien.

Man hade annonserat om en tjänst. De sökande var en Makedonisk, Albansk, Rom, Serbisk, Bulgarisk Och vad tror ni vem fick jobbet frågade jag?

Eftersom de inte visste, berättade jag:

- Jobbet fick han som hade medlemskort från det aktuella politiska partiet.

Kommunerna i Sverige verkar fungera snarlikt som i Makedonien. De har kommunalråd, kommunstyrelse, nämnder som skall stå till tjänst för invånarna. Skillnaden kan vara den att det i Sverige kanske inte tar så lång tid att lösa något behov eller problem. Till exempel om man ansöker om bygglov skall man inom sex månader fått beslut.

Till skillnad för trettio år sedan då bara några få hade privata boende, så är det idag mer än 90 procent som bor i egna bostäder. För att bygga ett hus på ca 150 km² med 5-6 rumm kostar två till tre miljoner kr. eller ca 250 tusen Euro. För den andra eller tredje generationer i Sverige är det ingen hög kostnad. Det flesta av dem är högutbildade, de har bra jobb med höga löner och det har råd med egna boende till och med lyxboende.

30. kommunen i Eslöv

BERÄTTELSE OM SLOTTET

Södra Sverige ligger på en oändlig slätt. Här o var ser man små skogar. Denna del är känd för rika spannmålsskördar, och det finns knappt mark som inte är bearbetad. Förutom vete, majs och annat så odlar man även sockerbeter. I närheten av Eslöv finns socker fabrik. Sista tiden odlar man även grönsaker i växthus: paprika, tomat, lök, vitlök, bönor, vaxbönor.... men mest finns det förstås potatis. Bröd äter man i väldigt små mängder. Våra landsmän älskar brödet mera förstås. Förutom städerna och det större bostadsområden så är det glest befolkat. På de stora slätterna kan man här och var se något hus som är markägarens eller arendatorns bostäder. Jordbruksytorna är välordnade och indelade beroende vad som sås på dem. En del av åkrarna ligger väldigt nära bostadsområden, på åkrarna ser man ofta fasaner. Älgar o rådjur ses mera som boskapsdjur. Helt orädda kommer de ur skogarna och betar alldeles intill bostadshusen.

31. Älgar betar i närhet av bostadsområden.

Bland de gröna åkermarken kan man ibland få syn på gamla slott. Detta talar om den gamla historien. Ett sådant slott finns i närheten av Eslöv. Eftersom vi ofta åkte sträckan Eslöv – Flyinge by, åkte vi ofta förbi slottet. Det var den kortaste vägen mellan Eslöv och Flyinge byn. Jag tittade alltid nyfiket på slottet, det verkade precis som man skulle kunna filma där, film om gamla tider. Jag fick reda på att slottet var byggd då Sverige och Danmark krigade. Dessa platser övervann Danskarna. Svenskarna krigade för att frigöra södra Sverige. Kungen delade ut stora marker till de som var mest förtjänta att Danskarna drag sig tillbaka. Slottet här var tilldelad en sådan hjälte. Det har gått många generationer och familjen har jobbat med jordbruket och åkermarkerna. Men en ättling till den förtjänta hjälten har på senaste åren spelat bort det mesta av markerna och nu senast även slottet. Han som vann slottet hade tydligen starkare färg i spelet – ruter. Han som vann slottet på kortspel räknade med att rutern förde hans lycka. Därför kan man även idag se ruter som symboler på slottet. Hans familj äger slottet än idag.

32. Det stora slottet i närheten av Eslöv, förlorat på kortspel.

HÄSTAR – SVENSKARNAS STORA KÄRLEK

En dag besökte vi ett Hästcenter för reproduktion av hästar som också befinner sig i närheten av Eslöv. Det är en bland de större hästcentren för reproduktion och vård av trav och hopphästar.

33. Hästcenter.

Centret är grundat av kungafamiljen. Här kom både kungen och högste mannen på "Volvo" ofta på besök. De var även huvudägare till centret. Det här centret är välkänt i hela Sverige för kvalitetshästar. Dokumentationen för varje häst är utomordentlig. En häst kan

Hästcentret, har grundats av den kungafamiljen och befinner sig mellan Eslöv och Malmö. Hit kom kungen själv på besök och grundaren till "volvo" fabriken. Dessa var även ägare till hästcentern. Nu ansvarar en specialiserad organisation som sköter hela företaget och dess egendom. Hästcentret bedriver uppfödning och avänder bara det bästa materialet vilket ger bra avelsresultat och det är med dessa resultat som centret har fått sitt goda rykte inrikes och utrikes. Stamtavlorna är av hög standard och likaså är priserna. En häst med goda trav resultat kan kosta 2-3 miljoner euro.

Jag vet att makedonier är sport intresserade av naturen men ändå är det ingen som arbetar på hästcentret. Jag hörde talas om en serb som haft mycket ekonomiska framgångar inom sporten och att han är känd inom branschen.

Bild 34. Inomhus hall för trav.

Första kvällen i Trelleborg

Min första vistelse i Sverige var för flera år sedan, fick jag möjligheten att vid några tillfällen, besöka lokalerna där den dåvarande aktiva föreningen "Yugoslavia-70" höll tid. Detta sällskap var mycket känt och hade många medlemmar från före detta jugoslavien, men den bestod mestadels av makedonier.

Vid splittringen av Jugoslavien splittrades också sällskapet, men Makedonierna, som mestadels kom ifrån staden Bitola, försatte att vara aktiva som medlemmar i föreningen men byte namn till "Pelister". Pelister, är toppen av ett berg som befinner sig vid staden Bitola.

Jag visste var de gamla lokalerna höll till, men de nya var svåra att hitta. På den nya placeringen har föreningen tillgång till flera utrymmen där de kan utöva föreningens olika sysselsättningar. Varje sektion har en ansvarig men allt koordineras av föreningens president, dessa samlas vid flera tillfällen om året, där man ser över föreningens intressen.

På kvällen anlände vi i Trelleborg, detta land har utomordentliga kommunikationer och man kan snabbt ta sig till olika städer, man tror att man är i Malmö men man är

redan i Trelleborg. Vädret var lite mulet och regnigt men ändå trevligt. I föreningen fanns det inte mycket folk. Det var tidigt men jag hade bråttom. Vissa spelade kort, andra tittade på TV och vissa samtalade.

Jag fick möjligheten att samtala med Pece Talevski, från Bitola, en stor fotbollsälskare. Med honom kan man samtala om vad som helst men ändå finner han ett eller annat sätt att vrida samtalet till fotboll, det är hans mål är att få fotbollslaget "Pelister" att vara lika känt som den tid då laget var erkänt och respekterade av många i Sverige.

Bild 35. Föreningen "Pelister"s lokal.

Pece Talevski

Det första jag blev tillfrågad var jag ville dricka, ingen av oss körde så vi tog var sin öl, men ingen stark öl. Pece började berätta om sitt liv.

-”Jag kom till Sverige i April 1994, jag och min fru bestämde oss för att fortsätta vårt liv här i Sverige.

Till en början var det svårt. I denna period fick Sverige nya lagar som inte var till våran fördel, men vi hade bestämt oss för att bo här, så vi bet ihop och kastade oss i vår nya framtid. Jag började studera svenska. Som tur hade jag lätt för mig och avslutade mina studier fort och kunde nu planera vidare. Jag måste säga att vid de svåraste tiderna var det sporten som var min undanflykt. Jag har nu två söner som är lika engagerade i fotboll som mig. En annan fördel är att det finns många från Bitola så jag slapp känna mig ensam, ibland var det som att vara hemma.

Jag är engagerad i Makedoniska unionen och detta gör mitt liv mera intressant. Vad jag vet så finns det 400-500 familjer i Trelleborg och alla är medlemmar i föreningen. Vi har stöd av alla. Tidigare hade vi lite problem med fotbollen, nu problemet övergående och vi ser fram emot att våra ungdommar ska ta över med samma glöd. Om vi fortsätter samarbeta på detta sätt, är jag övertygad om att vi kommer att ha bra resultat. De flesta är från Bitola och de menar att vårt fotbolls lag är lika bra som fk "Pelister" originalet. Enligt vårt perspektiv har vi ett bra samarbete med svenskarna, Svenskarna ser upp till människor som kämpar för att lyckas oberoende vart de kommer ifrån och de är alltid välkomna i vårt sällskap”.

Bild 36 Pece Talevski

Bild 37 Vid havet i TRELLEBORG

Dragi Krstevski

I föreningen träffade jag också Dragi Krstevski från Bitola som levte i Sverige, Trelleborg i 42 år.

Bild 38 Dragi i föreningen.

-”Livet i Sverige började för mig när jag var tretton år gammal, på 70-talet, mina föräldrar kom tidigare, för att det behövdes arbetskraft i däck fabriken. På den tiden ville man tjäna ihop pengar för att sedan återvända hem, men det blev inte så. När jag anlände började jag i skolan och mitt mål var att lära mig att behärska det svenska språket.

Innan lumpen hann jag gå ut skolan och arbeta lite. Efter tjänstgöringen i Jugoslavien återvände jag och arbetade som målare för att sedan byta yrke till kock och arbeta inom yrket i 10 år.

De sista 12 åren arbetar jag i skola. Jag åker till Bitola varje år även om hela min familj bor i Trelleborg. Här bor mina barn men ändå är det något som drar mig till Bitola. I Trelleborg är 20% av makedonierna från Bitola, vi hör ihop på något sätt antingen genom släktskap eller bekantskap”.

Hur var livet för de nykomna arbetstagarna i Sverige?

De första arbetstagarna arbetade i däck fabriken. Alla är idag pensionärer och idag är det få makedonier som arbetar där detta ärr att för den nya generationen av makedonier är utbildade och är det av svenska samhället. Därför kan de välja yrke efter deras kvalifikationer.

Våra föräldrar hade inte dessa möjligheter, mycket pga av att de var lågutbildade och tog det arbete som erbjöds.

Bild 39. I centrala Trelleborg

-Funderar ni på att återvända till Makedonien?

-Nej.

-Det var vår vision från början men med tiden så bleknade visionen och den första generationen åldrades i Sverige. Dagens makedonier som är födda i Sverige trivs här. Tyvärr så finns det inga planer på att återvända.

Vi reser till vårt hemland när vi kan men våra barn finns här och delar inte våra gamla visioner, Sverige är deras hem säger Dragi Krstevski”.

Makedonier i Eslöv

Näst kommande dag, mötte Kole Kozovski från Brusnik. Kole, när han befinner sig i Bitola, kör han aldrig bil. Jag trodde att han helt enkelt inte körde bil, men i Sverige bor han i sin bil. Han har bra lokal kännedom i Sverige och det är inget problem för honom att ta dig till angivna plats. Han kom tidigare än bestämt, för att vi skulle hinna se mer av Eslöv.

Tyvärr så existerar inte föreningen ”Pelagonija” längre utan man träffas i köpcentrum vid små restauranger och fikar. Här samtalar man lite, skämtar och sedan går man. De säger att de inte hinner med mer eftersom de tar hand om sina

barnbarn, men ärligt talat så har de ingen annanstans att vara, de ansvarar för hemmets tomt och utför hemmets inköp. Efter detta så fördriver de tiden framför TVn. Satellit programmet MRT och andra balkan kanaler. På detta sätt håller de sig uppdaterade om vad som pågår i Makedonien. Men, de är även mycket intresserade av de Svenska nyheterna. Jag och Kole hann precis i tid till restaurangen, som var ägd av en makedonier, och befann sig i centrala Eslöv.

Här var en tiotal vänner redan på plats. De flesta var från Bitola med omnejd, de flesta hade kommit till Sverige vid samma tidpunkt runt 70-talet, och nu ser de Sverige som sitt hem. De flesta har accepterat Sveriges seder och levnadssätt och ser dem nu som sina egna. De betar sig som om de är födda i Sverige. Alla är i Sverige har medfört sitt.

Ingen i umgänget var pratglad, och ingen ville dela med sig av sina livserfarenheter som de fått i Sverige som arbetstagare. Jag fick ut väldigt lite livsberättelser av de makedonier som jag träffade i Eslöv. Men, det som glädje mig var att alla trivdes i Sverige.

Vanco Karabakovski

Mera konkret, så träffade jag Risto Torkov, Bogoja Kutlesovski, Vanco Nackovski, Peco Kociski och bröderna Mirko och Vanco Karabakovski. Så klart var Kole med, och tack vare honom så fick jag ta del av denna träff. Dessa var från Radobor, Zmirnov, Kukurecani, Rastani, Brusnik...och lika många till träffade jag innan min hem resa från Sverige, men detta får ni läsa om längre fram i min bok.

Vanco Karabakovski från Rastani, gjorde speciellt intryck på mig. Han var social, trevlig och lättsam. Hans speciella röst ekar i mina öron.

Efter samtalet så, tillsammans med Kole, så visade de mig Eslöv och Vanco erbjöd sig att visa runt mig vart jag önskade. En mycket trevlig man som jag är glad över att ha träffat.

De andra som jag träffade var mer återhållsamma.

-"Jag kom till Sverige som turist, förklarade Vanco, och försatte sin berättelse.- Jag hade inte tänkt vara kvar i Sverige, taken var att jag skulle resa till Grekland för att köpa en skinnjacka, men istället hamnade jag i Sverige. I ärlighetens namn hade jag ingen tanke på att stanna. Jag hade så gott som satt min fot i Sverige när jag träffade på en polisman. Hans frågade mig om jag ville stanna i Sverige, först förstod jag inte vad han sa, men efter många om och men, med en salig blandning av språk och teckenspråk så förstod jag vad han sa. Det var då något hände, det var som någon övre styrka tvingade mig att svara, att jag skulle stanna.

Morgonen därpå blev jag hämtad och eskorterad till en pappers fabrik och började arbeta. På denna tid så fanns det gott om arbete men ingen arbetskraft och alla blev erbjudna arbete, oavsett vart man kom ifrån. Det var också därför många blev kvar i Sverige. För att tillgodose Sveriges behov på arbetskraft anlände det flera makedonier från Bitola, i organiserade grupper. Hittills hade Sverige varit fritt från invandrare men på grund av den stora utvandringen till USA, så hade Sverige minskat sin population men också medfört en ekonomiska tillförseln till Sverige.

Detta möjlig gjorde att man investerade i Sverige vilket också bidrog till invandringen.

Det vi åstadkom var att fylla ett vakuum i Sverige, och vi var välkomna. Men idag har svenskarna en annan syn på oss invandrare.”

-Hur länge blev ni kvar i pappers fabriken?

-Den fabriken som jag arbetade i var lik ”Fustelarko” i Bitola. Jag hade uppgifter som jag inte hade några som helst erfarenheter i. Så småningom fick jag köra truck och det blev jag glad över, detta hade jag i blodet. När jag hade lärt mig språket ville jag byta arbete.

Jag bytte bransch till bussförare och började arbeta extra på posten. Jag hämtade och posten och levererade till postcentralen. Jag hade möjligheter att arbeta utanför Eslöv, men Eslöv hade jag lärt mig utan och innan. Här har jag bott och levt hela tiden. Svenskarna själv tycker att Eslöv tråkigt ställe men jag kallar Eslöv för ”lilla Paris”. För mig är Eslöv precis som att bo i Bitola”.

-Kom ni ensam till Sverige?

-Ja, jag hade inte ens fyllt 19. Året var 1965, idag har jag familj här. Jag gifte mig precis som i en av våra sånger, jag gifte mig med en flicka från vårt hemland. Jag har två söner och fyra barnbarn. Båga har universitets utbildningar. Den ena arbetar som ansvarig för medicinska verktyg”.

-Hur känner ni er idag, som arbetstagare, invandrare eller invånare?

-Jag vet inte riktig, jag har både svenskt och makedoniskt pass. Mitt hjärta, min själ och kropp är splittrade. Mina söner föddes när jag tjänstgjorde i militären i Makedonien. Alla som ni träffade idag reser till Makedonien flera tillfällen om året men vi har ändå ansvar i Sverige och skyndar tillbaka för att ta hand om våra hem, barn, barnbarn....

-I södra Sverige finns det flera makedonier, träffas ni?

-Detta gör vi i makedonska kyrkan i Malmö, vi kanske inte samarbetar sinemellan men vi träffas på våra gemensamma helgdagar. Huvudtemat när vi träffas är alltid om hemlandet. Ibland så skapas missförstånd men för det mesta är vi överens. I det makedonska talesättet så finns det ett som säger att där det finns förståelse, finns gud.

Bild 43 Makedonier i Eslöv

Risto Torkov

Risto Torkov, är en vän till mig, flera sommarar så träffas vi regelbundet på Sirok sokak, de centrala träffpunkten i Bitola. Jag hade fler tillfällen att samtala om hans liv i Sverige men jag vill göra detta på hans hemmaplan. När vi sågs, så samtalade vi om gamla tider, speciellt om 1978 när han var en av dem som ansvarade för bildandet av sektionen för chaufförer i södra Sverige. Minnen för oss båda.

När Risto och hans fru var unga arbetstagare i Sverige och deras son Bale, var liten så lekte lite med honom och på skoj sa jag att jag skulle daska till honom om han inte var snäll, då gick pojken och lyft telefonen och sa att han skulle ringa polisen, för att man fick inte slå barn i Sverige. Vi fick oss ett glatt skratt. Idag är Bale vuxen och än idag skämtar han om denna händelse.

Risto, som alla andra makedonier, hyrde sin lägenhet. Dessa var låga bostäder, uppställningen var i kvadrat olik våra höga byggnader. I mitten fanns det lekplatser för barnen. Jag minns att på den tiden så var det bara målaren Tome "Angarot" från Bajrot, Bitola, som hade byggt ett hus. Idag ser det annorlunda ut, alla har hus. I lägenheter bor endast små familjer med låga inkomster. I Sverige är det ovanligt med små hus, de flesta är minst 100 kvm.

Mittemot Torkovs lägenhet bodde ett ungt svenskt par. Risto bjöd hem dessa och bjöd dem på oliver. Paret vill gottgöra gärningen. Tiden gick men en inbjudan kom aldrig. När dessa träffades igen efter lång tid så förklarade paret att anledningen till att de inte hade bjudit in dem var att de inte hade lyckats hitta oliver att bjuda på. Den tredje berättelse som jag berättar i Bitola, är om ekologin.

En helg, Torkov och hans familj åkte på utflykt med det unga svenska paret, i var sin bil. På hemvägen så råkade lilla Bale slänga ut ett bananskal genom fönstret. Några dagar därpå så fick Torkov en bot hemskickad på 100 kronor, Torkov förstod inte varför och gick över till paret, för att rådfråga om dessa förstod boten.

Han fick svaret -Ja, boten är för nedskräpning, Bale slängde ju ett bananskal från bilrutan.

-Men, det var ju ingen som såg händelsen sa Torkov överraskad.

-Jag såg det, och anmälde det svarade man lugnt. Tänk om alla skulle skräpa ner, hur skulle Sverige se ut.

Risto betalade boten och Bale slängde aldrig skräp där man inte skulle.

Jag nämner dessa händelser så att man kan jämföra med våra sätt, tänk om man inte skulle skräpa ner i Makedonien, hur rent vi skulle ha det. Om vi inte tar hand om vårt samhälle, vem ska då göra detta? Hur man underhåller hygien i Sverige, kommer vi att ta upp nedanför. Det finns fler goda exempel och lösningar.

Nu ska vi tala lite med Torkov och lära känna hans berättelse som arbetstagare i Sverige.

Bild 44 Risto Torkov

-Jag kommer ursprungligen ifrån den egeiska delen av Makedonien men är uppvuxen i Bitola. Om någon frågar mig vart jag kommer ifrån, svarar jag stolt: Jag är Risto Torkov från Bitola. Jag lärde känna min fru i Bitola och sedan åkte jag till Sverige. Jag arbetade i "Transkop", i Bitola, jag hade det bra men ville någonting mer. Jag trodde att jag kunde få detta i Sverige, men efter kort tid reste jag hem igen.

När jag märkte att jag inte kunde klara mig på min inkomst, återvände jag till Sverige. Året var 1975. Jag blev anställd på kartong fabriken. Efter en tid blev jag montör. Svenskarna märkte att jag var duktig, detta uppskattades inte och jag fick gå

tillbaka till mina första arbetsuppgifter. Här stannade jag fram till 1993. Jag fick problem med min hälsa och erhöll sjukersättning, därefter var jag pensionerad.

Bild 45 Kole, Vanco och Risto på deras stamställe.

-Varför valde ni just Eslöv?

-Min fru bodde här i Eslöv och därför hamnade jag också här även om jag kunde välja att bo vart som helst. Idag ångrar jag inte att jag valde Eslöv för att det känns som om jag är i Bitola. Staden är lite liten och lugn. Men, under dessa 42 år, har jag rest till Makedonien minst 100 gånger. Medan mina föräldrar levde så var besöken tätare, ca 3-4 gånger om året. När de dog och vi blev gamla, vi fick större ansvar kring barnen, och nu kommer vi bara när vi kan, inte när vi vill. Jag har två söner. Den ena är gift med två barn som vi ansvarar för. Han har en redovisningsbyrå. Han arbetar tillsammans med sin fru. Den andra är bilförsäljare för "volkswagen".

-Har ni funderat på att återvända till Makedonien?

-Förr funderade jag mycket. Därför så köpte vi lägenhet i Makedonien. Vi hade alla en önskan att tjäna pengar för att sedan återvända. Men nu finns inte detta med i våra framtidsplaner. Vi sparar inte pengar som vi gjorde på den gamla tiden. Det behövs inte. Vi vill leva resten av vårt liv i lugn och ro. Vi vill leva normalt, som svenskarna och inte spara in på nödvändigheter.

I bil salongen

Efter restaurang besöket så erbjöd sig Vanco att visa mig runt i Eslöv. Då märkte jag hur galen i bilar. Han vet allt om bilar. Bil salongen befann sin i Eslövs periferier och var en modern byggnad. Jag vet inte hur stor byggnaden var för att Vanco började ivrigt förklara om alla bilar och deras priser. -Detta är "Volvos" byggnad. Här finns både nya och begagnade bilar, för allas plånbok. Här kan man byta in sin gamla bil och få en ny genom att betala mellan skillnaden. Därför bytts bilar ut ofta. Alla gör inte detta men möjligheten finns. I Sverige är det dyrt med bilservice och därför byter man ut bilen istället för att reparera. -Vanco talade med glöd i ögonen medan han iakttog en sport bil som saknade en vinge.

Medan vi talade så märkte jag en man som kom närmare han, höll en map i händerna. Han vinkade till oss och sedan försvann han mellan bilarna.

-Vem var det? Frågade jag Vanco.

-Det är Metodija Bosevski, han ansvarig här och en av oss. -Hans far var från Lopatica men bodde i Bitola på gatan "Gorgi Sugarev". Mendo, Metodijas smeknamn, kom hit som barn. Han arbetade på "Volvo" som verkstads kille men hans framsteg gjorde honom till en av de mest framgångsrika i företaget. Han är chef och de andra anställda är mestadels svenskar. -Han har nog inte tid att tala med oss sa jag till Vanco.

-Kunderna väntar. När han har tid kommer han säkert. I Sverige är kunderna viktigast. Kunkurrensen är stor och det finns inte utrymme för dålig attityd. Kunden har alltid rätt och det är inte värt att förlora en kund.

Bild 46 Metodija Bosevski

När Mendo var klar med sitt jobb kom han genast fram till oss. Han bjöd oss på kaffe och blev ovanligt glad när han hörde att jag var från Makedonien och ännu mer från Bitola. Jag frågade aldrig om han hade hört talas om mig. Det var mitt första möte med Mendo och det intryck jag fick av honom var att han var en blygsam och arbetsam man. Han var också ovanligt glad och positiv. Jag visste att jag hade ont om tid så då sa jag -"Vanco har berättat mycket om dig, jag undrar hur ni kunde lyckas med all konkurrens. Att vara chef innebär att ni haft mycket tur...

-Det har inget med tur att göra sa Mendo. Det gäller att man brinner för det man gör, det är inte viktigt vart man kommer ifrån i Sverige, utan det är kompetensen som spelar roll. Här existerar inte avundsjuka. Jag har arbetat här i 36 år. Det har tagit tid att komma till det jag är idag.

Jag började i verstden och har arbetat mig upp till ansvarig på bilsalongen, denna position har jag haft de senaste 16 åren. Jag arbetar mycket men avsätter tid för mitt privatliv också. Mitt största nöje är att resa till Makedonien. I Bitola bodde jag tills jag var 11 år, de bästa åren av min barndom. Mina minnen vaknar till liv när jag besöker min födelseort.

-Hur kom det sig att ni kom till Sverige?

- Min far kom hit med hjälp av min farbror, som är tyvärr död idag. Han adapterade snabbt och hämtade oss hit. Jag fick lära mig att i Sverige räcker det inte med bara viljan utan måste man kämpa och vara kapabel. Det finns flera makedonier med bra positioner men det finns också de med vanliga jobb. Destå mer man arbetar, destå mer åstad kommer man. I Sverige finns det möjlighet till utbildning, här kan alla studera och visa vad man går för. Det gäller att utnyttja möjligheterna, som man bäddar får man ligga, men hur som helst finns det ingen som dör av hunger.

-Världen är i kris, hur är det i Sverige?

-Vi känner av krisen, intäkterna har sjunkit men vi klarar oss.

Vanco berättar om sitt liv

Mendo hade inte mer tid för oss, -man måste jobba, sa han och gick. Vi strosade runt i salongen och Vanco började berätta om mitt liv. Han lade till saker som han inte hunnit nämna när vi var på restaurangen.

-Man kan lätt säga att jag lever ett bra liv här i Sverige. Hela min familj är trygga. Medan min son studerade, sportade han mycket. Han kom på sjunde plats på svenska mästerskapet i simning och spelade mycket fotboll. Min yngsta son kom femte plats i simning. Mitt äldsta barnbarn erhöll första plats i svenska mästerskapet i schack. Likaså är mitt andra barnbarn duktig i sport. På 10 års ålder så erhöll hon första plats i simning och var också duktig på handboll. Även mitt tredje barnbarn är duktig på fotboll och simning. Kan man vara stoltare? Våra barns framgångar är den största rikedom man kan ha. Min andra son är kriminal inspektör och hans fru är tandtekniker. De bor i det finaste området i Malmö.

Jag lade märket till att på flertal ställen så fanns det tidningsställ och Vanco förklarade att dessa var gratis och att det fanns olika tidningar såsom morgon, kvälls och vecko tidningar. Om tidningarna tänker jag berätta om längre fram. Jag fick det förklarat av Kole Kezovski som antog att jag var intresserad eftersom jag själv var journalist.

I köpcentret

Kole hade rätt jag ville höra om tidningarna men jag ville också fråga om den svenska maten, modet och deras konsumerings vanor...

Jag behövde inte fråga om de svensk-makedoniska vanorna, för att jag märkte hos Strebre i Kole så bjöd dem på traditionella makedoniska rätter, potatisgryta, böngryta, pajer...Det var intressant att se att dessa rätter var omtyckta även av de yngsta som inte ens är födda i Makedonien. Jag och Kole besökte ett mellanstort köpcentrum, här hade de allt ifrån mat, kosmetika, kläder. Här hände det något som gjorde Kole mycket upprörd.

Bild 47 Konserv fabriken i Eslöv. Här arbetade Vera under hela sitt arbetande liv och fabriken låg ett stenkast från deras hem.

Innan Kole kom och hämtade upp mig, så stoppade jag ner ett paket makedoniskt kaffe i fickan och efter vi hade handlat så tog jag fram det och stoppade ner det i en utav påsarna. När Kole såg detta utropade han,

-har du haft paketet i ficka hela tiden.- ja, sa jag, vad är det för fel med det! -Vi hade tur att ingen såg det annars kunde vi ha råkat illa ut. Nu förstod jag vad han menade, jag hade lärt mig en läxa: att aldrig bära med mig något som jag inte har köpt i en annan affär. I köpcentert finns det kameror så att man enkelt kan övervaka det om försegar. Vi strosade runt i matbutiken som Kole besökte 2 gånger i veckan. Här sålde man även skor och eftersom det var vinter så bestod hyllorna av kängor och stövlar, priserna var som våra , den enda skillnaden var inkomsten. Min uppmärksamhet drogs till brödhyllan, här fanns det 20 sorter bröd och cirka priset var 25 kr, vilket är dyrt jämfört med hos oss. Sverige är känt för att leverera kvalitets veteprodukter. Brödet konsumeras inte i Sverige i samma utsträckning som i Makedonien, det är också därför många bakar sitt egna bröd hemma hos makedonierna i Sverige. På detta sätt blir brödet billigare och godare. I köpcenter fanns det allt inom grönsaks och frukt väg, även om det inte var säsong. Svenskarna odlar allt växthus, så man finner det mesta som vår marknad erbjuder. För att inte tala om kött och chark produkter. Fisken konsumeras mycket även om priset är högt.

En eftermiddag i Helsingborg

Ett var en vacker dag även om det var vinter, Strebre hade privata affärer i Helsingborg och ville att jag skulle följa med och se staden. Det var inte alls långt ifrån Eslöv.

Bild 48 Helsingborg

Bild 49

Gamla historiska objekt som är placerade för att väcka turistens uppmärksamhet.

Hela södra Sverige har en liknande panorama, raka ytor med en och en annan farm i sikte.

Någonstans vid infarten på denna vackra stad så fanns det en bilsalong som var mycket större än Mendos bilsalong, skillnaden var att denna ägdes av en makedonier som hette, Kiril Skoglund, han bar på sin frus efternamn och var en av den rikaste makedonierna i Sverige. När vi besökte bilsalongen var Kiril bort rest, han befann sig i Makedonien. Han arbetar flitigt i frågor som rör sig om makedoniens utveckling. I salongen fanns det 300 bilar. Vissa var nya som Kiril distributerade andra var begagnade.

Bild 50 Robin i Strebre

Enligt Strebre så bor det flera makedoniska familjer än Kirils i Helsingborg, vi har Saso i Pece som är framgångsrika i restaurang branschen. Vi hade inte tid att träffa dem, men de flesta makedonier är från Prilep-Mariovsko och de är ca 300-350 stycken. Deras förening heter "11 Oktomvri". Det har varit en aktiv förening och idag försöker man underhålla aktiviteterna för att folk ska fortsätta umgås. Jag träffade aldrig Kiril, men därimot så träffade jag hans son, Robin, en trevlig kille med stort hjärta och kärlek till sin fars hemland. Han hade inte så mycket tid men fann tid att träffa oss kort och fotograferas. Han lovade att söka upp mig när han kom till Bitola och samtala över en kall öl på Sirok Sokak. Jag var angelägen att träffa honom och hans far, för att det talades så varmt om honom. Kiril kom till Sverige som barn och började tidigt en primitiv bilhandel, idag är denna utvecklad och framgångsrik. Kiril är en mycket omtyckt, respekterad medborgare som även agerar som supporter i sporten.

Bild 51 Motorcykel med släp som inte är till salu utan bara för utställning.

Har har lärt mig mycket om Helsingborg och Sverige, tack vare Strebre. Jag såg mycket sevärdheter men det som gav mest intryck var den centrala delen och trafiken. Från bryggan där vågorna gungade, gungade olika slags vattenburna färdmedel både för yrkes och för nöjesskull, allt ifrån fina yachter till yrkesbåtar. Här ser man förbindelserna mellan Sverige och Danmark. Med blotta ögat ser man Danmark. Helsingborg, är numera ett attraktivt turist område, det är enkelt att färdas med båt till Danmark eller Finland men sedan bron Malmö-Köpenhamn konstruerades så har den vattenburna transporten minskat en aning. Båtarna går var

15 minut fram och tillbaka mellan Danmark och Sverige. Denna stad är en attraktiv nöjes plats för de som har det bättre ställt, man kan parkera sin båt vid bryggan och sedan övernatta i Helsingborg lyxiga lägenheter som kostar en slant extra utöver de vanliga.

Bild 52 Denna stad har mycket sevärdheter

Träff med första generationens invandrare och arbetstagare

Mina dagar var räknade i Sverige men jag hann ändå träffa flera makedonier och höra flera intressanta historier om hur det var att flytta till Sverige. Vissa hade det lättare andra svårare.

Bild 62

Dimitar Badev oroliga själ.

Bild 53 Dimitar Badev

-Jag föddes 1930 i Kavadraci, så började Dimitar sin berättelse, han är bror till Nikola badev som var känd legend inom sång.

-1944, efter andra världskriget så flyttade jag och min familj till Skopje, Makedonien huvudstad och bodde där fram till 1946. jag blev erbjuden att åka till Tjeckoslovakien och för att lära mig ett nytt yrke. Där bodde jag i tre år. 1948 blev vi utvisade från Tjeckoslovakien. Jag och mina vänner reste tillbaka till Jugoslavien och fortsatte mina studier och när jag fick diplom så återvände jag till Skopje. Jag undrade var jag skulle ta vägen och fortsätta mina studier. Jag kontaktade en bekant som jag lärde känna i Tjeckoslovakien som bodde i Kroatien. Han tyckte att jag skulle söka ett stipendium och jag fick hjälp med detta från läderfabriken "Goce Delcev". Jag åkte till Karlovac och där blev jag kvar i tre år och avslutade mina gymnasiala utbildning med teknisk inriktning. Så fort jag återvände till Skopje så skrev jag in mig på en skola för officeren.

Makedonien var i behov av arme personal. Jag märkte att det inte var min grej så jag hoppade av och genomförde min militära tjänst i vanlig ordning, i Forcha. När jag blev klar så återvände jag till skopje och blev anställd i läder fabriken "Goce Delcev".

Har trivdes jag inte heller så min bror hjälpte mig med att få in en fot på redaktionen "Nova Makedonija". Jag arbetade som korrigerare. Min oroliga själ förde min vidare till en annan Tidning och där arbetade jag som teknik redaktör. Här blev jag inte heller kvar länge. Jag blev istället teknik inredare på en annan redaktion, "Narodna Zadruga". Förutom detta arbetade jag som förvaltare för Makedoniens författarsällskap. Här blev jag inte kvar länge heller. Som person var jag otålig med en apitit på lärdom. Mitt öde förde mig till Zagreb på naturvetenskapliga universitetet. Jag

studerade Kemi men gick inte klart på universitetet för att jag gifte mig. Men giftermålet varade inte länge. Jag träffade en ny och reste till Vršac. Jag fick arbete på sjukhusets lab och här blev jag kvar i 8 år. 1968 den 1 juli kom jag till Sverige och saker som jag inte ens kunnat drömma om hände.

Jag reste för första till Malmö med andra Makedonier med tåg från Belgrad. Vi startade en klubb som kallades för den Makedoniska Sport, kultur- konstsällskapet som jag så klart var medlem i. Jag umgicks med Borce Andovski och hans bror Pero, Risto Naumovski och Boris Anevski som var en av den som startade sällskapet. Anevski var en av de första som bosatte sig i Malmö och de var många. Boris var mycket påläst man och arbetade som lärare. I skolorna in fördes hemspråk på Makedoniska och det var sällskapets förtjänst. Sällskapet växte sakta men säkert och blev ett stort umgänge för makedonierna i Malmö med omnejd. Jag och fru Marija började genast studera språket, efter 3 månader kunde jag tala enkel svenska. Om man inte kan språket är det svårt att få ett bra arbete. I en arbetsförmedling arbetade Mile Blazeovski. Han hittade ett jobb åt mig 14 km utanför Malmö i ett lab. Här arbetade jag i tre år. Senare blev jag bekant med en serb och montenegrin som erbjöd mig att extra knäcka som fönsterputsare på helgerna. Jag så mig som tillfällig arbetstagare som skulle återvända till mitt hemland efter jag tjänat och sparat ihop lite pengar.

Jag smed andra planer, jag lyckades bygga ett hus i Dalmacia på Brac. Turism var något som attraherade mig men det blev det inget av och åren gick.

Jag tjänade bra så jag beslöt mig att öppna eget och mitt företag hette "rent". Jag betalade skatt för mig och min fru men mina anställda arbetade svart. Men efter några år så blev jag upptäckt av skatteverket. Jag fick en hög summa böter, det är kriminellt att inte betala skatt i Sverige. Jag fick villkorlig dom och böter på 150 000 kronor. 5-6 år fick jag bara 50% av min pension men jag klarade mig och betalade min skatt. Jag fick mig en rejäl läxa. Jag fick problem med hälsan men det börjar bli bättre och det är därför jag kan nu sitta här och berätta mig historia för dig sa Dimitar Badev med en vattnig och utstuderande blick.

-Redan från början hade jag en önskan att starta något andligt. I denna region fanns det mycket makedonier mer än 3000 så vi behövde något andligt. Vi behövde en egen kyrka inte serbisk, bulgarisk eller grekisk. Men det var inte enkelt, flera var imot detta speciellt metropoliten Lavrentia.

Vi var i konflikt men Sverige godkände vår begäran och fick till och med tillfälliga lokaler, i kyrkan "St Johannes". Vi formade även en Makedonisk kyrkoförening MKF. Våra första medlemmar var Blagoce Acevski, Andon Anevski, och första sekreterare var Gorgi Ivanovski. Ivanovski var min högra hand. "Sveti Naum ohridski" var nu formad, och var den första Makedoniska kyrkoförening i Malmö.

Innan vi fick tillgång till fasiliteterna så samlades vi i en affär hos Boris Lisolajski. Här kom vi fram till flera beslut. Efter några månader började semestertidera. Den serb-makedoniska kyrkan splittrades och serberna byggde en egen kyrka. Vi hade

ändå ett bar förhållande och jag till och med döpte deras kyrka. De ville att den skulle heta "Sv Sava" men jag föreslog "Sv Kiril i Metodi", så heter den fortfarande. Detta var hur "Sv Naum Ohridski" blev till och var inte bara först i Sverige utan i väst Europa. Tyvärr så finns inget dokumenterat så allt jag berättar är vad jag minns ifrån den tiden. Om detta inte berättas kommer man inte den nya generationen veta hur allt blev till. Sekreteraren Done Ilievski från det religiösa ministert, på min förfrågan, skickade prästen Lazo Petrov till Malmö. De bodde hos mig i 14 dagar. Min fru gav mig mycket stöd genom hela processen även om hon är kroat.

Kykan pryddes med våra ikoner. Alla tog med sig sitt egna helgon som de firade i sitt hem. På varje ikon så satte vi tusen kronor. Man var tvungen att börja med nåt, för utan pengar så är inte mycket möjligt. Men tyvärr så fick vi en annan vändning, prästen tyckte att jag skulle betala lön till honom.

Detta var inte något som jag kunde besluta, utan det var den kyrkliga föreningen som hade makten i sådana beslut. På själva mötet så dök endast Stojan Anevski, en respekterad man, och gammal aktivist. Under tiden hittade vi en lägenhet till prästen och frågan om hans lön diskuterades. Emellertid höll prästen han ett möte där han förtalade mig. Efter detta slutade jag att besöka kyrkan. Så var det tills prästen reste hem.

Bild 54 Andon Anevski

Andon Anevski

Jag tog upp temat om hur det gick till att forma kyrkoföreningen med flera, men tyvärr var dessa gamla och hade vaga minnen om hur förloppet utvecklades. För att komma fram till sanningen och att de berörda skulle få en rättvis behandling beslöt jag mig att tala med Andon Anevski. I temat var det flera involverade och alla önskar att få ut sin version. Efter att ha hört Dimitar Badevs berättelse så lade Andon Anevski till..

-Man glömmer lätt bort saker och ting, ännu mer när man blir gammal. Jag kan berätta att innan vi fick vår kyrka var det flera som reste till Danmark för att gifta sig eller döpa sin barn i Ryska kyrkan. Det var på grund av detta som tanken om egen kyrka föddes. Med välsignelse av vår första biskop Dositej, välsignades vår första kyrka av Prästen Petar Jordanov som fördes hit till Malmö av Done Ilievski.

Därefter kom Lazar Petrov. När jag kom hem efter min semester var även han borta. Varför han gav sig av finns det flera versioner av. Han var nog inte nöjd med sin lön, under denna tid var vi fortfarande i Jugoslavien och det passade inte alla att vi skulle ha en egen kyrka även för vissa av våra egna. Det fanns hemligheter och direkta hot och jag tror att det var därför Lazar Petrov gav sig av. Många vill ha honom tillbaka men han valde att avstå. Vi hade då ingen präst och MKF bad Gorgi Ivanovski att resa till Makedonien för att utbilda sig till präst och så blev det. Jag tycker att ni bör tala med Gorgi om detta. Det är bra att få höra hans version så Andon vid vår andra träff.

Gorgi Ivanovski

Det som Badev och Anevski stämmer, efter prästen Lazar övergav oss så blev vi prästlösa. Vi hade enkelt kunnat lösa vårt problem genom att lägga in en ansökan hos MPC som var ansvariga för detta men då den tiden hade vi det dåligt ekonomiskt ställt. Kassen var så gott som tom och vi hade inte möjlighet att betala lön till en präst. Detta var anledningen till att jag var tillfrågad, men det fanns andra problem. Jag kunde inte vara präst för att jag inte var utbildad och ärligt talat så hade jag egentligen

Ingen lust att vara präst för jag ville som alla andra resa tillbaka till Bitola efter att ha sparat och tjänat lite pengar. Jag ville bli präst i Makedonien, det var min dröm men det var inte mitt öde. När jag upptäckte glöden och viljan för att få en egen kyrka i Sverige så drogs jag med i leken. I början av november 1973, i kyrkan "Sv Dimitria" i Skopje blev jag präst med Biskopen Dositej som vägledare. Jag återvände till Malmö i december samma år.

Bild 55 Gorgi Ivanovski och Dimce Minovski

Jag var präst fram till 80-talet. Jag arbetade i fabrik för lack och färg så jag kunde inte ägna heltid åt prästerskapet. Jag var präst för hela Sverige och det är mycket större än före detta Jugoslavien så resorna var många och detta var tidskrävande. Jag var ibland tvungen att frånvara från mitt arbete som var min enda inkomstkälla. Jag reste alltid med någon från MKF. Med oss hade vi alltid ikoner, vi hade med oss en improviserad ikonostas, små kyrkor. Vi reste mest på helger och stor helger när jag var ledig från jobbet. 1975 och 1976 hade jag regelbunden tjänstgöring i Göteborg och väldigt lite tid för min familj. Jag måste lägga till att vår kyrka var väldigt fattig på denna tid, visst hade vi lite donationer från landet men dessa räckte inte för att vi skulle kunna fungera som en vanlig kyrka. För att få donationerna var vi tvugna att redovisa antal medlemmar. Vi började ta ut en medlemsavgift men utvecklingen var trög. Den fanns inte lön för mig som präst, hade jag varit i Makedonien hade jag kunnat bli biskop men här var jag tvungen att ägna mig helt åt mitt arbete i fabriken för att få ihop det och nu krävdes det att hitta en ny präst. Jag är fortfarande präst men inte aktiv, jag hjälper till i kyrkan så mycket som jag kan. Jag åker till Bitola som jag flyttade ifrån 1970, för där finns min själ och mitt hjärta kvar- så avslutade Gorgi sin berättelse.

Blagoj Acevski

Efter att ha talat med Badev, Anevski och Ivanovski, träffade jag Blagoj Acevski. Blagoj är från Bitola och född i Ivangevci. Efter att kollektiven splittrades så kom han till Bitola. Efter att ha arbetat på ett flertal ställen, så fick han 1957 arbete på Frinko en fabrik som tillverkade kylskåp. Först så arbetade han med allmänna saker och sedan så bytte han upp sig till snickare. Här arbetade han fram till 1966. Samma

år i juli kom han till Sverige och senare hela hans familj. De adapterade snabbt och trivdes i sitt nya land. Blagoj och hans generations Makedonier var delaktig i alla aktiviteter, även i utvecklingen av MKF i Malmö. Hans farfar Karanfil överförde sin kärlek till kyrkan till Blagoj. 1972 var han aktiv att bokföra alla makedonier i Sverige, vilket inte var ett enkelt på den tiden. En lista skapades med namn, adress och telefonnummer på 3000 makedonier. Listan underlättade processen för regelbundna finansiella donationer från landet som gick till kyrkan. Tack vare detta är han en av de mest respekterade makedonierna i Sverige. Idag är han pensionär med en lycklig familj och de hälsar regelbundet på "sv Naum Ohridski". Han anser det heliga objektet är en av vakraste i Sverige.

Bild 56 Blagoj Acevski, en av de äldsta aktivisterna.

MKF: s Utskick

Nu har jag fått en klar bild på hur allt gick till att bilda MKF och vems förtjänst det var att allt gick i lås. Vi repeterar en gång till: Alla dessa händelser utspelades för 40 år sedan. Framför mig har jag ett utskick som har givits ut av MKF "Sv Naum Ohridski" där man informerar om kyrkans 20 år jubelium. Skriften innehåller information om allt som har varit från 1973 till 1993. Tack vare detta så har man lyckats spara viktig information. Med tanke på att det var 10 år sedan detta utskick gavs ut, kan man enkelt säga att innehållet är relevant med tanke på att de som skrev och de som berättade var delaktiga i alla händelser.

Framöver kommer jag att delge texten med rubrik "Utvecklingen till MKF "Sv Naum Ohridski i Malmö" med författare Blazo Kozarski. Hans skrift och mina intervjuer kommer att hjälpa till att belysa det som vi strävar efter, det är detta vi alla vill: Hur och vem tog initiativen till att MKF i Malmö blev till och gick utveckligen till.

Bild 57 Blagoj Acevski, Bojan Stojanovski, Ilija Blazevski, Dimitar Badev, Lazar Petrov, Karafil Ilenkovski, Adon Anevski, Gorgi Ivanovski och några andra aktivister, Josif Ilievski och Goce Talevski, 1973 när MKF grundades.

Bild

Bild 58 När kyrkan välsignades.

Den ortodoxa Makedonierna i Malmö med omnejd kommer alltid att minnas påsken 1973, då prästen Lazar Petrov var i tjänst i "St Johannes" lokaler i Malmö. Även om Lazar Petrov inte var kvar länge lyckades han skapa ett kykohem för medlemmarna. Efter han hade rest sig av, på MKF: s begäran, var Gorgi Ivanovski tillfrågad att ta över efter Lazar Petrov. Gorgi hade länge levt i Malmö.

Under tiden när han var förvaltare i församlingen, tillsammans med MKF så visade han en ypperlig uppföran och engagemang. Han arbetade i en fabrik men under hans fritid så tjänstgorde han som präst i kyrkan och i alla närliggande områden. Trelleborg, Eslöv, Helsingborg och Växjö tillhörde "Sv Naum Ohridski"s församling. Styrelsen för den Ortodox-makedoniska kyrkan såg till de fick bekräftelse från de Svenska myndigheterna och Svenska kyrkan. De såg också till att kyrkan registrerades. För att allt skulle gå i lås, förutom prästens så spelade MKF och medlemmarna roll in för att detta skulle realiseras. Prästen Gorgi Ivanovski, var aktiv i 6 år i "Sv Naum Ohridski". Efter att ha lämnat sin plats på församlingen, hade MKF problem att hitta en ersättare.

MKF "Sv Naum Ohridski" Malmö, i samabete med Värld biskopssynoden, OMK och MKF "Sv Kiril i Metodi" Göteborg och de kom fram till att Göteborgs präst, Boro Stankovski, skulle också vara ansvarig i Malmö också. Han fick han mycket hjälp och stöd av MKF och Diakonen, Ilija Spasevski från Malmö. Han var inte pur ung längre men ändå lyckades han tillgodose allas andliga behov.

Protonen Boro Stankovski försatte jobbet efter Gorgi Ivanovski. Han arbetade i båda kyrkorna och samtidigt påbörjade han ett annat projekt, ännu en kyrka i Göteborg. Det lyckades han med. Han var gammal med dålig hälsa men arbetade tills prästen Blaze Kozarovski tog över.

Under tiden på stor helgerna så skickades präster ifrån Makedonien till Malmö. I Malmö har har dessa varit i tjänst: Proto pastorn Lazar Petrov, Prästen Gorgi Ivanovski, Proto pastorna Boro Stavrovski, Proto Blaze Kozarevski, Proto Petar Jordanovski, Proto pastorn Trajan Mitrevski, Proto pastorn Petar Davidkovski, Proto pastorn Metodi Gogov, Proto Aleksandar Spirkovski, Proto Tomislav Petkovski, Proto diakonen Stojan Jankovski, Diakonen Jovica Simonovski, Proto diakonen Jovan Takovski, Jero diakonen Nektarie och diakonen Dimitar Belcovski.

Från arkiverna hos OMK, här MKF "Sv Naum Ohridski" i Malmö fått besök av Metropoliterna av Prespa och Bitola, herr Petar ett flertal gånger, Metropoliterna av Vardarski, herr Mihail och Metropoliterna av Bregalniki, Herr Stefan.

Kyrkan "Sv Naum Ohridski" förbättrades avsevärt genom dessa besök från Metropoliterna Herr Petar som var administratör för väst Europa, 1981.

Bild 59 Ett dop i vår kyrka

Våra framgångar berodde på prästerna, den Makedoniska styrelsen och föreningens samarbete. Fram tills idag har vi haft dessa presidenter i styrelsen: Dimitar Badev, Andon Anevski, Josif Ilievski, Metodija Talevski, Vlado Cenovski, Goce Talevski, Diakonen Ilija Spasevski, Tome Eftovski, Nikola Stefanovski, Dragomir Kacanaliiev, Nikola Lisolajski, dragi Jovanov i Petar Sekulovski. Vårt sätt att samarbeta var det som bidrog till framgång och då menar vi också medlemmarnas goda samarbetsvilja.

Bild 60 Uppmärksamhet i Svenska medier.

Kyrkan "Sv Naum Ohridski" Malmö

Jag tillbringade en tid i södra Sverige och träffade flera familjer från Makedonien, vissa som var bekanta, andra inte. Men jag längtade efter den kommande söndagen. Detta var för att på denna dag skulle det hållas en gudstjänst på "Sv Naum Ohridski" i Malmö och flera besökare skulle närvara. De flesta kom från Malmö med omnejd. Jag ville ta tillfället i akt och göra ett repotage om hur Makedonier lever i Sverige, så jag bad Mendo Nikolovski ta med sin kamera och möta upp mig kl 9:00 vid kyrkoträdgården. Kole Kezovski från Eslöv körde dit mig. Denna dag var det mulet och vinden blåste men det var ändå trevligt. Väl framme vid kyrkan var det en tiotal på plats som hjälpte till vid gudstjänsten. Med Mendos kamera filmade vid hela objektet. Jag var exalterad och glad med en mycket positiv inställning. Kyrkan var ljus och mäktig från utsidan. De hade rätt när de sa att i Malmö hade den finaste ortodoxa kyrkan i Sverige och Europa. På insidan finns det fortfarande lite arbete kvar.

Tiden gick och kyrkan fylldes mer och mer, runt 100 medlemmar närvarade på gudstjänsten. Det fanns både unga, gamla och barn där. Jag hade hört att Blaze har speciell röst och de hade rätt, han var en bra talare.

Gudstjänsten uppmärksammades med respekt. Salen var vacker och aukustisk, likaså ikonostasen.

Fotnot

Det dundrade från himlen som om gud röst ville nå ut. Med Mendos kamera filmade vi nästan hela gudstjänsten. Där efter så fick alla lunch som donerades av en medlem och på detta sätt löste sig det mesta. Lunchen som serverades var mäktig och innan lunch höll Trajce Bosevski, MKF:s president, prästen Blaze Kozarski och en representant av Svenska kyrkan tal. Jag som gäst fick möjlighet att säga några ord.

Bild 61 Kyrkan "Sv Naum Ohridski" i Malmö är en stolthet för alla makedonier. Byggnaden är nästan klar. När vädret tillåter kommer man att belägga trädgården. Allt som görs finansieras av våra medlemmar. Det ska byggas till lokaler som ska avse andra aktiviteter.

Under lunchen så samtalade man allmänt och jag hade lust att tala lite med Blaze Kozarski. Jag kom till Sverige för 27 år sedan och då fick de lokaler för att byggas om som kyrka. 3 maj 1987, så tillhandahöll man prästernas behov. Då förstod man också att det andliga livet var tvunget att utvecklas. Varje frö som sås får liv och behöver underhållas för att fortsätta leva. 1997 började man söka efter en tomt där man kunde bygga en ny kyrka. Tack vare MKF, Svenska myndigheten och våra medlemmar köpte vi denna tomt. Idag har kyrkan funnits här i 9 år. Jag är nöjd och

lycklig att vi har kommit så långt, jag kan sova lugnt och vi är snart klara med projektet.

Tak lamporna är beställda, freskomålningarna är under tillverkning och snart kommer allt att få sin plats för att belysa kyrkan ytterligare med ljusets makt.

Vårt exempel följs av andra kyrkoföreningar i Europa. Kyrkan är viktig för alla, speciellt för den tredje generationen som föds i Sverige och är i behov av denna kyrkliga vägledning för att det inte mista sin tro, speciellt om man gifter sig med någon som inte delar ens traditioner. Kärleken till tron blev större för att den högste metropoliten i Europa, Herr Pimen är från Malmö. Detta tempel är en samlingspunkt för hela Europa.

Bild 63 Pastorn Pimen i kyrkan i Malmö

Vår stiftelse breddar mer och mer. Vi har kyrkan i Malmö, Göteborg, Mains i Tyskland, i Dortmund, en kyrktomt i Wein, vi har även kyrkor som vi har till låns på en längre period i olika delar Europa. Jag vill ta tillfället i akt att presentera och hälsa från vår Pastorn Pimen, jag är här och talar med er med hans välsnignelse.

Annars har vi här i Malmö en av de vackraste ortodoxa tempel som existerar. Med välsnignelse från gud och med hjälp av många goda människor har vi lyckats åstadkomma detta. Alla dessa behöver bekräftelse, den största bekräftelsen får de från gud. Det är han som skänker glädje och lycka. En troende kvinna som är över 90 år reser hit för att be, hon byter två bussar för att ta sig hit. Hennes närvaro är en av de största gåvorna vår kyrka kan få. Denna gamla kvinna har från gud fått ett långt liv. Vi är medvetna att alla våra troende kan inte vara med oss hela tiden, eftersom vi täcker ett stort område. Vissa av våra troende har 200 km resa hit men vi är glada att dessa hälsar på oss vid stor helgerna, även om temlet inte är färdig byggt. Jag är glad över ungdomarna som hälsar på oss, speciellt dessa med giftermål från andra kulturer. Kärlek till sin tro och kyrka kan ingen tvinga på. De troende som har den ärligaste kärleken och respekten, är vår största makt. Vår kyrka i Malmö och alla andra ortodox-Makedoniska kyrkor i Europa överlever på grund av dessa troende.

Bild

Bild 64 Prästen Blaze Kozarski

Trajce Bosevski

Även om man hade mycket att stå i just denna dag, tog Presidenten Trajce Bosevski sig tid. Han bor och arbetar i Trelleborg. Trajce är ursprungligen från Bitola men det var första gången jag träffade honom. När jag berättade om mina intentioner så gick han med på att samtala med mig, men först blev jag utfrågad om Bitola. Genom hans frågor så förstod jag att han hade hört talas om mig och visste vad jag sysslade med. Jag blev tillfrågad att som gäst hålla ett tal innan lunchen, och att då visa upp mina gåvor till kyrkan. Dessa skulle berika kyrkans bibliotek.

Trajce började precis som mina andra intervjuade att med hjälp av de troende i Makedonien så blev kyrkan i Malmö en verklighet. När detta blir helt klar och kompletterad med ikonostasen och alla andra behov kommer denna att förvandlas till ett riktigt hem, samlingspunkt för alla troende i södra Sverige.

När man bygger något nytt finns det alltid som dispyter sa Trajce Bosevski. Det viktiga är att vi kommer fram till vårt gemensamma mål. Det kommer säkert att finnas barn sjukdommar i början men viljan att lyckas med vårt mål gör sitt. Det viktiga är att lösa små fel med förståelse och respekt då lyckas man med det mesta. Mitt mål och vilja är att tillsammans med vår styrka lyckas avsluta detta project på avsatt tid, detta är i slutet av 2013. när allt är färdigt så glömmer man bort alla dispyter som har varit och allt

förvandlas till glädje. Detta är min teori, och jag tror att de flesta fungerar på samma sätt. Jag tror att alla har samma mål och att detta försvinner när målet är nått.

Templet kommer att förena oss i tankar och framtida aktioner – detta säger Trajce med ett leende och så avslutades vårt samtal.

Bild 65 Trajce Bosevski, i mitten

Mile Blazeovski

Jag är född ute på landet, "selo Belica", Kicevos region. 1958 kom jag till Sverige. Jag är en av de första makedonierna som satte min fot i detta skandinaviska land.

Jag tror att när jag kom så fanns det inga andra av våra, iallafall inte där jag var. Jag måste säga att jag inte kom ensam, vi var en hel grupp. Med mig var, Pande som idag bor i Trelleborg, Risto från Ljubojno och några andra men det var länge sedan så jag minns inte riktigt vilka. Vi var en grupp som inte kom till Sverige som alla andra organiserade arbetsgrupper eller turister. Jag kom helt enkelt hit genom att fly genom gränsen, det var inte det ända. Flera av mina släktingar var i Amerika. Min far hade redan bott där i 18 år och min farfar 8 år. Jag ville dit men fick aldrig visum. Det var så jag kom fram till att fly illegalt, med hopp att jag från Grekland skulle få det lättare att komma till Amerika. En kväll beslöt jag mig att nå mitt mål, genom att följa tågets spår så kom jag till Lazets, kom över gränsen och kom till Lerin. Även om jag var hade bara förutsättningar att lyckas i livet, speciellt inom militären. Jag hade haft det bra inom militären men något fick mig att ge mig av. Jag tror att jag var äventyrslysten. Flera som flydde genom gränsen blev tillbaka skickade, men jag, med hjälp av min kusin lyckades jag få stanna kvar. Även jag hade tidigare misslyckats men jag var envis. I mitt huvud cirkulerade det cabrioletter och amerikanska bilar och det fick mig att försöka en tredje gång. I Lerin fanns det ett läger och huvud man var en från Bitola, jag vet inte hur han hade kommit dit men han var ansvarig. Jag var kvar där i tio dagar. Tre månader var jag i ett läger i Solun, två månader i Athen och lite mer än ett år i Lavrion. De som ville ge sig av kunde välja vart de ville ta vägen. Jag ville till Amerika eller Kanada men en kommission kom dit från Sverige. Jag tror att de var från röda korset för det ville hjälpa unga och

sjuka. Jag pratade grekiska i nuläget och arbetade på kliniken, det var så jag kom i kontakt med läkaren. Han ville hjälpa mig så han skrev ett sjukintyg. Det var så jag kom till Sverige. Min dröm om att få komma till Amerika gick inte i uppfyllelse men jag stod inte ut i lägret. Jag hade kommit fram till att åka till första möjliga ställe.

Bild 66 Mile Blazeovski och kole Kezovski

När jag kom dit så testades mina kvaliteer och jag blev skickad till en verstad för att utbilda mig. Det var Volvos verkstad. På denna tid så var det hur enkelt som helst att få jobb i Sverige. Från skolan så fick jag arbete på fabriken och vart kvar i två år. Under tiden så träffade jag en makedonska som jag gifte mig med, men äktenskapet höll bara i ett år. Jag vart ensam med vårt barn och 1967 kom jag till Bitola och gifte om mig med en skådespelerska som arbetade i teatern som statist. Hon var ung, runt tjugo år. Jag tog med mig henne till Sverige och vi fick två söner. Mina tre söner har det bra ställt. Den äldsta, Metodi, har en antik affär. Den andra, Manoli, är förskolelärare. Den tredje är säljare för färg och tapeter. Manoli är gifte och har tre barn.

Jag är pensionerad polis arbetare. Jag arbetade på avdelningen för migration och var mycket abitiös. Jag arbetade där i 20 år. 7 år arbetade jag som svenska lärare. Det var så jag kom till migrations avdelningen, som var ett mycket värdigt arbete. Jag hann lära känna många, tack vare yrket. Alla hade problem med att få visum. Jag hjälpte så mycket ajg' bara kunde. Jag tror att det är på grund av detta, som jag har så många vänner och är mycket känd i södra Sverige.

-Hur spenderar ni er tid idag?

-I kyrkan. Här har vi egna samlingslokaler och vi är runt en tiotal som samlas, vi spelar schack, samtalar, vi dricker lite hembränt...från våran...men tyvärr så är vi inte lika samman svetsade som förr. Jag tror att det är på grund av avund. Om man spelar schack och den ene är bättre än den andre så blir alla imot denne. Det händer att vi blir osams och tiden fördrivs med diskussioner. En pensionärsgrej. Men problemet är inte att vi blir osams i våra spel utan det är ungdomarna som är det största problemet. Det får inte finnas avund bland dem. De bör respektera varandra för framtiden är i deras händer.

Bild 67 Trelleborg

-Besöker ni Makedonien ofta?

-Förr i tiden, gjorde jag det. Mest Bitola. Men nu har jag inte varit där i 14 år.

Ska jag vara ärlig , med tiden, så har min längtan blivit mindre och jag dras inte för att resa dit. Jag har ingen att åka till, ingen att umgås med. Den största anledningen är nog klimatet. Klimatet här passar mig bättre ur hälso perspektiv, här har vi också hög standard på hälsovården och det passar mig i min ålder. Sverige är framåt när det gäller hälsovården. Populärar Mile fortsatte sin berättelse om hur allt var förr i tiden, han är en trevlig och glad man, med honom kan man tala med hur länge som utan att bli uttråkad.

Bild 68 Parkering är inte ett problem i Sverige.

Lile Georgievska

Jag blev glatt överraskad när jag stötte på min gamla bekant, Lile Georgievska och hennes man, Gradimir. Gradimir är från Bitola och Lile från Brusnik. När de var ny gifta så flyttade de till Sverige, detta var under 70-talet. De reser till Bitola varje år, eller rättare sagt till Brusnik där de har sitt hus. Under sommrarna så träffas vi och jag blev glad över att stötta på dem i Malmö. Lile hade kapp.

Utan att bli ombud så började Lile att tala: Åren gör sitt, mitt arbete har medfört med sitt. Mitt yrke krävde mycket stående och nu har jag problem men med kappens hjälp så kan jag gå normalt. Fortfarande har jag svårigheter att vara stående under längre perioder. Men jag har ork att träffa er hemma hos mig så vi kan tala i lugn och ro.

Det är bra att ni är här i Sverige, jag vill också visa vårt hem, -lade Lile till med ett stelt uttryck, på grund av det kyliga vädret.

Bild 69 Lili Georgievska

Jag ville hälsa på dem, och jag lovade att göra det så fort det var möjligt. Men dagarna blåste iväg och tyvärr så fick jag inte möjlighet. Vi får träffas i Brusnik istället.

Bild 70 I centrala Trelleborg

Restaurangen Casa blanca i Trelleborg

Vi kom fram till Trelleborg på slutet av dagen. Med Strebre promenerade vi vid bryggan. Det blåste kallt. Doften av havet fyllde våra näsborrar. Längre bort kunde man se båtar som gungade i takt med havet. Det såg ut som om havet och himlen var förenade. Doften var stark men det störde inte mig. Tvärtom så vill jag känna doften och riktigt känna havets egenskaper.

Vi körde förbi den berömda däck fabriken, där ett flertal makedonier arbetade så nådde vi fram till den centrala delen av Trelleborg. Utseendet på Trelleborgs torg hade ett antikt intryck. På 70-talet var det flera från Bitola som flyttade hit.

Bild 70 Stadens panorama.

På grund av kylan var det ganska folktomt på torget. Där fanns restaurangen "Casa Blanca" som ägdes av Gorgi Kolevski från Bitola. Gorgi är en av de mest upptagna makedonierna och att han bytt flera jobb innan han öppnade restaurangen. Hans företag går bra oavsett om det är vinter eller sommar. Det är intressant att flera av makedonierna startade pizzerior.

Ägaren till "Casa Blanca" var jag inte bekant med sen tidigare, jag har hört talas om honom men aldrig talat med honom själv. Jag blev överaskad att han genast kände igen mig. Han visste vem och vad jag var, han hade hört talas om mig i Bitola. Vi hälsade och blev genast erbjudna mat. Det var efter lunch så det var ganska lugnt i restaurang. I buffen var det lite mat kvar. Det var tecken på att man var tvungen att tillaga ny mat till middagen. Jag hörde lite senare att de serverade frukost, lunch och middags buffe. Man tillagar alltid ny mat, här serveras inga rester. Det är mest svenskar som besöker restaurangen och till min förvåning så hörde jag att makedonier hellre äter på andra ställen än ett ställe som tillhör någon makedon. Hur det än är, så serverades det lax som var lika god som vår pastermka och med en mäktig garniering som tillfredställde min appetit så att jag inte kunde förmå mig att ta en endaste tugga bröd. Efter måltiden så började vi samtala och det var inga svårigheter för Gorgi som var en bra talare. Han har varit i Sverige i 30 år ändå så talar han ypperlig makedoniska.

-Jag kom till Sverige 1982, Trelleborg var ett populärt ställe för makedonier och de flesta flyttade efter de hade adapterat. Han började tala om sitt liv som arbetstagare i Sverige.

Bild 72 I Casa Blanca

-Som student, gillade jag att resa, jag reste till Tyskland, Italien...med yugoslaviska passet kunde man resa var man ville men när jag kom till Sverige så föll jag för landet. Deras sätt att leva och planera föll mig i tycke och jag hade tur att jag fick vara kvar här. Jag hade ingen när jag kom hit men med tiden fick jag vänner. Jag blev lyckligare när jag träffade min fru som jag än idag är gift med. Hon kommer ifrån Staravina och kom till Sverige som barn på 60-talet.

När jag kom dit var jag ung och rastlös, jag var nyfiken och ville se mig om kring. Jag flängde runt men jag förstod att jag måste hitta ett permanent hem. Som alla andra började jag arbeta i däck fabriken, jag blev kvar i nio månader. Jag stod inte ut och kom fram till att jag skulle öppna eget. Precis som nu var mina stamkunder mestadels svenskar på den tiden också, med mina landmän träffas jag på stor helger, på föreningen eller liknande. Jag tycker inte att det är jobbigt att driva ett ställe men nackdelen är att jag inte har någon fritid, men vill man så finner man någon tid. Jag hjälper till på våran fotbolls lag "Pelister". Vi var flera som samarbetade och lyckades nå mycket framgång. Vi kom till tredje liga men på grund av mitt arbete var jag tvungen att sluta. Jag hjälper till på flera föreningar, det är min hobby. Jag märkte att min familj behövde mig och var tvungen att avsätta tid för att umgås mer med dem.

Jag har två söner, Daniel och Hristian. Daniel är 27 år och arbetar, Hristian är 20 år och modell. Jag är nöjd att de är ansvarsfulla och självgående. Båda kan tala makedoniska och några till språk. Jag har ett annat nöje och det är att resa till Bitola och jag tycker om att träffa mina kära vänner och min kära barndoms stad. Jag tillbringar min tid i mitt hus. Jag ville ha ett företaag i

Ohrid med det blev för svårt på grund av allt resande. Nostalgi är nostalgi men behovet att vara men sin familj ar något annat. Det är musik i mina öron när barnen säger att de vill hem till Bitola. Makedonien är också ett hem för dem även om de är födda i Sverige. Men jag tror inte att de skulle klara av att leva där. Här är livet annorlunda än i Makedonien. Folket i sverige lever sitt egna liv utan att bry sig om omgivningen, alla sköter sitt...med oss är det annorlunda, våra ögon är aldrig nöjda. Om man är framgångsrik så hittar de alltid något negativt... jag träffar olika människor varje dag. Jag respekterar fattiga som rika och det spelar ingen roll vad de har för tro eller kultur. Jag har en restaurang som ligger ganska centralt, man har alltid vägarna förbi restaurangen men vi är lite annorlunda än andra, tyvärr så är det få som ställer upp. Vårt liv skulle ha sett annorlunda ut om vi ställde upp för varandra, vi skulle ha större framgång. Det är inte bara jag som tänker så. I Trelleborg bor i det 3000 makedonier av 40 000 invånare. Jag tycker att det var skönt att höra att den nya generationen är välutbildad. Stojko Gruevski, från Grunista, är en av de fyra nyckel personerna inom ekonomiska frågor i Sverige och precis som andra framgångsrika makedonier är har en stolthet för vårt land. Stojko är en expert inom finans och är mycket eftertraktad i flera länder.

Bild

Simon Dimovski

Samtalet blev längre än vad jag hade räknat med, ägaren Gorgi hade svårt att slita sig från oss. Jag hade en känsla av att han inte kunde prata av sig nog med oss. Mörkret lade sig över Trelleborg och jag var tvungen att återvända till Eslöv. Jag lovade flera att jag skulle hålla kontakten och återvända när jag hade mer tid.

På morgonen, i Eslöv, träffade jag en annan grupp makedonier. Dessa var från Bitola med omnejd. Jag ville träffa en barndomsvän, Boris Stavrevski. Han var också där. Det var länge sedan jag hade träffat honom, han hade köpt sig en lägenhet i Ohrid istället för Bitola och detta var anledningen. Vissa var intte på prathumör. Jag tyckte det var obekvämt att fråga men jag hade en känsla av att de uppförde sig annorlunda här, än i Bitola. Om jag skulle ha svaret, skulle jag ha det i min bok.

Bild 73 Boris Stavrevski och Dimce Minevski

Simon Dimovski från Loznani, hade bosatt sig i Sverige för länge sedan och här är hans berättelse. Jag hade svårt att vänja mig vid livet i sverige , jag var äldre än de andra och detta var nog orsaken. Det är enklare för de yngre att lära sig språk och vänja sig vid nya saker. I fabrikena där jag arbetade, hade jag svårt att göra mig förstått, men jag kom fram till att för att jobbet ska fungera, behöver man bara kunna en sak, att arbeta ansvarsfullt och med kvalite. Jag tyckte det var svårt att vara ensam, vid visa tillfällen outhärdligt. När jag gickte mig vände detta.

Jag arbetade först i plastfabriken. Den producerade alla möjliga påsar och liknade. Jag försatte sedan arbeta på ett tryckeri. Jag blev kvar här en längre period. Jag har prövat på olika arbeten genom tiden. Det är detta som är positivt med Sverige, om man inte var nöjd med ett jobb kunde man hitta ett nytt. Flera av makedonierna bytte arbete ofta liksom de blev nöjda med sitt jobb.

Jag blev pensionerad och hade tagit ett beslut, att inte återvända till Makedonien, som jag egentligen ville. Mitt ansvar här tillåter mig inte med det hindrar mig inte från att resa dit varje år och var där i 4-5 månader. Jag får min energi därifrån och detta gör mitt nostalgiska liv enklare.

Bild 74 Simon Dimovski

Mina barn har det bra ställt. En har ett företag vars huvud syssla är sport aktiviteter. De yngsta är också sysselsatt i samma inriktning men har också ett annat arbete. Lyckligtvis så bor vi ihop i en fyra och så kommer det att vara så länge barnen inte gifter sig. Varje morgon träffar jag andra makedonier och vi fikar tillsammans och samtalar om vårt hemland och situationen där, vad man kan reformera... sedan återvänder vi alla hem. Här så träffas vi på kafeterier och i Bitola så umgås vi i restauranger på Sirok Sokak eller vid floden Dragoro. Det är så vi får tiden att gå. Det är inte tråkigt för vi har mycket ansvar hemma. Jag längtar efter sommaren då vi reser till Makedonien. I Eslöv förutom på cafeer så träffas vi hemma hos varandra, Vid högtider, namnsdagar och liknande. Precis som vi gör i Makedonien. Vid dessa tillfällen talar vi om livet, här, och efter nyår påbörjas planerna för resan till makedonien osv.

Bild 75 En grupp makedonier

Vi tycker om vårt liv, vi har två hem, ett här och ett i Makedonien. Vi samlar styrka för att dela upp kärleken. När jag är här är jag hemma, men även när jag är i Makedonien är jag hemma. Vi har vänner där som vi träffas med och umgås för att sedan skiljas. Det är jobbigt att skiljas från Sverige när vi reser, för att vi lämnar våra barn här och jobbigt att resa från Makedonien när det blir dax att skiljas från våra släktingar. Det är så här Simons liv är.

På bil besiktningen

Jag ville gärna se hur det gick till när man besiktade bilen i Sverige. Det var min önskan sedan 1978 när jag första besökte Sverige. Från Sverige till Bitola överförde vi sättet att arbeta över disk, detta var över 30 år sedan. I Bitola var man tvungen att besöka flera institutioner för att besikta bilen, detta kunde ta flera dagar. Men sedan vi gick över till det Svenska systemet så har det blivit avsevärt bättre. Detta var orsaken till att jag ville se en bil besiktningstation.

Dagen efter jag träffade makedonierna var Streber tvungen att besikta sin bil. Bokningen var kl. 10:30, vi skyndade för att hinna i tid. Det var inte så stor skillnad

på arbets sättet i Makedonien och Sverige. I tur och ordning undersökte man bilarna på detta sätt.

-Kunden anländer med sin bil. Kontrollanten tar bilen och utför besiktningen. Man kontrollerar bromsarna, handbromsen, ljusen, däckerna och att karossen fungerar...

Motorerna kontrolleras på data, likaså bilen gasutsläpp. Detta är vanligast på äldre bilar för att de nya har redan detta inbyggt och man kan enkelt se hur mycket avgaser dessa släpper ut.

Bild 76 Inne på besiktningen.

Om man finner fel på bilen så måste detta åtgärdas innan man igen kan besikta bilen. Bilen kan efter det köras i ett år, precis som i Makedonien. För att jag har en egen bilverkstad så vet jag hur bilen fungerar men det som är viktigt för mig är att se hur mycket avgaser som bilen släpper för att vi inte har en sådan mätmaskin.

Bilar måste besiktas varje år. Efter 25 år betalar man inte skatt för bilen men man måste besikta den varannat år.

Varje stad har sin egna besiktigstation. I större städer kan det finnas flera stycken och alla håller koll på sina tider, nästan som i Bitola.

Bild 77 Den ansvarige på besiktningen är från Kosovo

Jag märkte att i Sverige, så länge man är arbetsam och envis så kan man komma långt. Den ansvarige på besiktningstationen är från Kosovo och har varit på denna arbetsplats i 20 år. Efter att man så hans kvaliteer så blev han ansvarig.

Man kan arbeta vart som helst i Sverige det viktiga är att man har kvaliteer och utbildning inte vad man har för ursprung. På polis stationen i Eslöv så arbetar det folk från olika länder. Alla är respekterade och behandlas på samma sätt. Lagen respekteras och det spelar ingen roll vem du än är, lika behandlig gäller oavsett vad man än gör.

Lagen och rättssystemet

Om man vill lära sig något om ett land kan man enkelt göra det. På internet finn all information. Men jag ville höra vad en av våra hade att säga om systemet. Jag vill se hur mycket de kan om den. Jag kommer att berätta om något som inte har stor betydelse men är ändå intressant. Alla Flyinge har hört den.

Bild 78 Porten som gick till historien.

Det var Joelssons ingång och egendom. Man var tvungen att stänga av ingången för att bygga en cykelväg. Kommunen beslöt att man skulle flytta på ingången men detta ville inte Joelsson. Detta gick till rätten, kommunen ville Joelsson ville inte. Kommunen fick rätt men Joelsson gav inte upp och gick till hovrätten med fallet. Där kom man fram till att ingången skulle göras om och flyttas längre in och få exakt

samma utseende på kommunens bekostnad och betala ett skadestånd. Joelsson var ändå inte nöjd, men han var gammal och orkade inte mera så han gick med på det. Ingången är byggd av stenar. För att lyckas med detta filmade man varje stens placering, men tyvärr blev det ändå fel. Stenarnas placering var inte som innan. När Joelsson såg detta fick han ett nerv sammanbrott. Detta medförde att han tillslut gick bort. Så gick handlingen till historien.

Avfall i Sverige

När man besöker Sverige blir man imponerad på vilket sätt avfallen sköts, speciellt om man är från Balkan, ännu mer från Makedonien.

Detta är ett globalt problem som man har, enligt mig, lyckats ypperligt med i Sverige. Det finns länder i Europa som har utvecklats på dessa plan. För att Makedonien ska utvecklas på detta plan är Sverige ett bra exempel att ta efter. I Sverige så sorteras avfallet redan i hemmet och dessa sorteras sedan på samma att vid avfallcentralen. Med en enklare förklaring så slängs alla liknade material i samma behållare, glas, plast, trä...Sedan så transporteras till avfallcentralen och återvinns till energi och jordbruks-gödselmedel. Avfallsortering är obligatoriskt ,upprepad felaktig sortering leder till böter. Man är enormt medveten i Sverige och det är därför man kan kalla Sverige för en av det renaste länderna.

Bild 79 I närheten av Eslöv

Lund

Befinner man sig i södra Sverige utan att besöka Lund har man tagit miste om en hel del. Den har utvecklats sedan jag var här sist, fler studenthem och vandrarhem har tillkommit så att man enklare har möjlighet att besöka Lund.

Lund skiljer sig från andra städer genom dess ungdomliga anda som omger staden.

Att umgås och fika är inte något problem för i Lund. Utbudet på cafeer är stort så det finns gott om utrymme.

Den mest kända katedralen är Linda duci, 1200 år gammal och ännu inte klart, finansiellt så har detta inte varit möjligt ännu...Här ligger många kända politiker och präster begravda. Alla som besöker Lund fotograferas här, Katedralen gör intryck på en, så den glömmar man inte.

Bild 80 Katedralen i Lund

Lund är en känd universitetsstad med många kända proffesorer och rika studenter. Här gäller uttrycket det kostar att ligga på topp. Här ligger det största medicinska centret i Sverige. Den kunskapen inom ämnet som finns här är sällsynt på andra områden. Här kan man fast ställa diagonos på de flesta hälsosymptom. Bilar är sällsynta här, som transportmedel är cyklar, mopeder eller så promenerar man dit man ska.

Bild 82 Katedralen

Familjen Cavdarovski

Jag hade tillfälle att träffa Milan Cavdarovski, en trevlig ung man. Han eskorterade mig runt i hans fabrik och visade upp sin nya maskin. Jag bokade en ny tid med honom för att få träffa han far, Ilija Cavdarovski.

Bild 83 Fabriken i Trelleborg, ägd av Cavdarovski

På 70-talet så kom vi till Sverige, jag började arbeta i däck fabriken och mina syskon började gå i skolan. Jag arbetade i verkstaden men det var inte det jag ville göra och öppnade eget och har nu haft företaget i 20 år. 1980 så återvände jag till Bitola och började arbeta i Javor och producerade klistermärken. 1984 återvände jag till Sverige och utvecklade min verksamhet med ett större reklam utbud såsom tryck på pennor, t-shirts, klistermärken och utförde digitala reklam för företag. Jag arbetar ansvarsfullt. I Sverige när man öppnar eget behöver man inte ha diplom, det är viktigt att man

sköter sin bokföring korrekt och ansvarsfullt. Skattemyndigheten tar 70% av det man tjänar och det är därför det är svårt att bli rik. Jag skulle lätt öppna företag i Makedonien om fanns liknade principer som i Sverige, ett cirkel system där pengarna cirkulerar, inte enkelriktat som det är i Makedonien. Jag sysslar med solceller också, i Sverige finns det mycket soliga dagar, dessa dagar ger 70% energi och andra dagar 30% energi. Jag arbetar för fullt med tryckeriet och solcellerna.

I företaget har jag 16 anställda, jag, min fru, mina tre söner, mitt barnbarn och 10 andra svenskar. När jag har tid reser jag till Makedonien, Bitola, där har vi ett fint hus men dessvärre kan vi inte vara där länge. I Sverige har vi ett ansvar inför våra kunder så man kan inte vara bort för länge men i Sverige är vi lyckligare för att här finns det ingen avundsjuka, utan alla sköter sitt. Jag hoppas att Makedoniens ekonomi och politik utvecklas och ser arbetarens kvaliteer och ger belöning därefter, att ge och ta är Ilija motto, det är så han tycker ett samarbete ska se ut. Sjukvård, skolor och ålderdomshem behöver utvecklas i Makedonien och bli som i mit andra hemland, Sverige. Detta var Ilias berättelse, född och uppvuxen i Gradeshnica, arbetade och levde i Bitola och idag är han en framgångsrik affärsman i Trelleborg, Sverige.

Bild 85 En del av familjen Cavdarovski

Stojan Kardashovski

I 42 år har han bott i Sverige, anledningaen var som alla andras. Detta är hans berättelse.

Bild 86 Stojan Kardashovski

Jag hade inte jobb i Makedonien så jag beslöt mig för att pröva min lycka i Sverige. Där började jag arbeta på däck fabriken, Stavre Ristevski var den som hjälpte mig i Sverige. 1976 hade fabriken 7000 personer och de flesta var från Makedonien. Idag arbetar det 500 personer. Jag arbetade här i tjugo år och började sedan arbeta i ett bageri, jag fick problem med min hälsa och blev sjukpensionerad. I Sverige är det lätt att hitta jobb om man är utbildad. Jag hjälper min dotter, Julia Todorovska med hennes barn, mina barnbarn. Två flickor som är 11 och 16 år. Min son har också barn. Jag är väldigt involverad så jag har inte mycket ledig tid och när dessa blir äldre blir det ännu svårare utan dem. Min nostalgi läker jag med mina besök i föreningen "Pelister", som var en stark förening på den gamla och goda tiden men jag tror att den kan bli lika bra igen, avslutar Kardashovski sin berättelse.

Gorgi Jancevski

Bild 87 Gorgi Jancevski

Vid mitt sista besök i Trelleborg, föreningen "Pelister" så kändes det nästan som om jag var i Bitola, samma atmosfär och bekanskap. Många kom hit på grund av att de var missnöjda med sitt liv i Makedonien. Vissa reste hit legalt, vissa illegalt. De som kom hit på ett olegalt sätt har inte lust att samtala om detta, även fast det var länge sedan. De andra berättar gärna om hur och varför de kom till Sverige. Men Gorgi berättade om hur han kom hit illegalt. Hans berättelse tänker jag överföra precis som han berättar. Det var en svår och besvärlig resa, vistelserna i de Grekiska lägren var under all kritik. Från dessa läger så reste man vidare till jordens alla hörn.

Bild 88 I föreningen "Pelister" är det alltid livligt

Jag är född i Gopesh, men flyttade till Bitola som 13 åring. Jag började arbeta som lärling hos min far som var skomakare. 1946-1957 bodde jag där. Jag bodde väldigt fattigt och hade inte möjlighet att studera så jag anmälde mig frivilligt till militären(1955-1957). Jag gick till arbetsförmedlingen men det fanns inget arbete för mig och det var därför jag ville fly därifrån.

Bild 90 Bitola

Kär och galen

Jag visste precis vilken väg jag skulle ta för att ta mig över till Grekland. Jag hade en flickvän på denna tid och kär och galen som man var, utan att tänka på konsekvenserna så beslöt vi oss för att fly. Vi lyckades komma undan som tur var. Tillsammans med oss var också Jove Galov och en till.

I lägret i Grekland

Vi blev förda till migrationsfängelset i Grekland och här var i 2 månader. Vi blev omplacerade i det centrala lägret för flyktingar och där utnyttjade man oss för att propagera imot kommunismen. Jag hade inget imot denna politik utan jag flydde på grund av ekonomiska skäl. På denna tid i Grekland fick man inte tala eller sjunga på makedoniska. Men Jove gjorde detta och på grund av det vart de omplacerade i fängelse som politiska flyktingar. Min flickvän var gravid och födde vår dotter på lägret, med anledning till detta så fick jag återvända. Det var den Svenska myndigheten som ville hjälpa mig dotter och på detta sätt kom vi till Sverige.

Nytt land – nytt fosterland

Vår första tid i Sverige var mycket tung, jag och min fru arbetade på en textil fabrik och bytte sedan till däck fabriken.

De blev vän med Dragan Bogdanovski från Oslo, han hörde talas om dem och åkte till Göteborg för att träffa dem. Med tiden fick vi fler vänner och det kändes som om vi var en stor familj. Jag arbetade och lyckades spara lite pengar, jag köpte en bil och åkte tillbaka till Makedonien, 1965 men återvände till Sverige samma år.

Jag sparade ihop till en lastbil och åkte igen, utan framgång denna gång också och ville aldrig mer dit igen. Jag öppnade eget, skomakeri och 25 år har gått sedan dess. Jag har fyra barn som har gift sig med Makedonier.

Alla mina barnbarn talar makedoniska och vi underhåller vår kultur.

Även om vi hade en dålig start i Sverige så är allt glömt, idag är vi lyckliga här och glada över Sveriges system.

Blid 91 Turning torso i Malmö

Dimce Stojanovski

Dimce Stojanovski och hans familj är bekanta till mig. Jag lärde känna dem jag på Semester i Grekland och vi kom överens att träffas i Bitola, men dessvärre blev det aldrig av. Jag är därför glad över att få träffa dem här i Sverige.

Dimce var en av de första makedonierna som etablerade sig i Sverige. Han är född och uppvuxen i Dihovo. Han reser till Makedonien varje år.

Bild 92 Dimce Stojanovski

Vi hade det inte så bra ställt i Dihovo så min far beslöt sig att flytta. Den processen var svår, deras resa och upplevelser var någorlunda lika med Gorgi Jancevskis.

I lägret i Grekland så blev min far väldigt sjuk och det var då de Svenska myndigheterna beslöt sig för att ta hand om oss. I Sverige hade min far svårt att adaptera sig men för mig var det lättare.

Jag umgås mycket med min granne Ilija och vi reser ofta tillsammans till Bitola. Idag är vi många Makedonier i Trelleborg , till skillnad från när vi kom. Alla har någon gång arbetat på gummi fabriken. Vi umgås mycket i föreningen "Pelisters" lokaler, det är det som får tiden att gå, så var det för 50 år sedan och så är det fortfarande. Nu är jag pensionär och besöker fortfarande Makedonien varje år, men nu är besöken längre och jag spenderar min tid i Bitola, Dihovo, Ohrid och Grekland.

Tomi Jovanov

Jag blev glatt överaskad när jag träffade på Tomi. Han har länge varit aktiv i som fotbollsspelare och jag förmodade att det var därför han var här.

-Ja, det är därför jag är här. Jag är spelare i en svensk liga. Här i Trelleborg är det nästan som att vara hemma. Det är nog av denna anledning som Trelleborg kallas för Bitolas hjärta. Jag fördriver min tid med makedonier, vi träffas på fester och dansställen. Jag har känt mig varmt välkommen av alla makedonier här, vi är verkligen ett gästvänligt folkslag. Ibland så saknar jag Sirok Sokak men det är inte så farligt.

Bild 93 Tomi Jovanov

I Sverige kan jag arbeta med annat om jag vill men jag är besatt av fotboll och det jag vill syssla med. Jag spelar i IVEKO Trelleborg som är i tredje ligan, men jag delar makedoniernas önskan om att utveckla FK "Pelister", Vi hoppas att den ska bli framgångsrik, som den var en gång i tiden. Det var goda tider då Makedonier och svenskar träffades och spelade. Stefan Ilıc är känd i ligan och vi hoppas att flera namn ska bli igen kända i framtiden.

Lile Baraslievska

Föreningen "Pelister" har också folkdans träning och jag fick träffa dansläraren Lile Baraslievska. Här dansar man makedonisk folkdans, sjunker makedoniska låtar och spelar instrument.

-Jag heter Lile Baraslievska, jag har bott här i 22 år. Jag har enorm kunskap inom folk dans, jag fick lära mig det som barn i min födelseort Karamani. Jag tycker att det är viktigt att den fjärde generationen lär sig om vår kultur så att de kan lära deras barn osv.

Bild 94 Lile Baraslievska

Barnen lär sig snabbt och det organiseras tävlingar varje år men vi uppträder också vid högtider.

Just dessa barn har jag inte arbetat länge med och vi har sett bra resultat. Nu har vi gett ut en annons om folkdans lektioner för att utvidga verksamheten.

Bild 95 Trelleborgs folkdans grupp

Barnen är 13-14 stycken, men vi fler. Här dansar vi och umgås.

-Har föräldrarna något att sysselsätta sig med under tiden barnen dansar?

-Vi vill att kvinnorna ska aktivera sig men makedonisk matlagning för att bidra till umgänge, men också för att den nya generationen också ska lära sig de traditionella rätter som serveras både till vardags och vid högtider. I makedonien är det tradition att laga ajvar varje höst och jag vet att det finns kvinnor här som samlas och tillagar delikatessen. Det vore ett nöje att flera kunde samlas och närvara i sådana sammanhang. Vi talar alltid makedoniska med varandra, jag kan inte förstå de makedonier som inte gör detta.

Bild 96 Barnen dansar och mammorna ser på.

Spase Stojanovski

Jag ville träffa Spase i Sverige men han var bortrest så vi sågs istället i Bitola. Vi tog en drink , nära statyn "Filip den andre" och gick sedan vidare på en välbesökt restaurang vid floden Dragoro, "Trajce". Spases semester var snart slut och mycket ansvar väntade på honom, hemma i Sverige.

Bild 97 Spase Stojanovski i Bitola

1961 kom jag till Sverige men reser till makedonien varje år. Jag trivs där och tycker om att besöka Ohrid, Skopje och Bitola och när jag är där så känns det som om jag aldrig lämnat Makedonien.

-Hur kom ni till Sverige?

-När unionen tog ifrån våra ägodelar blev vi fattiga och beslöt oss att emigrera till Sverige. Jag hade lätt för mig och adapterade snabbt men min far som kom hit innan oss hade det inte lätt.. Min far började arbeta på en farm men fick lite betalt. Efter att han lärt sig språket började han på däck fabriken och fick bättre betalt och han hade sparat ihop en hel del så det var inte så svårt för oss när vi kom. Jag började också arbeta där som praktikant, jag avslutade min kurs och blev elektriker. Jag känner många på grund av mitt yrke och det är inte många som jag inte har utfört något arbete oss.

-Berätta om föreningen "Pelister". Denna förening hette ursprungligen "Yugoslavien" men vid splittrandet av Jugoslavien så bytte vi namn till

"Pelister" och det är för att flera av oss är från Bitola. Vi har haft olika kända gäster från Makedonien som har uppträtt på våra fester. Vi anordnar fester för att umgås med våra vänner och släktingar här i Sverige. Vi umgås också i kyrkan.

Vi donerar till vår kyrka, betalar medlemsavgift och hjälps åt på alla plan, vi är stolta över kyrkan i Malmö och tycker att det är en av de finaste kyrkorna i väst Europa.

Jag trivs bra i båda länder, varje ställe har sina positiva egenskaper. När jag är i Bitola är jag glad över att få träffa mina vänner och i Sverige är jag glad över att få umgås med min familj. Jag träffar mina barnbarn en gång i veckan och då talar vi makedoniska för att de ska lära sig språket. Jag reser till Bitola varje sommar men nästa år tänker jag komma hit redan när det är vår.

Bild 98 Vy över Bitola

Bild

Hemma hos Zora och Stevce

Under tiden då emigrationen tagit fart så var det många undomar som utvandrade. Man utvandrade till USA, Australien, Sverige, Tyskland och flera andra europeiska länder. Även flera atleter utvandrade. När jag var i Trelleborg första gången träffade jag Stevce Jancevski. Vi talade inte så mycket då men när vi träffades i Bitola så talade vi en hel del.

1997 så höll man en boxningskadett i Bitola och fick jag i uppgift att skriva en bok om boxning i Bitola. Av Stevce fick jag mycket material. Stevce började boxas 1949 fram till 1963. I klostret "Joakim Osogovski" var man på träningsläger. Jag blev förälskad i sporten och min första tränare var Ilija Jovanovski. Pero Trajkovski, Jone Donevski-zan var också mina tränare. Vi hade matcher i flera städer. Jag kommer ihåg en speciell match, Radanov var min motståndare och jag forlorade men min största belöning var publiken och deras applåder.

Bild 99 Stevce i Bitola och Sverige

Jag boxades mot flera kända boxare, Jovanovik, Cengik mfl. 1953 var jag national champion. Min karriär tog slut när jag kom till Sverige, jag var tvungen att arbeta och hade inte tid att träna. Idag tränar jag får nöjesskull skrev Stevce Jancevski.

Bild 100 På mitt första besök i Sverige hoppades jag på att träffa flera makedonier och det gjorde jag också.

Stevce och hans fru hade ypperlig smak när det gällde inredning, detta fick jag uppleva på min andra träff med Stevce, oktober 2012. Deras sätt att inreda fick hemmet att se ut som ett museum, de hade inrett hemmet med moderna och gamla möbler men de gamla var så välbevarade att de såg nya ut.

Jag kan inte säga att livet är bättre här än i Makedonien. Det finns ett makedoniskt talesätt "man kan inte tycka mer om det ena barnet än det andra" och så är det för oss

med Sverige och Makedonien. I Sverige har vi vår familj och i Makedonien våra vänner. Vi har grekiska vänner som vi umgås med men vi har valt att inte tala om politik. Vi reser till Stockholm, titt som tätt, och enligt oss så är Stockholm det finaste staden i världen. Vi har varit här i 42 år och vant oss vid livet här, precis som alla andra makedonier. Min ena dotter bor i Stockholm, min andra i Trelleborg, min ena son studerar i Barcelona och den yngsta bor med oss.

Bild 102 Zoras konstverk

Jancevskis lägenhet är fylld av konstverk och dessa var mestadels Zoras verk. Hon är mycket känd konstnär i Trelleborg och i Bitola.

Hon håller utställningar men hennes största utställning finns i deras hem.

Veseli Zitanivik

Under mitt besök i Eslöv så besökte jag "Pelagonija", deras förening. Svenskar besöker också föreningen, här har man reducerade priser jämför med andra ställen. Veseli från Montenegro ansvarar för föreningen, han är gift men en makedonska från Bitola.

Bild 103 Veselin Zitanovik

Denna förening var en Jugoslavisk förening som hade medlemmar från Serbien, Kroatien, och Albanien. Den var mycket populär på den tiden, vi umgicks här ständigt men nu är det bara sporten som är aktiv. Innan hade vi flera sysselsättningar såsom folkdans, schack och fotboll...Jag vill lägga till att balkan folket är lite speciellt, de har ett märkligt sätt att tänka på, bara för att ett ställe råkar ha en ägare från balkan så vill de inte besöka stället. De vill inte spendera sin pengar där och fylla ägaren ficka med pengar, bokstavligt översatt. Makedonierna är trevliga när jag var på turné med mitt fotbollslag i Bitola så blev vi väl bemöta och idag på grund av min fru känns det som min egna stad. Jag besöker Montenegro och Bitola varje år. Sist var jag hos min vän Kole Kezovski i Brusnik.

Slavko Marianovik

Som alla andra som utvandrade kom Slavko från Bosnien för 30 år sedan.

-Jag kom som turist men blev kvar för alltid, jag arbetade inom jordbruket sedan så arbetade jag inom maskineriet på en båt med relation Sverige-Danmark. Jag arbetade i 7 dagar och var ledig i 7 dagar. 1977 var det storm när vi var ute till havs och sedan dess har jag inte satt min fot där. Jag började arbeta inom restaurang branschen. Jag öppnade flera restauranger men beslöt mig sedan för att gå över till byggbranschen. Jag har haft framgång med detta också men jag är mest stolt över att ha fått hjälpa till med att bygga kyrkan i Malmö. Jag beställde all material genom mitt företag och vi sparade 3000 euro och jag ser detta som min donation till kyrkan.

Bild 104 Slavko Mariankovic, alla bör hjälpa till naö man bygger en kyrka.

Jag har precis som mina makodoniska vänner byggt hus i Sarajevo. Mina söner är födda här och arbetar i Sverige. Min ena son är polis och arbetar som fredstyrka i FN, han var delaktig i Kosovo. Mina andra söner har det bra ställt också.

Jag umgås mest med makedonier och därför så besöker även jag kyrkan "Sv anum Ohridski" vid högtider.

Strebre Stankovski

När jag träffade Strebre frågade jag direkt om han kom ihåg när han kom till Sverige.

-Den 16 oktober, 1965, kl 22:00, fick jag till svar. Efter 48 år kommer Strebre ihåg exakt vilken tid han anlände, detta är ett tecken på att han fortfarande har starka förbindelser med sitt hemland.

Strebre är en framgångsrik man och han menar att man måste underhålla det man har annars kan man förlora det. Det har inte alltid varit lätt, när jag kom hit började jag gå i skolan och tack vare mina nya svenska vänner så lärde jag mig språket och gick ut 8:an. Jag gick ut gymnasiet och blev fordontekniker, som jag önskade. Jag arbetade på opels service, jag vidare utbildade mig och blev till slut lärare på den skola där jag en gång utbildade mig.

Bild 105 I Strebres bil salong har man antika fordon

Jag kom till Sverige i samband med utvandrings vågen. Vi bildade då föreningen "Pelister" med Boris Stavrev, Vasil Nedanovski, Aleksandar Angelkovski med flera. När flera andra började spela från andra nationaliteter så bytte vi namn till "Sloga" vilket betyder Harmoni. Vi hade greker och flera från forna Jugoslavien i laget. Vi hade ett mycket bra samarbete på denna tid. Efter en tid blev vi färre och till slut var vi endast makedonier i laget då döpte vi om laget till "Pelagonija". Trajce Veljanovski från över Sirpci var den som kom på namnet. Laget hade bar kvatiteer och var känt i södra Sverige precis som lagen i Malmö och Trelleborg. Idag är tyvärr alla dessa inte det de engång var.

Bild 106 Eslöv 1978, Mitt första besök i "Pelagonija".

Men, livet ger oss andra vägar försätter Strebre.

-1972 gifte jag mig lyckligt med Liljana od Carev Dvor. Nu planerade vi tillsammans, jag tjänstgjorde min militär tjänst i Makedonien, för att inte känna skuld gentemot landet. Jag köpte mark i Ohrid och byggde ett hus. Jag ville försöka bo där men 1981 återvände jag till Sverige. Jag fick mycket stöd från min fru och jag lyckades öppna min egna bilverkstad och bilsalong. Min största lycka i mitt liv är

min familj och barnbarn. Jag har också hjälpt till med att bygga kyrkan i Malmö. Jag är övertygad om att kyrkan kommer att vara en perfekt samlingsplats.

Bild 107 Strebres och Liljanas dotter Marija döps i kyrkan. Idag är hon advokat.

När jag var i Sverige var mina tankar ständigt i Bitola men Strebre lyckades få min vistelse så sysselsatt som möjligt.

Bild 108 Srebres i hans moderna bilservice.

När jag umgicks med makedonierna i södra Sverige. Jag fick ofta höra hur Strebre ställt upp för kyrkan men att han inte har fått något tillbaka, detta vill Strebre inte tala om. Han är lycklig och vill att alla ska umgås, det spelar ingen roll om du är prästbeller vanlig människa, vi är alla lika i Guds ögon.

109 I Strebres verkstad ger man god service åt kunderna.

En dag tillbringade jag på verksataden, då fick jag lära känna de anställda. En kille som träffade där var från Bitola. Strebres har ställt upp för hono också.

Sverige är ett land som kräver bra service och svenskarna värdesätter detta i gengäld säger Pece Talev. På verstden så finns det flera kvalificerade men även Strebres är här vis behov av expertis.

Bild 110 Strebres hem

Jag och Srebres vandrade runt bilsalongen och samtalade. Han berättar ytterligare hur sådana företag sköts. Nu har Zoran, Strebres son, ansvaret för företaget en mycket blygsam man. Zorans fru arbetar på ett apotek i Lund. Marija, Strebres dotter arbetar som advokat men alla bryr sig i slutändan om familjeföretaget.

Strebres, som alla andra makedonier åker till Makedonien varje sommar, i Ohrid. Här fyller han sina batterier med energi så att han kan arbeta resten av året.

Bild 111, 112 Möten där man planerade inför bygget i kyrkan.

Nikola-Kole Kezovski

Jag har nämnt om honom vid ett flertal tillfällen, precis som Strebres. Detta är för att dessa var mest aktiva i mitt insamlade av material till denna bok.

Jag bodde hos Kole flera gånger och nu belöt jag mig att fråga honom om hans berättelse.

Bild 113 Kole framför hans hem i Eslöv

-Pensionärs livet är ganska likt vart man än befinner sig. Vi är alla budbärare, så en vän till mig en gång. Varje morgon blir vi utskickade..köp det här och det här...och det är därför vi kallas för budbärare. Livet i Sverige är som livet i Makedonien. Varje morgon handlar jag och min fru städar och tar hand om barnbarnen.

Bild 114 Konserv fabriken i Eslöv.

Jag och Vera hade tur att vi bodde 50 meter ifrån fabriken, min fru kunde gå till jobbet i tofflor säger Kole och skrattar. Vårt hem är i utkanten av Eslöv, precis som Brusnik i Bitola. Eftersom jag är från landet så har jag i min trädgård planterat olika grönsker. Potatis, paprika, tomat, lök, purjolök...Sverige har bra jord och ibland känns det som om jag fortfarande är i Brusnik.

Bild 115 Kole och Veras familj

När vi slutade att träffas i föreningen så har vi fortsatt att träffas i vissa kafeer. Vi för närvaroprotokoll på varandra varje dag. Vi vet allt om alla. Vårt största samtalsämne är om fosterlandet och så är det varje dag. Jag och Vera tar hand om våra barnbarn, min fru hade svårigheter att vänja dessa att äta makedoniska mat men nu vill de inte ha något annat. Kole är från Brusnik och arbetade på fabriken "Frizideri". Deras son Tomislav var född och med Mile Kokalevs influenser beslöt de sig att resa till Sverige som turister. Vi bodde tillfälligt i ett läger som såg ut som ett semesterställe. Efter två månader fick jag ett arbete i Volvo eftersom jag kunde yrket. Efter ett år så kom hela min familj hit och här föddes min dotter, Juliana. Kole arbetade med vindrute-produktion och Vera på livsmedelsindustrin.

Mendo Nikolovski är relativt ung man som talar makedoniska som om han aldrig lämnat makedonien. Han hjälpte mig med att filma när jag behövde. Honom lärde jag känna när vi reste runt och flimade.

Hans föräldrar kom till Sverige på 70-talet, genom arbetsförmedlingen. Nadesda och Trajan hämtade hit oss barn efter att de hade adapterats i landet. Aglarci var då ett minne blott.

-I Aglarci var jag en bra student och när jag kom till Sverige kände jag mig bortkommen. Min Mamma arbetade i fabriken i Eslöv och därefter flyttade vi till Telleborg. Efter 10 år återvände vi till Eslöv och idag är mina föräldrar pensionärer. Jag gick ut teknisk linje och utbildade mig till elektriker, jag har bytt flera arbetsplatser och idag arbetar jag på en fabrik för medicinsk utrustning, här har jag varit i 17 år och hoppas att få arbeta här till jag blir pensionerad. Jag har en lägenhet i centrala Eslöv där bor jag med min fru och min dotter, Emily.

Bild 116 Mendo Nikolovski

Jag minns i min ungdom mest när jag sysslade med boxning även om flera sysslade med fotboll. Jag måste säga att i Sverige är de sysslar med sport mycket respekterade, men jag ville arbeta istället för att sporta. Jag vill nämna ett moment, i

Sverige hade vi möjlighet till hemspråk och jag hade möjlighet att studera serbokroatiska men hemma talade vi makedoniska, detta var under Jugoslavien tiden. Detta tycker jag är nämnvärt för att det hade inte de Svenska myndigheterna behövt. I Sverige började man få invandrare från andra länder men svenskarna och makedonierna hade aldrig haft några problem. Makedonierna respekterade de svenska lagarna och de svenska traditionerna som kom att bli deras egna. Vi respekterar seden dit vi kommer.

Bild 117,118 Här sattes grunden för kyrkan i Malmö

Zoran Belokozovski

Jag älskar musik, speciellt vår national musik. Jag blev glatt överaskad när jag fick höra att det fanns musikband som spelade makedonisk musik, dessa uppträdde vi fester. Jag fick möjligheten att träffa Zoran Belokozovski som hade ett band här.

Bild 119 Zorans band "Merak"

Jag är född i Crnobuki. Detta är ute på landet där man har hittat arkeologiska fynd, man kanske kommer fram till att jag har kungligt blod, skojar Zoran.

1970 var jag tre år och det avr då vi kom till sverige så jag minns inte något av Crnobuki eller Bitola. I det nya landet hade mina föräldrar det svårt att adaptera, de hade inte rest någonstans innan de flyttade hit så det var inte så konstigt egentligen.

Vi bodde i Trelleborg och mina föräldrar arbetade i gummi fabriken. 1974 flyttade vi till Eslöv och alla barn gick på dagis utom jag. Mina föräldrar arbetade i olika skift så det fanns alltid någon som tog hand om mig. Efter gymnasiet så gick jag fler kurser och blev videotekniker. Jag arbetade i 15 år i Malmö på en verkstad för tekniska föremål och efter det arbetade jag på besinstationer som teknikserver.

Bild 120 Zoran och Ljube Belokozovski och deras familjer.

Jag arbetade men ville något annat, jag älskade musiken. 1978 när mina föräldrar märkte att jag hade talang började jag ta lektioner. Min första erfarenhet var inom föreningen "Pelagonija"s aktiviteter, jag ville spela mer än att dansa. Jag spelade vid flera tillfällen och blev varm i kläderna. Jag har idag varit medlem i flera musikband. Jag arbetar i nuläget med Grbevski, violinist från Ohrid, och Kire från Veles. Detta är vår hobby verksamhet och vi uppträder mest på bröllop, dop och studentmottagningar.

Vi har även uppträtt på festivaler i Stockholm och Malmö. Vi är också bakgrundsmusik vid folkdans föreställningar. När vi spelar har vi märkt att äldre vill lyssna på ursprungsmusiken medan de yngre föredrar den moderna.

-Har ni tid att resa till Makedonien?

-Vi reser dit det är varmt, mina föräldrar älskar att resa dit och detsamma gäller för min bror. Jag och min fru kan inte få ihop det för att tillsammans resa till Bitola. Hon och mina tre döttrar reser när de får möjlighet.

Bild 121 Zoran och Tatijana Belokozovska.

Slavica Egumenovska

Jag har hört mycket bra saker om familjen Egumenovski. Mycket respekt för den avlidne Lambe, likaså så fick jag höra mycket om Slavica. Jag lyckades inte träffa henne men vi hördes några gånger på telefon. Hon talade med Prespansk dialekt och tyckte det var lite pinsamt på grund av detta, även fast jag berömde henne för hennes uttal. Denna dialekt håller på att försvinna så jag tyckte att det var bra att hon tyckas behålla den. –Beröm inte mig, låt mina framsteg tala för mig.

Bild 122 Slavica i mitten med sonen Vili och dottern Mariana.

Detta är Slavicas berättelse, en social och glad kvinna. 1965 i maj kom jag, min bror, Mile och mina föräldrar till Sverige, jag var 6 år gammal. Jag visste inte hur pengar såg ut men jag utvandrade som arbetstagare sa Slavica skämtsamt. I Malmö mötte min morbror upp oss men si fru och deras söner Mark och Frank.

Vi kom på lördagen och på måndagen började mina föräldrar arbeta. Min morbror ordnade en lägenhet åt oss i centrala Malmö. Min bror var 9 år och började i skolan och jag på dagis. Min Mamma började i ett bageri efter att ha arbetat på restaurang ett tag och min far bytte från restaurang till en fabrik som tillverkade utrustning till bensinstationer. Jag växte upp och började skolan och jag hade inte ens gått ut gymnasiet när jag träffade Lambe och gifte mig. Vi hade ett lyckligt äktenskap tills hans död skjölde oss åt. Lamb kom ifrån Smilevo har efternamn Egumenovski var gett till dem för hans far var Egumen som betyder Munk på makedoniska. Lambe kom som turist till Sverige. En av hans vänner ävertygade honom att stanna i ett blom företag, tyvärr så stängdes denna ner. Han öppnade en egen affär och köpte lastbilen från företaget som stängdes ner, med andra ord så öppnade han ett företag som sålde blommor. Han kunde branschen och var bekant med alla kunder. Hans företag gick bra och han tog dit sin far för att hjälpa honom. Efter två år så träffades vi och gifte oss. Av mig hade han inte mycket hjälp. Jag fick Vili direkt efter skolan. Efter fyra år fick jag Mariana. Mina föräldrar hjälpte mig med barnen och mina svärföräldrar reste tillbaka till Bitola.

Bild 123 Att Slavica är framgångsrik är allmänt känt.

Företaget gick bra och Vili avslutade sin universitets utbildning inom marknads ekonomi och Mariana blev Socionom. Villi har gifte sig och har två barn, hans fru är från Serbien, Gabriela. Mariana har inte gift sig men jag hoppas att hon blir det snart.

Vårt företag öppnade 1974 och vi var tillsammans till 2006 till han gick bort. Vili tog över företaget, jag arbetar med aktier också. Vårt blomföretag är känt i hela Sverige. Vi köper miljontals blommor och säljer dessa varje dag. Vi har hjälp flera med arbete och många har varit hos oss i 20 år. 2006 var jag utnämnd till årets karriärkvinna i Makedonien men eftersom min man var mycket sjuk så fick min dotter ta emot äran.

Bild 124 Lambe var förälskad i blommorna

Som jag nämnde var min man och hans familj mycket involverade i att hjälpa folk och donera. Han har donerat till kyrka i Smilevo och kyrkan i Malmö. Vi är framgångsrika och vill hjälpa till där det behövs. Vi är humana och jag tycker att det är trevligt att vårt sätt smittar av sig till andra. Det var så kyrkan blev till och Vili var den första som gifte sig där.

Bild 125 Slavica i föreningen

Slavica forsatte berätta, jag har mindre ansvar nu och kan resa mer. Jag har varit i Australien, Brasil, Cuba; Usa men jag reser oftast till Malta där jag har lägenhet. Jag har också hus i Prespa i Makedonien. I Makedonien hälsar jag på mina släktingar men jag är oftast i Malta.

Min far varen av den som formade sällskapet och föreningen "Makedonija". När jag var 7 år så uppträdde jag i folkdans grupper och läste upp dikter i föreningen.

Bild 126 Slavica i folkdräkt

Slavica berättade och påminde mig hur mycket hon och Lambe hade hjälpt till för att kyrkan skulle realiseras. Men jag kan inte utelämna Håkan Persson, han har också bidragit till mycket och behöver uppmärksammas för hans bidrag.

Jag lärde känna Håkan när vi byggde vårt objekt till företaget. Jag fick ett intryck av att man verkligen kunde lita på honom. På grund av hans kvaliteer så gjorde vi honom till ansvarig för tillbyggnaden av kyrkan. Vi betalade honom för hans arbete. Han reste till Rumanien för att lära sig mer om ortodoxa kyrkor och det är tack vare detta som hans arbete var så framgångsrik. Alla som var engagerade i arbetet lyssnade på Håkan och hans råd, detta medförde att strålande resultat och en strålande kyrka i väst Europa. Persson kunde mycket om katolska kyrkor men hade nu lärt sin en heldel om ortodoxa tempel.

Vi stod även för arkitektens kostnader, honom förde vi hit från Ohrid. Inga svenska arkitekterna hade inte tillräckligt med erfarenhet inom sådana objekt.

Bild 127 Håkan Persson.

Han fick fler vänner och han var byggansvarig i projektet.

Slobodan Kutlesovski

Våren (2013), höll styrelsen för MKF, "Sv Naum Ohridski" i Malmö en samordning får att välja ut en ordförande. Slobodan Kutlesovski var den som vart utvald, han är ung och energisk, han var förbered på att bygga en bro mellan de äldre och yngre generationerna av makedonier, vissa med anledning och andra inte och allas intressen inkluderade i MKF "Sv naum Ohridski" södra Sverige. Slobodan Kutlesovski tackade ja till erbjudandet att nämna något angående detta tema.

Bild 128 En del av de som närvarade i valet av ordförande i MKF i Malmö.

Att jag blev utvald till ordförande är en stor ära, men jag är medveten och ansvaret som det bär med sig. Jag vet att det kommer att vara tufft att allt ska flyta som det ska på grund av alla olika perspektiv. Även om det finns oenigheter så måste vi se till att kompromissa och komma fram till ett gemensamt beslut.

Varför finns det så mycket oenighet?, frågade jag Slobodan Kutlesovski.

-Vissa är ett resultat av generationens avstånd. Jag ska förklara hur jag ser på saken:

Den äldre generationen som kom hit för 30-40 år sedan, vissa äldre andra yngre har svårt att bli av med det tanke sätt som de har fört med sig från deras fosterland. Den nya generationen som är födda i Sverige har en annan syn på saker och ting samt andra tillvägagångssätt. Skillnaden är alltså inte bara åldern utan en kulturkrock som skapas i tankesättet. Vi kan ibland argumentera för något obetydligt. Detta kände man verkligen av efter att Makedonien blev självständigt och Jugoslavien splittrades, innan dess fanns det mer harmoni. Folket umgicks ständigt och respekterade varandra. Inom sporten fanns det alltid supportrar med som följde med på matcher. Bussarnas högtalare sprängdes av dunderande musik och stämningen var på hög nivå. Vii var lyckligare på den tiden.

-Flera gifte sig från umgänget, hur många och hur visades detta i våran grupp?

-Ja på den tiden var det flera av våra pojkar och flickor som gifte sig, det var även många som gifte sig med svenskar. Det fanns också flertal äktenskap mellan flera av de olika republikerna i Jugoslavien. De var då normalt och helt ok, men med tiden så drog man sig undan och den andra generationen stängdes inom sig. Detta var en period i vakuum. Det var som om förbindelsen mellan den gamla och nya generationen bröts. Den nya politiken hade också bidragit med sitt, speciellt kunde man se att de äktenskapen som bestod av blandad nationaliteter drog sig undan. De fick barn och tog en egen väg, utanför den ursprungliga kretsen. Det som var gemensamt försvann, som om det aldrig hade funnits. Antingen så missförstod de äldre, de yngre eller så hade man kunnat försätta som det var när de var med i Jugoslavien.

-Detta kan förklaras!

-Det är svårt. När vi försökte att klar göra detta, finner vi inga ord. Vi blir sårade även fast vi vet att vi är förlåtande.

-Finns det andra exempel?

-I Sverige finns det andra invandrare. Judarna är kopplade i systemet och de har ett bra samarbete sinsemellan. Vi har mycket svartsjuka i mellan oss...Detta som jag söker kommer alla hålla med om, iallafall de som respekterar sanningen. De är synd att det som händer har hänt innan också.

Bild 129 Prästen Stefan

Bild 130 Petar Gjufoski

Lyckan var tydlig hos alla när man lade grunden för kyrkan”Sv Naum Ohridski”. Överhuvudet på MKF-OA, Herr Stefan ville inte missa tillfället att närvara bland makedonierna i Malmö.

Petar Gjufovski som var ordförande i styrelsen för MKF i Malmö.

-Vad fick er att vara kandidat i valet?

-Jag vet att jag inte kan utföra mirakel, ändå så beslöt jag mig att ta ansvaret. Det kommer att vara svårt men jag kommer att göra mitt bästa för att alla ska bli sams.

-Har ni försökt att göra något åt saken?

-Ja, men de känner sig som fåfångar. Det är svårt att att sammanställa någon ordning när individer är osams,”kommer ha så kommer inte jag” principen. Jag har intentioner att komma till botten av problemet. Vi måste förenas och förlåta, vi måste respektera och samarbeta. Ingen vill att man ska lägga näsan i blöt, definitivt behöver vi låta kyrkan vara om den är, att värna om andligheten och föreningarna ska ta hand om de resterande sysselsättningarna.

Bild 131 Mile Jakimovic

Bild 132 Strebre Stakovski

Vem ska få guld, silver och brons spaden? 18 oktober 2003, kommer man att auktionera ut vid grund läggandet av kyrkan. Mile fick guld spaden, Strebre fick silver spaden och Thommas Rosinger fick brons spaden. Det var en ära att närvara vid detta tillfälle. Dessa fotografier bör vara symbol för tiden när det fanns missförstånd men ändå lyckades man skapa vöret Europas vackraste kyrka.

I kyrkans ramar har vi utrymme för samling, dessa bör vi rationellt använda för sällskap. Här bör vi låta de äldre umgås och fördriva sin tid. Kyrkan som vi bygger, som jag vet, har kostat över 1 miljon euro och den är byggd för alla inte bara för några. Om man är osams betyder det inte att man inte ska besöka kyrkan. De äldre försvinner sakta och de nya ska ta över de gamlas verksamhet. Vi bör visa tydligt att kyrkan är öppen för alla. Om inte de yngre kommer hit, vad händer då om 5 år?

Vad händer när den äldre generationen försvinner och den ska ta över? Idag är den första generationen ute ur spelet. Den mellersta argumenterar och den sista vill inte vara delaktig och se på. Som makedonier blir vi mindre, vi beblandas och späds ut, detta bör vara den tydlig signal att vi bör arbeta för enighet. Vi bör dela med oss av våra traditioner och smitta av kulturen till de yngre.

Sverige är inte som den var en gång i tiden, fler immigrerar och ekonomin blir ostadigare. Det betyder all vi bör förenas för att överleva.

Jag vill nämna något ytterligare i Malmö finns endast en makedonisk lärare i hemspråk som ska tillgodose Malmös behov. Föräldarna visar inget intresse för att sina barn ska lära sig språket, för att de inte ska vara blyga när de reser till Makedonien. Araberna i Sverige som flyttade hit för 5 eller 10 år sedan över 60 lärare. Jag hoppas att alla kan bli sams och att detta ska lösas på något sätt. Efter samtalet ville jag veta vart Slobodan kommer ifrån.

Hans föräldrar kommer från Smirnevo, Kukurecani vid Bitola. Hans far kom 1966 och hans mor 3 år senare. Slobodan är född i Sverige med talar ypperlig och korrekt makedoniska. Han har en yngre bror.

Slobodan säger: När jag är i Sverige är jag makedonier och när jag är i Makedonien är jag Svensk. Detta är en anledning till att jag ställde upp i valet. Tiden då vi kommer att försöka att vara bra svenskar och makedonier.

Annars är Slobodan diplomerad redovisningsekonom. Jag besöker Bitola varje år och har flera bekanta eftersom jag tillbringade mycket tid här som barn och ungdom. Han är gift och har tre barn, hans fru är redovisningskonsult. Han tycker om dokumentära filmer, speciellt om makedonien.

Ett avslut, mina läsare, vart ni än är, Australien, Kanada, Amerika, Sverige eller i någon av Europas länder, jag vänder till er med respekt och frågar. Har ni läst min bok? Om ni har gjort det, så håller jag med om att flera av berättelserna är liknande. Ja, de är lika. Mycket lika men ändå olika. Folket säger: Alla bära på sin egna sorg. I alla berättelser har gemensamt: Arbetstagandet, emigrationen, utvandring, tillfälligt arbete utomlands detta har alla gemensamt.

Skillnaden är: vissa reste som, barn andra som vuxna men dessa var på samma väg och tvingades att lämna sitt land.

Det kanske finns skillnader i själen och hur man tolkar sina känslor och innebörden av dess ord. Ni måste hålla med om att alla har egna tolkningar på sina upplevelser. Det är som handen. Vi har fem fingrar med samma funktion, alla gör lika ont när vi gör illa oss men de är ändå inte lika, detta är så vi människor fungerar. Vissa upplevde svårigheter medan andra hade lätt för sig. Alla har upplevt det hjärtat och själen har talat om för dem. Man längtar hem även fast man har det bättre. En folksångare som heter Marko Sobolev sjunger i en av sina låtar:

Eftersom du tog en näve av ditt fosterland med kärlek och respekt...

Den är värd mycket, utan att ha ett pris.

Jag tackar dig, jag är skyldig dig mycket,

förlåt mig även i dödens stunder,
jag ger dig min själ som återbetalning,
själen som är bränd av din flamma.

Jag ska inte uppehålla er så länge till, som jag sa bär alla på sin sorg. Varje berättelse har sin egna betydelse även fast de kan kännas lika.

Tanja Bosilkovska

Jag vill tacka Herr Minevski som anförtrrodde mig att översätta denna bok. Efter att ha läst boken känns det som om jag fick en koppling till alla berörda i boken. Jag är själv född i Sverige med makedoniska föräldrar, jag är gift med Nikola och vi har tre barn gemensamt. Efter att ha läst boken har jag fått större respekt för mina föräldrar och tänker mycket på deras berättelser men detta är en annan historia...

Содржина:

Предговор.....	5
Меѓу нашите во Шведска (октомври 1978).....	13
Втор пат во Шведска.....	26
Гранични премини.....	28
Аритон-Андон Аневски.....	31
Лилјана Стоилковска.....	41
Малме - град на паркови.....	47
Збор два за КСД „Македонија”.....	48
На железничката станица во Еслев.....	51
Неколку мигови во општината.....	53
Приказна за замокот.....	55
Коњите-голема љубов на Швеѓаните.....	58
Прва вечер во Трелеборг.....	59
Пеце Талевски.....	61
Драги Крстевски.....	63
Средба со нашинци во Еслев.....	65
Ванчо Карабаковски.....	67
Ристо Торков.....	70
Во салон за автомобили.....	74
Методија Бошевски.....	76
Ванчо дораскажа за својот живот.....	77
Вотрговски центар.....	78
Едно претпладне во Хелсинборг.....	80
Средба со група најстари доселеници.....	84
Немирниот дух на Димитар Бадев.....	85
Андон Аневски.....	89
Ѓорѓи Ивановски.....	90
Благој Ацевски.....	92
Што е кажано во билтенот.....	93
Во црквата „Св. Н.Охридски” во Малме.....	99
Трајче Бошевски.....	104
Миле Блажевски.....	106
Лиле Ѓеорѓиевска.....	109
Во ресторанот „Казабланка” во Трелеборг.....	111
Симон Димовски.....	116

Во станицата за технички преглед на возилата.....	119
За правата и правниот систем.....	122
За сметот и контејнерите.....	123
Приказна за Лунд.....	124
Дружење со семејството Чавдаровски.....	128
Стојан Кардашовски.....	132
Ѓорѓи Јанчевски.....	134
Димче Стојановски.....	141
Томи Јованов.....	142
Лида Барапшлиевска.....	144
Спасе Стојановски.....	148
Во домот на Зора и Стевче.....	152
Веселин Зинтовиќ.....	156
Славко Марјановиќ.....	158
Стребре Стаковски.....	160
Никола –Коле Кежовски.....	168
Мендо Николовски.....	172
Зоран Белокозовски.....	175
Славица Егуменовска.....	178
Слободан Кутлешовски.....	186
Нешто како крај.....	192
Превод на Шведски.....	195

FLYINGE BIL

WWW.FLYINGEBIL.COM
STREBRE@FLYINGEBIL.COM

Strebre Stakovski

BILHALL: HOLMSTVÄGEN 69-71
VERKSTAD: HOLMSTVÄGEN 18
SE- 240 32 FLYINGE

TEL 046 5
FAX 046 5
MOBIL 070 555

Milan Cavdarovski
Vice VD

Maskingatan 16 • 231 66 Trelleborg
Sweden
Tel. +46 (0) 410-441 75
Fax. +46 (0) 410-418 47
Mob. +46 (0) 707-32 70 41
milan@x-import.se • www.x-import.se

X-IMPORT & PRODUCTION AB
TRELLEBORG
Vi trycker på tejp, textiler, skyttar m.m.

Mija Cavdarovski
VD

Tel. +46 (0) 410-160 63
Fax. +46 (0) 410-418 47
Mob. +46 (0) 706-64 95 16

NSV
NORDENS SOLVÄRME
www.nsv.se info@nsv.se
Maskingatan 16 • 231 66 Trelleborg
Sweden

Ресторан „Казабланка”
во центарот на Трелеборг.
Ресторан со искуство и
традиција. Секој ден три пати
нови специјалитети. Ресторан
„Казабланка” успешно
работи со години наназад.
Мека на гурмани кои уживаат
во морските специјалитети и
традиционални шведски
јадења.

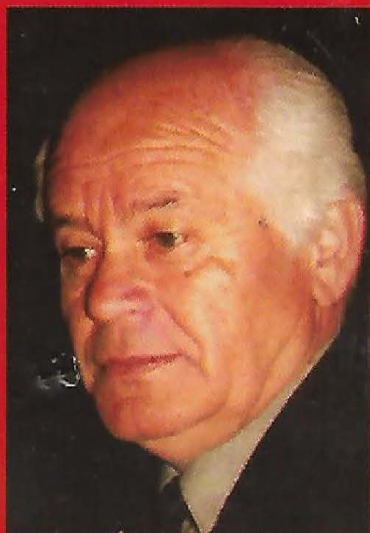
„Казбланка” на Ѓоко -
Ѓорѓи Корлевски.

Национален ресторан „ГРНЕ“ / National Restaurant “GRNE”
Широк Сокак, Битола / Širok Sokak, Bitola
Тел. / Tel.: 047 237 800

Битола

Димче Миновски е долгогодишен новинар.

Има објавено стотици новинарски написи и подготвено бројни документарни и музички емисии, повеќето од нив наградувани, а се посветени на луѓе и настани што ја задолжиле Битола.

Автор е и на повеќе дела.

„Фудбалот во Битола низ децении“ - 1969 г.

„Боксот во Битола“ - 1997 г.

Трилогија за Битола:

„Каменот на смртта“ (роман) - 1998 г.

„Тајната на осамената воденица“ (роман) - 1999 г.

„Господарот на блатото“ (роман) - 2003 г.

„Шикло“ (романизирана биографија) - 2000 г.

„Радио Битола“ (јубилејна монографија) - 2000 г.

„Пекол во битолската тврдина“ (роман, награда 4ти Ноември) - 2003 г.

„Исполнето ветување“ (роман) - 2004 г.

„Шикло“ (романизирана биографија, второ преработено и дополнето издание) - 2009 г.

„Гнев или одмазда“ (роман) - 2009 г.

„Спиро Мачески“ (живот и дело, монографија) - 2010 г.

„Најдобри меѓу најдобрите“ (спортска книга) - 2013 г.

„Меѓу Македонците во Шведска“ - 2013 г.

ISBN: 978-608-4554-20-2

9 786084 554202